MemoriiJurnale

Iacob Negruzzi

Amintiri din Junimea

VINTAGE

ebook

HUMANITAS

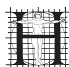
VINTAGE

Iacob Negruzzi (1842–1932), prozator, poet şi dramaturg, fiul lui Costache Negruzzi. A fost membru fondator al Junimii, „secretarul perpetuu“ al Societății şi redactorul revistei *Convorbiri literare* (pentru a cărei apariție scotea adesea bani din buzunarul propriu). Literat mai puțin talentat decât tatăl său, om aşezat, cu limitele şi prejudecățile epocii, are meritul, ca memorialist, de a fi un bun observator, un narator onest şi plin de umor şi de a se pune cu bucurie în slujba celor din jur.

Iacob Negruzzi

Amintiri din Junimea

Ediție îngrijită și prefață de
IOANA PÂRVULESCU

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Anca Lăcătuş
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
DTP Corina Roncea

ISBN 978-973-50-3750-5 (pdf)

Editura Humanitas
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

Prefață

Când tinerețea lasă urme

Era pe vremea când, ca de atâtea alte ori, totul trebuia făcut în România şi când destui oameni considerau o asemenea situație drept un noroc personal. Bărbați bucuroşi că pun în funcțiune una dintre rotițele, oricât de mici şi aparent neînsemnate, ale marelui ceasornic care face timpul țării lor să arate orele unei lumi mai civilizate, şi femei mulțumite că-i pot susține şi ajuta. Asumarea istoriei ca pe un lucru în care ai şi tu un cuvânt de spus îi face pe oamenii din a doua jumătate a secolului 19 să nu se teamă de forța ei. Spre deosebire de înaintaşii lor care oftau, odată cu cronicarul, de mila bietului om „subt vremi" şi spre deosebire de urmaşii lor interbelici, care aveau să fie obsedați de teroarea istoriei, oamenii născuți în preajma Revoluției de la 1848 ştiau de la tații lor „paşoptişti" că, dacă ai curaj, şi timpurile pot ajunge subt oameni.

Era pe vremea când respectul reciproc dădea naştere prieteniei, când prietenia avea termen de garanție nelimitat şi când tinerețea era la mare preț, nu pentru că voia neapărat să se impună, ci pentru că avea cu ce s-o facă.

Era pe vremea când de succesele unuia se bucurau toți. Pe vremea când un bărbier din Iaşi, aflând din ziar că a fost premiat *Cântecul gintei latine* al lui Alecsandri, a fost cuprins de o asemenea emoție, încât a început să alerge ca un nebun prin tot oraşul, cu gazeta în mână, oprindu-i pe trecători ca să le împărtăşească vestea şi strigând cât îl ținea gura: „Asta e un lucru mare, e o grozavă onoare pentru noi, românii!"

Era pe vremea când râsul era o formă de seriozitate, când libertatea de a râde era neîngrădită de alte reguli decât de cele dictate de bunul-simț personal, iar uneori nu putea fi stăvilită nici măcar de acestea. Tinerii nu aveau tabuuri, nu repetau papagaliceşte ideologii, dar rațiunea, inima şi literatura îi ajutau să țină lumea în echilibru. Călcau pe-alături, greşeau adesea, totuşi firea sau educația îi îndemnau să regăsească drumul şi să repare stricăciunea.

Societatea Junimea n-a fost un loc, n-a fost un grup, n-a fost, în nici un caz, o instituție plicticoasă, o lecție de manual, a fost o lecție de viață şi o stare de spirit: aceea care-i însuflețea pe tinerii cu vârste cuprinse între 20 şi 30 de ani, întorşi de la studii din străinătate cu gândul de a umple un loc gol pe harta treburilor româneşti.

Anii de formare

„Ce om am fost! Cât de necugetat am fost!"

(Iacob Negruzzi, *Jurnal*)

Norocul Junimii în anii ei cei mai buni şi mai prolifici au fost scriitorii de vârf, numiți azi clasici, împreună cu capul critic al Societății, Titu Maiorescu. Însă norocul Junimii în posteritate a fost un scriitor de rang doi, dovadă că istoria

literară nu se sprijină numai pe umerii giganților. Ca să fie și să rămână pentru oamenii viitorului mai mult decât o pagină de dicționar, Junimea avea nevoie de un narator: prezent, activ, implicat, dar mai ales *fidel*, una dintre cele mai rare calități ale scriitorilor. Și îndeajuns de format în spiritul cărților bune ca să nu-și rateze misiunea. Acest om a existat, și numele lui este Iacob Negruzzi. E fiul unuia dintre cei mai inteligenți și puternici scriitori de secol 19, Costache Negruzzi. La fel ca în familiile de muzicieni, în care copiii se joacă de mici cu instrumentele părinților și le „fură" meseria, probabil că și în familiile de literați, cititul și scrisul și cărțile se preiau firesc, în joacă, din copilărie. Dacă a moștenit un anume ochi critic, lui Iacob îi lipsește, în schimb, scânteia tatălui, deși mai târziu, în atmosfera stimulatoare de la Junimea, el a scris versuri, „fiziologii", roman, articole.

Iacob Negruzzi s-a născut în ultima zi a anului 1842, Ajunul Anului Nou. Este o zi simbolică pentru secolul 19, o zi iubită, deoarece anunță începutul și e însoțită de speranța în mai bine. Cum a arătat viața lui de tânăr, până la marele episod Junimea? Avem informațiile la prima mână, pentru că, în timpul studiilor, el a ținut un jurnal (publicat abia în 1980, la Editura Dacia din Cluj, în traducerea lui Horst Fassel, din păcate într-o ediție cenzurată), exersându-și de pe acum calitățile de cronicar. Plecat de acasă încă de la 10 ani, pentru a studia în colegii străine, se înscrie la Facultatea de Drept din Berlin, în 1859, și devine doctor în drept.

La data începerii jurnalului avea aproape 19 ani, locuia împreună cu un coleg, suferea de *Weltschmerz*, ca toți romanticii, se consola realist în brațele servitoarelor și ducea lipsă de bani, ca mai toți compatrioții săi din capitala prusacă. Jurnalul se deschide la 1 decembrie 1861 cu consemnarea

pierderii a 11 taleri la biliard, iar aceste rânduri scrise seara târziu păstrează încă mirosul țigării pe care junele şi-o promitea drept recompensă, înainte de culcare. Norocul schimbător de la ruletă, biliardul şi jocurile de cărți, remuşcările şi promisiunile mereu călcate, petrecerile şi bețiile din birturile berlineze, culcatul în zori, citațiile la tribunal şi chiar condamnarea „la temniță" pentru implicarea într-un scandal sunt evenimente obişnuite din timpul vieții de student a lui Iacob. Distracțiile nu numai că nu lipsesc, aşadar, ci par, în primii ani, dominante: concerte, plimbări pe *Unter den Linden*, mese la Knorr, operă (face o adevărată pasiune pentru Adelina Patti şi-şi cumpără, ca toată lumea, binoclu), teatru, scrimă, iarna patinajul, vara excursiile.

Viața studențească în Berlinul celei de-a doua jumătăți de secol 19 e însă orientată pozitiv. Deja în deschiderea jurnalului, Iacob Negruzzi exclamă: „Am ajuns la nouăsprezece ani şi n-am făcut încă nimic pentru nemurire!" E o reverență retorică în cinstea lui Schiller (în celebra replică a lui Don Carlos numai vârsta diferă: 23 de ani). Dorința lui Negruzzi de a deveni *cineva* e vădită chiar în „anii nebuni", iar jurnalul consemnează, fără vorbe mari, planuri, aspirații, idealuri, lecturi şi studii serioase. Tinerii învață temeinic, în ciuda ispitelor de tot felul şi au (zilnic?) întâlniri cu un „repetitor", un fel de meditator cu care dezbat chestiunile dificile din diferitele ramuri ale dreptului. Acesta le corectează şi lucrările pentru examene, la care îi ajută uneori substanțial. Iacob Negruzzi ştie germana mai bine decât limba maternă, ceea ce de altfel regretă, vorbeşte franceza, învață latina, italiana şi, cu deosebită plăcere, engleza. La fel ca în generația precedentă, şi în cea a lui Iacob Negruzzi învățătura în străinătate are un scop precis: să formeze profesori

buni care să acopere lipsurile în studiul din universitățile din țară. El se interesează ce materii se studiază şi mai ales ce *nu* se studiază la Universitatea din Iaşi şi îşi face, pe la 20 de ani, planuri amănunțite despre cursurile pe care le va ține.

Gândul că după 10 ani petrecuți în străinătate ar putea rămâne definitiv acolo este exclus în mentalitatea timpului. Toate sacrificiile plecării de acasă merită făcute doar în vederea reîntoarcerii. De aceea, pe măsură ce se apropie momentul absolvirii, al obținerii titlului de doctor în drept, Berlinul îi devine tot mai nesuferit pseudoexilatului şi nerăbdarea sporeşte.

Vacanța petrecută în vara lui 1862 la Trifeşti (moşia unde tatăl său, Costache, era, el, exilat uneori de-adevăratelea) marchează o ruptură în tonul din jurnal. În aceeaşi toamnă, la Berlin, *eu*, mai precis *ich*, devine *un altul*: un bărbat cu voință, maturizat, sigur pe ceea ce vrea şi capabil să se stăpânească. Cu un an mai târziu, priveşte în urmă cu mirare şi revoltă: „Ce om am fost! Cât de necugetat am fost! [...] Scrisorile primite de acasă nici nu mă interesau, ba țin minte că s-a întâmplat o dată nici să *nu desfac* o scrisoare primită din partea mamei!“ Epoca stabilea la 21 de ani majoratul, dobândirea statutului oficial de bărbat. Într-adevăr, la 21 de ani, romanul de formare a lui Iacob Negruzzi s-a încheiat. El revine în țară la sfârşitul lui octombrie 1863 şi începe să se ocupe de găsirea unui post universitar (îşi tipărise deja, la sugestia tatălui său, lucrarea de doctor în drept).

Din iarna sfârşitului de an 1863, când începe adevărata istorie a lui Iacob Negruzzi, adică cea a junimistului, nu mai există în jurnal decât patru însemnări. Una îl priveşte pe Titu Maiorescu. Acesta fusese numit cu puțin timp

înainte (la 8 octombrie) rector al Institutului Vasilian, plecase apoi imediat la Berlin pentru a se pune la punct cu „metodele didactice mai noi“ şi se întorsese la Iaşi în 4 ianuarie 1864. Negruzzi vorbeşte despre vizita lui la Maiorescu, iar prima lui impresie despre acesta este negativă: „şarlatan înfumurat“. Maiorescu îi va întoarce vizita. Întâlnirea a doua marchează ambele destine şi va lega definitiv numele celor doi. Îi uneau deja, neştiute, şi paginile de jurnal scrise în germană, în anii de formare la şcoli străine. În consiliul profesoral, Iacob Negruzzi a fost propus ministerului pentru postul de profesor (universitar), cu menţiunea „provizoriu, pentru un an“. S-a opus un singur om, un anume Mârzescu, în schimb Titu Maiorescu, rectorul, a acceptat imediat.

Era pe vremea când un rector care n-a împlinit încă 24 de ani acceptă fără ezitare numirea unui profesor de drept (comercial) care tocmai a împlinit 22 de ani, într-o universitate în care lipseau şi profesorii, şi studenţii, şi programa, şi în care, la fel ca în restul lumii româneşti, totul trebuia, într-adevăr, făcut.

Cronicarul

„…oameni hotărâţi să lucreze, ca d. Iacob Negruzzi“
(G. Panu, *Amintiri de la „Junimea“ din Iaşi*)

În 1889, an în care literatura română pierde doi clasici şi o muză, pe Eminescu, pe Creangă şi pe Veronica Micle, an în care se sărbătoreşte centenarul Revoluţiei Franceze, în care la Paris se deschide marea Expoziţie şi se inaugurează Turnul Eiffel, Iacob Negruzzi simte nevoia să fixeze pe

hârtie un portret colectiv extrem de dificil: cel al Junimii. E secretarul ei perpetuu şi conducătorul revistei *Convorbiri literare*. Va fi, într-un fel, marea lui expoziție personală. Începe aşadar să scrie amintiri, bazându-se şi pe cele două dosare ale Junimii, unul cu banchetele aniversare, ulterior pierdut, şi altul cu aşa-zisele „curiozități contimporane". Tatăl său era recunoscut pentru reuşita scenelor de mulțime şi ceva din această îndemânare se va fi transmis şi în genele literare ale fiului, deşi „mulțimea" de care se ocupă el pe scena câtorva decenii e, în fond, un mic grup cu puține constante şi multe variabile. Înzestrările scriitoriceşti ale autorului sunt medii, dar cartea îi reuşeşte perfect. Cu toate acestea, autorul nu se grăbeşte s-o publice. Pudoarea secolului 19, sentimentul adevărat de intimitate, îl vor fi împins să aştepte până la dispariția personajelor implicate în amintirile lui, astfel încât sensibilitatea lor să nu poate fi contrariată de lumina tiparului. Însă publicarea târzie în volum, peste mai bine de trei decenii, nu-i în folosul lui, vine în contratimp cu interesul cititorilor: era deja după experiența Marelui Război şi după formarea României Mari, atunci când oamenii se trezesc într-o lume nouă şi, cu toate grijile ei înainte, nu se ocupă prea mult de cea veche. Atunci când oamenii devin preocupați tot mai mult de dramele individuale, de psihologie, de psihanaliză, iar Maiorescu şi ai lui, cu felul lor atât de natural şi amabil de a fi, intră într-un mic con de umbră. Eroii lui Negruzzi, începând cu veselul Alecsandri, nu mai sunt neapărat şi cei ai noii generații, deşi, neştiut, timpul curge totuşi în favoarea lor.

Cum de i-a izbutit lui Negruzzi atât de bine portretul colectiv al Junimii? Explicația ține în primul rând de spiritul

Junimii, ilustrează chiar lecția Junimii: o bună şcoală face minuni. Cei care frecventează îndelung şedințele literare par să devină, pe zi ce trece, mai talentați. Oricum, Jacques sau Jak Negruzzi, cum i se mai spune, nu e chiar lipsit de talent, iar culegerea lui de „caractere“ (*Cópii de pe natură*), ca şi anumite scene de viață social-politică din romanul *Mihai Vereanu*, îl anticipează pe Caragiale. Stilul amintirilor lui e curgător şi clar, cu o anume dulceață a întorsăturilor de limbă veche şi-nțeleaptă. În al doilea rând, cronicarul serilor junimiste avea şi o fire ideală pentru statutul unui martor, unui Serenus Zeitblom (cum se numeşte naratorul din *Doctor Faustus* de Thomas Mann, prototipul modestiei povestitorului autentic). Într-adevăr, aşa cum s-a spus, în literatura română toți se vor Adrian Leverkühn, geniul, dar nimeni nu-i dispus să-şi ia umilul rol al biografului său. Or, Iacob Negruzzi e exact aşa ceva: senin ca *Serenus* şi cu timpul de partea sa ca *Zeit*blom. Personajul despre care scrie el nu e un om genial, ci o Societate, în acelaşi timp genială şi foarte normală. Negruzzi este, ca Zeitblom, oarecum demodat, *altmodisch*, dar cu o înțelegere perfectă pentru iubitorii de nou. Are o candoare irezistibilă. E atât de la locul lui, atât de autentic serviabil şi harnic, încât, dacă ar fi avut cunoştință de existența lui, Thomas Mann şi l-ar fi putut lua ca model.

Se miră că oamenii se judecă unii pe alții nu după dreptate, ci mânați de patimă. Nu-şi atribuie merite imaginare, deşi, trăind mai mult decât personajele lui, cum se şi cuvine unui biograf, ar fi avut condiții s-o facă. E transparent şi atunci când iubeşte, şi când antipatizează, şi atunci când se simte bine în rolul din poveste, şi când se află la strâmtoare.

Nu oricine ar fi recunoscut şi lăsat pentru urmaşi împrejurarea că frumoasa introducere din primul număr al *Convorbirilor*, semnată cu numele lui, a fost scrisă de Maiorescu „în prezența mea, la dânsul acasă, eu am adaus numai scurtul alineat final, ş-apoi am hotărât să iscălesc eu întreaga prefață în calitate de redactor". Ar fi fost simplu să treacă sub tăcere totul, dar asta ar fi împuținat istoria Societății şi l-ar fi împuținat pe Maiorescu. E la fel de onest şi când povesteşte farsele care i s-au făcut, cum a căzut în capcană, cum s-a râs pe seama lui, poreclele care i s-au dat şi câte alte lucruri care nu-l pun deloc într-o lumină eroică. Fără voia lui, ies la iveală şi prejudecățile pe care le are şi care sunt ale epocii lui, aşa cum şi posteritatea va avea prejudecățile epocii ei[1]. Ajută cât poate, e lipsit complet de răutate, de otravă, deşi nu-i lipsesc ironia, luciditatea, gustul, dovedite de răspunsurile de la poşta redacției, rubrica pe care el a introdus-o şi a impus-o în revistă. Dă verdicte de tipul: „D-lui I.M.M. – *O zi fui fericit…* nu şi în ziua în care ai scris aceste versuri". Sau: „D-lui P.S. – *Ear privire-i neauzită…* Avea o privire *neauzită*? De ce nu şi o voce *nemaivăzută* ?" Sau, răspunsul colectiv adresat unor domni ascunşi sub inițiale şi pseudonime, V.P. Iaşi, Theodor Nălucă, N.G.V. şi Z.Y.X.: „Cu ce v-am greşit?" N-are ranchiune,

1. Există o tendință, la cercetători mai degrabă începători, de a sublinia cu mirare prejudecățile câte unui înaintaş, ca şi cum ei, dacă ar fi trăit atunci, nu le-ar fi avut. Mirarea e justificată numai în cazul contrar: când un om reuşeşte să se ridice deasupra prejudecăților epocii. Dintre junimişti, sunt în acest sens mirabili Titu Maiorescu, P.P. Carp şi Vasile Pogor. Iacob Negruzzi este în schimb, şi în această privință, un om care face parte din *aurea mediocritas*.

chiar dacă, la fel ca orice narator uman, are limite şi judecăţi subiective. Istoria literară l-a corectat în cazuri particulare, dar nu i-a ştirbit meritul general.

Dacă e uşor intrigant – Pogor l-a numit, iar el a consemnat, „carul cu minciuni“, fiindcă era mereu plin de anecdote despre cei din jur –, e în sensul amabil al cuvântului, cum remarcă G. Călinescu. Nu profită de puterea naratorului ca să se laude din cale-afară, nu face nici paradă de falsă modestie şi are grijă de toate nuanţele personajului său colectiv. Şi, ca mai toţi oamenii de secol 19, are încredere atât în ceea ce a construit laolaltă cu alţii, cât şi în judecata timpului: „Viitorul singur se va rosti cu nepărtinire, când noi nu vom mai fi.“ Dar, până să ajungă acolo, Junimea avea să se confrunte mai întâi tocmai cu părtinirea istoriei, cu falsificarea şi condamnarea. Avea să devină „monstruoasa coaliţie“.

O Societate cum nu sunt multe

> „Toată această parte veselă era oarecum sarea, iar bucatele se alcătuiau din scrierile aduse de membrii Junimii.“
>
> (Iacob Negruzzi, *Amintiri din Junimea*)

Înainte de orice, Junimea a fost un mod folositor şi plăcut de a fi împreună cu alţii, un drum al prieteniei şi al tinereţii. La începutul lui 1864, când întâlnirile câtorva oameni dau naştere unei mici societăţi – fără statute sau reguli, dar cu ritualuri amuzante şi, mai ales, cu bine-venite iniţiative –, Titu Maiorescu avea 24 de ani (împliniţi în februarie), Iacob Negruzzi 21, Carp 26, la fel ca Theodor Rosetti, iar Vasile Pogor, decanul de vârstă, 30. E adevărat însă că anii aceştia au, în secolul romantic, altă greutate.

Dacă priveşti pozele de tinerețe ale întemeietorilor grupării, se vede că au un aer sobru, hotărât şi, pentru noi, cei de azi, aproape bătrânicios. Cartea lui Iacob Negruzzi infirmă şi confirmă în egală măsură impresia: aceşti bărbați fac din Junimea un prilej de desfătare, sunt neastâmpărați, plini de văpaia vârstei, dar pun la cale proiecte mature şi fac cu putință schimbarea la față a culturii, reaşezarea ei pe temelii critice. Ca multe reuşite, fapte în stare să înfrunte anii şi să stârnească admirația celor care vin din urmă, şi realizările culturale ale junimiştilor au fost făcute cu o enormă plăcere, aproape în joacă. „Junii junimişti" aruncă unii în alții cu perne, în chip de critică (iar critica criticii este să te aşezi, cu subînțeles, peste perna cu care ai fost lovit), Theodor Rosetti dă, în dulce lenevie, numele Societății „de pe patul unde era culcat", numele e adoptat de toți „fiindcă nu spune nimic", Iacob Negruzzi e tentat să accepte conducerea revistei doar pentru că e îndrăgostit şi speră să crească în ochii iubitei. Simte că acel *da* sau *nu* pe care-l va rosti este „tot aşa de însemnat ca şi la o căsătorie". Pentru oamenii ca el, a te ocupa de o revistă înseamnă a te însura cu ea. Iar la „botezul" *Convorbirilor*, care urmează imediat după cununie, Pogor întreabă de trei ori, pe nas, preoțeşte, dacă s-a lepădat copilul „de Satana pedantismului". Încet-încet, ritualurile ludice se diversifică şi ajung atât de importante încât trec în *Dicționarul* Societății. La Junimea orice poem poate fi întrerupt de o mică poveste, bârfă sau glumă, adică anecdota primează. Dacă povestea e fără perdea, se numeşte, cu un adjectiv luat din arsenalul eminescian, „corosivă". La Junimea se strigă „motto e bun", după modelul de critică inventat de Pogor, când din tot textul nu rezistă decât mottoul, luat de la alt autor, fireşte. La Junimea, când

nu-ți convine verdictul, faci, ca P.P. Carp, „apel la posteritate". La Junimea s-a dat numele de „poesie privată" acelor producții pe care autorii nu vor să le citească, din pudoare. La Junimea există consolatoarea formulă a lui Maiorescu, atunci când, după discutarea unei poezii, autorul se trezeşte cu o mulțime de strofe suprimate, de obicei tocmai cele care-i plac lui: versurile se vor putea „utiliza aiurea", cu alt prilej, în altă parte. La Junimea poemul e supus unei probe: se citeşte de sus în jos şi de jos în sus. Dacă experimentul e posibil, e declarat prost, fiind făcut la nimereală. Junimea are un jargon şi o tradiție, un banchet anual şi nenumărate feluri de a râde.

Probabil că n-a mai existat nici o construcție culturală de o asemenea dimensiune la care plăcerea să fie atât de vădită şi de neprogramată. A fost cel mai temeinic fapt cultural ieşit din prietenie şi joc. Citind amintirile lui Iacob Negruzzi, dar şi pe cele ale lui G. Panu, care e mult mai subiectiv şi mai critic, precum şi corespondența dintre membrii ei, îți dai seama că nu zadarnic se temeau comuniştii de un model „monstruos" ca Junimea. În primul rând, compoziția ei are toate elementele esențiale ale unui grup *normal*. Din ea fac parte oameni foarte diferiți în toate privințele, inegali şi ca talent, şi ca studii, şi ca avere, şi ca fire. Nimeni nu-i obligă să fie la fel. Selecția lor este liberă: *vine cine vrea, rămâne cine poate*. Într-adevăr, toți ieşenii mai răsăriți au trecut pe la Junimea, dar nu mulți au rămas, iar câțiva s-au transformat chiar în duşmani ai grupării. În privința firii, Iacob Negruzzi însuşi se defineşte drept adept al poziției conservatoare, nu neapărat în sens politic: „Totdeauna am avut o frică instinctivă de orice schimbare mai însemnată a unei stări mulțumitoare." Este

așezat, burghez, stabil, iar când, la bătrânețe, eroii și prietenii lui de cenaclu sunt nedreptățiți de opinia publică, are o exclamație memorabilă: „Mie mult îmi pare din inimă rău de cele ce văd că se petrec astăzi…“ Opusul său în toate este Vasile Pogor, care, spune Zeitblom-ul ieșean, e „entuziast pentru orice inovații“. În plus, e un factor de transmitere a noutății din Europa, pe filiera cărților franțuzești, e voltairian până la maliție, dinamic, nestatornic, nerăbdător, iute la minte, drăcos. Nu suportă constrângerile, dogmele, iar multe lucruri care țin de ordine le respinge instinctiv, spre necazul lui Negruzzi, format la școli germane. Nu e de mirare că întâlnirea cu Pogor îl sperie pe viitorul coleg, care mărturisește sincer că prima impresie este „puțin simpatică, de nu chiar displăcută“. I se plânge tatălui în următorii termeni: „Curios om e acesta, mi s-a părut și obraznic și cam într-o doagă.“ Costache însă, cu sensibilitatea lui de prozator, îi deschide ochii asupra calităților lui Pogor, între care și faptul că „s-a deosebit ca judecător, printr-un mare sentiment de dreptate, ceea ce la noi este rar…“. În Junimea există, pe lângă cei doi, și Anton Naum, om serios, unul dintre cei mai vârstnici, clasicist, roșind feciorelnic la orice cuvânt coroziv, dar și Creangă, cel care spune anecdotele de pe ulița mică și smulge hohote de râs asistenței. Există și Eminescu, un geniu altminteri foarte cuminte și blând, ușor străin de toți ceilalți, dar știind să-i vrăjească, și Maiorescu, liderul care aduce „echilibrul între antiteze“, care știe să țină toate firele în mână și să construiască apoi din joaca și cearta micii comunități lucruri durabile. Există, în fine, P.P. Carp, politician cu vederi largi și „filoevreu“, deși epoca nu favoriza asta. Și există și ceilalți junimiști, mai puțin conturați, dar în care, dacă-i privești de aproape,

ies la iveală un poetastru, un căpitan, un remarcabil istoric, oameni de toate soiurile. Mulți erau avocați sau judecători, de aceea discuțiile juridice erau oprite, ca „străine Junimii", la fel şi cele politice, cel puțin în perioada ieşeană. Junimea este, în fond, greu de plasat în canoanele atât de clişeizate de azi: este o mică lume, şi egalitară, şi ierarhizată. Toți au acelaşi drept la cuvânt, la opinie, dar ascultați, urmați sunt, în virtutea bunului-simț, cei mai buni: cei mai talentați, cei mai cultivați, cei mai limpezi în gândire şi marii creatori. Un mod eficient, constructiv şi valabil de a fi democrat, la urma urmei.

Cititorul neavizat de astăzi s-ar mira probabil de lipsa femeilor din cercul Junimii. Cu toate acestea e un lucru firesc în țesătura socială a vremii: tinerii îşi încep experiența imediat după formarea în şcoli de băieți (nu există şcoli mixte) şi în universități unde femeile sunt *rara avis*. Erau învățați să se comporte cu infinită grijă când sunt persoane feminine de față, să-şi cenzureze vocabularul, să nu povestească orice anecdotă, pentru a nu răni urechile sensibile ale doamnelor[1]. După dejun sau cină domnii se retrăgeau într-o încăpere specială, pentru a fuma – ceea ce nu se făcea în prezența consoartelor – şi a bea coniac, nu puteau sta trântiți pe canapea (cum le plăcea lui Pogor, Carp şi Rosetti) cu ele de față, niciodată în public, rareori în viața privată. În condițiile de atunci, femeile şi, inevitabil, amorul, ar fi complicat mult lucrurile şi ar fi împiedicat critica

1. Poate că mentalitatea dominantă față de femei e exprimată cel mai bine de Germont, din *Traviata* de Verdi (1853), când îl apostrofează pe fiul său, Alfredo: „E demn de dispreț cel care jigneşte, chiar furios fiind, o femeie." Şi era vorba de o „traviată", o femeie întreținută.

liberă. Societatea Junimea nu trebuia să semene cu un salon oarecare, unde literatura şi flirtul merg mână-n mână, avea un scop cultural mult mai ambițios. De remarcat însă că regula aceasta poate fi călcată la dorința expresă a câte unui membru al Societății. Astfel, când venea să citească Alecsandri, doamnele şi domnişoarele erau admise, la fel, odată cu trecerea timpului, după mutarea la Bucureşti a celor mai importanți junimişti, se întâmpla tot mai des ca regula să nu se mai respecte.

Aşa cum o prezintă „secretarul ei perpetuu", Junimea mai avea două calități cu care comuniştii din România de după 1947 nu puteau fi de acord: europenismul, creat la cei mai mulți membri în anii de formare la Paris, Viena şi Berlin (în acest grup se întâlnesc cele mai bune şcoli occidentale), şi spiritul critic autentic. De europenism țin numele ironic pe care îl primesc naționaliştii grupului, îmbrăcați în şiac cafeniu, Xenopol, Panu şi Lambrior: „Cei trei români", şi, desigur, conştientizarea orientării către Occident. De cea de-a doua tendință, spiritul critic, ține constatarea, în anul venirii lui Carol, că din poezia română a momentului şi din cea de dinainte, nu rămâne aproape nimic. Obişnuiți cu merite ale unor poeți ca Bolliac, Mumuleanu, Stamati, Bolintineanu, de care „se făcuse mult svon", precum şi de lauda fără discernământ a oricărui autor român, numai în virtutea faptului că e român, junimiştii citesc una câte una operele şi „spre uimirea noastră", spune naratorul, „ne-am convins de marea sărăcie a literaturii naționale". Plină de haz este descrierea masacrului poeziei române paşoptiste şi efectul asupra unora dintre cei deprinşi cu ea. Umorul este, de altfel, una din calitățile fundamentale ale Societății şi sprijinul la greu al spiritului critic. Era pe

vremea când oamenii care râdeau o făceau fără răutate, cu rost şi curaj.

Maiorescu atrage atenția, în 1868, că „O primă greşală de care trebuie astăzi ferită tinerimea nostră este încurajarerea blândă a mediocrităților". Ce-i drept, cum se întâmplă adesea, după câteva zeci de ani Negruzzi constată că ar fi nevoie de un îndemn contrar, pentru că tinerii ajunseseră să critice orice, fără discernământ. Oricum, Junimea a înlocuit, cum se ştie, canonul literar. Iar pentru aceasta a făcut cea mai inspirată mişcare posibilă: şi-a creat, în 1867, o revistă: *Convorbiri literare*. Prietenii îl tachinau pe Iacob Negruzzi că ar fi fost, el singur, autorul, culegătorul, corectorul, directorul, ba chiar şi singurul cititor al *Convorbirilor literare*. Fiindcă trebuia să asigure şi administrația revistei, strângând banii pe abonament, unii dintre cunoscuți treceau pe partea cealaltă a trotuarului când îl vedeau. Cert este că revista a fost o „mutare" dintre cele mai inteligente pe tabla de şah a vremii şi a asigurat succesul ideilor Societății, ridicând ştacheta literară mult peste ceea ce izbuteau alte publicații. În amintirile lui Iacob Negruzzi ea ocupă un loc de frunte: este singurul lucru pe care, dacă ar fi să-şi retrăiască viața, autorul e sigur că l-ar face din nou, „cu dragă inimă".

Pe lângă performanța fixării chipului în continuă schimbare şi înnoire al Junimii, Iacob Negruzzi mai are una, de altă natură: dintre toți cei pomeniți în carte, el atinge vârsta cea mai înaintată. A prins *belle époque*, Primul Război Mondial şi a apucat peste jumătate din perioada interbelică. Avea să moară la 6 ianuarie 1932, la 90 de ani şi 6 zile. Eminescu şi Creangă muriseră primii, au urmat, în vara anului imediat următor, 1890, fratele mai mare al memo-

rialistului, Leon Negruzzi, iar o lună mai târziu, în aceeaşi zi, Vasile Alecsandri şi fratele mai mic, Gheorghe Negruzzi, lăsând o „întreită şi adâncă rană“ în inima lui Jacques. Pogor moare în 1906, cu averea risipită în stilul său nepăsător, Caragiale în 1912, prietenul N. Gane în 1916, Maiorescu şi pudicul Naum în 1917, Petre Carp în 1919, Theodor Rosetti în 1923, şi Slavici, ultimul dintre junimiştii importanți, în 1925. Bucăți întregi din voioşia şi din lumea de odinioară dispăreau cu fiecare din ei, şi alți tineri, cu alte idealuri, o umpleau pe cea nouă. Următoarea mare grupare literară, *Sburătorul*, pe care Negruzzi a apucat-o timp de un deceniu, a avut poate oameni la fel de valoroşi literar ca prietenii lui, dar este cert că n-a avut nici un om ca el. Cercul lovinescian a dus lipsa unui biograf. Interbelicul are oameni prea egotişti ca să se aşeze în umbra altora. De altfel şi formula epistolară folosită uneori de membrii Junimii, de la Eminescu la Iacob Negruzzi, *Al Dumneavoastră prea supus…*, cade în desuetudine. Odată cu ea, se pierde şi ideea de a-ți pune, cu modestie, timpul, onestitatea, banii şi talentul în slujba celor din jur.

Amintiri din Junimea, cartea de memorii a lui Iacob Negruzzi, este, într-adevăr, ca vinurile bune: buchetul ei sporeşte cu vremea, iar licoarea limpede îşi lasă gheara pe pereții de sticlă ai posterității.

Ioana Pârvulescu

Notă asupra ediției

Pentru prezenta ediție s-au confruntat toate edițiile existente din *Amintiri din Junimea* de Iacob Negruzzi. Cea dintâi a apărut la Bucureşti, Editura Viața Românească – Librăria Alcalay, după Primul Război Mondial, dar anul nu este înscris pe carte. În *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, editat în 1979 la Editura Academiei, este dat anul 1923, în timp ce în *DGLR*, volumul *L-O*, apărut sub egida Academiei Române în 2005, este dat ca an de publicare 1921. O altă ediție a apărut la Bucureşti, la Editura Cartea Românească, în 1939. Aceasta reproduce fidel prima ediție, mai puțin numerotarea capitolelor, la care se renunță. Este reluată absolut identic în 1943, cu aceeaşi copertă, astfel încât, în acest caz, se poate vorbi mai degrabă de un nou tiraj decât de o nouă ediție. A urmat ediția din 1970 de la Editura Minerva din Bucureşti, îngrijită de Corneliu Simionescu, care aduce la zi ortografia conform normelor de atunci, eliminând apostroful şi înlocuind *â* cu *î* şi *sunt* cu *sînt*. O frază neconvenabilă referitoare la Eminescu, cenzurată în această ediție, a fost reintrodusă, la fel şi versurile care deschid *Doina*. De asemenea, în ediția din 1970 se cenzurează majusculele din cuvinte precum Domn, Mitropolit, Vodă etc. Desigur, am revenit în aceste situații la ortografia originală. Am renunțat şi la ghilimelele de la numele Societății, socotind că acesta e suficient de marcat pentru cititorii de azi. De altfel, încă din ediția princeps ele apar numai în titluri, iar în 1924–1925,

Negruzzi însuşi renunţă la ghilimele atunci când publică alte contribuţii despre Junimea. În ediţia 1970 există pentru prima dată un indice de nume şi un glosar, pe care le-am preluat, cu acordul dnei Nadia Simionescu, fiica şi moştenitoarea îngrijitorului ediţiei. Cu excepţia unor neînsemnate aduceri la zi ale ortografiei, nu am modificat formele lexicale sau gramaticale îmbătrânite, ieşite azi din uz, pe cele regionale sau chiar greşite în raport cu normele actuale, pentru a păstra parfumul epocii şi rigoarea filologică.

Întrucât ceea ce ne-a interesat în ediţia de faţă a fost Societatea Junimea şi nu scrierile lui Iacob Negruzzi, am renunţat la *Din copilărie. Aduceri aminte şi impresiuni*, scriere autobiografică prezentă în ediţiile anterioare, în schimb am adăugat *Dicţionarul Junimii*, existent numai în ediţia 1970. Semnate I.N., fragmentele dicţionarului s-au succedat în revista *Convorbiri literare 1924–1925* (anii 56 şi 57 de apariţie, director Al. Tzigara-Samurcaş), de unde le-am preluat, confruntându-le şi cu ediţia 1970. În ediţia din 1970 a fost cenzurat, de pildă, articolul de dicţionar „Basarabia", pe care l-am reintrodus. Fragmentele din „Corespondenţa redacţiei" au fost reluate, ca semn al umorului şi al spiritului critic junimist.

Notele de subsol aparţin autorului. Am adăugat numai traducerea unor cuvinte şi expresii din germană, franceză şi latină, care pentru cititorii contemporani lui Negruzzi se vede că nu era necesară. Această ediţie este destinată marelui public, aşadar, deşi textul însuşi respectă rigorile unei ediţii critice, nu am mai adăugat note legate de chestiuni pe care istoria literaturii le-a repus de mult în discuţie, fără a ajunge întotdeauna la un rezultat unic şi convingător, mai ales în privinţa datelor de naştere. Numele proprii, scrise în mai multe feluri de autor, cum apăreau şi în reviste, au rămas neunificate (I.P.)

AMINTIRI DIN JUNIMEA

CAPITOLUL 1
Înființarea Societății literare

La banchetul anual prin care se serba aniversarea înființării Societății Junimea, secretarul perpetuu – acela eram eu – avea obiceiul să ție un discurs glumeț, care începea totdeauna cu următoarele cuvinte: „Originea Junimii se pierde în noaptea timpurilor"… Tot aşa aş putea începe, fără glumă, şi astăzi, când mi-a venit în gând să scriu oarecare amintiri despre această Societate, care a ocupat un sfert de secul din viața mea, şi cu care se leagă multe şi plăcute aduceri aminte ale tinereții mele. Se poate în adevăr zice că originea Junimii se pierde în noaptea timpurilor, de vreme ce ar fi foarte greu a-i fixa cu exactitate epoca înființării.

Mulți membri ai Junimii cred că Societatea lor datează din toamna anului 1863, însă aceasta nu poate fi, de vreme ce eu, unul din cei cinci fondatori, m-am întors din străinătate în Iaşi, după săvârşirea studiilor, în seara de 25 octomvrie 1863, iar T. Maiorescu, altul dintre fondatori, plecase cu o zi înainte din Iaşi la Berlin, şi amândoi ne-am încrucişat în drum la Botoşani, unde petrecurăm noaptea în acelaşi han, fără să ne facem cunoştința şi fără măcar să ne întrevedem.

Îmi păru foarte rău de absenţa lui Maiorescu din Iaşi, căci mi se vorbise mult despre dânsul în timpurile din urmă ale şederii mele în Berlin, unde eu studiam dreptul, şi el filosofia. Apoi tatăl meu îmi scrisese că Maiorescu, venit în Iaşi ca director al Liceului Naţional, se deosebeşte foarte mult prin conferinţele sale publice şi că mai ales acele care aveau de obiect estetica, el le asculta cu un viu interes.

Tatăl meu insista în scrisorile sale asupra deosebirii dintre Maiorescu şi mulţi din ceilalţi profesori tineri, care îşi dădeau aerul de învăţaţi, pe când în realitate erau numai nişte oameni mediocri ca învăţătură, dar foarte ambiţioşi şi destul de interesaţi. Toate aceste, şi cele ce mai auzii despre Maiorescu la Iaşi, între altele şi de la o rudă a mea, bătrânul Neculai Bibiri, care-i lăuda ştiinţa şi talentul, îmi produseră multă părere de rău, de a nu-i fi făcut încă cunoştinţa şi de a fi silit să aştept pentru aceasta câteva săptămâni.

În cele întâi zile după întoarcerea mea în ţară, tatăl meu mă conduse pe la toate rudele şi pe la toţi prietenii săi, precum şi pe la alţi bărbaţi influenţi a căror prietenie sau bunăvoinţă putea să-mi fie de folos. În ziua de Sf. Mihail şi Gavril, 8 noemvrie 1863, merserăm să felicităm mai multe persoane cu acest nume şi, între altele, făcurăm o vizită şi căpitanului Mihail Cerkez, care pe departe se înrudea cu noi. Acest tânăr ofiţer cu care m-am împrietenit mai târziu aşa de mult, ale cărui succese militare în războiul din 1877 mi-au făcut aşa mare mulţumire, şi al cărui nenorocit sfârşit m-a mâhnit foarte adânc, îmi făcu o prea bună impresiune şi din întâiul moment a început prietenia noastră. Abia ne oprisem vreun sfert de ceas la Cerkez, când veni în vizită la dânsul un personaj ce-mi produse efectul cel mai curios. Mic de stat, cu umerii cam ridicaţi, cu ochii mari şi vii,

vorbind despre lucrurile care mie îmi păreau cele mai importante cu uşurinţă şi nepăsare, luând pe toată lumea în zeflemea, stând strâmb pe scaun, părăsind convorbirea în mijlocul vizitei, şi deschizând cărţi din bibliotecă, pentru a râde de Cerkez, care le cetea, luând peste picior toate obiceiurile sociale, acest om – Vasile Pogor – trebuia, fără îndoială, să pară foarte ciudat unui tânăr ca mine, abia venit din Germania, unde mă deprinsesem cu un respect, poate exagerat, pentru formele şi convenţiile sociale. Eu rămăsei uimit şi pot zice că impresiunea întâi a lui Pogor mi-a fost puţin simpatică, de nu chiar displăcută.

— Curios om e acesta, zisei către tatăl meu, la plecare, mi s-a părut şi obraznic şi cam într-o doagă.

— Nu te uita la apucăturile aceste ale sale, e un tânăr inteligent, s-a deosebit ca judecător, printr-un mare sentiment de dreptate, ceea ce la noi este rar, are şi avere, păcat însă că e cam leneş – nu-i prea place să lucreze şi în aceasta se deosebeşte de tatăl său, cu care am fost prieten.

Auzind lăudându-se astfel calităţile lui Pogor, abia am lăsat să treacă o săptămână şi m-am dus să-l văd acasă la el. Voiam să-i propun ca împreună să facem un şir de prelegeri publice cum le inaugurase Maiorescu la începutul aceluiaşi an. Eram doritor să mă fac cunoscut, să dau semne de viaţă, să fac ca lumea să vorbească de mine. Fie că dorinţa de a se deosebi este naturală tinereţii, fie că eram pe atunci plin de asemenea aspiraţii, şi m-am schimbat foarte mult mai târziu în această privinţă, nici îmi puteam închipui că un tânăr inteligent şi cu învăţătură să nu împărtăşească simţirile acelea. Care fu însă dezamăgirea mea, când Pogor îmi răspunse nu cu entuziasm, precum mă aşteptam eu, dar cu cea mai desăvârşită nepăsare:

— A început asemenea cursuri Maiorescu, să aşteptăm întoarcerea sa din străinătate.

— De ce să pierdem vreme, întâmpinai eu, cam necăjit; când va reveni Maiorescu, el va putea urma cursurile începute; până atunci să facem noi; sunt şi alte chestiuni interesante de tratat, nu este numai filosofia…

— Să vie Maiorescu, răspunse încă o dată Pogor scurt, rece, şi schimbă vorba.

După această duşă, nu m-am mai gândit la prelegeri populare. De altminteri, balurile şi petrecerile de tot felul mă luaseră pe dinainte aşa de mult, încât nu mai aveam timp să cuget la ocupaţiuni de natură mai serioasă.

Cam tot pe atunci am reînnoit şi cunoştinţa cu Carp. Ultima dată îl văzusem cu vreo cinci-şase ani înainte la o întrunire a studenţilor români din Berlin.

Prinţul Jérôme Napoléon venise în vizită la regele Prusiei, şi tinerii români care studiau în Berlin, aducându-şi aminte de binele ce vărul său, împăratul Napoleon III, făcuse patriei lor, se adunase în casa unuia din studenţi, convocaţi de răposaţii I. Strat şi Grig. Lahovari, acum prezident la Casaţie, ca să delege o deputăţie către prinţul Napoléon, pentru a-i manifesta sentimentele de gratitudine ale românilor. Foarte curios efect îmi făcu mie împrejurarea că se improvizase o tribună în mijlocul odăiei, ca şi când nici n-ar putea fi o întrunire de români fără discursuri la tribună. Au vorbit succesiv Strat, Lahovari şi alţi câţiva. În această adunare, compusă poate din vreo treizeci de persoane, ţin minte că se găseau Carp, Muţi Balş, Tache Giani şi Nicolaus Racoviţa. După discursurile înflăcărate şi umflate ale oratorilor, Carp zise de la locul său câteva vorbe foarte reci, care puse ceva apă în vinul entuziaştilor. Cumpătarea şi lipsa de sentimentalism cu care Carp privi situaţia îmi

plăcu foarte mult. Atunci în cercul studenților, ca şi acum în adunările şi sfaturile politice, el îşi spuse întreg gândul său limpede şi fără şovăire şi prin aceasta se deosebi de camarazii săi de studiu precum se deosebeşte astăzi de cei mai mulți oameni politici ai noştri.

De aceea când se aleseră cu vot secret două persoane care trebuiau să înmâneze principelui Napoléon adresa noastră de mulțumire şi mai toți votară pentru Strat şi Lahovari, eu singur îmi dădui votul pentru Carp şi Balş, acei doi ce-mi erau mai simpatici.

Îmi aduc aminte că auzindu-şi pe neaşteptate numele ieşind din urnă, Carp întrebă tare de mai multe ori cine şi-a bătut joc de dânsul. Iar eu, care mă ştiam vinovat, am tăcut pitic, ferindu-mă a mă da pe față.

Reîntâlnindu-ne în Iaşi în toamna anului 1863 în saloanele doamnei Didița Mavrocordat, Carp şi eu ne-am împrietenit în curând, şi în tot cursul vieții nu am avut nici o neînțelegere, afară decât în discuțiuni teoretice, în special în chestiunea evreilor.

Curând după aceea, pe la sfârşitul anului 1863 sau pe la începutul anului 1864 se întoarse şi Maiorescu din Berlin şi eu m-am grăbit să mă duc să-l văd. Acum încă, după aproape 26 ani, acea întâlnire mi-a rămas foarte vie în memorie. Maiorescu ocupa un apartament într-o casă, astăzi dărâmată, de la intrarea bisericii Trei Ierarhi. L-am găsit în cabinetul său de lucru, înaintea unei mese lungi, plină de cărți şi manuscripte, foarte ocupat cu afaceri de administrație ale şcolilor din Iaşi, căci făcea parte din comitetul de inspecție şcolară.

Vizita mea nu păru a-i fi plăcută, poate fiindcă-l turbura în ocupațiile sale. Maiorescu îmi vorbi cum se vorbeşte cu

un tânăr fără importanță; la întrebările mele despre cele ce se petrec în Berlin, unde era pe atunci o mare agitație din cauza conflictului dintre guvernul lui Bismarck şi parlamentul progresist, Maiorescu răspunse foarte scurt, cu indiferență, şi schimbă vorba. Efectul pe care mi-l făcu era foarte departe de ceea ce mă aşteptam; eu îmi scurtai vizita şi ieşii nemulțumit cu încredințarea că lăudatul profesor este un pedant şi cu sentimentul că acest om nu-mi va fi niciodată prieten, şi nici chiar simpatic. Dar lucrurile se schimbară foarte repede. Peste câteva zile Maiorescu, întorcându-mi vizita, se întinse cu mine în lungi convorbiri, apoi ne puserăm să jucăm şah, pe urmă reîncepurăm a discuta, aşa încât el uită alte vizite ce vrea să facă şi petrecurăm împreună mai multe ceasuri. Din acel minut am început să-i fiu prieten, cele întâi sentimente ale mele pentru dânsul schimbându-se cu totul.

Astfel efectul ce-mi făcură la început şi Maiorescu, şi Pogor – acei cu care mai târziu m-am împrietenit atât de mult – a fost fără îndoială rău, oricât s-ar zice că întâia impresiune este cea hotărâtoare.

După mai multe întâlniri cu Carp, Pogor şi Maiorescu, primii odată un mic răvăşel de la acest din urmă prin care mă invită să vin seara la dânsul, unde Carp avea să facă o lectură. El trebuia să ne citească traducerea tragediei *Macbeth* în versuri. Față erau cinci tineri, Maiorescu, Carp, N. Burghele, acum secretar al Consiliului de miniştri, eu şi Theodor Rosetti, pe care mi se pare că în acea seară l-am văzut pentru întâia dată.

Deşi Pogor, pe care toți îl aşteptau, fusese împiedicat de a veni, lectura se urmă, şi, lucru ciudat!, traducerea a fost găsită bună şi plăcu la toți. Se făcură câteva observații, mai

mult de detaliu, și eu m-am întors acasă foarte mulțumit de acea serată literară. Mai târziu, de câte ori am recitit acea traducere, m-am mirat de lipsa de critică ce a domnit atunci în întrunirea noastră. Cum de nu ne-a lovit limba prozaică a traducătorului, în care reproduce pasagiile cele mai poetice ale lui Shakespeare; cum de am trecut cu uşurință asupra greşelilor ritmice care nu se mai numără, în sfârşit, cum de am fost atât de indulgenți pentru toate neajunsurile lucrării! Poate că ceea ce mai ales a contribuit ca traducerea să câştige aprobarea noastră a fost limba curat românească în care e scrisă şi în special lipsa neologismelor cu care mai toți autorii de pe atunci desfigurau limba noastră; poate asemenea că spiritul critic s-a dezvoltat mai târziu şi treptat în Societatea noastră literară. Oricum ar fi, în acea seară, se poate zice că a fost întâia şedință a Junimii, fără ca cei prezenți să se fi gândit încă la înființarea unei societăți literare.

Mai pe urmă ne-am mai întrunit a doua oară pentru a vorbi despre prelegeri populare. Cu un an înainte Maiorescu începuse cursurile sale, în ultima duminecă din carnaval sau în cea întâi din postul mare, nu țin minte bine, în sala Băncii Moldovei, pe care directorul acestei instituții i-o pusese la dispoziție. Acum însă se hotărî ca conferințele să se facă în unul din saloanele Universității şi ca, în afară de Maiorescu, să mai ia parte şi alții dintre noi, şi anume: Pogor, Carp şi Rosetti. Iar eu, fie că nu mi s-a propus, neavându-se încă destulă încredere în mine, fie că însumi, după cunoştința mea intimă ce făcusem cu acei tineri, nu m-am bizuit să mă înfățişez publicului, fără a vedea mai întâi cum se primesc prelegerile, am rămas de acea dată simplu ascultător.

Prelegerile au început în 9 februarie şi au urmat până în luna lui mai. Pogor a făcut două conferințe *Despre înrâurirea Revoluției franceze asupra ideilor moderne*, Carp de asemenea două: *Asupra tragediei antice şi moderne* şi *Despre trei cezari* (Cezar, Carol cel Mare şi Napoleon), iar Maiorescu singur a ținut zece. Negreşit, Pogor a vorbit bine şi cu mare succes. Carp de asemenea a vorbit foarte bine, dar cursurile lui Maiorescu au fost admirabile. Era pentru mine ceva neaşteptat. Vorba lui Maiorescu, limpede şi uşoară, limba sa română atât de frumoasă, de care nu-mi dam seamă unde a găsit-o, claritatea expunerii, care contrasta aşa de mult cu cursurile celor mai mulți profesori ce ascultasem în Germania, materia cea interesantă a prelegerilor, cunoştințele variate şi bogate ale oratorului, într-un cuvânt strălucita lui eloquență, îmi făcură efectul cel mai adânc. De la cea întâi prelegere introductivă, intitulată: *Ce scop au cursurile populare?*, am fost cuprins de o admirație care a mers tot crescând, la prelegerile *Despre religiunea în popor*, *Despre sunete şi colori* şi a culminat în cea de pe urmă *Despre minte şi inimă.* Eu, care în intervalul acesta mă făcusem profesor şi coleg al lui Maiorescu la Universitate, devenii cel mai înfocat entuziast al său, eram sub farmecul eloquenței sale, aşa încât chiar câțiva ani mai târziu, prieteni de ai mei, între care Nicu Gane, îşi băteau joc de mine, din această cauză, zicându-mi că eu nu recunosc decât doi oameni mari în lume, pe Shakespeare şi pe Maiorescu.

Cursurile din anul 1864 au dat loc şi la un incident destul de neplăcut. Precum am zis, Th. Rosetti trebuia să vorbească şi el despre *Societatea modernă.* El veni în duminеca hotărâtă la Universitate, unde se adunase lume peste

măsură de multă, printre care se găsea şi domnişoara Profira Beldiman, cu care era tocmai să se logodească şi cu care s-a şi însurat puţin timp după aceea. Bine pregătit, precum mi s-a zis, Rosetti era tocmai să înceapă, când în momentul suirii sale la tribună sau, mai bine, după ce se dădu în dosul mesei care reprezenta tribuna şi rosti cuvintele obicinuite, şi devenite în urmă tradiţionale: „Onorat auditoriu", el pierdu deodată cu desăvârşire prezenţa sa de spirit. Tot întorcând împrejurul unui deget o hârtiuţă pe care avea scrise câteva note şi tot zicând: „Societatea modernă, societatea modernă…", nici o idee nu-i mai veni în minte, ca şi cum toate i-ar fi fost smulse din cap deodată. Două sau trei minute nesfârşit de lungi au trecut aşa.

Pentru public, situaţia era foarte penibilă, iar pentru noi, prietenii lui Rosetti, era grozavă, o adevărată suferinţă. Cel mai indiferent din toţi părea a fi Rosetti însuşi, care cu două vorbe de scuză se dădu jos de la tribună şi se depărtă liniştit. Publicul se împrăştie nemulţumit, comentând foarte defavorabil această întâmplare neplăcută a cumnatului domnitorului, iar noi ne strânserăm repede acasă la Pogor.

Cine ar fi putând crede atunci că acelaşi Rosetti va deveni mulţi ani mai târziu, în situaţiuni neasemănat mai grele, fiind prezident al Consiliului de miniştri, un orator aşa de interesant şi de sigur pe sine!

Se făcuse obicei ca dumineca, după sfârşirea prelegerii, Maiorescu, Rosetti, Carp, eu şi Pogor să ne adunăm la acest din urmă pentru a discuta asupra obiectului prelegerii ce se ţinuse. Erau o mare plăcere pentru noi orele acestea petrecute în discuţii filosofice şi literare. Pogor, Carp şi Rosetti, cari nu puteau sta altfel decât tologiţi pe canapele, Maiorescu

pe scaun, iar eu totdeauna impresionat, plimbându-mă agitat prin odaie, petreceam astfel făcând teorii de tot soiul, amestecate pe ici, pe colo, cu glume şi împunsături ce ne aruncam unii altora. În dumineca în care Th. Rosetti făcu marele său fiasco, eu sosii trist şi cu inima strânsă, dar care fu mirarea mea când găsii pe Theodor aşa de liniştit, parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, şi pe Pogor râzând mai mult decât oricând şi zicând că, în momentele de zăpăceală ale lui Rosetti, el nu simţea alta nimic decât o dorinţă grozavă să-i trântească câţiva pumni în spate.

Fericită natură aceea a lui Pogor, cu nepăsarea sa deplină pentru ceea ce se numeşte viaţa reală! Ocupându-se de tot ce se petrece în domeniul închipuirii şi cetind cu interes toate operele însemnate ce s-au scris din cea mai depărtată antichitate până la romanele cele mai nouă, el luneca uşor peste întâmplările contemporane ca şi cum acestea nu l-ar privi.

Un exemplu caracteristic despre această nepăsare, câteodată naivă, este următorul fapt: eram odată împreună candidaţi la deputăţie şi eu alergam şi îmi dam multă osteneală să izbutim, pe când Pogor nici se mişca din casă şi lăsa pe adversarii noştri să lucreze şi să ne ponegrească în toată voia. Pasionat precum eram, eu îl mustrai supărat în comitetul electoral de această culpabilă nepăsare, iar el îmi răspunse foarte liniştit: „Cum vrei să lucrez când nu ştiu unde şi cum se poate căpăta o listă de alegători?“ El uitase cu totul că, fiind atunci primar, lucrase însuşi în consiliul comunal la formarea listelor electorale şi că acele liste ce i se păreau aşa de greu de găsit se aflau cu teancurile în cancelaria primăriei sale!

În una din acele după-amieze de care am vorbit mai sus s-a hotărât înfiinţarea în regulă a unei societăţi literare,

care de fapt şi exista. Mai multe dumineci de-a rândul am discutat numele ce trebuia să-i dăm. Tot felul de propuneri şi serioase, şi glumețe se făcură şi se respinseră de-a rândul. Un moment numele care dobândi aprobarea celor mai mulți fu *Ulpia* sau poate chiar *Ulpia Traiană.* Însă în duminica următoare toți cinci venirăm cu gândul ascuns de a propune adoptarea altei numiri, căci după reflecțiile făcute acasă, numele *Ulpia* ni se păru din cale afară pretențios. Ce aveam noi a face cu împăratul Traian? Şi-apoi atât se abuza atunci de latinisme în literatură, în limbă, în nume proprii şi chiar în teorii de drept public, încât o reacțiune se produse pe nesimțite, fără chiar să ne dăm seama, în fiecare din noi. De aceea, când Maiorescu, mi se pare, propuse revenirea asupra hotărârii noastre, şi schimbarea numelui *Ulpia,* toți am împărtăşit la moment părerea aceasta. După multă discuție, Theodor Rosetti ne zise de pe patul unde era culcat:

— Măi băieți, vreți să vă dau eu un nume fără pretenție, care să vă placă la toți, fiindcă nu zice mare lucru?

— Vorbeşte!

— Hai s-o botezăm Junimea, zise Theodor Rosetti.

— Foarte bine găsit! strigarăm cu toții. Atunci Pogor, ridicându-se de pe canapeaua pe care se aruncase, începu să cânte ca un preot pe nas şi întrebă de trei ori:

— S-a lepădat copilul de Satana pedantismului?

De trei ori răspunserăm cu toții râzând:

— S-a lepădat.

— În numele Domnului, boteze-se dar Junimea! exclamă Pogor, şi Junimea a rămas până în ziua de azi.

CAPITOLUL II
Procesul lui Maiorescu

Viind vacanțele de vară, ne-am împrăştiat în toate părțile. Eu am întovărăşit familia mea la țară; Carp, Rosetti şi Pogor plecară asemenea din Iaşi, iar Maiorescu închirie pe timpul verii via lui Balş de sub Copou, în care era o casă mare şi comodă de locuit.

Una din chestiunile asupra căreia în timpul din urmă preschimbasem câteva idei în întrunirile de dumineca era ortografia limbei noastre cu litere latine, căci băgasem de seamă că fiecare din noi scria româneşte în mod cu totul deosebit. Aceasta nu era de mirare în mijlocul haosului ce domnea atunci în scrierea limbei române. În Transilvania Cipariu introdusese o sistemă aşa-zisă etimologică, din cele mai complicate şi capricioase; în Bucovina, Pumnul inventase sistema aşa-numită fonetică, după care mai nu se scria o literă, fără a se pune un semn deosebit deasupra ori dedesubt. În România, preschimbându-se deodată, prin o deciziune luată de ministeriul Ioan Ghika, alfabetul cirilic cu cel latin fără a se fixa vreo regulă în mod oficial, fiecare scria cum îl ajungea capul, aşa încât mai mult se ghicea decât se cetea ceea ce era scris de mână. Noi, voind să stabilim o regulă comună măcar pentru întrebuințarea noastră,

am hotărât să ne gândim la aceasta în timpul vacanțelor şi eu fusesem însărcinat în special să înfățişez la toamna viitoare un proiect complet pentru scrierea limbei noastre cu litere latine. Am primit cu mulțămire însărcinarea aceasta, crezând că este o treabă uşoară, însă când am început a cugeta la o sistemă generală, mă şi încredințai cu câtă greutate era împreunată stabilirea unei ortografii nouă. Cu toate acestea mi-am făcut datoria. Timp de o lună, la țară, am prelucrat un întreg proiect, însă fără vreo sistemă hotărâtă, ci mai mult după fantasie şi capriciu, amestecând fonetismul cu etimologismul, în mod cu totul arbitrar.

Nu mai ştiu ce însărcinări vor fi luat ceilalți pentru timpul verii, dar desigur că toți aveam de lucru, şi jertfeam poate câteva ore pe zi la aceste ocupații nevinovate. Nu tot aşa făceau însă şi adversarii noştri, căci fără a ne da seamă, de pe atunci ni se ivise duşmani mari.

Venirea lui Maiorescu în Iaşi produsese oarecare emoțiune în corpul profesoral, care în acele vremi era condus de câțiva învățători transilvăneni, ce găsise un adăpost în Moldova în contra prigonirilor politice ale maghiarilor. Aceşti profesori, în frunte cu Simeon Bărnuţ, deprinşi să vadă în clasa aristocratică, compusă din unguri, un neam străin şi duşmănos românilor, pe de altă parte entuziasmați de latinitatea cu care făcuse cunoştință în şcoalele din Blaj – câțiva chiar la Roma –, transportase aceste sentimente în şcoală la noi, unde se potriveau foarte puțin, şi creşteau tineretul în direcțiunea cugetărilor lor. Negreşit că la noi, nefiind boieri unguri, ei trebuiau să găsească alt neam străin şi inventase pe fanarioți, deşi rămăşițele acelor familii, de mult contopite cu românii, erau poate mai numeroase în

clasa burgheză decât în cea aristocratică; iar despre aşa-numite asupriri ale clasei de mijloc nu mai putea fi vorba din partea unei aristocraţii ruinate ca avere, de mult decăzută moraliceşte şi a cărei generaţie tânără era mai toată crescută în ţările din Apus, în ideile liberale moderne.

Maiorescu, străin cu totul de asemenea prevenţii şi sentimente a acelor profesori, nu făcea în relaţiile sale nici o deosebire între fecior de boier şi fecior de popă ori de negustor, lucru ce multor transilvăneni din Iaşi le părea a fi un fel de apostasie. Erau însă şi alte motive de duşmănie contra lui Maiorescu; mai întâi modul său liber de a critica pe acei dintre profesori care nu-şi făceau datoria, ori erau ignoranţi – ceea ce lovea în amorul-propriu al multora –, apoi mai cu seamă prelegerile sale populare cari îi făcuse foarte repede, atât în publicul cel mare, cât şi printre tinerime, reputaţia de profesor învăţat şi bărbat eloquent.

Cei mai ambiţioşi dintre profesorii din Iaşi, simţindu-se întunecaţi de acest nou-venit, evitau relaţiile private cu dânsul, cârteau contra lui şi contra prelegerilor sale în ascuns şi, roşi de invidie, aşteptau cu nerăbdare ocaziunea de a-şi răzbuna prin loviri personale de superioritatea pe care în fundul inimei erau siliţi să-i recunoască.

Maiorescu nu-şi dădea încă seamă de această duşmănie. Din contra, el căuta să înfrăţească membrii corpului profesoral prin întâlniri colegiale. Luând de pretext numirea lui N. Culian, cu care fusese prieten în timpul studiilor din Paris, şi numirea mea ca profesor de Universitate, el dădu în onoarea noastră un prânz, prezidat de tatăl meu, la care invitase pe cei mai însemnaţi profesori din Iaşi. Însă Bărnuţ, N. Ionescu, Suciu, Popp, Cobălcescu nu numai nu veniră, dar nici măcar nu avură politeţa să se scuze. Curând după

aceasta, chiar înainte de vacanțele mari, începură și acte fățișe de dușmănie.

Petru Suciu, profesor de drept roman, având necaz pe unul dintre studenți, nu voia cu nici un chip să complecteze comisiunea de examinare a acestuia, încât bietul tânăr era vecinic amânat pentru alt termen fără ca să fie examinat. În fața acestei prigoniri evidente, și în lipsa oricărui regulament care să stabilească normele examenelor, Maiorescu, deși profesor la Facultatea de Litere, intră ca al treilea examinator în comisiune și luă parte la examenul studentului. Din cauza acestui fapt al lui Maiorescu, N. Ionescu, care de la început și instinctiv recunoscuse în Maiorescu un adversar primejdios, convocă consiliul universitar și propuse în contra lui un vot de blam. A fost atunci o ședință furtunoasă, care s-a prelungit până dincolo de miezul nopții, fără a se lua vreo hotărâre. A doua zi întregul consiliu s-a adunat din nou la șase dimineața și după o discuțiune violentă, de vreo cinci ceasuri, s-a pus la vot propunerea lui Ionescu, care trecu cu majoritatea de un vot, din cauza abținerei lui Maiorescu. Atunci s-a făcut linia de demarcație între dușmanii și prietenii acestuia. Însă, pe când dușmanii săi au rămas statornici, unii chiar până la moarte, afară de singurul Cobălcescu, care mai târziu s-a căit de urmarea sa, din prieteni l-au părăsit mai târziu Mărzescu, camarad de școală din Paris, și Urechia, admirator al său, și amândoi colegi ai lui în comitetul de inspecție școlară. (Notez în treacăt că V.A. Urechia iscălea pe atunci: Vasile Alexandrescu, fără alt adaos.) În urma votului de blam, Maiorescu își dădu demisiunea din rectorat, dar ministerul nu i-o primi și totul rămase în starea de mai-nainte, cel puțin în aparență, însă pe dedesubt urma a se conspira cu multă persistență și multă viclenie contra

lui Maiorescu. În mijlocul verei, pe când toată lumea era dusă din Iaşi, şi Maiorescu se bucura de o viaţă liniştită la vie, *Tribuna română*, un mic jurnal personal al lui N. Ionescu, tipări un articol foarte perfid contra lui Maiorescu, în care se insinua, fără a i se rosti numele, că ar fi comis mai multe necuviinţe la Şcoala Centrală de Fete. Acest articol căzu ca o bombă, şi Maiorescu, surprins şi emoţionat, sta nehotărât dacă trebuia să provoace la duel pe Nicolae Ionescu, ori să dea plângere la tribunal, conform legii presei pe atunci în vigoare. În lipsa oricărui prieten al său cu care s-ar fi putut sfătui, el luă hotărârea cea mai cuminte, aceea de a tăcea deocamdată, şi de a aştepta evenimentele.

Vara trecu şi, odată cu toamna, ne întoarserăm cu toţii în Iaşi, unde găsirăm lumea foarte emoţionată de legea rurală, care se decretase în virtutea Statutului din 2 mai a lui Cuza.

Kogălniceanu, executorul loviturii de stat, era nu numai puternicul ministru de interne, dar totodată şi şeful Departamentului Cultelor şi Instrucţiunii publice, unde numise secretar general pe V.A. Urechia, pe atunci încă prietenul nostru şi unul din acei ce luptase împreună cu noi contra votului de blam de care am vorbit.

Societatea Junimea începu iarăşi a se întruni fără Th. Rosetti, care fusese numit prefect în Vaslui, dar sporită cu mai mulţi membri noi. Aceştia erau, la început, Gheorghe Racoviţă, judecător la tribunal, vechi camarad al lui Maiorescu din Paris, N. Culian, de care am mai vorbit mai sus, N. Mandrea, fost coleg de studii şi prieten al meu din Berlin, care fusese numit profesor la Universitatea din Iaşi, în urma unui concurs ţinut la Bucureşti, N. Burghelea, asemenea vechi student al Universităţii din Berlin, care

asistase în iarna precedentă la cetirea traducerii lui *Macbeth*. Avurăm, împreună cu aceşti noi colegi, câteva întruniri pe la sfârşitul toamnei, însă rare şi neregulate, căci împrejurările deveneau grave, lovirile în contra lui Maiorescu reîncepuse cu persistență şi nu ne găseam în atmosfera potrivită liniştitelor noastre petreceri literare.

În *Tribuna română* a lui N. Ionescu, apăru un al doilea articol, de astă dată mai violent, şi cu acuzații mai precise contra lui Maiorescu. Acesta era direct denunțat de a fi autorul unui mare scandal în Şcoala Centrală de Fete. Noi toți, amici ai lui Maiorescu, ne-am revoltat de această îndușmănire; lumea profesorală se împărți în două tabere, din care o parte – cea mai mică – susținea pe Maiorescu cu pasiune, iar cei mai mulți se dădură cu adversarii săi. Publicul asemenea era îngrijit de cele ce se scriau despre cea dintâi şcoală de fete din Moldova.

Autorii conspirației urmăreau un scop îndoit, întâi acel de a desconsidera cu totul pe Maiorescu, a-l face imposibil ca profesor în Iaşi şi astfel a scăpa de un coleg atât de supărăcios, al doilea, acel de a înlătura pe directoarea Şcoalei Centrale de Fete, d-na Gros, o bătrână franceză, numită acolo de prințul Moruzi, fost ministru de Instrucție publică, în casa căruia fusese multă vreme guvernantă la copii, şi a o înlocui prin întâia soție a lui Grigore Cobălcescu.

La Şcoala Centrală, pe lângă directoare, mai erau încă două străine ca guvernante, surorile Rickert, din care cea mai mare locuia la mama ei, moaşa Rickert, iar cea mai mică şedea în chiar localul şcoalei. Aceasta din urmă, urâtă şi cam gheboasă, însă cu o inimă uşor inflamabilă, vedea adesea pe Maiorescu, care da în Şcoala Centrală lecțiuni de limba română, şi se înamorase, se vede, de dânsul.

Maiorescu a considerat totdeauna printre cele mai mari mulțumiri ale sale aceea de a sta la vorbă cu femeile şi a pune la cale cu dânsele chestiuni de filosofie şi de sentiment, cu condițiune ca acele femei să fie inteligente. Negreşit că printre cele inteligente el prefera pe cele frumoase sau măcar frumuşele. În lipsă însă, el se mulțumea şi cu altele mai puțin frumoase, oricare ar fi fost ele, căci toată viața sa a fost un mare şi pasionat curtizan.

Se vede că înainte de intrare în clasă, sau la ieşire, lui Maiorescu îi plăcea să stea astfel de vorbă, chiar şi cu domnişoara Rickert. În urma mai multor conversații, tânăra guvernantă îşi închipui că Maiorescu are o tragere de inimă specială pentru dânsa şi, precum fac şi altele multe, ea avea păcatul să-şi noteze într-un jurnal impresiunile ei zilnice, nenumind pe Maiorescu, ci însemnându-l totdeauna cu pronumele „El“. – „El“ a venit astăzi, a stat cu mine de vorbă, mi-a spus cutare cuvânt, i-am răspuns aşa; am vorbit împreună atâtea momente… Pentru ce oare mi-a spus cutare chestiune?… Ce sens să fi avut cutare frază? Azi am ieşit din şcoală cu directoarea şi l-am zărit într-o trăsură… Ieri mi s-a părut mai rece cu mine… Am avut peste noapte cutare vis… etc. etc. Tot jurnalul era compus din asemenea impresiuni gingaşe ale unei inimi simțitoare. Câteva drăcoaice de fete descoperise manuscriptul secret al inflamabilei guvernante şi îl ceteau proaspăt, proaspăt, îndată ce autoarea îl isprăvise de scris, făcând negreşit mult haz între ele. Dacă fetele s-ar fi mulțumit cu cetitul n-ar fi fost nimic, dar se vede că mai aveau obiceiul dumineca sau în zilele de sărbători, când mergeau în familiile lor – printre care şi familii de profesori –, să povestească pe la rude şi prieteni aceste

descoperiri şi isprăvi ale lor, şi că astfel s-a lăţit în lumea profesorală şi a ajuns la urechile lui N. Ionescu, pretinsul scandal de la şcoala de fete. D-na Cobălcescu, aspirantă la locul de directoare, o femeie isteaţă şi cu o limbă ascuţită, lăţea pe cât putea, cu tot felul de împodobiri, istoriile acestea.

Al doilea atac a lui N. Ionescu nu se mai putea lăsa nebăgat în seamă. Comitetul de inspecţie şcolară, autoritatea superioară pentru Moldova, după organizarea de atunci, se întruni şi ceru suspensiunea lui N. Ionescu din postul său de profesor, precum şi introducerea unei cercetări disciplinare contra sa. Ministrul aprobă raportul consiliului şi suspendă pe Ionescu. Toţi văzurăm cu mulţumire că dreptatea triumfase contra răutăţii şi intrigei. Dar triumful nu fu de lungă durată.

Peste câtva timp, după cum zic, unii în urma insistenţelor lui Nicolae Docan, pe atunci bărbatul politic cel mai influent din Moldova, ministrul instrucţiei publice N. Creţulescu însărcină pe D. Vărlănescu, procuror general la Curtea de apel din Iași, să facă un raport confidenţial în afacerea aceasta. Vărlănescu, om altfel simplu și cam beţiv, dar legat de aproape cu N. Ionescu și alţi profesori din partida duşmănească, luă informaţiile sale în secret, numai de la partea acuzatoare, şi făcu un raport părtinitor şi calomnios contra lui Maiorescu. Urmarea acestui raport fu reintegrarea lui N. Ionescu în postul său și suspensiunea lui Maiorescu din toate funcţiunile sale, până când o judecată penală ce avea să se introducă contra lui va fi stabilit nevinovăţia sa. Noi toţi, amicii lui Maiorescu, revoltaţi şi indignaţi de atâta prigonire şi nedreptate, am sărit cu putere în ajutorul său. Nici ne venea a crede că în toată istoria aceasta se vor putea găsi elementele unei acţiuni penale, dar ne-am înşelat. Procurorul

tribunalului, Al. Degrea (acum consilier la Curtea de casație), nu numai trimese pe Maiorescu în judecata tribunalului corecțional, dar în vremea instrucțiunii avu chiar un moment gândul să-l aresteze, şi a trebuit toată insistența numeroşilor săi amici pentru a înlătura acest act de prigonire.

Eu, impresionabil cum am fost totdeauna şi entuziast şi încrezător în triumful binelui precum eram pe atunci, mă simțeam ca amețit şi nici îmi puteam închipui că ceea ce se petrece este ceva real. Şi cu toate acestea am trebuit să văd cu uimire pe Maiorescu trimes de Degrea în judecata tribunalului corecțional pe temeiul art. 200 din Codul penal al Moldovei, în care se zicea că „funcționarul care are o însărcinare şi nu şi-o îndeplineşte se va pedepsi cu globire la cutia milelor, iar nefiind în stare a păti globire, se va certa cu bătaie".

De îndată, mai mulți prieteni ai lui Maiorescu, şi anume: Pogor, Carp, Mărzescu, Mandrea şi eu, pe lângă care se mai alipi şi Cimara, un tânăr grec care se deosebea pe atunci foarte mult ca advocat, ne-am constituit în apărătorii lui. Până când veni termenul judecății la tribunal, toți aceştia, şi mai ales Carp şi eu, luarăm apărarea lui Maiorescu în societate cu atâta foc şi convingere, încât în cercurile sociale influente se lăți de tot încredințarea că aici nu este decât o prigonire din partea unor colegi invidioşi.

Zile amare ajunseră pe Maiorescu. Suspendat din funcțiunile sale şi prin urmare fără mijloacele materiale de existență, devenit ținta tuturor criticilor şi calomniilor, el mai primi din Bucureşti în cursul instrucțiunii ştirea despre moartea tatălui său; şi întors în Iaşi de la durerosul act al înmormântării, găsi grav bolnavă pe copila sa, care stătu mult timp în primejdie de moarte. Toate aceste nenorociri

îngrămădite, Maiorescu, la început, le-a suferit cu o resignare deplină pe care eu o admiram, iar când îi veni ştirea că şi maică-sa a murit de moarte subită, câteva zile l-am văzut doborât de atâtea loviri.

Mult aşteptata zi de judecată sosi. Deşi nu ne era cu putinţă să avem îndoială despre rezultatul procesului, totuşi noi, apărătorii, eram emoţionaţi. Un public imens se grămădi în sala tribunalului, curios de a vedea ce fel se va desfăşura acest scandal – mai ales profesori mulţi, împărţiţi în două tabere duşmane, discutau între ei cu pasiune pentru şi contra lui Maiorescu prin salele şi coridoarele Curţii.

Prezident al tribunalului corecţional era un vechi practicant numit Sandu Dudescu, acelaşi care acum, în zilele în care scriu aceste rânduri, a fost arestat şi dat judecăţii în calitatea sa de prezident al consiliului de administraţie al Creditului fonciar urban din Iaşi în vârsta de aproape 80 de ani, pentru abuzurile comise la acea societate. Pe atunci, mai prudent decât acum, la adânci bătrâneţe, Sandu Dudescu avu buna inspiraţie să cază bolnav cu ocaziunea tratării acelui proces şi nu se îndreptă decât în ziua sfârşirii lui. În lipsa prezidentului, cel mai vechi judecător, amicul nostru Gheorghe Racoviţă presida, iar asesorii lui erau Al. Iuliano, astăzi advocat la Piatra, şi Răducanu Botez, mort, poate de vreo zece ani, acum. Pe banca preveniţilor şedeau trei persoane, Maiorescu, d-na Gros şi d-ra Rickert. Aceasta din urmă era palidă şi sta grămădită pe scaunul ei, cu ochii plânşi, iar d-na Gros, bătrână şi groasă precum era, ştergându-şi sudorile de emoţiune, făcând întruna mişcări agitate de indignaţie, mai vorbind şi stricat româneşte, producea, cu toată seriozitatea împrejurărilor, un efect destul de comic.

Lângă preveniţi stăteam noi, apărătorii, iar de cealaltă parte se găsea îmbrăcat în frac, singur, Niculae Ionescu, care pretinsese să aibă un rol direct în proces ca denunţător şi reprezentant al opiniei publice. Aşa era pe atunci de neobicinuită publicitatea proceselor criminale, încât tribunalul, necunoscător al procedurei penale din Ţara Românească, de curând introdusă şi în Moldova, toleră pe Ionescu în această calitate.

Scandalul nu consista în actele de care erau învinovăţiţi preveniţii, dar mai ales în faptul că un mare număr de eleve erau chemate ca martore.

Era în adevăr ceva nemaipomenit ca fete tinere să defileze şi să depuie înaintea tribunalului şi a publicului în chestiuni de amoruri. Două eleve mai de seamă, d-ra Dimitriu, devenită mai târziu d-na Al. Brânză, şi d-ra Câmpeanu, în urmă d-na Ştefan Micle, amândouă ca de 15 sau 16 ani şi cât se poate de frumuşele, atraseră atenţia tuturora prin isteţia cu care se prezentase şi dezinvoltura cu care vorbeau dinaintea tribunalului şi unui public atât de numeros. Este interesant de notat că d-na Micle (moartă chiar în zilele când scriu aceste amintiri, în vârstă abia de 40 de ani) deveni, zece ani după acest proces, o mare entuziastă a Societăţii Junimea şi o harnică colaboratoare a *Convorbirilor literare.* Nu mai puţin interesantă era şi apariţia doamnei Cobălcescu, care, cu o expresiune dârză şi provocatoare, acuza fără sfială, mai ales pe d-na Gros, directoarea, pe care dorea să o înlocuiască.

Din toate depunerile fetelor rezulta că Maiorescu vorbise adeseori cu d-ra Rickert, că aceasta ţinea un jurnal din care, spre confuzia bietei d-şoare, fetele citase câteva pasajuri, că Maiorescu fusese acolo într-o seară, asupra plecării

sale la Berlin, şi că trimesese d-nei Gros clavirul său în păstrare, pe timpul lipsei sale din ţară. Alta nimic.

Pe aceasta, oricât ai învârti şi suci, nu se poate întemeia nici o acuzare penală, dar lucrurile luară o fază cu totul alta când veni rândul să depuie una din eleve, numită Alimănescu. Aceasta, după multe tergiversări şi contraziceri, izbucni deodată într-un plâns violent şi mărturisi, spre confuzia conspiratorilor, că d-na Cobălcescu o îndemnase să fure câteva file din jurnalul d-şoarei Rickert şi să facă depuneri mincinoase contra preveniţilor. O indignare generală se manifestă atunci printre ascultători. Procurorul Degre se sculă şi în loc de rechizitoriu declară că în faţa celor petrecute la audienţă el îşi retrage acuzarea, aşa încât din acel moment soarta procesului părea hotărâtă. Cu toate acestea Niculae Ionescu nu se dădu bătut; el ceru cuvântul şi umplu un discurs lung şi confuz cu insinuări perfide şi declamaţii răutăcioase. Din apărători numai Pogor şi Mărzescu vorbiră, și numeroşi asistenţi primiră cuvântul apărării cu aplausuri zgomotoase. Cu toate acestea deliberările se prelungiră foarte mult, şi când Racoviţă veni, în sfârşit, să pronunţe hotărârea de achitare o adevărată piatră mi se ridică de pe inimă. Aplausurile izbucniră din nou în public. Niculae Ionescu dispăru repede în mulţime, iar noi felicitarăm pe preveniţi.

Biata d-na Gros era încă aşa de zăpăcită, încât mult timp nu-şi putea deloc da seamă de cele ce se petreceau, şi întreba pe toată lumea în dreapta şi în stânga: „Ce s-a întâmplat, ce s-a întâmplat?“

A doua zi aflarăm că sentinţa fusese dată numai cu majoritate de voturi, fiindcă unul din judecători, Răducanu Botez (mai târziu statornic adversar politic al nostru), emisese părerea că toţi preveniţii trebuiau condamnaţi.

În urma acestei hotărâri noi credeam că afacerea este definitiv sfârşită când, peste scurt timp, un bilet al lui Maiorescu ne înştiinţă că din Bucureşti venise un ordin ministerial către procuror de a face apel la Curte contra sentinţei tribunalului. Aşadar totul era să reînceapă şi duşmanii prinseră din nou curaj: însă zadarnic! După cele întâmplate, afară de cazul unei prigoniri directe din partea guvernului, părea imposibil ca Curtea de apel să hotărască altfel decât hotărâse tribunalul.

Câţiva tineri judecători de la Curte scăpară, nu-i vorbă, prin saloane, cuvântul că rezultatul procesului n-ar fi deloc sigur, dar aceste insinuări ale lor le atraseră dezaprobări generale, în special din partea cucoanelor. Iar Carp şi cu mine – mai ales Carp – ameninţam în gura mare că vom provoca la duel pe toţi acei care ar manifesta vreo îndoială despre justiţia acestei cauze.

La Curtea de apel lucrurile nu se petrecură ca la tribunal. Mai întâi răposatul Cocriţă Casimir, prezidentul, hotărî ca procesul să se cerceteze în şedinţă secretă, aşa depunerile fetelor de la şcoală nu mai dădeau loc la tot felul de glume şi observaţii din partea publicului lacom de scandal! Nicolae Ionescu nu apăru deloc, neputându-i-se găsi altă calitate în proces decât acea de martor. Totul s-ar fi petrecut în deplină linişte, dacă nu ar fi fost un mic incident. Ioan Melik, regretatul nostru prieten, care a murit de curând, venise tocmai atunci ca profesor la universitatea din Iaşi şi căzuse peste aceste lupte înverşunate ce frământau acolo corpul învăţătorilor. Fără încă a ne cunoaşte, el nu stătu la gânduri, ci de îndată se dădu în partea care-i păru cea dreaptă, în partea noastră. Pasionându-se de la început, el voi cu orice preţ să asiste la tratarea procesului înaintea

Curţii de apel şi, neştiind că s-a hotărât şedinţă secretă, rămânea în locul rezervat publicului cu toată invitarea unui aprod de a se depărta. Tocmai atunci intrând prezidentul Casimir în sala audienţei, şi văzând acolo, contra prescripţiilor sale, pe un străin în ceartă cu un aprod, nu mai întrebă cine este, ci îl apostrofă cu cuvintele: „Hai, iubitule, du-te afară, nu mai sta pe gânduri!“ Melik, roş la faţă, se răpezi afară şi, după două zile, când procesul se sfârşise, trimise martori lui Casimir ca să-l provoace la duel. Afacerea nu avu urmare, căci Casimir dădu explicaţiile necesare, dar nu puţin am râs mai târziu de apucăturile războinice ale lui Melik, de altminteri omul cel mai paşnic din lume.

Fetele, atât de isteţe la tribunal, capătară la Curte destule bobârnace, şi lucrul se prezentă într-o lumină încă mult mai favorabilă. În special d-ra Veronica Câmpeanu, depunând că a auzit o dată pe Maiorescu vorbind încet cu d-ra Rickert, zâmbea cu multă isteţime. Atunci prezidentul o întrebă ce cuvinte a auzit?

— Nu ştiu ce cuvinte, dar impresia mea a fost că erau cuvinte de amor!

— Dar dumneata ştii ce este amorul? o întrebă atunci Casimir…

La această întrebare un zâmbet se ivi pe toate feţele, iar Veronica, făcându-se roşie, nu mai răspunse o vorbă.

Maiorescu, care la întâia instanţă nu deschisese gura deloc, luă aici cuvântul să se apere, Cimara vorbi de asemenea, şi procurorul, în faţa deplinei lipse de probe, retrase şi el apelul făcut.

Cu toate aceste, dintre şapte judecători câţi erau, se găsi unul, ruda mea, Iorgu Ganea, care emise părerea că aici trebuie să se pronunţe o absolvire, nu o achitare, fiindcă în

convingerea lui un amor existase, însă că acest amor între un profesor şi o guvernantă nu ar fi prevăzut printre delictele însemnate în Codul penal. Răposatul Iorgu Ganea, de altminteri bărbat integru şi incoruptibil, era de o natură invidioasă, care se revolta în contra oricărei superiorităţi. De aceea în fundul inimei el urâse pe Maiorescu de la început, deşi asista regulat la cursurile sale publice. Deci afară de unicul Iorgu Ganea, Curtea întreagă pronunţă achitarea preveniţilor, după cum toată lumea se aştepta, şi astfel se sfârşi acest memorabil proces. Dacă mai erau persoane în public care ar fi crezut în vinovăţia lui Maiorescu, chiar după aceste sentinţe, o împrejurare urmată câteva luni mai târziu şi pe care ca cronicar sunt silit să o notez deschise ochii şi acestora.

Împrejurarea era că Grigore Cobălcescu surprinse pe soţia sa, instigatoarea întregului scandal, în flagrant delict de adulter cu N. Ionescu, la Sculeni, lângă Iaşi, şi obţinu de îndată despărţenia.

În curând Maiorescu fu reintegrat în funcţiunile şi drepturile sale, şi totul reintră în starea normală. Mie însă procesul acesta îmi lăsă o impresiune adâncă şi durabilă, căci atunci m-am putut încredinţa pentru întâia oară în viaţa mea cât de puţin se judecă oamenii între dânşii după dreptate, chiar când nu au un interes personal, şi cât de hotărâtoare în aprecierile şi faptele noastre sunt prevenţiile şi pasiunile de care suntem stăpâniţi.

CAPITOLUL III
Ortografia

. . . .

În mijlocul gravelor întâmplări de care am vorbit, nimeni nu se mai putea gândi la prelecțiuni populare în primăvara anului 1865. Pentru Maiorescu şi pentru prietenii săi, evenimentele prin care trecusem fusese negreşit dureroase, dar ele avură şi un efect bun; ele strânseră şi împuterniciră prietenia între noi, căci, dacă lucrarea intelectuală comună uneşte şi leagă pe oameni, emoțiunile simțițe şi luptele purtate împreună întăresc durabil această legătură.

În vara acestui an, doritor să-mi cunosc țara şi mai ales partea Carpaților, despre a căror frumusețe auzisem şi cetisem atât de mult, am purces la drum spre munți împreună cu frații Nicolae şi Mihail Mandrea. N-aş vorbi despre călătoria mea aci, dacă, cu această ocaziune, n-aș fi făcut cunoştință la Fălticeni cu Nicu Gane, cu care mai târziu era să leg cea mai strânsă prietenie. Poate că, fiind rude, ne-om fi văzut şi mai înainte în întâia noastră copilărie, dar nici el, nici eu nu mai aveam despre aceasta vreo aducere aminte. Nicu Gane fusese numit membru la Curtea din Focşani, atunci de curând înființată, şi venise acasă pe timpul vacanțelor. În mijlocul zgomotului iarmarocului din Fălticeni,

care în acea vreme nu decăzuse încă, noi găsirăm la cea întâi întrevedere ocaziunea să vorbim despre proiecte de lucrări literare, deşi nu aveam atunci nici o idee că ne vom întâlni în Iaşi aşa de curând, precum s-a întâmplat, spre a întemeia o ocupație comună. Şi în adevăr, în urma unei aventuri amoroase nenorocite, N. Ganea stărui şi obținu mutarea sa la Curtea din Iaşi. Abia venit la noi, el şi începu a frecventa adunările Societății Junimea împreună cu mai mulți alți tineri iubitori de literatură. Printre aceştia era mai întâi Ioan Melik, care, precum am mai zis, se făcuse din cel întâi moment un prieten al nostru pasionat, apoi maiorul Nicu Skiletti, N. Niculeanu, Ioan Ianov, maiorul M. Christodulo-Cerchez, Pavel Paicu, frate-meu Leon Negruzzi, Scarlat Capșa, Mihail Corne, Ioan Caraiani, Gheorghe Roiu, Ştefan Nei, Neculai Quintescu. Mai toți aceştia au devenit în anii următori colaboratori ai *Convorbirilor literare*, afară de Melik, care n-a ieşit niciodată din cărți de matematică pentru şcoală, şi de Nei, care nu era născut pentru a fi autor. Roiu promitea mult, pe când era în Universitate, dar n-a corespuns deloc mai târziu aşteptărilor noastre literare. De la dânsul se găseşte în toată colecția *Convorbirilor* numai o mică poesioară tipărită în anul I şi intitulată: *Enigmă.* Figura lui Nicoleanu era interesantă. Fiul natural nu se ştie a cui, Nicoleanu era născut în Transilvania şi crescut în Craiova. În anul 1859, dându-se în acest oraş un mare banchet spre a serba îndoita alegere a lui vodă Cuza, unul din meseni ceti nişte versuri bine simțite asupra Unirii țărilor și toată lumea, mişcată, se întrebă de cine sunt compuse. Aflându-se că autorul este un tânăr fără părinți şi sărac, unul din entuziaşti propuse ca el să fie trimis la Paris pentru complectarea studiilor pe socoteala comesenilor prezenți. Propunerea se adoptă cu aclamație;

o colectă, făcută chiar atunci, strânse destui bani pentru a întreține pe Nicoleanu un an întreg la Paris şi totodată se iscăli un act prin care aceleaşi persoane se obligau să mai contribuiască pe atât şi în anii următori. Dar entuziasmul să răci în curând. Când trecu anul Nicoleanu se adresă, fără a căpăta măcar vreun răspuns, la protectorii săi, şi astfel el rămase, lipsit de orice mijloc de existență, pierdut în vasta capitală a Franței. După ce trăi câtva timp în mare mizerie, compatrioții săi, camarazi de şcoală, adunară la sfârşit de la ei banii necesari pentru întoarcerea lui Nicoleanu în țară, fără ca el să-şi fi putut termina studiile începute. Revenit în patrie, el ocupă succesiv mai multe funcțiuni. Pe vremea când frecventa întrunirile noastre literare, el era director al liceului din Iaşi. De altminteri raporturile sale cu Societatea noastră au fost de scurtă durată. Neconvenindu-i postul ce ocupa în Iaşi, Nicoleanu stărui să fie mutat la Bucureşti la Arhiva Statului. Acolo îl găsi boala de care muri peste câțiva ani.

Cu Nicoleanu eu nu m-am putut împrieteni mai de aproape. Fața sa lungăreață, totdeauna serioasă, şi ochii săi mari, cu căutătura lui stranie, nu-mi puteau inspira simpatie. Chiar şi în privința meritelor sale literare, eu mă deosibeam de părerea altora şi în special de a lui Carp, care îl aprecia foarte mult. Recunoscând firea sa poetică, pe care un amor nenorocit o pusese în mişcare, am dezaprobat totdeauna la poesie licența cea mare în formă, de care adesea să face vinovat şi Nicoleanu. Timid şi având groază de orice critică, chiar de cea mai blândă, Nicoleanu n-a îndrăznit să publice poesiile sale sub numele său scris întreg, ci numai sub inițialele N. N.

Cu totul deosebit de Nicoleanu era Nicu Schiletti. Om vesel, bun camarad, entuziast, el s-a încercat în mici poesii

lirice originale în soiul lui Heine, precum şi în traduceri de tot felul de poesii germane şi franceze. În anul 1862 el tradusese chiar, împreună cu Pogor, partea întâia din *Faust*, care s-a şi publicat. Însurându-se din amor, cu o femeie frumoasă dar săracă, toată viața lui el a fost în lipsă şi nevoi. Franc şi cu inima deschisă, dar uşurel, el împrumuta bani de la prieteni oricând găsea, fără a le făgădui o restituire exactă, iar când nu găsea bani, el suferea sărăcia cu deplină resignare şi chiar cu voie bună. Cu toată natura sa de boem, ca militar îşi păzea riguros disciplina, şi era un ofițer respectat.

Deosebit de aceşti doi era în sfârşit maiorul M. Cristodulo-Cerkez. Acesta n-a fost autor. În toată colecțiunea *Convorbirilor literare* nu se găseşte de dânsul decât un articol scurt din anul 1876, *Despre Movila Răbâia*, articol subsemnat cu literele inițiale M.C.C. Pe de altă parte însă, Cerkez era mare amator de literatură şi petrecea ore foarte fericite în Societatea Junimea. Deşi mai mult autodidact, Cerkez avea cunoştințe variate şi multiple şi se interesa de orice ramură a cugetării omeneşti. Foarte ambițios în suflet, el ascundea aceasta fiind tăcut şi absolut discret în ceea ce privea persoana şi afacerile sale. De altminteri bun camarad şi statornic în afecțiile lui, el era totodată şi de o perfectă onorabilitate. Ca militar nu numai avea un viu sentiment de datorie şi onoare, precum a dovedit-o în mod manifest la căderea lui Cuza, deşi ştia bine că prin purtarea sa avea să-şi piardă pozițiunea din armată poate pentru totdeauna, dar avea totodată şi cunoştințe superioare, precum a dat probă în războiul din 1877, în care s-a deosebit mai mult decât toți ceilalți ofițeri români şi a repurtat mari succese.

Am apropiat pe aceşti trei bărbați, fiindcă soarta a voit ca ei să sfârşească în acelaşi chip. Toți trei au murit nebuni.

Nicoleanu, după o încercare de sinucidere, în Bucureşti la spital; Schiletti, ajuns de mult colonel, la Viena, şi Cerkez în Iaşi, oraşul său natal, unde ca general comanda corpul IV de armată. Pentru Skiletti şi Cerkez eu aveam mari simpatii. În casa lui Skiletti făceam adeseaori amândoi, pe timpul când eram tineri şi entuziaşti, împreună cu soţia şi cumnata sa, lecturi comune până pe la 2 şi 3 ore după miezul nopţii şi ne despărţeam cu gândul plutind în lumi fantastice. În casa mea, Cerkez, câteva săptămâni încă înainte ca grozava sa boală să se declare, venea foarte des să petreacă seara şi împreună reîmprospătam veselele aduceri aminte ale anilor tinereţii. Adeseori, tema conversaţiei era istoria căderii lui Cuza, şi nu pot uita cum se emoţiona Cerkez şi cum îi tremura glasul vorbind de trădarea ofiţerilor şi de momentul când, condus de conspiratori în arestul militar, dădu ochii acolo cu Solomon, colonelul său. Amândoi se îmbrăţişară plângând, fericiţi de a se regăsi în acel loc de onoare, şi zicându-şi unul altuia: „Ce frică îmi era să nu aflu că şi tu eşti trădător." Nu mai puţin interesante erau povestirile lui Cerkez asupra războiului din 1877, atacurile ce a comandat asupra Plevnei, întâlnirea cu Osman Paşa, pe care l-a făcut prizonier, şi îndeobşte apreţierile sale asupra diferitelor armate în luptă şi a comandanţilor lor.

Este în adevăr păcat ca naturi distinse ca ale lui Cerkez şi talente ca ale lui Nicoleanu şi Skiletti să sfârşească înaintea vremei şi aşa de trist. Însă mai târziu un alt membru al Societăţii noastre, cu o fantasie mult mai bogată decât dânşii şi cu o adâncime şi fineţe de cugetare în adevăr superioare, Mihail Eminescu, era să sfârşească tot în acelaşi mod.

E locul să menţionez aici şi simpatica figură a lui Scarlat Capşa, un tânăr palid şi cu ochii mari, în a cărui scurtă

viață femeile au jucat rolul de căpetenie. După ce se încercă întâi în cariera militară, el o părăsi mai târziu şi în anul 1865 era şeful unui serviciu de prefectură. Trecând prin mai multe amoruri poetice, el se întoarse la cel dintâi al său, la drăgălaşa fiică a domnului Iordan (directorul de pension, unde învățase carte), cu care se însură după multe greutăți. Însă boala de piept de care suferea de mult izbucni atunci la Capşa cu violență şi îl stinse în anul 1869, în oraşul Pisa.

Capşa a tipărit în anul I al *Convorbirilor* o scenetă fantastică intitulată *Îndoiala şi realitatea*, două mici poesii şi o epigramă, *Pe un album*, care n-ar fi avut vreun interes, dacă n-ar fi fost adresată unei dame frumoase şi cochete din înalta aristocrație ieşană, de a cărei pasiune era prigonit fără crutare. Raporturile lui Capşa cu noi au fost mai mult sociale decât literare. Cu caracterul său blând, tolerant şi dezinteresat, Scarlat Capșa a lăsat tuturor amicilor săi amintirea cea mai plăcută.

Toți aceştia şi alții, de care voi vorbi mai în urmă, începusem cu venirea toamnei să ne adunăm o dată pe săptămână. Seara de vineri fusese hotărâtă pentru întrunirile noastre, zicând Pogor că literatura ca şi artele frumoase nu se pot face decât în ziua Venerii. Şedințele noastre se țineau într-o săptămână la Maiorescu, în casa din fundul curții Trei Ierarhilor, în care se mutase, şi în vinerea săptămânei următoare în casa lui Pogor. Societatea fiind acum destul de numeroasă, cea întâi idee care se prezenta în mod logic era aceea a unei organizări durabile. Însă această organizare dădu loc la lungi discuțiuni.

Maiorescu, şi mai ales eu, țineam ca să ne întemeiem Societatea pe oarecare statute scrise. Eu eram deprins la aceasta de la corporațiile studenților germani, în care toate

drepturile şi datoriile membrilor, chiar în ceea ce privesc petrecerile, sunt fixate în paragrafe precise şi se urmează cu rigoare. Desigur că şi Carp ne-ar fi sprijinit în această părere, dacă ar fi fost încă la Iaşi. Însă el se aşezase acum la Bucureşti, unde fusese numit auditor la Consiliul de Stat.

Cel mai aprig adversar al nostru în această privință era Pogor. El nici nu voia să audă vorbindu-se de statute, de forme, de drepturi şi îndatoriri stabilite de articole hotărâte şi în încheieri votate, scrise şi subscrise. El nu voia nimic, absolut nimic. Lui îi plăcea să ne ocupăm de lucruri serioase şi neserioase, după capriciu, fără nici o regulă, şi toate obiecțiile – mai ales ale mele – nu avură la dânsul nici o trecere. El întrebuința contra noastră nu numai argumente, dar şi puternica armă a satirei şi bătăiei de joc. De la o vreme Maiorescu, totdeauna mai împăciuitor, făcu o propunere intermediară, acea de a reduce formele scrise la procese-verbale scurte care trebuiau să se ție despre cele petrecute în fiecare întrunire. Eu mă unii până la sfârşit cu această propunere, deşi cu adânc suspin și părere de rău, având convingerea atunci, precum am păstrat-o şi acum în parte, că formele exterioare sunt indispensabile pentru mersul regulat al oricărei societăți constituite. Pogor, pentru a nu se împotrivi mai mult, primi şi el propunerea, dând din umeri şi cu condiția bineînțeleasă ca el să nu scrie nimic şi procesele-verbale să fie numai pentru memorie – aceasta ca o concesie pentru lumea burgheză şi prozaică, din care declara că facem toți parte, afară de dânsul. În adevăr se şi ținu un şir de procese-verbale mai ales în timpul discuțiunilor despre ortografie care începură încă în acea iarnă, dar peste scurt timp ele căzură în disuetudine. Pogor avu deci o victorie deplină până la urmă! E drept că eu nu m-am lăsat, ci ades, în timp de câțiva ani, am tot revenit

cu propunerea mea de statute, deşi foarte schimbată şi considerabil redusă, dar totdeauna, din nenorocire, fără succes. Zic „din nenorocire" şi socot cu dreptate, când gândesc cât de preţioase şi de ce folos mi-ar fi acele notiţe, acum, peste un sfert de secol, când scriu aceste rânduri!

În una din vineri, se începură discuţiunile asupra ortografiei. Se introduse în cabinetul lui Maiorescu, unde ţineam întrunirile, o mare tablă, pe care Paicu, ce sta ţeapăn cu crida în mână, trebuia să noteze deosebitele experienţe. Se luă de bază proiectul prelucrat de mine cu un an jumătate înainte şi care zăcea uitat într-un saltar. Deşi nu aveam speranţă că el va fi adoptat în întregimea lui, sau în mare parte, totuşi mă aşteptam că voi scăpa măcar câte ceva din el.

Nu ştiu pentru ce chestiunea aceasta a ortografiei a pasionat aşa de mult pe oameni. Deosebiţii creatori de sisteme din Bucovina şi Ardeal, şi mai ales discipolii lor, se înduşmăneau grozav între ei. Şi chiar la noi în România nu e de crezut câtă îndărătnicie şi cât foc se punea în această chestiune, la urma urmelor de pură formă exterioară. Eu însumi îmi încreţeam fruntea tot mai mult, văzând cum cădeau propunerile mele una câte una.

Din întâiul moment, după obiceiul ce se făcu în Junimea să se înceapă orice discuţie de la Adam Babadam, Pogor ceru cuvântul şi, spre uimirea noastră, puse foarte serios întrebarea prealabilă dacă este bine să se schimbe literile cirilice cu cele latine sau nu, şi abia după o discuţie lungă asupra originei românilor, amestecului nostru cu slavii şi alte neamuri, scopul unei ortografii şi multe altele am hotărât în unanimitate că trebuie să adoptăm alfabetul latin.

Dar, odată acesta admis, cum trebuiau să se însemneze sunetele noastre, pentru care nu se găseau litere latine

corespunzătoare? Ce era de făcut cu consoanele и, з, ш, ψ; cu diftongele *ea* şi *oa:* cu *i* scurt şi *u* mut, şi mai ales cu vocalele **z** şi ·↑ Trebuia să adoptăm accente şi alte semne diacritice sau nu? La conjugări şi declinări păstram în scriere rădăcina cuvântului neschimbată, sau mergeam după pronunțare? Țineam seamă de etimologia latină şi până la ce punct? Toate aceste întrebări şi încă multe altele dădură loc la lungi discuțiuni, întru început foarte confuze. Paicu ne înveselea cu glumele sale cel mai des nesărate, şi Pogor ne deznădejduia, încurcând totdeauna discuțiunile gramaticale cu fel de fel de incidente filosofico-istorice şi străine obiectului care ne ocupa, căci, în fundul inimii, el era foarte indiferent pentru ortografia română, ca unul ce totdeauna a avut o deplină nepricepere şi un absolut dispreț pentru orice chestiune de formă exterioară. Maiorescu, nedumerit, se ținea încă în oarecare rezervă, ascultând certele între Paicu şi mine, care nu duceau la nici un rezultat. Şi în adevăr, aşa precum discutam noi, nici nu puteam ajunge la ceva: unul susținea că e mai bine a se scrie într-un fel şi celălalt că e preferabil a se scrie într-altfel, dar fără a ne întemeia pe motive oarecum ştiințifice părerile noastre. Aceea ce ne lipsea la început era deci o bază serioasă. Abia după câteva şedințe, când Maiorescu, surprins de modul arbitrar cu care noi toți ceilalți făceam propunerile cele mai variate, se puse să cugete la toate aceste şi clădi o temelie solidă pe care se putu ridica o sistemă rațională, numai atunci discuțiunile noastre deveniră serioase şi avură spor. Dar şi atunci, ce păreri diverse! Când Maiorescu venea succesiv în fiecare săptămână cu câte un capitol din studiul său *Despre scrierea limbei române*, câte protestări, câtă gâlceavă! Trebuie însă notat că, de la o vreme, orice îndărătnicie

dispăru şi în fața unei serioase argumentări toți se uneau. Astfel, după un şir de şedințe ajunserăm a ne înțelege pe deplin. Maiorescu, cedând pe ici, păstrându-şi părerea pe dincolo, profită de aceste discuțiuni, găti scrierea sa şi, mai târziu, după ce o pieptenă şi repieptenă, ea fu publicată în broşură. La început, acea sistemă de ortografie numită a Junimii fu primită cu protestări generale; în Bucovina şi mai ales în Transilvania ea fu considerată ca pernicioasă pentru neamul român. În România lumea profesorală de la care atârna totul până la urmă – căci din şcoală iese omul cu opiniuni fixate – se împărți în părerile sale asupra lui, dar nu îndrăzni încă să o adopteze.

Societatea Academică din Bucureşti, înființată curând după aceea şi în care se găseau toți filologii români însemnați de pe atunci, trebuind să stabilească şi ea o ortografie comună pentru români, vorbi cu dispreț de proiectul nostru şi de autorul lui. Etimologiştii din Academie ne considerară ca răi patrioți, de nu chiar ca duşmani ai naționalității române. De acolo porni epitetul de „cosmopoliți" ce se dădea membrilor Junimii. Însă cu încetul lucrurile se schimbară prin puterea adevărului. Ortografia Junimii, după cum se numea sistema propusă de Maiorescu în cartea sa *Despre scrierea limbei române*, se primi mai întâi de membrii Societății noastre, afară de Pogor, care nu s-a putut niciodată familiariza cu dânsa. Câțiva profesori o introduseră apoi cu timiditate pe ici, pe colo, în şcoalele din Iaşi şi prin alte oraşe din Moldova. Fiind director al *Monitorului*, domnul I.A. Cantacuzino o adoptă în foaia oficială; alte jurnale o admiseră şi ele apoi, aşa încât, cu încetul ea se lăți şi prin diferite cancelarii. Mai târziu ea fu primită şi în Bucovina, la Suceava, şi în Transilvania, la Braşov. În urma unei lungi

corespondențe ce am avut cu persoane distinse din Sibiu, ea se admise şi acolo. În sfârşit, la o revizuire a ortografiei hotărâtă de Academia Română, în care Maiorescu consimțise să reintre, şi eu fusesem ales de curând, şi această corporație primi puțin schimbată ortografia noastră şi astfel se plecară toți la sistema pe care cu indignare zgomotoasă o condamnase şi huiduise la început.

Trebuie să menționez că mai târziu, după direcția ce luase Junimea, o discuție aşa de lungă şi laborioasă precum o avusem despre ortografie în iarna 1865–'66 ar fi fost cu neputință; Pogor şi chiar alții ar fi zădărnicit-o. De aceea peste mai mulți ani, când se simți trebuința unei modificări parțiale a ortografiei noastre, am trebuit, câțiva membri ai Junimii, să ne întrunim afară de şedințele obicinuite pentru a delibera. În lipsa lui Maiorescu, care se mutase în Bucureşti, eu adunai mai multe seri la mine acasă pe Burlă, Vârgolici, Xenopol, Lambrior, Pompiliu şi alți iubitori de filologie, şi împreună simplificarăm ortografia noastră din 1865, rămâind principalul punct îndoielnic, acel al scrierii vocalelor *ă* şi *î*.

Ortografia Junimii a fost cel întâi mare succes al Societății. Mai târziu au venit şi altele, dar toate numai în urma a lungi polemice şi lupte ce am purtat.

CAPITOLUL IV
Puțină politică

În luna dechemvrie 1865 mă dusei pentru întâia oară la București, fiind însărcinat să apăr un proces la Curtea de casație. Întâlnindu-mă cu răposatul Pantazi Ghica, pe care îl cunoscusem întâi la Iași, el mă introduse în cercul partidului numit pe atunci roșu. El mă prezentă lui C.A. Rosetti, care mă primi destul de rece. Casa șefului partidului era plină de amici politici de ai săi, printre cari îmi aduc aminte că se găseau Simeon Mihăilescu și Eliad, numit Cârciumărescu. Figurile foarte comune a celor mai multe din persoanele prezente; cuvântul sentențios al lui Rosetti, care vorbea șezând pe scaun și ținind un copil al său pe genunchi; ascultarea religioasă a celorlalți, care stăteau în picioare; râsetele sporadice, zgomotoase și aprobatoare ale acestora, când Rosetti rostea un cuvânt de spirit, îmi făcură un efect deplorabil și ieșii foarte nemulțumit; nu mai puțin îmi displăcu și altă serie de partizani cu care Pantazi Ghica mă făcu cunoscut în beciurile de sub Pasajul român, unde ei beau la bere și vin vorbind în gura mare despre conspirația lor. Din aceștia îmi aduc aminte pe răposatul Geanoglu, un om vesel dar destul de ordinar din care, la moartea lui, gazetele partidului făcură, spre uimirea mea, un bărbat politic însemnat și

de mari merite. Această împrejurare îmi arătă pentru întâia dată lipsa de măsură şi de dreptate cu care judecă partidele politice. Amândouă aceste vizite, şi la Rosetti, şi în Pasaj, mă încredinţară că natura mea nu se potriveşte deloc cu aceşti oameni, poate, mai ales, din cauză că am urât totdeauna deopotrivă şi vorbele umflate, şi formele comune şi bădărăneşti.

În ianuarie 1866 făcui un al doilea drum la Bucureşti, iarăşi pentru a apăra un proces la Curtea de casaţie, şi mă convinsei şi mai mult din fierberea generală că se pregătesc evenimente politice însemnate. Spre sfârşitul lunii am plecat în zori de zi dintr-un bal ce dădea generalul Savel Manu, ministru de război, şi m-am urcat în brişca cu care am purces la drum spre Iaşi după chipul în care se călătorea pe acea vreme. Drumul meu se prelungi, căci în Focşani, în Bârlad şi în Vaslui dădui de baluri şi petreceri care mă ţinură în loc, şi sosii la Iaşi, puţin timp înaintea căderii lui Cuza, cădere de care toată lumea vorbea ca de un lucru sigur, fără a şti în care mod avea să se întâmple. În Iaşi găsii o mişcare politică mult mai mare decât o lăsasem. Într-o zi veni la mine şi la frate-meu Leon colonelul Alecu Mavrocordat şi ne propuse să facem şi noi parte din conspiraţie. Noi însă am refuzat cu energie, auzind mai ales că duşmanii lui Cuza ar fi hotărâţi să nu dea înapoi nici chiar înaintea unei crime. În discuţiune cu Mavrocordat, noi i-am opus jurământul de credinţă ce făcusem ca funcţionari, argument de care Mavrocordat râse mult găsindu-l foarte naiv.

Toată lumea în Iaşi se aştepta la o catastrofă şi îndeobşte era mulţumită să se isprăvească cu domnia lui Cuza. Faptul este că legea rurală decretată de el, şi mai ales repedea ei aplicare, lovise foarte simţitor în interesele proprietarilor

mari şi ale arendaşilor şi înstrăinase simpatiile lor pentru Cuza. Apoi, guvernul din Bucureşti era rău şi destul de nepriceput. Preocupat mai ales de a priveghea opoziția puternică pe care o făceau mai toți bărbații politici însemnați care se coalizase contra lui Cuza, el nu se îngrijea mai deloc de administrația țării, ci o lăsa în voia ei, adică pradă abuzurilor. De adăogim pe lângă aceasta că oraşul Iaşi suferise în special foarte mult din cauza strămutărei centrului politic la Bucureşti, se va înțelege uşor că, afară de câțiva prieteni personali, prințul Cuza avea în capitala Moldovei prea puțini partizani.

Din aceste motive vestea despre căderea sa, venită în ziua de 11 fevruarie, fu primită în Iaşi cu destulă bucurie. În ziua aceea eu mă găseam din întâmplare mai dimineața la Curtea de apel şi eram față când generalul Nicu Mavrocordat primi întâia depeşă despre răsturnarea Domnitorului. Luând o copie de pe telegramă mă răpezii în sanie la Maiorescu, pe care nu-l găsii acasă, şi de acolo la Gheorghe Racoviță, pentru ca să le comunic această însemnată veste. Se vede că eram aşa de emoționat şi vorbeam aşa de repede şi de încurcat, încât, vreo cinci minute, nici Racoviță, nici soția lui nu au fost măcar în stare să înțeleagă de ce era vorba.

Tatăl meu primi ştirea cu tristețe şi exprimă mare îngrijire pentru viitorul țării. Un fapt însă care ne indignă pe toți, chiar pe acei mulțumiți de izbutirea conspirației, fu acel al lui Theodor Lățescu, care intră cu zgomot la tribunal, rupse portretul lui Cuza din părete, îl luă cu el în sanie, și se duse să-l îngroape la biserica Sfântul Neculai cu alai şi pompă.

Din membrii Societății Junimea, Pogor, care, precum am aflat atunci, făcea parte din complot, fu numit prefect, şi astfel fără voie şi noi ceilalți am fost oarecum apropiați de miş-

carea politică. Aceasta nu împiedica întrunirile noastre literare. După oarecare discuțiuni noi fixasem programa prelecțiunilor populare pentru duminecile din postul mare ale anului 1866. Mai multe persoane aveau să ieie parte de astă dată. Pe lângă Maiorescu şi Pogor trebuia să vorbesc şi eu, frate-meu Leon, N. Mandrea, N. Roznovanu, şi chiar Dimitrie Sturdza, care în acea iarnă locuia în Iaşi şi până la o vreme venise de câteva ori în adunările Junimii. Atunci se introduse ca inovație însemnată sistema unității programei, adică principiul de a lua o idee fundamentală comună care se trata şi dezvolta în deosebite subiecte şi deosebită formă de către toți conferențiarii, făcându-se, la început totdeauna de Maiorescu, mai târziu însă de mine şi de alții o conferință introductivă care explica scopul nostru şi era intitulată *Privire teoretică.*

Acest principiu de unitate, devenind apoi tradițional, s-a ținut mulți ani de zile în Junimea; şi, din cauza lui, nu puțină greutate am întâmpinat adesa, în anii următori, întru găsirea unei programe comune. Pentru primăvara aceea prelecțiunile populare cu titlul general: *Elementele de viață ale popoarelor, manifestate în istorie* erau următoarele:

Privire teoretică – Maiorescu.
Legislațiunea elenă (Solon şi Licurg) – Mandrea.
Practica filosofiei elene (Socrat şi Aristotele) – Maiorescu.
Arta în poporul elen – Pogor.
Viața romană – Maiorescu (în locul lui N. Roznovanu, care plecase în Rusia, după cum se afirma, pentru pregătirea mişcării politice de care am să vorbesc).
Legislațiunea romană – I. Negruzzi.
Mahomet – Maiorescu.

Reformațiunea (Luther) – I. Negruzzi (în locul lui Dimitrie Sturdza, pe care evenimentele politice îl chemase grabnic în Bucureşti).

Revoluțiunea engleză (Cromwell) – Leon Negruzzi.

Cu toată mişcarea politică din Iaşi, publicul se grămădea numeros la aceste prelegeri ca şi în anii anteriori, însă numai până la o vreme. Pe la sfârşitul lunei martie, fierberea deveni foarte mare, și noi toți, luați înainte de şuvoiul politicei, ne-am aruncat în luptă pentru a scăpa Unirea țărilor, ce ne părea amenințată, precum şi ideea Domnului străin care instinctiv se făcuse un credo politic al nostru. Pogor, nemulțumit de pozițiunea ce avea ca prefect, îşi dădu demisiunea şi în locul său fu numit răposatul Ştefan Golescu din Bucureşti, bărbat onorabil, însă necunoscător al mijlocului în care avea să administreze şi prea slab pentru a stăpâni situația.

Separatiştii deschisese un jurnal sub conducerea lui Theodor Lățescu, şi noi, junimiştii, deschisesem alt jurnal unionist intitulat *Vocea națională*, la care principalii colaboratori erau Maiorescu şi eu. Seara, adversarii noştri făceau adunări populare numeroase în casa lui Roznovanu, unde era centrul separatiştilor, aşa că şi noi am fost siliți să facem apel la public pentru scăparea principiului Unirii. Un mare meeting convocat de noi la Universitate, în aceeaşi sală unde țineam prelecțiunile populare, adună un public foarte numeros. Pogor prezida şi Maiorescu făcu un lung cuvânt în contra separatismului şi în favoarea Domnului străin care avea să ne aducă mult bine şi mare fericire în țară. El fu primit cu lungi aplausuri; după Maiorescu, vorbii şi eu în acelaşi sens, însă îndată după mine se sui la tribună răposatul Alecu M. Şendrea, care deşi se pronunță ca şi noi pentru Unire declară însă că este din alt partid decât noi şi

protestă cu energie contra ideei Domnului străin, de care se temea că va căuta să desnaționalizeze pe români. Prin public începuse mai mulți a-l aproba şi lucrurile s-ar fi încurcat, dacă, spre sfârşitul discursului său, oratorul n-ar fi adaos ca concesie că ar primi poate la nevoie un Domn străin, dacă acesta ar fi *de viță latină,* dar niciodată unul de *viță germană.* Aceste cuvinte le prinse Pogor în zbor, de pe scaunul său, şi îndată veni cu propunerea să admitem toți drept împăcare o moțiune cuprinzând ideea: *cu Domn străin de viță latină.* Sub această formulă el ceru fuziunea ambelor păreri din adunare. Şendrea şi alții mai voiră să se împotrivească, dar tot publicul începu să strige cu zgomot: „Fuziune, unire, Domn străin de viță latină, fuziune, fuziune!"

Mişcarea era prea mare pentru ca cineva să se mai poată opune şi la moment moțiunea fu introdusă într-un proces-verbal pe care mai toate persoanele prezente îl iscăliră. Partizani ai acestei idei se iviră numeroşi în tot oraşul, aşa încât inițiativa noastră produse o îmbunătățire reală în starea lucrurilor.

În Bucureşti cercurile guvernante erau foarte îngrijate de cele ce se petreceau la Iaşi. Cu sau fără dreptate se credea că mişcarea separatistă era ațâțată de muscali şi că aşezarea în Iaşi a răposatului Costache Moruzi, cumnat al lui Roznovanu, mare proprietar în Basarabia şi persoană bine văzută de cercurile oficiale ruseşti, ar fi în legătură cu răscoala ce se pregătea. În fața gravității împrejurărilor, doi membri ai Locotenenței domneşti, răposatul general N. Golescu şi Lascar Catargi, se hotărâră să vie la Iaşi pentru a înăbuşi orice mişcare revoluționară care ar fi putut paraliza plebiscitul hotărât în secret pentru ziua de 2 aprilie și prin care era să se aclame Domn al țării Prințul Carol de Hohenzollern.

Cu două zile înaintea d-lor Catargi şi Golescu sosi în Iaşi şi amicul nostru Carp, care la 11 februarie devenise secretarul Locotenenţei domneşti, şi căută să liniştească temerile ce aveam despre greutatea de-a dobândi un Domn străin, fără însă a ne numi înaintea sosirii caimacamilor persoana hotărâtă să primească tronul. Nicolai Golescu şi Catargiu veniră la 1 april în Iaşi pe o ploaie torenţială, ceea ce ne-a fost atunci de mare ajutor, căci a paralizat orice mişcare revoluţionară pe stradă. Ploaia ţinu şi în ziua de 2 aprilie în care, Dumnezeu ştie cum, se începu plebiscitul în toată ţara, în urma căruia se proclamă în ziua de 8 aprilie Carol de Hohenzollern Domn al românilor.

În noaptea de 2 spre 3 aprilie ploaia stătu şi soarele răsări pe un cer senin. Era în adevăr splendidă acea zi de 3 aprilie 1866 ce trebuia să fie atât de sângeroasă pentru Iaşi. Nu voi să mai vorbesc de cauzele şi împrejurările care au produs mişcarea ce s-a sfârşit prin luptă deschisă pe uliţele Iaşului, căci fiind direct amestecat în evenimentele politice de atunci, chiar astăzi, după mai bine de douăzeci şi trei de ani, nu aş putea scrie cu deplină nepărtinire.

Aşa de mare era pasiunea ce mă stăpânea că într-o zi am intrat singur în casa lui Roznovanu și, găsind în odăile de jos o mulţime de lume care iscălea actele încheiate de comitetul separatist, am umflat în braţe câte am putut din hârtiile subscrise şi nesubscrise de pe masă şi, repezindu-mă afară, le-am rupt în bucăţi. Persoanele prezente rămaseră aşa de uimite de îndrăzneala mea, încât nici măcar se împotriviră şi mă lăsară să-mi fac pe plac fără a se mişca. Abia după ce ieşii, câţiva revenindu-şi în fire îşi scoaseră revolverele şi alergară după mine, dar eu eram departe şi hârtiile desfiinţate.

Din teama, deci, de a nu putea fi nepărtinitor în aprecierile mele, nu voi face comentarii, ci mă voi mulţumi a

relata pe scurt faptele întâmplate. Mitropolitul Calinic Miclescu, pe care separatiştii îl câştigase de partea lor, sluji singur în acea duminecă (Dumineca Tomei) în mitropolia ticsită de lume. La sfârşitul liturghiei, când ieşi cu crucea, câteva glasuri îi strigară ca el să se puie în fruntea poporului şi să meargă la Palatul Administrativ, unde de dimineață se găsea Locotenența domnească.

Acolo el trebuia, după unii, să revendice drepturile Moldovei apăsate, după alții, el avea să proclame de regent provizoriu al Moldovei pe tânărul Roznovanu, care imediat era să întocmească un minister hotărât de mai înainte, iar locotenenții domneşti trebuiau să fie arestați la moment. Se zice că acel minister era să fie compus între alții de d-nii Panait Cristea, Scarlat Baragini, Panait Balş, colonelul P. Schiletti (tatăl amicului nostru) şi Nicu Aslan, singurul bărbat inteligent dintre aceştia toți.

Oricum ar fi fost, Mitropolitul se puse în mişcare cu voie sau fără voie, în veşminte precum era îmbrăcat, ținând într-o mână cârja şi în alta crucea și urmat sau împins de un public nesfârşit. În curtea Mitropoliei o mare mulțime de oameni adunată asculta un discurs violent al lui Theodor Boldur Lățescu, care, urcat pe o masă, le vorbea despre drepturile Moldovei, îi ațâța la împotrivire fățişă şi îi îndemna să urmeze pe Mitropolitul lor. Când acesta ieşi în ograda bisericei, gloata de afară îl înconjură unindu-se cu aceea ce venea din biserică, şi-l împinse spre Curtea domnească. Ajungând cu mare alai, şi în sunetul clopotelor în mijlocul pieței palatului, poporul dădu de o companie de soldați sub comanda locotenentului-colonel N. Schiletti. În treacăt menționez că amicul nostru, adânc impresionat de cele ce se petreceau în Iaşi, îşi exprimase, după obiceiul poeților, în versuri,

mâhnirea sa. Găsesc aceste strofe în poesia intitulată *La moartea lui Nicolae Dunca*, camarad al lui Schiletti şi mort în războiul american:

Tu mori, dar noi ce facem? O tristă neagră soartă!
Ca umbre, ca fantasme, în ţară rătăcim
Şi vântul desbinării, pe-a sale-aripi ne poartă
Spre moarte, spre pieire, o! cât te fericim!

Pe câmpul de onoare, c-o inimă română
Tu mori cu bucurie şi de speranţe plin,
Iar noi, umflaţi de patimi, luăm o cupă-n mână
Şi bem al ţării sânge cu sufletul senin!

Soldaţii aşteptau cu baionetele plecate şi spre dânşii venea zgomotoasă grămadă de oameni cu Mitropolitul în frunte. Autorii mişcării erau siguri că soldaţii se vor da în lături în faţa crucii ţinută de Mitropolit; că acesta se va putea sui la palat şi că apoi soldaţii vor fraterniza cu poporul. Dar s-a întâmplat altfel. Soldaţii stăteau nemişcaţi şi numai câţiva paşi îi despărţea acum de popor. Calinic, văzând că se apropie de baionete, fu prins de o frică grozavă şi voi să dea înapoi, însă nu putu, căci cei din urmă, neştiind ce se petrece, dădeau năvală înainte cu toate strigătele desperate ale Mitropolitului. Atunci în îmbulzeala ce s-a produs el lovi cu cârja pe unul din soldaţi. Acesta nu mai stătu pe gânduri, ci, cu o înjurătură, lovi pe Mitropolit cu baioneta, care străbătu veşmintele şi se opri într-o cataramă, zgâriindu-i pielea. Calinic scoase un ţipăt şi căzu leşinat în braţele lui Inge Rober, tutungiu din Iaşi, care-l luă în braţe şi-l făcu nevăzut. Îndată se lăţi vuietul că Mitropolitul a fost ucis şi chiar că se văzuse zburând sufletul său sub forma

unui porumbel. Poporul înfuriat începu a arunca cu pietre în soldați. Aceștia înaintară și împinseră mulțimea înapoi până înaintea Mitropoliei și a caselor Roznovanului, unde alte gloate cu ciomege și bâte, parte ieșind beți din pivnițele lui Roznovanu, parte năvălind din mahalale, veniră în ajutorul celor dați înapoi. Soldații se opriră în fața unei așa îmbulzeli, căci fără a se face uz de armele de foc nu se mai putea înainta. Publicul luă această oprire drept un semn de slăbiciune. Mai mulți tineri din societate, amestecați cu poporul, printre care Theodor Lățescu, Costică Aslan, și chiar soția acestuia, frumoasa Eugenia – cu capul gol și un trandafir roșu în păr –, îndemna poporul să înainteze contra soldaților, care n-ar îndrăzni – ziceau ei – să dea în frații lor moldoveni, și astfel se întâmplă ca să se arunce cu pietre în soldați și să se lovească cu bețe, iar aceștia stăteau furioși dar nemișcați fiindcă nu aveau voie ca să se apere cu arma.

În sfârșit veni din partea Locotenenței domnești mult așteptatul ordin de a face foc. Se zice că Dimitrie Sturdza ar fi obținut și comunicat acel ordin lui Carp, care împreună cu dr. Davila l-ar fi transmis colonelului Cornescu, comandantul garnizoanei, care și acesta îl comunică formal lui Schiletti. Întâi Schiletti puse să tragă câteva salve în aer, pe care publicul, încurajat fiind de mai multe persoane ce se găseau pe balcon în palatul Roznovanu, le primi cu hohote de râs, apoi în mijlocul sunetului clopotului de dandana (tocsin) al Mitropoliei, ce răspândea spaima până în mahalalele cele mai depărtate și făcu să se adune și mai mult public, se trase în grămadă și mai multe persoane căzură. Lupta urmă puțin timp sub îndemnul lui Theodor Lățescu, care, legat la cap ca și cum ar fi fost rănit și cu un pistol în mână, îndemna și încuraja pe răzvrătiți. Se dăduse ordin ca

şi cavaleria să şarjeze de la Copou în jos pentru ca astfel să se ia poporul din două părți. Atunci Carp avu cu Cornescu următoarea convorbire caracteristică:

Carp: D-le colonel, este ordin să vii în grabă cu lăncerii de la deal ca să se ia răsvrătiții între două focuri.

Cornescu: Nu pot încăleca.

Carp: Pentru ce nu? Ia orice cal vei găsi.

Cornescu: Am cal, dar n-am şaua mea.

Carp: Ia orice şa vei găsi.

Cornescu: Eu încalec numai pe şaua mea.

Carp: Nu-i momentul să alegi şaua, nu vezi de la ce atârnă scăparea țării, fă-ți datoria!

Cornescu: Eu nu pot încăleca decât pe şaua mea.

În urma acestei convorbiri caracteristice, maiorul Pandraf luă comanda lăncerilor.

La început însă încercarea cu cavaleria nu fu fericită, căci mulțimea prinsese a ridica o baricadă în dreptul stradei Primăriei, unde caii şi călăreții cădeau unii peste alții, iar răzvrătiții se năpusteau asupra celor căzuți cu ciomege şi-i loveau. De la o vreme însă, făcând şi cavaleria întrebuințare de pistoalele lor şi rănind şi ucigând în dreapta şi în stânga, rezistență serioasă nu mai putea fi şi cei mai mulți din răsculați fugiră în toate părțile; câți scăpară fură prinşi cu grămada şi închişi într-o mare manejă militară de scânduri, ce era lângă Curtea domnească, sub paza maiorului Panu, tatăl lui Gheorghe Panu. Principalii autori ai mişcării: N. Aslan, Lățescu, Roznovanu şi alții, care se strânsese în casa acestuia, fură de asemenea arestați şi duşi la penitenciar între baionete. Costache Moruzi însă scăpă pe o fereastră din dosul casei, alergă la Păcurari la un birjar muscal, care-l

duse pe mulți bani în goana cailor la Sculeni, de unde asemenea cu mare cheltuială trecu Prutul într-o luntre. Pe la ora două după-amiază totul era sfârşit, dar aspectul oraşului era lugubru. Chiar un ceas mai târziu se vedea încă sânge curgând şi creierii împrăştiați pe pietrele ulițelor. Locotenența domnească într-o notă adresată consulilor străini din Iaşi arăta anume pe Moruzi ca motor al răscoalei.

După ce lucrurile se liniştiră, Maiorescu, care din poarta casei sale fusese martor ocular la toate cele întâmplate, voia tocmai să meargă să găsească pe Carp la palat, când un preot, părintele Enăchescu, îl întâmpină şi-i spuse în secret că Mitropolitul Calinic îl chema la dânsul, în locul unde se ținea ascuns. Condus de acest preot, Maiorescu se coborî într-o pivniță adâncă, unde, într-un fund, bietul Calinic, slăbit din cauza rănii dar mai ales a emoțiunii, tremurând de frică şi de frig, sta ghemuit, între nişte boloboace pline de vin, încotoşmănat în blana cârciumarului. Zărind pe Maiorescu, el căzu în genunchi şi cu vocea stinsă îl rugă să-l scape, ducându-l unde va crede de cuviință. Maiorescu, văzând pe Calinic îngenuncheat, se puse şi el în genunchi şi, după o scurtă sfătuire, ei hotărâră să meargă drept la palat, unde se găsea Locotenența domnească, la a cărei mărinimie Calinic voia să apeleze. Se aduse o trăsură, se ridică poclitul şi Maiorescu împreună cu Mitropolitul merseră nerecunoscuți de nimeni până la palat, unde cerură să fie primiți de locotenenții domneşti. Davila îi introduse în persoană. Când Mitropolitul şi Lascar Catargiu dădură ochi împreună, acest din urmă se repezi spre Calinic cu mânile ridicate, strigând: „Despote, ce-ai făcut?“ Iar Calinic, în genunchi şi cu capul plecat, şoptea, abia răsuflând: „Fie-vă milă, iertați-mă, am greşit!“…

După câteva ore de deliberare, locotenenții domnești, crezându-l mai tare rănit decât era, îl trimiseră sub pază la spitalul Sf. Spiridon, unde i se pregăti în grabă o odaie. Sentinele i se puseră la ușă.

În acea memorabilă duminecă de 3 aprilie 1866, frate-meu Leon trebuia să facă prelegerea sa la Universitate, *Despre revoluția engleză.* Neştiind dacă în fierberea ce era în oraş se va mai gândi cineva la un curs de istorie engleză, el ieşise mai dimineață de acasă îmbrăcat în frac, precum la prelegeri era obicinuit. El voia să vadă aspectul oraşului, dar era gata pentru orice eventualitate. Însă abia ajuns în colț la Petrea Bacalul – astăzi Hotel România în Piața Unirii – îl întâmpină un aprod din partea procurorului general, care îl chema la parchet. Fiind frate-meu atunci prim-procuror la tribunal, el lăsă prelegerea, alergă repede la Curte, unde procurorul general şi prefectul vorbeau cu locotenenții domneşti despre împrejurările politice. Catargiu, foarte îngrijat de cele ce puteau să se întâmple în acea zi (şi cu drept cuvânt precum am văzut), le zicea să se ție gata la toate. Nu ştiu ce a înțeles atunci prin aceste cuvinte, dar, mai pe urmă, pe când se băteau pe uliță, Catargiu era aşa de emoționat, încât, într-un moment, strigă către procurori:

„Domnilor, pentru Dumnezeu, nu vedeți ce se petrece, duceți-vă înaintea soldaților şi liniştiți poporul.“ Atunci, răposatul Alecu Botez, unul din procurorii Curții, îi răspunse zâmbind: „Bucuros, decât fiindcă Excelența Voastră aveți mai multă autoritate decât noi, n-ar fi rău să vă puneți în fruntea noastră!“ Astfel, frate-meu, în loc de prelecțiune populară la Universitate, se puse în acea duminecă să facă, în frac şi cravată albă, interogatorii, procese-verbale şi rechizitorii până dincolo de miezul nopții. Aşa s-a întâmplat ca

membrii Societății Junimea să facă politică în anul 1866. Îndată însă după acele evenimente, clarificându-se situația prin descălecarea – cum ar fi zis bătrânii – a Prințului Carol de Hohenzollern, Junimea se grăbi să închidă jurnalul său politic. Până în anii din urmă, oricât susțineau adversarii noştri că în realitate scopul întrunirilor Junimii era politica, iar literatura numai un mijloc pentru a atrage partizani în Societate, aceasta nu e adevărat; nu se mai făcu politică deloc. Ba mai târziu, când se întâmpla vreodată ca să vie vorba de chestiuni politice în vreo întrunire, mulți membri, dintre care mai ales Pogor, cereau îndată schimbarea conversației, fiindcă politica, după tradiția Societății, ar face parte din lucrurile „străine Junimii".

Aceasta este atât de adevărat, încât în anul 1877, când ne hotărâsem să scoatem deputat în Iaşi, în opoziție cu guvernul, pe Maiorescu, dat în judecată ca ministru – şi alegerea trebuia să se facă a doua zi după o adunare a Junimii, cu toată emoțiunea ce stăpânea pe unii din noi –, nici s-a pomenit măcar în acea întrunire de actul politic ce avea să se săvârşească nu mai departe decât în ziua următoare.

Am notat, ca cronicar credincios, evenimentele politice întâmplate în Iaşi în primăvara anului 1866, nu numai fiindcă au participat la ele şi membrii Junimii, dar şi din cauză că detronarea Domnitorului Cuza avu un efect direct asupra Societății noastre. Voi să vorbesc despre un fapt în aparență mic de tot, dar pentru Junimea foarte însemnat, precum se va vedea în capitolul următor.

CAPITOLUL V
Tipografia Societății Junimea

Monitorul oficial al țării, înființat odată cu Unirea, se tipărea până în anul 1865 la tipografii particulare. În acel an însă guvernul hotărî să înființeze o imprimerie cu caracter semioficial, care să aibă privilegiul tuturor tipăriturilor statului, între care negreşit şi *Monitorul.* Mai mulți bărbați politici, sperând într-un câştig însemnat, formară o asociație pentru cumpărarea unei mari tipografii. Între aceştia era răposatul Nicu Catargiu, ce-şi dăduse demisiunea din prefectura din Iaşi, precum şi Nicu Aslan, directorul *Monitorului.* Opoziția de atunci zicea că îndărătul acestei concesiuni se ascund abuzuri, dar eu nu sunt în putință să o constat şi nici intră asemenea lucruri în cadrul suvenirelor acestora. Faptul este că, odată cu căderea domnitorului, concesiunea dată asociaților de la tipografie, care nici nu prinsese a se instala bine, se retrase, şi aceştia rămaseră cu imprimeria în totul sau în parte încă neplătită. Fie că răposatul Dimitrie Cozadini înaintase bani, pe seama acestei tipografii, fie că era creditorul unora din proprietarii ei şi nu avea de unde să se îndestuleze decât numai din tipografia fostă a *Monitorului*, stabilimentul acesta rămase exclusiv asupra lui. Cozadini, locuind în Iaşi, unde fusese

numit prefect după Ştefan Golescu, nu avea ce face cu tipografia sa în Bucureşti şi de aceea o încărcă în nişte care cu boi, după obiceiul din acele vremi, şi o transportă în Iaşi. Dimitrie Cozadini făcuse multe specii de negoţuri şi de speculaţii în viaţa lui, dar de tipografie nu se ocupase niciodată. De aceea nu se pricepea deloc, în lipsă de cumpărători, ce ar putea face cu maşinele, teascurile şi lăzile sale cu litere. Auzind că există Societatea noastră literară, el, ca om practic, se gândi îndată că ar putea trage folos din ea pentru tipografia lui: se duse la Pogor, cu care era prieten, şi-i propuse să deschidă în tovărăşie cu Junimea o mare imprimerie care ar bate pe toate cele existente în Iaşi. Lui Pogor îi plăcu propunerea, cum îi plăceau toate inovaţiile; el se luă de vorbă cu noi şi după oarecare discuţii se făcu tovărăşia cu Cozadini, spre nedumerirea mea, care totdeauna am avut o frică instinctivă de orice schimbare mai însemnată a unei stări de lucruri mulţumitoare. Iată dar Societatea Junimea tovarăşă cu Dimitrie Cozadini la exploatarea comercială a unei imprimerii! Stabilimentul se aşeză în casele Băncei Moldovei din colţul stradelor Sf. Ilie şi Golia (astăzi Vasile Alecsandri şi Cuza-Vodă), acum a moştenitorilor răposatului Costake Stihi, unde a rămas până în ziua de astăzi cu toate peripeţiile prin care a trecut. Ca director se alese un neamţ cu numele de Bernhard, care se găsea în Iaşi şi conducea o mică tipografie aproape ruinată. Acesta avu sarcina să deschidă lăzile, să umple căştile, să monteze maşinele şi teascurile şi să puie treaba în mişcare. Toate acestea se făcură uşor, dar, când la imprimat, lucrurile se încurcară. În Iaşi nu mai apărea nici un jurnal, nu se tipăreau nici cărţi şi nici chiar broşuri, aşa încât lucrul lipsea, dar cheltuiala mergea. La mai multe adunări ale Junimii venise şi Cozadini. El vorbea cu noi negustorie şi

cifre, noi eram deprinşi să ne întrunim pentru literatură şi discuţii teoretice, aşa încât nu ne prea înţelegeam cu dânsul. Cozadini era necăjit, văzându-ne nepăsători pentru negoţul comun la care el pusese mai tot capitalul şi noi aveam să punem munca: Junimea era plictisită de punerile sale la cale negustoreşti, de cifrele şi de calculele sale; şi el şi noi eram, în acele seri, totdeauna mulţumiţi când venea momentul să ne despărţim. Aşa nu putea merge înainte. În curând Cozadini ne propuse să-i cumpărăm tipografia cu un preţ foarte redus, însă suma pe care o cerea era totuşi destul de mare, şi deci treaba părea foarte grea. Găsindu-se pe atunci în Iaşi Nicu Casu, proprietar bogat în Basarabia şi nepot al lui Pogor, el se hotărî să puie principalul capital pentru cumpărarea tipografiei de la Cozadini şi să o lase în întrebuinţarea Junimii, ai cărei membri aveau şi ei să ia parte la cumpărare şi la contribuţiuni lunare.

Aşa se făcu; stabilimentul se numi Tipografia Societăţii Junimea, director rămase Bernhard, iar Societatea îi priveghea administraţia printr-un delegat dintre membrii ei, care avea să se schimbe în mod periodic. Întâiul delegat al Societăţii a fost răposatul nostru amic I.M. Melic, care însă de la o vreme se lepădă din însărcinarea sa onorifică, nu numai din cauza ocupaţiilor sale multiple, dar şi fiindcă dobândise convingerea, ca om practic, că afacerea nu poate să prospere. Urmaşul lui Melic a fost Theodor Cerkez, care propuse mai multe inovaţii ce s-au adoptat, între care a fost crearea unui jurnal fără caracter politic numit *Curierul de Iaşi*.

Theodor Cerkez aşezându-se de la o vreme la moşia sa din judeţul Fălciu, Junimea delegă ca administrator pe Alexandru Farra, în timpul căruia fu introdus şi Theodor

Balassan în tipografia Junimii. După câtva timp, Bernhard luă în sfârşit stabilimentul pe seama sa plătindu-ne o chirie anuală în tipărituri. Cu Bernhard, care, deşi om harnic, avea obiceiul de a cheltui pe vin şi pe bere toți banii ce intrau, treaba se încurcă mai tare. Bernhard îşi încetă plățile şi noi am fost siliți să punem provizoriu pe Balassan ca director al stabilimentului; acesta a încurcat situația cu desăvârşire, aşa încât imprimeria la urmă a fost vândută unui concurent al ei, tipografului evreu Herşcu Goldner din Iaşi. Balassan însă, care prinse gust la tipografii, nu se dădu bătut, el împrumută un teasc şi mai multe caşte cu litere care zăceau în pivnița bărbatului politic şi profesorului Nicolae Ionescu şi deschise o foarte modestă tipografie pe seama sa. Apoi, văzând că aşa nu poate avea câştig, scoase din minți pe răposatul Costache Rosetti Solescu, care comandă maşini şi literă nouă din străinătate şi deveni tipograf, luând pe Balassan ca administrator. În curând urându-i-se cu aceasta, Rosetti îşi vându cu pagubă stabilimentul lui Nicu Gane, Alexandru Stoianovici şi mie, care înlăturarăm pe Balassan ca nepriceput, şi mai asociindu-ne cu Alex. Xenopol, răposatul Eugeniu Filipescu, Anton Naum şi alții am ținut încă mulți ani tipografia sub conducerea lui Theodor Buicliu. Mergând rău, am vândut-o în sfârşit unei societăți compuse din şapte institutori, care o ține încă şi astăzi în acelaşi local unde a fost înființată cu 23 de ani înainte.

Negreşit că despre jalnicul sfârşit al tipografiei lor membrii Junimii nu-şi puteau face nici o idee în toamna anului 1866. Neavând intenția de a câştiga, ci dând încă contribuții lunare de la noi, ne pusesem în gând să tipărim gratis cărți româneşti bune, mai ales cărți de şcoală care pe atunci lipseau cu totul.

Noi ne închipuiam că lucrurile vor merge bine de la sine, parcă conducerea unei imprimerii ar fi o afacere literară şi nu comercială. Optimismul merse aşa departe, încât unii din noi înfiinţară şi o librărie, numită Librăria Societăţii Junimea, împreunată cu un cabinet de lectură, şi o aşezară în prăvălia din colţ în aceeaşi casă cu tipografia. Însă acest stabiliment era numai a 2-3 dintre noi, printre care Pogor pusese capital principal; eu la librărie nu m-am amestecat deloc. Ca administrator în noua prăvălie, se aşeză un oarecare polon Lewandowski, fost telegrafist, care nu se pricepea deloc la treaba aceasta. Negoţul păru a merge câtva timp, după care dădu înapoi tot mai tare, până ce bieţii proprietari vândură cărţile cum putură fiind mulţumiţi să scape cu o pagubă destul de însemnată. Şi aci se făcu comerţ, nu cu scop de câştig, ci cu scopuri superioare de a da societăţii române o mai bună hrană intelectuală. Cărţile se aduceau, nu după cum era gustul publicului nostru, ci după cum erau declarate bune de proprietarii librăriei; astfel ele rămâneau nevândute în dulapuri, cu toată îngrijirea cu care Pogor şi Burghele, principalii părtaşi, le lipeau etichete şi le ţineau curate de praf.

Dar să ne întoarcem la tipografia Societăţii.

O întrebare ce trebuia să ni se prezinte, în mod natural, era de a şti care va fi întâia carte ce vom tipări şi cu care vom începe ediţiunile Societăţii Junimea. Aruncând o privire în literatura naţională şi întâlnind numai poesii ca la începutul tuturor literaturilor, ne veni ideea să facem o alegere din poesiile originale cele mai bune şi să edităm o mare antologie atât pentru uzul şcoalelor, cât şi pentru public îndeobşte. De aceea ne hotărârăm să facem în comun alegerea poesiilor de tipărit. În acest scop împărţirăm între

noi pe poeții români; fiecare avea să însemneze acasă bucățile ce-i păreau mai bune din autorii cu a căror lectură se însărcinase, apoi poesiile propuse erau să fie cetite împreună, şi dacă ar fi dobândit aprobarea generală trebuiau trecute în antologie. În cea întâi Junime, venirăm fiecare cu un teanc de cărți la subțioară cam îngrijați că antologia noastră va deveni din cale afară voluminoasă, dar, în contra aşteptării tuturor, de la cea întâi cetire lucrurile luară o înfățişare cu totul alta.

Am început, dacă nu mă înşel, cu o poesie a lui Bolintineanu, pe care toți din copilărie ne deprinsesem a o crede foarte frumoasă. Abia cetită, Pogor o declară rea şi imposibilă de primit în antologie, căci cartea noastră avea scopul să cuprindă numai bucăți de acele ce puteau sluji drept model şi ca formă, şi ca fond poetic. N. Gane, N. Schiletti şi eu protestarăm cu indignare contra lui Pogor şi făcurăm apel la judecata lui Maiorescu. Acesta însă, spre mirarea noastră, se declară cu totul de aceeaşi părere ca şi Pogor.

La întrebarea pentru ce poesia este rea, se născu o lungă discuție care ținu până noaptea târziu şi făcu imposibilă orice altă lectură în acea seară. Mai întâi Pogor, după obiceiul său de a începe orice discuții de la potop, puse întrebarea prealabilă: „Ce este poesia?"; de acolo prinserăm a ne preschimba ideile despre condițiile pe care poesia în general trebuie să le întrunească pentru a corespunde scopului ei, despre ce poate şi ce nu poate fi obiectul unei poesii, care este forma în care subiectul trebuie tratat, ce rol joacă imaginația şi talentul, de ce ajutor este învățătura şi ştiința şi altele multe. În seara dintâi domni şi aci, ca odinioară la începutul discuției asupra ortografiei, o mare confuziune, dar, peste o săptămână, Maiorescu, îndemnat de ideile preschimbate între noi, se puse iarăşi să cugete asupra acestui

subiect şi ne veni cu o parte din tratatul său *Despre poesia română*, care mai târziu a făcut un efect aşa de mare şi a pus de la început pecetea originalității pe revista *Convorbiri literare.*

Scrierea lui Maiorescu deschise, la cei mai mulți dintre noi, orizonturi nouă. Până atunci noi judecam valoarea unei poesii numai după un instinct natural, fără a cerca să analizăm cauzele pentru care cutare poesie ne place, iar cutare alta ne pare rea. De atunci încoace lucrurile se schimbară, încetul cu încetul critica îşi făcu loc în Societate, și, după un şir de ani, aşa ne deprinsesem cu oarecare idei fundamentale comune, încât adesea ne înțelegeam prin simple semne fără multă vorbă.

Paralel cu cetirea succesivă a studiului lui Maiorescu, care se discuta cu de-amănuntul în Societate, urma şi lectura poesiilor destinate pentru antologie. Poeți de-alde Bolliac, Momuleanu, Stamati şi alții asemănați, de ale căror merite literare se făcuse mult zvon în public şi în presă, nici putură dobândi grația de a introduce o singură bucată de versuri în antologia noastră; din tot Mureşanu abia scăpă cunoscuta sa poesie patriotică *Deşteaptă-te române;* Eliad, poreclit de contimporani „părinte al literaturei române“, o păți şi mai rău. Neologismele sale ciudate produseră numai râs şi chef în Societate. Chiar mult lăudatul său *Zburătorul* fu respins cu unanimitatea voturilor.

Când veni rândul lui Alecsandri (de care apăruse atunci numai *Doinele şi Lăcrămioarele)* şi poesiile propuse începuse a se analiza strofă cu strofă, mai mulți din noi, a căror copilărie fusese alintată de melodioasele *Doine* ale poetului nostru, protestarăm în contra acestui mod de a discuta. Mai ales Nicu Schiletti, mare admirator al lui Alecsandri,

se plimba roş la faţă prin odaie şi zicea că o poesie nu se poate despica în acest chip, că Pogor vrea numai să se joace, că el nu ia treaba noastră la serios sau, dacă o ia, că aici e prigonire evidentă. Cu toate strigătele noastre, numai două din *Doinele* lui Alecsandri trecură, şi anume *Groza* şi *Ceasul rău.* Tot aşa se întâmplă cu Grigore Alexandrescu şi cu Alecu Donici, pe care, înainte ca ei să fie cetiţi şi criticaţi în Junimea, unii din noi îi puneau cu tot dinadinsul alături cu cei mai mari fabulişti vechi şi noi. Din Creţeanu trecu *Gondola,* din Sion nu trecu nimic, respingându-se cu energie faimoasa sa *Limba românească* atât de lăudată. Vestita *Umbra lui Mircea* fu găsită bună numai până la jumătate, iar partea a doua rea şi lipsită de inspiraţie. Aceeaşi soartă o avură mai toţi ceilalţi poeţi contimporani şi chiar cei vechi de la începutul secolului, cu mici excepţiuni.

Astfel, de unde noi ne închipuisem că n-am avea cât să spicuim în dreapta şi în stânga ca să găsim după plac poesii şi multe şi frumoase pentru antologia noastră, de la o vreme băgarăm de seamă că abia am fi putut scoate la lumină o broşurică subţire şi că prin urmare de editarea unei antologii nici mai putea fi vorba. De aceea ideea publicaţiunii proiectate fu părăsită.

Discuţiile acestea au fost de foarte mare folos pentru membrii Societăţii Junimea şi îndrăznesc a spune pentru întreaga direcţie a mişcării intelectuale române. Mai întâi, spre uimirea noastră, ne-am convins de marea sărăcie a literaturii naţionale de care nu aveam nici idee, fiind dreapta măsură şi dreapta judecată întunecate prin laudele ce scriitorii noştri îşi aduceau unii altora reciproc. În adevăr până atunci domnise printre scriitorii noştri obiceiul de a lăuda şi înălţa tot ce este naţional fără a mai cerceta dacă

lucrul este bun în sine. Pe cât românii se criticau, se certau şi se ocărau unii pe alţii în politică, pe atât domnea între dânşii o dulce armonie în ceea ce priveşte literatura. Tot ce se scria era bun. Autorii români aveau toţi talent, erau oameni superiori. Ai fi zis, cetind laudele ce se dădeau tuturor scriitorilor prin gazete, că noi eram singurul popor pe lume care avea marele privilegiu de a fi lipsit de mediocrităţi. Orbirea sau mania mergea şi mai departe. Scriitorii de gazete puneau pe autorii români alături cu cele mai strălucite geniuri ale altor popoare; s-ar fi crezut că este de ajuns să fii român pentru a fi şi mare poet şi cugetător adânc. Într-un articol de gazetă se vorbea de însemnaţii noştri filosofi, pe când nu se arătase printre români încă nici un cugetător original în materie de filosofie; într-un alt articol se compara Văcărescu cu Goethe şi se punea compatriotul nostru în calitatea sa de latin, şi în special de român, mult mai presus de unul din cele mai mari geniuri poetice ce a produs omenirea. Critica lipsea pe atunci cu desăvârşire şi se poate zice, fără nici o îndoială, că ea a fost introdusă în mod ştiinţific de publicaţiile Societăţii Junimea, în special prin scrierile lui Maiorescu, care au avut un efect adânc şi purificator pentru literatura română. În zilele de acum am ajuns la extremul contrar. Azi nimeni nu mai laudă şi toţi scriitoraşii de prin jurnale scriu critice. Poate că aceste sunt pe atât de rele şi nepotrivite, pe cât erau laudele generale de odinioară, dar se vede că am ajuns acolo unde suntem prin efectul unei reacţiuni naturale.

Care era însă consequenţa laudelor nemăsurate ce se aduceau tuturor scriitorilor din acele timpuri; încurajau ele măcar pe vreunul din autori să producă, de nu mai bine, cel puţin mai mult? Pe la sfârşitul anului 1866 şi începutul

celui următor, Eliad nu mai scria, deşi toţi îl tămâiau ca pe un geniu; Bolintineanu producea puţin şi rău; Creţeanu încetase de a scrie după tipărirea *Armoniilor intime*; Hajdeu îşi căuta o temelie solidă ba ici, ba colo, fără a o găsi, precum nu a găsit-o niciodată în mod statornic; chiar Alecsandri sta supărat şi mocnea la Mirceşti nemaidând semne de viaţă. Autori tineri aproape nu se arătau. În toată România nu apărea atunci nici o singură foaie literară. *Revista română* creată de Odobescu în Bucureşti încetase de mult, ca şi *România literară* din Iaşi, ce trăise aproape un an. Ai fi crezut că în întreaga Românie de curând unită nu era nici destulă inteligenţă, nici destul interes pentru ca să poată trăi măcar o singură publicaţie literară cât de mică, şi apăsaţii noştri compatrioţi din Transilvania şi chiar din Bucovina se întreceau întreţinând în micul lor cerc măcar câte un organ, oricât de neînsemnat ar fi fost, pentru a dovedi că mişcarea intelectuală nu-i stinsă cu totul în poporul român.

Aceasta era situaţia în România; ea era mult mai rea decât fusese vreodată de la deşteptarea noastră, şi o schimbare oarecare trebuia să vie. În oraşul Iaşi se găseau pe atunci destui bărbaţi luminaţi ca să provoace ei în privinţa aceasta o dezmorţire a spiritelor prin o puternică zguduire.

CAPITOLUL VI
Convorbiri literare

Pe lângă persoanele ce făcuse parte din Societatea noastră până atunci se mai adăogiră în curând şi altele. Mai întâi câţiva din tinerii cărora le dădusem eu cu o iarnă înainte lecţiuni de drept roman la mine acasă: Mihail Corne, Grigore Buicliu, Alexandru Farra, apoi Lascar Ciurea, judecător la Curtea criminală, Ioan Caraiani, numit profesor la Universitatea din Iaşi şi originar de prin Macedonia, Samson Bodnărescu, venit din Bucovina spre a-şi cerca norocul în România, Dimitrie Rosetti, frate mai mare al lui Theodor, Cerkez Todiriţă, de care am vorbit, şi Nicu Casimir, mutat din Bucureşti ca procuror la Curtea din Iaşi. Din toţi aceştia astăzi au murit doi, Lascăr Ciurea, care frecventa adunările noastre mai mult din prietenia ce avea pentru Pogor şi alţii dintre noi, decât din interes pentru literatură, şi Nicu Casimir. Despre acesta nu mi se va prezenta ocaziunea să mai vorbesc în cursul acestor amintiri, de aceea cred a-mi îndeplini aici o datorie însemnând că Nicu Casimir mi-a fost unul din cei mai simpatici prieteni ce am avut în juneţa mea. Ca copii ne jucasem împreună în Iaşi; în vremea studiilor ne-am regăsit la Berlin, în ultimii doi ani ce am petrecut acolo şi am trăit ca fraţi;

aceleaşi raporturi intime le-am avut şi mai târziu după întoarcerea în ţară, iar când împrejurările ne despărţeau, ne comunicam unul altuia toate întâmplările şi chiar toate sentimentele şi părerile noastre prin o corespondenţă regulată şi activă. În toamna anului 1868 ne-am îmbolnăvit amândoi în acelaşi timp şi peste câteva săptămâni, în ziua de 24 octomvrie, când eu mă ridicam de pe boală, el muri. Când doctorul care ne căutase pe amândoi îmi dădu această ştire, m-am îngălbenit şi am rămas ca amuţit; nici puteam să cred o asemenea nenorocire. Moartea lui Nicu Casimir a fost întâia care m-a făcut să simt cât e de mare durerea unei vecinice despărţiri. Prietenul meu avea dragostea literaturei şi se încercase ca autor, însă timid de natură, tot amâna momentul când va comunica Junimii lucrările sale. După moartea sa prematură n-am mai auzit vorbindu-se de manuscriptele ce se găseau la dânsul şi astfel au rămas necunoscute.

Nu ştiu dacă toate persoanele însemnate mai sus erau prezente la o şedinţă ce se ţinea în casa lui Pogor pe la începutul lui ianuarie 1867, de care am să vorbesc, dar ştiu că adunarea era numeroasă. Maiorescu veni în acea seară cu o propunere care plutea de câtăva vreme în mintea multora din noi şi era foarte naturală în starea în care se găsea Societatea. În adevăr, câteodată se cetea la adunările Junimii vreo poesie originală sau tradusă, discuţiile noastre dăduse lui Maiorescu ocaziunea să scrie câteva studii şi critici întinse pe care ni le comunicase – erau să rămâie aceste cunoscute numai în cercul nostru restrâns?

De aceea, când Maiorescu îşi arătă părerea că ar fi bine să deschidem un mic jurnal literar în care s-ar tipări scrierile cetite şi aprobate de Societate şi în care să putem

rezuma o parte din discuțiile noastre, ce prezentau un interes general, toată lumea primi fără lungi dezbateri propunerea sa. Pogor, entuziast pentru orice inovații, proclamă absoluta necesitate a unei reviste şi îşi freca mânele cu plăcere gândind la polemicele literare la care viitoarea noastră publicație ar putea da loc.

Două întrebări se născură atunci, întâi, cum se va numi acest copil al Junimii şi apoi cine va fi directorul lui – căci de greutăți materiale nu aveam a ne teme: o tipografie nouă şi complectă ne sta la dispoziție. Înainte încă de a se pune aceste întrebări, eu mă înfundai pe o canapea ce se găsea în colțul cel mai întunecos al salonului – căci simțeam instinctiv că toți au să cadă pe capul meu. După obiceiul Junimii de a se ocupa mai întâi pe larg şi pe întins, cu mare ceartă şi zvon de ceea ce este secundar, şi de a hotărî apoi repede lucrurile principale, la început se puse în discuții numele jurnalului, care în definitiv era destul de indiferent. După ce mai multe propuneri, una mai ciudată decât alta, se făcură şi se respinseră, eu zisei din colțul meu: „Poate o denumire potrivită ar fi *Convorbiri literare*?..." „Bravo! răspunse Pogor de departe. *Convorbiri literare* nu zice nimic. *Cela n'engage à rien! Admis!*[1]..." „Primesc şi eu acest titlu, declară Maiorescu, fiindcă este fără pretenție!..."

Dar care dintre noi ar avea să ia asupra sa direcția jurnalului?... O tăcere generală se făcu şi după câteva momente tot Maiorescu o curmă, strigându-mi în gura mare: „Tu ai găsit numele, tu eşti dator să conduci treaba, fii tu redactorul *Convorbirilor literare*!"

1. Asta nu obligă la nimic! Acceptat!... (fr.) (n.ed.).

Lucrul de care îmi fusese frică se întâmplase, şi speranța mea că mă vor uita în colțul întunecos unde mă ascunsesem nu se realizase. În întâiul moment îmi trecură prin minte o mulțime de cauze pentru care vream să refuz: succesul jurnalului putea fi îndoielnic, direcțiunea putea să-mi dea multă muncă şi bătaie de cap; alte nemulțumiri necunoscute mă mai puteau aştepta, dar mai ales aveam ca o presimțire, vagă şi nebuloasă, că treaba aceasta nu va juca un rol secundar în viața mea şi că acel *da* sau *nu* ce voi rosti va fi aici tot aşa de însemnat ca şi la o căsătorie. Puteau să fie multe şi puternice motive *contra*, dar era unul singur *pentru,* care le covârşi pe toate.

Eram pe atunci amorezat şi, precum e natural, raportam totul la pasiunea violentă de care eram stăpânit. De la sine îmi veni atunci gândul că noua mea însărcinare mă va înfățişa cu mai mari merite în ochii femeii pe care o iubeam; totodată un jurnal literar îmi da ocaziunea şi locul potrivit pentru a publica oarecare poesioare de amor ce începusem a compune. Ce minunat mijloc de a comunica cu persoana iubită!…

Pe când stam tăcut şi căutam să limpezesc în minte toate aceste gânduri deosebite ce mă grămădeau, Pogor îmi strigă deodată: „Ce stai aşa mahmur, parcă ți s-ar fi înecat corăbiile? Noi te căftănim şi tu nu te bucuri? Hai, primeşte şi nu mai face marafeturi!“ În acest moment începu cânta cu glas subțire, ca lăutarii la boierii: „Cu caftan l-am îmbrăcat…“ şi se răpezi la mine să mă ia de subțioare, ajutat de nu ştiu care altul, tot atât de vesel ca şi dânsul. În vreme ce aceştia mă duceau în pompă primprejurul odăiei, toată Junimea intona în cor cântecul: „Cu caftan l-am îmbrăcat!…“ şi, în mijlocul râsului general, eu făcui declarația solemnă că

primesc caftanul cu care mă împodobeau. Aşa m-am făcut directorul *Convorbirilor literare.*

Veselia în Societate a fost bună, dar când m-am întors acasă eram foarte preocupat şi o mare parte din noapte m-am gândit la viitoarea mea însărcinare. A doua zi m-am dus la Maiorescu şi am pus cu dânsul la cale să dăm *Convorbirilor literare* formatul in IV°, să le scoatem de două ori pe lună, compunând fiecare număr din două coli de tipar sau, când n-ar ajunge materia, cel puţin din 1½. Am mai fixat cu multă modestie preţul abonamentului anual pentru România la un galben, iar pentru Austria numai la patru florini, ţinând seamă de mijloacele restrânse ale românilor cu învăţătură de acolo, mai ales ale tinerimii studioase. În sfârşit ne-am hotărât să tipărim jurnalul numai în 300 exemplare. Aceasta iarăşi dintr-un sentiment de modestie, doar n-ar avea aparenţă că dăm proporţii prea însemnate publicaţiei noastre.

Era această modestie o reacţie naturală contra celor ce se făceau în general pe atunci. În câmpul literar totul se începea pe mare cu trâmbiţe şi surle, parcă ar fi fost cine ştie ce lucrare colosală, şi apoi peste un timp foarte scurt marea întreprindere cădea în baltă, nemaiauzindu-se vorbind de dânsa; în curând alta începea aiurea cu aceeaşi pompă şi ostentaţie pentru a înceta tot aşa de repede. Noi însă căzusem în extremul contrar; nici preţul abonamentului nu putea acoperi cheltuiala tiparului, mai ales că cele mai multe numere hotărâsem a le trimite gratis pe la şcoli şi biblioteci române fără mijloace din Austro-Ungaria, iar 300 exemplare nu puteau ajunge; în fapt am fost curând siliţi să facem o a doua ediţie a celor întâi numere, şi cele următoare să le ridicăm la 500 şi chiar 800 exemplare. Cu toate acestea după trecerea a câţiva ani, întâiele volume din *Convorbiri* aproape

nu se mai găseau de cumpărat, şi astăzi tomurile 1–7 se consideră cărţi rare după care anticarii evrei fac mare goană.

Cel dintâi număr al *Convorbirilor* a apărut cu data de 1 martie 1867 şi a fost expediat în toate părţile. El începe cu o introducere scrisă de Maiorescu în prezenţa mea la dânsul acasă; eu am adaus numai scurtul alineat final, ş-apoi am hotărât să iscălesc eu întreaga prefaţă în calitate de redactor. Îndată după aceasta, vine studiul cetit de Maiorescu în Junimea, *Despre poesia română*, de care am vorbit, apoi o descriere de mine a galeriei de tablouri din Iaşi, şi în sfârşit un apel al Societăţii către autorii români.

Este un sentiment straniu de a vedea pentru întâia oară scrierile sale tipărite şi numele său publicat pe coperta unei cărţi, şi socot că oricine trebuie să aibă emoţiuni în momentul acela. Parcă îţi vine să te crezi mai mult decât ai fost cu o zi înainte, mai înălţat, înzestrat cu merite mai mari. Când însă eşti de 24 de ani şi amorezat, atunci, pe lângă acel sentiment de mândrie, se mai adaugă şi altul de dulce speranţă care îţi înveseleşte sufletul şi te cufundă în visuri frumoase. Dar realitatea rece vine grabnic să te dezamăgească. Am trebuit să aflu, poate ca şi alţii în poziţia mea, că persoana asupra căreia nădăjduiam că revista condusă de mine va face mare efect a lăsat-o cu destulă nepăsare netăiată pe masă, ceea ce m-a umplut de amărăciune. În schimb însă la o altă persoană se vedea o emoţie afectuoasă în faţă când a luat întâia broşură a *Convorbirilor* în mână; acela era tatăl meu. Şi el trecuse, cu mulţi ani în urmă, prin acele momente de iluziune pe care vârsta şi experienţa vieţii de mult le reduseseră la adevărata lor valoare. Dar se vede că, pentru fiul său, orice părinte iubitor trece încă o dată prin fazele prin care a trecut însuşi în tinereţele sale.

Din partea publicului cetitor pot spune că numărul 1 al *Convorbirilor literare* a fost foarte bine primit; nu i s-a făcut îndeobşte nici o altă critică decât asupra numelui, care la mulţi li s-a părut ciudat sau cel puţin neobişnuit. Începutul scrierii lui Maiorescu a făcut bun efect chiar asupra poeţilor noştri, căci se va băga de seamă că abia cu numărul următor începe o critică destul de aspră cu citări din autorii români. Şi în adevăr, după nr. 2, acei ce s-au simţit atinşi s-au supărat cu atât mai mult cu cât, precum am spus, ei nu erau deprinşi la critică, ci numai la laude, şi această scuturătură din dulcea mulţumire de sine în care se legănau a trebuit în adevăr să fie foarte neplăcută. Când însă au văzut că acea critică nu era numai un fapt izolat şi întâmplător, ci urmează cu regulă şi metodă, şi că pe lângă aceasta se mai adauge şi satira muşcătoare, atunci autorii noştri s-au supărat de tot. Unii au luat pana să răspunză, precum Bolintineanu şi Bolliac, alţii, ca Alecsandri, s-au plâns în particular de Maiorescu, către cunoscuţii săi, mai ales către mine, dar cei mai mulţi, după statornicul obicei al bizantinilor, au cercat să ne lovească – mai ales pe Maiorescu – în interesele noastre de tot felul, şi străine cu totul literaturei.

Nu vreau însă să anticipez asupra acestui subiect despre care mi se va prezenta ocaziunea să vorbesc mai târziu, şi revin la *Convorbirile literare.* Ocupaţia mea la început nu era tocmai mare, o bună parte din materie pentru mai multe luni o aveam strânsă, şi de partea materială a jurnalului se ocupă administraţia tipografiei. Eu nu aveam decât să revizuiesc registrele speciale ale revistei, să fac corecturile şi să întreţin corespondenţa. De la început m-am pus cu zel şi inimă la treabă şi am găsit plăcere întru conducerea acestei

publicațiuni în numele Societății, căci pe atunci *Convorbirile* se socoteau a fi organul şi proprietatea Junimii; mai târziu numai s-a schimbat această idee încetul cu încetul, până când de la sine *Convorbirile* s-au considerat de toată lumea ca fiind proprietatea directorului lor. Totuşi lucrul nu era aşa sigur în formă, încât să nu dea loc şi la păreri contrare. Când peste 18 ani eu am hotărât să mă mut la Bucureşti cu *Convorbiri* cu tot, Nicu Ganea era aşa de furios de această hotărâre a mea, încât după multe şi zadarnice încercări de a mă opri în Iaşi s-a pus cu ciudă să-mi conteste dreptul de a dispune de *Convorbiri*, susțiind că jurnalul ar fi al Junimii şi nu al meu personal. Negreşit că după discuția urmată în Societate, el a rămas singur de părerea aceasta şi a trebuit să cedeze puterii argumentelor contrare, dar mânia şi mâhnirea lui pentru plecarea mea din Iaşi a ținut încă o bucată de vreme, până în sfârşit s-a liniştit.

Vreo doi ani după apariția lor, *Convorbirile literare* au trecut printr-un moment foarte greu. Câțiva membri răzleți ai Junimii – însă nu Societatea – se pusese să facă politică cu multă activitate şi au propus în una din întruniri ca să contopim jurnalul literar cu unul politic ce era pe cale să înființeze. Ei voiau prin aceasta să uşureze cheltuielile şi să mărească interesul jurnalului politic. Unii propuneau ca foiletonul să fie destinat exclusiv literaturei, alții ca politica să ocupe întâile două pagini, iar literatura paginele din urmă. Aceştia mersese până întru a primi două direcțiuni cu totul separate una de alta, cea politică şi cea literară, ba admiteau chiar ca partea literară să-şi păstreze numele ei special de *Convorbiri*, numai şi numai pentru a putea contopi ambele jurnale. Eu m-am opus cu toată energia la aceste propuneri, deşi multora le păreau admisibile. Mi se zicea: de

ce ți-e frică, ce-ți pasă de întâile două pagini, nu-ți rămân celelalte în deplină şi liberă dispoziție? În seara întâia nu se luă nici o hotărâre. Eu, plin de grijă, m-am pus de-a doua zi să alerg pe la toți ca să cer să-i conving în particular de primejdia unei asemenea contopiri; simțeam instinctiv că, admițându-se propunerea, *Convorbirile* se duc pentru totdeauna. În întrunirea următoare o discuție lungă a urmat iarăşi, până când în sfârşit ne-am învoit ca chestiunea să se hotărască printr-un vot în toată forma. Fără glasul lui Maiorescu, care număra voturile, se ivi paritate între membrii prezenți. Deci de la dânsul atârna soarta *Convorbirilor* şi eu mă uitam în ochii lui cu strângere de inimă de vreme ce şi el păruse a se apleca pentru propunerea contopirii, dar, spre bucuria mea, el îşi schimbă părerea la urmă, poate sub influența energicelor mele protestări. El votă pentru *statu-quo* şi astfel *Convorbirile* scăpară cu majoritatea acestui singur vot. Mai târziu s-a văzut cât de mare dreptate am avut eu atunci. Foaia politică a încetat şase luni după deschiderea ei şi cu ea negreşit s-ar fi stins şi foaia literară, pe când *Convorbirile* au urmat a trăi atâția ani şi trăiesc şi astăzi.

Al doilea moment greu pentru *Convorbiri* a fost acel când s-a vândut tipografia în luna octomvrie 1871. Am zis că întreprinderea mergea foarte greu; Bernhard nu ne făcea tipăriturile ce era dator să facă, nu plătea chiria localului, nu mai plătea nici hârtia comandată în străinătate, dar îşi îneca necazul şi grijile în vin. Într-o zi primesc pe neaşteptate o scrisoare de la dânsul în care îmi spune că nemaiputând ținea tipografia o părăseşte şi se duce. Am alergat îndată la stabilimentul nostru, unde am găsit lucrătorii neplătiți şi revoltați şi o neorânduială complectă.

Mai mulți membri ai Societății ne-am adunat în grabă, am asigurat lucrătorilor dreptul lor, şi am stabilit o administrație provizorie cu Balassan, care a dus-o de la primăvară şi până toamna. După aceea eu nu m-am mai ocupat de cele ce se petreceau la tipografie, căci puindu-mi în Iaşi candidatura la deputăție am trebuit să fac şi eu atunci o politică activă. Situațiunea politică era în adevăr foarte gravă; de la alegeri atârna continuarea domniei Prințului Carol sau abdicarea sa, şi nimeni nu se putea da înapoi în asemenea momente. Camera şi însurătoarea mea ce avu loc în iulie 1871, şi care fu urmată de o călătorie de mai multe luni în străinătate, mă ținură departe de Iaşi până pe la începutul lui septemvrie. În luna octomvrie Maiorescu, în unire cu Pogor, văzând că tipografia nu mai poate merge deloc, o vândură lui Herşcu Goldner fără a mă înştiința şi pe mine, deşi eu ca director al *Convorbirilor* eram cel mai interesat în cauză; în contractul de vânzare se nota numai că Goldner era dator să tipărească *Convorbirile* în oarecare condiții. Auzind despre această vânzare asupra căreia nu fusesem consultat, m-am supărat aşa de tare, încât vreo săptămână sau două nici n-am mai vorbit cu Maiorescu. Acesta a fost singurul nour trecător care a turburat lunga prietenie între Maiorescu şi mine din momentul în care ne-am cunoscut şi până astăzi. Maiorescu a recunoscut singur mai târziu că şi el şi Pogor greşise față cu mine în împrejurarea aceea.

Am trebuit deci să tipăresc *Convorbirile* la Goldner, unde însă n-am găsit nici administrația pe care eram deprins s-o găsesc în tipografia Junimii şi unde îndeobşte am fost primit cu răceală şi rea-voință, deci m-am văzut silit să fac totul singur. De aceea şi mai ales din cauza antipatiei ce-mi inspira figura ciudată a ovreiului Goldner (care mai pe

urmă a şi înnebunit) m-am întors după două numere înapoi la Balassan. Acesta, precum am zis, îşi înfiinţase o biată tipografie primitivă cu un singur teasc de mână şi cu litere uzate. Acolo am tipărit eu *Convorbirile* pe hârtie proastă, până când cu începerea anului VI al revistei, Costachi Rosetti Solescu, Gane, Naum, eu și alții am înființat Tipografia Națională. Nemaiavând Junimea o administrație care să încaseze abonamentele, m-am pus eu să fac treaba aceasta şi mi-am înfiinţat singur o contabilitate complectă. Acum eu cumpăram hârtia, eu plăteam tiparul, eu eram faţă la expediţia jurnalului, tot eu făceam corecturi, mă ocupam de direcţiune, cumulam într-un cuvânt şi partea administrativă, şi partea literară.

Amicii mei ziceau glumind că eu singur sunt autorul, culegătorul, corectorul, directorul, ba chiar și *cetitorul Convorbirilor literare.* Deşi lucrurile nu erau tocmai aşa, totuşi numai eu ştiu cu ce greutăţi am putut-o scoate la capăt. Opream pe oameni pe uliță ca să le cer abonamentul, încât unii, când mă vedeau de departe, fugeau pe celalt trotuar şi grăbeau pasul; mă rugam de mai mulţi membri ai Societăţii să ajute *Convorbirile* cu mici contribuţii particulare, alergam la fiecare lună pe la ei pe acasă ca să încasez banii, întreţineam corespondenţa, dam goană după materie de tipărit. Încurajam pe toţi să scrie mai ales în timpul vacanţelor, şi mergeam chiar până acolo că hotăram fiecăruia cu ce să se ocupe anume. De câte ori am dat prin aceasta ocaziunea să se scrie lucruri foarte bune şi interesante! Într-un cuvânt făceam totul şi, neajungând banii încasaţi, puneam în fiecare an diferenţa din punga mea. Când însă în vreun număr se găseau bucăţi mai slabe de versuri sau proză, *eu* aveam răspunderea căpătând ocară în Junimea, în special, se înţelege, de la prietenul meu Pogor,

căruia totdeauna i-a plăcut să comandeze, dar niciodată să lucreze singur. Însă duşuri de apă rece îmi veneau câteodată şi de la persoane străine Junimii. Aşa într-o seară găsindu-mă într-un salon aristocratic din Iaşi, domnişoara de gazdă mă întrebă de ce *Convorbirile* nu fusese împărțite în ziua întâi a lunei. Eu, încântat de această băgare de seamă, îi spusei că este o mică întârziere şi că în ziua următoare va avea jurnalul cu siguranță. „Nu e pentru mine, răspunse ea, nu le deschid niciodată; este pentru cameriera mea, care citeşte *Convorbirile* cu mare plăcere, şi-mi spune câteodată ceea ce cuprinde revista d-voastră…“ Îşi poate închipui oricine că am schimbat cât de repede conversația.

Cu anul VI, *Convorbirile* au început a nu mai apărea de două ori pe lună, şi numai o dată, însă numărul colilor l-am urcat de la patru adesea la şase şi uneori chiar la şapte. Abonamentul de mai înainte se ridicase de la un galben la 20 lei pe an, care preț a rămas până astăzi. În aceste condiții însă, în curând încetară cu totul micele contribuții lunare ale câtorva membri ai Junimii. Aşa am dus-o 18 ani întregi până când am mutat revista în Bucureşti, i-am schimbat vechiul format şi am dat-o în editură tipografiei Socec & Teclu.

Nu ştiu cât timp mai e dat să trăiască *Convorbirile literare*, care, văd bine, nu mai sunt ceea ce erau odinioară. Mulți din vechii autori cu a căror prețioasă colaborare am dus-o ani îndelungați nu mai scriu astăzi – poate au îmbătrânit –, câțiva, alții, m-au părăsit şi s-au dus aiurea, unii, în sfârşit, au murit prea de timpuriu pentru literatura noastră.

De asemenea nu pot să-mi dau bine seamă care va fi efectul definitiv ce *Convorbirile* vor fi avut asupra literaturei naționale. Însă, când compar colecțiunea întreagă, pe care am mai răsfoit-o încă o dată cu ocaziunea acestor notițe, cu

colecțiunile altor foi române vechi şi nouă, pe care le am aproape complecte la îndemână, nu pot, cu toată modestia, să nu văd limpede şi să nu recunosc superioritatea mare în toate privințele a *Convorbirilor literare.*

Dacă mă întorc la mine însumi, văd că ocupațiunile mele literare m-au distras de la multe altele foarte lucrative pe care le-am pus pe al doilea plan; văd că toată munca mea nu mi-a adus niciodată vreun profit material; nu ştiu chiar de mi-a adus vreun profit moral, căci laudele ce mi s-au făcut au fost puține, dar mustrările foarte multe, ceea ce ştiu însă este că *Convorbirile literare* în 23 de ani nu mi-au dat nici un moment de părere de rău, dar multe momente de mulțumire, şi că adesa necazurile şi supărările vieței le-am putut îndepărta lesne cu *Convorbirile literare.*

Astăzi de m-ar întreba cineva de vreau să încep a trăi încă o dată sfertul de secol ce a trecut, poate multe din cele ce am făcut nu le-aş mai face a doua oară, dar fără nici un moment de stânjenire şi cu dragă inimă m-aş declara gata să reîncep a conduce *Convorbirile literare.*

CAPITOLUL VII
Vasile Alecsandri

Îndată după apariția *Convorbirilor literare* m-am adresat către Vasile Alecsandri şi l-am rugat să colaboreze şi el la revista noastră. El avea o îndoită datorie să încurajeze această nouă publicație literară, şi ca unul din cei dintâi poeți ai românilor, precum era considerat de multă vreme, încă de pe atunci, şi ca prieten personal al tatălui meu. În adevăr, deşi cu treisprezece ani mai în vârstă decât Alecsandri, tatăl meu era strâns legat prin amicie cu dânsul încă de la întoarcerea tânărului poet din Paris, unde îşi făcuse studiile. Am auzit adeseori pe tatăl meu spuind că într-o seară găsindu-se în salonul unei doamne Sturza care îşi zicea contesă, împreună cu Alecsandri şi alți tineri întorşi de curând din străinătate, veni vorba de literatura noastră națională. D-na Sturza, femeie foarte inteligentă, îndemnă atunci pe Alecsandri să citească nişte poesii ce auzise că ar fi scris în zilele acelea pentru ca să le audă şi tatăl meu, şi tânărul poet recită cu mult foc întâiele sale balade: *Baba Cloanța, Strunga, Andrei Popa…* Tatăl meu era încântat. Deşi se întoarse acasă noaptea târziu, totuşi cuprins de o vie emoțiune el nu putu să se culce, ci se plimbă încă ceasuri întregi prin casă şi, cu memoria extraordinară ce avea, se puse să declame până

înspre dimineață poesiile ce ascultase. A doua zi el merse la Alecsandri ca să-i ceară o copie de pe versurile cetite şi stătu cu dânsul vreme lungă de vorbă. Din acel moment a început prietenia lor, care nu a fost niciodată turburată de vreo neînțelegere oricât de trecătoare. Ei amândoi, împreună cu Mihail Kogălniceanu, au fost directori ai Teatrului Național din Iaşi sub Mihalache Sturza-Vodă și izbutiră în scurtă vreme să puie temelia acestei instituțiuni abia născute. Dar Vodă, supărat de oarecare cuplete satirice, de altminteri foarte nevinovate, compuse de Alecsandri şi care se cântase într-o seară pe scenă, desființă direcția, închise teatrul şi surghiuni la mănăstire pe câțiva actori. Tatăl meu şi Alecsandri au fost apoi principalii colaboratori la revistele *Propăşirea* şi *Dacia literară.* Chiar mai târziu la *România literară,* al căruia director era Alecsandri, tatăl meu a colaborat pe cât l-a iertat sănătatea sa zdruncinată pe acele vremi.

Cât despre mine, eu am cunoscut pe Alecsandri, de mic copil, şi țin încă foarte bine minte cum într-o zi pe când eram poate în vârstă de 7 sau 8 ani, am fost dus de tatăl meu la dânsul acasă şi am fost pus să recitez cântecul comic: *Herşcu Boccegiu*, pe care îl văzusem la teatru jucat de Millo. S-a râs mult de declamația mea şi când am sfârşit Alecsandri m-a dezmierdat, mi-a dat bomboane dintr-un saltar şi mi-a zis: „Bravo, ai să te faci un mare actor, mai mare decât Millo", laudă de care m-am simțit foarte măgulit. După ce m-am întors în țară de la studii şi m-am făcut profesor la Universitatea din Iaşi, eu am revăzut adeseori pe Alecsandri. El îmi da totdeauna sfatul să mă încerc în lucrări literare, călcând pe urmele tatălui meu – el nu ştia că încercările mele începuse de mult. În primăvara anului 1867, când m-am adresat către dânsul, cerându-i colaborarea pentru *Convorbiri*, nu-l

mai văzusem însă de un timp destul de lung, căci Alecsandri sta singur şi supărat la Mirceşti, de unde nu se mai mişcase de mult.

Alecsandri lucrase împreună cu întregul tineret la unirea țărilor române. El salutase realizarea visului său patriotic într-un şir de poesii inspirate ce făcuse un mare efect asupra întregului nostru popor; cu atât era mai încântat de grabnica îndeplinire a Unirii, cu cât un prieten al său personal şi camarad de studii, Alexandru Cuza, fusese bărbatul chemat să întrupeze dorințele tuturor patrioților români. De aceea în întâii ani ai domniei lui Cuza şi el a fost silit să se amestece în politică; el se alese deputat, se făcu ministru, deşi totdeauna pe scurtă vreme, şi primi mai multe misiuni politice în străinătate. Din toate, acea care i-a lăsat o impresiune durabilă a fost misiunea sa pe lângă Napoleon III. Despre întâlnirea sa cu împăratul francezilor, Alecsandri a făcut o descriere foarte amănunțită care s-a publicat în *Convorbiri literare*, însă descrierea sa e rece în comparație cu povestirea ce făcea prin viu grai despre audiența sa la Napoleon. Figura nobilă, impozantă şi ochiul blând al împăratului, amabilitatea cu care acesta a primit pe un trimis fără caracter oficial al unui mic Voievod suit pe tron prin o întâmplare, interesul cel mare ce a manifestat pentru poporul român şi pentru acel domn a cărui soartă se-asemăna în unele părți aşa de mult cu a sa proprie şi – ceea ce nu putea ghici atunci – a trebuit să rămâie asemănată până la urmă; oarele întregi în care uitând afacerile statului a convorbit cu Alecsandri, pe când miniştrii, mareşalii, ambasadorii şi alți înalți demnitari aşteptau nerăbdători în antecamera Tuileriilor – toate aceste, povestite de Alecsandri, fac un cu totul alt efect decât cele scrise de

dânsul. Numai când îl auzi pricepi entuziasmul ce poetul român a arătat totdeauna pentru Napoleon şi dinastia sa.

Alecsandri a mers în timpul războiului Crimeei la Sevastopol să admire de aproape bravura soldaţilor francezi; a fost apoi în Italia în vremea războiului austro-francez din 1859 şi s-a găsit pe câmpul luptei la Magenta, puţine ore după sfârşitul bătăliei. Totdeauna inspirat, el a cântat în frumoase versuri victoriile armatei imperiale. De aceea uşor se va pricepe de ce jale adâncă a fost cuprins după înfrângerea francezilor în 1870 şi mai ales după grozava catastrofă de la Sedan.

În cel din urmă timp al domniei lui Cuza el nu era deloc mulţumit de conducerea generală a politicei. Deşi partizan al împroprietăririi ţăranilor, lovirea de stat a lui Cuza şi Kogălniceanu şi impunerea legii rurale printr-un simplu decret domnesc i-au displăcut cu desăvârşire, căci Alecsandri de când a ieşit din anii juneţii a devenit un mare iubitor de pace şi de legalitate, urând deopotrivă revoluţiile de sus şi de jos. De aceea el nu a luat nici o parte la actul din 2 mai 1864, şi poate că emanciparea ţăranilor este singurul fapt însemnat în istoria românilor de 50 de ani încoace pe care Alecsandri nu l-a cântat. Căderea lui Cuza la 1866 l-a turburat şi mâhnit însă cu desăvârşire; mai ales trădarea ofiţerilor ce erau de gardă la palat în acea noapte, Alecsandri a considerat-o totdeauna ca o infamie.

Pentru acei militari el nu a ascuns niciodată dispreţul său, şi actul lor i-a inspirat, chiar după trecerea a zece ani, poesia sa *Guarda seraiului*, ce s-a publicat în *Convorbiri literare* din 1 aprilie 1876. Pentru întâia oară în viaţă el a simţit, în urma evenimentelor care au adus căderea lui Cuza, descurajare şi îndoială despre viitorul poporului nostru.

Mai bine de un an se trecuse de la acea epocă şi Alecsandri sta tot nemişcat la Mirceşti şi mocnea în singurătatea sa fără a da vreun semn de viaţă. Nu mai scria nici versuri, nici proză, pe care de altminteri nici n-ar fi avut unde să le publice, căci, precum am mai zis, nici o foaie literară nu mai apărea atunci pe tot teritoriul României şi de literatură sau poesie nu se mai auzea vorbind nicăiri.

Apariţia *Convorbirilor* a fost o fericire pentru Alecsandri. Deşi critica lui Maiorescu l-a cam supărat un moment, totuşi chiar această critică, precum adesea se întâmplă, a fost poate o îmboldire pentru dânsul. Întâi mi-a trimes spre publicare o veche poesie, *Tânăra creolă*, uitată în vreun saltar și inferioară celor mai multe ale sale, precum şi câteva cântecele comice pe cari Millo le recitase pe teatrul din Bucureşti şi Luchian pe cel din Iaşi, dar care nu fusese încă tipărite. În curând însă mişcarea nostră literară din Iaşi, prelecţiunile populare ale Junimii, întrunirile Societăţii, critica ce aflase că se face în ele, *Convorbirile literare*, care nu încetase aşa de repede ca alte jurnale asemănate, ci părea că are trăinicie, sănătate şi viaţă – toate acestea interesară pe poet, îl deşteptară din letargia sa şi îl îndemnară puternic la o nouă activitate literară, în timpul căreia a produs poate cele mai frumoase opere ale sale.

Prin luna martie 1868 am primit o scrisoare de la Alecsandri împreună cu un mare pachet de poesii intitulate *Pasteluri*: *Sfârşit de toamnă*, *Iarna*, *Gerul*, *Viscolul*, *La gura sobei*, *Sania* etc... Ele mi-au sosit spre seară, într-o vineri, prin un înadins trimes, tocmai când era să fie o întrunire a Junimii. Nici n-am avut timpul să le cetesc singur, ci le-am luat cu mine aşa cum îmi sosise, foarte mulţumit că aveam pentru acea seară ceva nou şi interesant. Pastelurile lui

Alecsandri făcură un mare efect în Junimea; ele s-au cetit şi recetit de multe ori, apoi le-am publicat în capul întâiului număr următor al *Convorbirilor*, la 1 aprilie 1868. În răspunsul meu am felicitat pe autor din partea Societăţii noastre, făcându-i o dare de seamă amănunţită de toate cele ce se vorbise în acea seară în Junimea. Alecsandri, foarte sensibil la laudă, ca şi la critică, era încântat. Deşi trecuse iarna – singurul anotimp în care avea obiceiul şi dispoziţia de a lucra, în odaia sa caldă la gura sobei – el a desfăşurat chiar şi peste vară, contra deprinderilor sale, o activitate foarte mare, trimiţându-mi de la Mirceşti, tot la câteva săptămâni, câte un pachet întreg de pasteluri sau alte poesii. De pe atunci noi am considerat pe Alecsandri, precum s-a considerat şi el singur, ca membru al Societăţii Junimea. În această calitate l-am invitat totdeauna, şi el a venit adeseori, la aniversările noastre, de care voi vorbi mai târziu, şi i-am aşezat portretul în mijlocul celorlalţi membri ai Societăţii în cele două grupuri colective care s-au făcut în anii 1873 şi 1883. Aproape tot ce a mai scris Alecsandri de la 1867 încoace s-a publicat mai întâi în *Convorbiri literare* şi apoi s-a reprodus în alte jurnale sau volume. Când sfârşea vreo scriere mai lungă sau care îi părea mai importantă, el avea obiceiul să se repeadă la Iaşi şi să o cetească însuşi în Societate.

În asemenea împrejurări eu înştiinţam mai dinainte pe colegii noştri că vine Alecsandri de la Mirceşti, şi eram atunci atât de numeroşi de nu mai încăpeam în odaie. Aşa, de exemplu, Alecsandri a venit să ne cetească *Dumbrava-Roşie*, care ne-a făcut un mare efect, şi comedia sa *Boieri şi ciocoi*, care însă a fost ascultată cu mai puţină mulţumire. Tot asemenea, mai târziu, el s-a anunţat la mine în Iaşi pentru a ceti *Fântâna Blanduziei*, arătând însă că ar dori să fie şi doamne prezente la lectură, iar la Bucureşti în casa lui

Maiorescu ne-a cetit la deosebite epoci piesele sale: *Despot-Vodă*, *Ovidiu* şi altele. Dorinţa de a fi ascultat şi de dame la întâia lectură a unei noi scrieri i s-a deşteptat mai ales de când a intrat în raporturi literare mai intime cu Doamna românilor, Elisabeta.

Dacă încă de prin timpul *Doinelor* şi *Lăcrămioarelor*, Alecsandri era considerat ca un mare poet, culegerea sa de poesii populare şi întregul şir de poesii compuse de la 1868 încoace i-a ridicat renumele mult mai sus încă. Se formase un fel de mit în jurul *Bardului de la Mirceşti*, precum începuse a fi numit pe atunci. Nota comică e şi ea câteodată interesantă şi deci trebuie să menţionez că mai multe persoane din public ce nu cunoşteau cuvântul *bard* îi ziceau tot *brad*, închipuindu-şi că este o greşală de pronunţare. Am auzit însumi pe d. Neculai Gheuca, proprietar bătrân din Iaşi, ridicând la un banchet un toast în onoarea *Bradului* de la Mirceşti!

Nu era act politic important în istoria contimporană pe care Alecsandri să nu-l cânte cu aceeaşi inspiraţie cu care reînviase umbrele eroilor români din veacurile trecute, apoi viaţa ţărănească, basmele poporului, credinţele, datinele şi obiceiurile sale; chiar şi aspectul naturei în ţările române le descrisese în versuri melodioase şi într-o limbă curgătoare şi dulce, inspirată direct din graiul ţăranului nostru. Toate aceste însuşiri, unite cu reputaţia sa de om drept şi dezinteresat, cu viaţa sa retrasă, simplă şi lipsită de ambiţiuni politice, îl ridica sus în imaginaţia publicului român din toate provinciile, iar momentul culminant în gloria sa de poet a fost acel în care s-a aflat de către români că el, dintre toţi poeţii latinităţii, fusese cel încoronat şi premiat la Montpellier pentru *Cântecul gintei latine*.

În toate părțile s-a simțit atunci că acestui bărbat românii îi datoresc o mare recunoştință şi prin el se înalță întregul nostru neam. De aceea de pretutindeni i-au venit felicitări în adevăr entuziaste, mii de scrisori şi adrese, mii de versuri de înălțare şi laudă, traduceri nenumărate ale *Cântecului gintei latine* în toate limbile europene şi chiar în limbi moarte, precum latineşte şi – ce e de mirat – evreieşte, îi veneau din toate părțile locuite de români şi din țările străine. Era o mişcare generală şi, fiindcă de multe ori lucruri mici caracterizează o situație mai bine decât cele mari, voi cita pe un bărbier din Iaşi, Neculai Clătinos, care, aflând din jurnal despre premiarea *Cântecului gintei latine*, se puse în emoția sa să alerge ca un nebun prin tot oraşul, cu jurnalul în mână, oprind pe trecători ca să le comunice această ştire şi strigând tare pe uliță: „Asta e lucru mare, e o grozavă onoare pentru noi românii, bravo Alecsandri, acum zic şi eu că e întâiul poet din Europa!"… În fața entuziasmului deşteptat, însuși guvernul şi partidul liberal atunci la cârmă, cu toate că nu se desfăcuse încă de organizarea sa în societate închisă, cu toate că Rosetti, şeful partidului, fusese nu de mult atins de Alecsandri într-o scrisoare în versuri pe care acesta o adresase generalului Florescu, împinse şi ele de avântul general, luară inițiativa unei mari serbări naționale în onoarea poetului încoronat. Se poate zice că în acel moment s-a consacrat Alecsandri oarecum în mod oficial ca întâiul poet al românilor.

De atunci datează şi raporturile intime între poetul nostru şi Curte, căci, ca la orice Curte din lume aşa şi la noi, numai faptele împlinite şi succesele dobândite sunt acele ce se recunosc şi se confirmă.

În cei întâi ani ai domniei lui Carol de Hohenzollern, Alecsandri n-a arătat un mare entuziasm pentru dinastia aleasă. Mai ales în timpul războiului franco-german, simpatiile sale cele vii pentru Francia şi împăratul Napoleon îl depărtase şi mai mult de oricine purta un nume german, mai ales când numele acela era Hohenzollern. Aceasta se dovedeşte şi prin următorul fapt care îmi pare caracteristic: Alexandru Beldiman-tatăl, incorigibilul antidinast, scrisese într-un jurnal redactat de dânsul în Iaşi insulte la adresa Domnitorului şi fusese dat în judecată pentru aceasta de ministerul Lascar Catargi. Trimes fiind înaintea juraţilor din Roman, soarta hotărâse ca comisiunea ce avea să-şi dea verdictul să fie prezidată de Vasile Alecsandri. (Este interesant de rememorat că în acea comisiune se găsea şi Dimitrie Sturza, înfocatul dinast de mai târziu.) Deşi delictul nu se contesta de Beldiman, care totdeauna s-a fălit cu antidinasticismul său şi care s-a apărat numai cu argumentul că acestea sunt sincerele sale credinţe, totuşi Alecsandri a fost ca şi toţi ceilalţi pentru achitare, ba s-a băgat seamă că el a pronunţat verdictul cu un ton deosebit de solemn, oarecum ca să se vadă că ar fi un fel de afinitate între cugetările politice ale lui Beldiman şi ale sale.

Însă cu vremea lucrurile s-au schimbat. Am zis că Alecsandri se făcuse un om de pace, iubitor de linişte şi deci ţiitor în seamă a faptelor împlinite. Carol era şi rămânea pe tron, Elisabeta, nu numai Doamnă, dar şi poetă, admira versurile lui Alecsandri. Se începu şi la noi întemeierea unei adevărate Curţi de care Alecsandri se apropia încetul, cu încetul, oarecum pe nesimţite, până când moartea unicului copil al părechei domneşti rupse gheaţa cu totul.

Alecsandri compuse la Mirceşti în amintirea micei prinţese Maria o poesie foarte admirată pe atunci şi care începea prin cuvintele:

În jalea care te cuprinde
În doliu-ţi amar…

şi o trimise Doamnei la Sinaia.

Poesia făcu un adânc efect asupra mumei. Prin cumnata mea, Zoe Rosetti, domnişoară de onoare, Doamna îmi comunică o copie de pe poesia lui Alecsandri pentru ca să o public în *Convorbiri literare*, unde a apărut sub titlul *Glas din stele* în numărul din iulie 1874.

Spre mirarea mea, Alecsandri mi-a arătat nemulţumirea sa pentru această publicare, zicându-mi că poesia era ceva cu totul intim, că lumea e ciudată, că au să-l trateze de servil faţă de Curte, că aceasta i-ar fi neplăcut etc. etc. Eu nu i-am răspuns nimic la aceste vorbe; dar în gândul meu le-am notat ca… punct negru pentru Alecsandri. Căci a trimete versuri de laudă tronului pentru a fi bine văzut acolo şi a voi să ascunzi aceasta de public, pentru a fi totodată considerat şi ca bărbat independent de Curte, nu se potriveşte.

Oricum ar fi, cu timpul apropierea între Curte şi Alecsandri se făcu de tot intimă. Poetul cântase recentele lupte ale românilor cu turcii, fusese încoronat la Montpellier, slăvise independenţa şi regatul – destul pentru ca să fie considerat şi stimat de tron. Regina mai avea o plăcere particulară întru cetirea doinelor şi baladelor sale, ea traduse câteva din ele în limba germană, cetea propriile sale versuri lui Alecsandri şi se consulta la scrierile ei cu bătrânul poet. Acesta era întruna invitat la Sinaia, unde petrecea săptămâni întregi. Conversaţia cu el era considerată ca o plăcere mare

pentru Regină… curând-curând, lumea a început a-l privi ca un adevărat poet al Curții, din poet popular precum fusese privit odată. Academia Română îi dădu premiul cel mare „Năsturel“ întâia dată când dispuse de el şi Alecsandri avu slăbiciunea să-l primească; în sfârşit el fu numit, prin stăruința directă a regelui, ministru român la Paris sub ministerul Ion Brătianu. Toate acestea au făcut să se întunece ceva din aureola curată a poetului.

De îndată gazetele zilnice, conduse, mai ales în ceea ce priveşte partea literară, aproape exclusiv de tineri poeți sau autori ce aparțin în politică şcoalei radicale sau socialiste, iar în literatură celei naturaliste şi în tot cazul fac parte dintre declasați sau cel puțin dintre nemulțumiți de tot soiul, au început să-l atace, când cu violență, când cu ironie muşcătoare şi făceau ce puteau ca să reducă meritele lui şi ca poet, şi ca om.

În fața acestora, Maiorescu s-a crezut dator să ia apărarea lui Alecsandri în *Convorbiri literare* şi o făcu cu cunoscutul său talent. Dar faptul singur de a fi în poziție să aperi un poet care de mult era considerat ca superior tuturor celorlalți şi, ca om, mai presus de mizeriile vulgare este în sine destul de trist.

Pentru timpurile de atunci poate Alecsandri ar fi făcut mai bine să nu meargă ca ministru la Paris, ci, după toate triumfurile sale, să-şi petreacă bătrânețele liniştit la acei Mirceşti care începuse a fi un loc de peregrinaj pentru români. Mie mult îmi pare din inimă rău de cele ce văd că se petrec astăzi, căci deşi Alecsandri poate şi să aibă slăbiciunile sale, eu nu-l pot privi altfel decât ca pe unul din cei întâi români. El la mulți a insuflat iubirea patriei, limbei şi a literaturei române; graiul poporului el l-a introdus în

clasele dirigente, două generații de poeți au fost numai imitatori ai săi. *Convorbirile literare* în sfârşit îi datoresc cea mai prețioasă şi mai bogată colaborare! Şi ce plăcut e Alecsandri în relațiile sale intime! Când trăia încă în țară şi mă duceam la Mirceşti, aveam o adevărată şi adâncă mulțumire! Îi şedea aşa de bine vesel, optimist şi entuziast, cu tot părul său cel alb! Oarele curgeau repede şi nesimțit în societatea poetului. După tatăl meu, Alecsandri era, din toți câți am cunoscut, omul ce povestea mai frumos şi mai interesant. Istorii din timpuri trecute, proiecte de lucrări literare, simple anecdote se urmau neîntrerupt, voios, şi aşa îți deşteptau interesul, încât priveai cu adevărată fericire în ochii cei vii ai poetului povestitor. Câteodată îți cetea vreo poesie a sa şi, deşi nu era meşter în arta declamației, totuşi aşa era de convins de valoarea şi însemnătatea poesiei pentru omenire, aşa cetea din tot sufletul, încât fără voie te înălța şi entuziasma.

Fericit cine a cunoscut de aproape pe acest bărbat, cu mici defecte şi mari calități! Eu, unul, voi păstra vecinic cea mai dulce amintire de Vasile Alecsandri, care 30 de ani a fost în strânsă prietenie cu tatăl meu şi peste 20 de ani cu mine!

P.S.: Alecsandri a murit în 22 august 1890, o lună şi o săptămână după iubitul meu frate Leon şi în aceeaşi zi cu fratele meu mai mic Gheorghe. Astfel acea vară a făcut o întreită şi adâncă rană în inima mea.

CAPITOLUL VIII

Dosarul Junimii – Poșta redacțiunii

După înființarea tipografiei şi deschiderea *Convorbirilor literare*, de la sine s-au înmulțit lucrările Societății. Mai întâi Junimea a publicat un apel către autorii români, pe care l-am menționat în treacăt mai sus şi care este unic în felul său. Prin el Societatea se obliga să tipărească în tipografia sa, cu deplina sa cheltuială, orice carte originală românească al cărei manuscript va fi fost cercetat şi aprobat de un comitet delegat de Junimea. Fără a exclude orice specie de scrieri, noi am avut mai ales în vedere cărți de şcoală în limba română, care pe acea vreme lipseau cu desăvârşire, aşa încât elevii erau siliți să învețe materiile după manuscriptele profesorilor, mai toate traduse de pe cărți didactice străine. Din vânzarea cărților prin tipografia sa, Societatea îşi rezerva dreptul să-şi scoată cheltuielile fixate de mai înainte numai la cinci galbeni coala de 16 pagini, pe 1000 exemplare, iar tot restul precum şi proprietatea întreagă a scrierii şi a cărților tipărite rămânea a autorului. În urma acestui apel atât de favorabil ai fi crezut că au trebuit de îndată să curgă scrieri din toate părțile. Dar nu s-a întâmplat deloc aşa. Manuscripte ne-au venit puține şi imposibile de primit. Două numai au făcut excepție şi s-au

putut tipări: un tractat de astronomie tradus de Spiru Haret şi *Odele* lui Horaţiu, adnotate şi esplicate de Munteanu, profesor la gimnaziul din Braşov. Astfel am fost siliţi să îndemnăm noi pe un alt profesor din Braşov, d. Meşotă, ca să traducă în româneşte, în condiţiile publicate de noi, cartea de istorie în trei volume a lui Pütz pentru uzul şcoalelor secundare, carte care s-a şi tipărit de Societatea Junimea şi a fost de mare folos şi învăţătorilor şi şcolarilor noştri.

Dacă însă manuscripte pentru cărţi de editat nu veneau în număr mare, scrieri mici în proză şi versuri, care cereau ospeţia *Convorbirilor* pentru a vedea lumina publicităţii, au început în curând a sosi cu grămada. Manuscriptele trimiţându-se la adresa mea, eu luam acasă cunoştinţă de ele şi apoi le duceam cu scrisorile ce le întovărăşeau la Junimea, unde le ceteam tare, adesea spre nemărginită veselie a membrilor Societăţii. Aceste manuscripte venite pentru *Convorbiri* şi comunicate de mine Societăţii se numeau „Poşta redacţiunii". *Convorbirile* deşteptau dorinţa de a deveni autori unor persoane care poate fără această revistă nici nu s-ar fi gândit să ieie pana în mână. Era de necrezut câte scrieri îmi soseau, şi mai de necrezut ce fel de scrieri erau acelea! Neputând răspunde la cei mai mulţi prin scrisoare şi fiind şi neplăcut a tot refuza, am introdus de la o vreme obiceiul de a înştiinţa pe autori despre soarta ce au avut manuscriptele lor în o rubrică specială a *Convorbirilor* numită „Corespondenţa".

Dacă însă noua revistă deştepta în mulţi ambiţia de a figura printre autorii naţionali, cu cât mai mult întrunirile noastre şi lecturile comune erau o îmboldire pentru membrii Societăţii de a se încerca în scrieri literare. În adevăr, nimic nu îndemna mai mult la asemenea lucrări decât întemeierea

unui cerc de oameni inteligenți care se ocupă cu statornicie și tragere de inimă de literatură; cărora poți să le cetești ceea ce scrii și care știi că te ascultă cu interes. Oameni cari de la sine în alte mijlocuri sociale nici s-ar fi gândit să devie autori încep și ei a lucra, însuflețiți de atmosfera intelectuală în care trăiesc, precum iarăși alții, care ar fi avut dispoziția necesară și poate chiar talent natural pentru ocupații literare, cu vremea încetează de tot a lucra, fiind focul lor ca înăbușit de societatea greoaie și prozaică în care sunt siliți să-și petreacă zilele. Experiența aceasta, făcută pretutindeni, s-a repetat și în Junimea. Mai fiecare din numeroșii membri ai Societății noastre s-a încercat din amator ce era să devie și productiv, însă din cei ce nu aveau adevărata chemare mulți s-au lăsat cu vremea – unii chiar după întâia cetire a încercărilor lor. Și cu toate acestea la început critica noastră nu era tocmai aspră. Dar așa era de rău, de meșteșugit, de puțin simțit și nefiresc mai tot ce se producea pe atunci în țară, încât, dacă venea cineva cu o scriere ce nu avea alt merit decât a fi naturală și era așternută într-o limbă română curată, ea găsea îndată trecere în Junimea. Când Mihai Cornea ne-a cetit întâia sa poesie română, *O lacrimă*, toți am aplaudat-o:

Am fost în lume și eu odată
Cu suflet june și plin de dor
Credeam atunce că viața toată
E un vis dulce de lung amor!

A fost un eveniment poesia aceasta. Mai mulți compozitori au pus-o îndată în muzică, lăutarii o cântau în toate părțile, băieții și fetele o știau pe dinafară. Toți am crezut un moment că din Cornea are să iasă un adevărat poet.

Însă, precum şi în alte cazuri, aşa ne-am înşelat şi atunci. La Cornea era numai un avânt de tinereţe care n-a ţinut deloc. Tot aşa amorurile şi romanele juneţei sale au fost numai scântei trecătoare de la care se întorcea totdeauna la calea bătută a unei vieţi bine calculate. Din poetul inspirat şi din amorezul înflăcărat a ieşit un avocat minunat de bun, dar un om foarte prozaic. Nicu Gane a venit şi el atunci cu întâia sa novelă: *Fluierul lui Ştefan.* Timid, tocmai contrariul cutezătorului Cornea, el ţinea de câteva săptămâni novela sa în buzunar, fără a avea curajul să o cetească, până într-o seară s-a hotărât. *Fluierul lui Ştefan* a fost ascultat cu mulţumire de Junimea şi ţin minte cum s-a luminat faţa autorului, când, la sfârşitul cetirii, Miluţă Cerkez cel dintâi a strigat: foarte bine!

Toţi am împărtăşit părerea sa şi numai câteva mici modificări neînsemnate s-au cerut pe ici, pe colo – ceea ce Gane a admis bucuros. Astăzi câţiva moderni foarte fini declară că novelele lui Gane n-ar avea adâncime, că în ele s-ar descrie oamenii şi lucrurile numai pe dinafară, că novelele ar fi prea sentimentale etc. Toate bune, dar nu trebuie uitat că Gane este cel întâi novelist român care s-a pus să descrie viaţa socială de la noi, că limba lui Gane este limpede şi frumoasă şi că naraţiunile sale, toate originale, dacă nu te emoţionează adânc, cel puţin plac totdeauna în scurtimea şi simplicitatea lor. Însă, înainte de a mai vorbi de alţii, este bine să arăt cum s-a stabilit cu vremea în Junimea un fel de regulă pentru şirul ocupaţiilor noastre care în curând a devenit tradiţională: întâi şi întâi, la opt ore seara, se lua cunoştinţă de cele aduse pentru îmbogăţirea „Dosarului" despre care am să vorbesc îndată; apoi se comunica „Poşta redacţiunii", după aceasta se trecea la cetirea lucrărilor

originale aduse de membrii Societății, începându-se cu poesiile şi urmând cu proza. Acestea țineau obicinuit până între 10 şi 11, când veneau ceaiul şi cafeaua. Câteodată cetirea mai urma şi după ceai, până la miezul nopții, ora retragerii generale, dar cel mai des în acea vreme nu se mai cetea nimic, ci adunarea se încheia cu convorbiri relative la literatură ori la starea noastră socială sau şi cu povestiri de glume şi anecdote. Acestea au fost totdeauna în aşa mare onoare în Junimea, încât de la o vreme se introduse obiceiul ca prin o anecdotă să se poată întrerupe orice cetire sau vorbire. Dacă în mijlocul unei lecturi sau discuțiuni de orice soi, vreunul din membri, şi mai ales Ion Creangă, Caraiani și Paicu, care se deosibeau întru acestea, strigau de departe: „Anécdota“, puind accentul pe silaba antepenultimă, de îndată mai mulți răspundeau din toate părțile: „Tăcere, Anécdota primează…“ și totul era întrerupt până la sfârşitul Anécdotei.

Am zis că întâi ne ocupam de dosar. Şi în adevăr Societatea Junimea îşi înființase două dosare, unul al Aniversărilor, despre care am să vorbesc mai jos, şi altul al Curiozităților contimporane, numit pe scurt: „Dosarul Junimii“. Pe la anii 1866, ’67, ’68 nivelul învățăturii era mult mai jos decât acum în România şi adesea se tipăreau lucruri aşa de rău scrise ca limbă şi gramatică şi aşa de ciudate ca gândire sau lipsă de gândire, încât ne-a venit ideea să culegem pentru petrecerea noastră extracte din scrieri tipărite, care din cauza stupidității lor ar fi meritat să nu fie date uitării. Această culegere a şi început să se facă în anul 1868. În fiecare sâmbătă (căci după câțiva ani se schimbase ziua întrunirilor) mulți membri ai Societății aduceau cu sine bucățele de hârtie tăiate de prin cărți, broşuri, şi mai ales

jurnale române proaspete – căci extracte din scrieri netipărite nu erau primite –, şi le comunicau Junimii. Dacă extrasul cetit cuprindea o prostie destul de gogonată, el era primit şi declarat bun, în cazul contrar el era respins ca unul ce nu ar merita *onoarea dosarului.* Depozitarul acestei prețioase culegeri era Pogor, care avea o deosebită plăcere de a lipi extractele în dosar, însemnând totdeauna de unde erau scoase, iar cel care aducea materia cea mai multă pentru dosar și care avea şi însărcinarea să dea cetire bucăților aduse era Grigore Buicliu. Câte persoane ce jucau un rol însemnat în România se află puse la dosar! Ba chiar şi dintre membrii Societății noastre sunt unii care nu au scăpat nelipiți! Dar, dintre toți publiciştii români, doi mai ales s-au deosebit prin mulțimea materialului ce au produs, fără a-şi da seamă, pentru îmbogățirea „Dosarului“ Junimii! Unul este răposatul Dimitrie Gusti, fost ministru, om bun de altminteri, dar care păstrase obiceiul până la bătrânețe să compuie versuri rele şi nesărate la orice serbare publică sau privată: la venirea suveranilor în Iaşi, ca şi la cununia unui mahalagiu… Al doilea e răposatul Cuparencu, bătrân veterinar din Iaşi, care avea mania să publice în jurnalele locale tot felul de leacuri pentru boalele animalelor domestice, însă aceasta o făcea în aşa chip încât era absolut cu neputință să pricepi ce vrea să zică autorul. Atât de multe extrase din scrierile acestor două personaje se lipise la dosar, încât la o vreme s-a luat hotărârea în Junimea să nu se mai primească deloc scrieri de ale lor, căci dosarul risca să fie umplut numai cu operele acestor doi autori.

Se vede că un glumeț a și comunicat răposatului Gusti ce soartă aveau scrierile sale în Junimea, precum și hotărârea luată de la o vreme să-l lase în pace, căci Gusti a fost mult

timp supărat pe noi zicând pretutindeni că în Junimea nu sunt oameni serioşi. Noi însă n-am putut şti niciodată dacă Gusti a exprimat această părere despre noi din cauză că-l puneam la dosar, sau din cauză că nu-l mai puneam.

După trecerea a zece ani întâiul volum al „Dosarului“ s-a declarat închis şi s-a legat. Pogor a început apoi un al doilea, dar nu l-a mai ţinut regulat, ca pe cel dintâi. Nu mai adaug aci nimic despre „Dosarul curiozităţilor“, căci socot că poate fi interesant să umplu întreg capitolul următor cu extracte din el pentru judecata sau poate şi pentru înveselirea posterităţii.

După ce sfârşeam de a ne ocupa cu „Dosarul“, venea la rând, precum am zis mai sus, „Poşta redacţiunii“, pe care o ceteam eu. Orice scriere îmi sosea prin poştă pentru *Convorbiri*, fie din localitate, fie de aiurea, eu o comunicam Junimii, ca să judece de merită sau nu să fie publicată. Cred că nu mă înşăl afirmând că nici a suta parte din ceea ce-mi sosea nu a fost admisă şi cu toate acestea câtă petrecere ne procura câteodată „Poşta redacţiunii“. Ce hohote de râs din toată inima la cetirea unor poesii sau nuvele primite prin poştă! Nicu Gane, ca unul ce este originar din Folticeni, inspirase într-o vreme la o mulţime de folticeneni ambiţia de a deveni novelişti şi ei, aşa răposatul Iorgu Greceanu, care, când venea în Iaşi şi asista totdeauna la şedinţele noastre, deşi o viaţă întreagă nu scrisese nimic, a simţit deodată la vârsta matură vocaţia de autor şi ne-a trimes o nuvelă pe care, după o mare purificare ce am făcut N. Gane şi eu, am publicat-o pentru ca să nu se supere autorul, care era un bărbat foarte simpatic şi prieten cu noi. În acelaşi chip am procedat cu altă nuvelă a lui V. Florescu, tot folticenean şi el. În sfârşit Dimitrie Morţun, proprietar în acelaşi oraş, ne persecuta mult cu novelele sale. Ţin minte că o descriere de călătorie a sa începe în

modul următor: „Mai mulți juni ne hotărârăm să facem o plimbare *pedestră* prin munți. Consequenți hotărârii noastre *tocmirăm o trăsură*“… Am avut slăbiciunea, mai ales după stăruințele lui Nicu Gane, care nu voia să se strice cu prietenii şi alegătorii săi din Folticeni, să dau fratelui meu Gheorghe una din nuvelele lui Morțun spre îndreptare şi apoi să o public. Deşi nu ştiu cum Morțun şi-a mai putut recunoaşte propria sa scriere, din care poate nici o frază n-a rămas neschimbată, totuşi, după publicarea ei, n-am mai putut scăpa de manuscriptele acestui autor pasionat şi harnic. Ce chef am făcut într-o seară de o poesie a sa, cântând toți în cor refrenul ce să repetă la vreo 20 de strofe:

Miezul nopț' ş-al nostr' amor!

Cât am râs adeseori de versurile unui june poet care subsemna: P. în Buc. şi care, cu toate refuzurile ce întâmpina, nu se descuraja, ci îmi trimetea regulat ani întregi producerile imaginației sale. Alții mai şireți schimbau iscăliturile şi se încercau să-şi schimbe chiar mâna la fiecare nouă expediție, ca să-şi poată trece marfa sub un alt pavilion. Iar mulți în sfârşit trimeteau aceeaşi scriere dintr-un alt oraş şi sub un alt nume, cu scopul să mă înşele şi apoi să poată arăta publicului că nu o critică serioasă a fost cauza respingerii, ci o pură răutate şi o nedemnă prigonire!

Cine mi-ar fi zis pe atunci că poetul filosofic, ades respins odinioară, era acelaşi Vasile Conta ce mai târziu a publicat în *Convorbiri* teoriile sale de filosofie materialistă, sau că tainicul autor ce-mi trimetea poesii germane bine traduse sub iscălitura Gil era acelaşi George I. Lahovari care 20 de ani mai târziu a devenit un prețios colaborator al meu, prin

interesantele documente ce publică şi astăzi încă cu comentarii sub titlul *Hârtii vechi!*

Răspunsurile adesea foarte înghimpătoare din *Convorbiri* vor fi deşteptat în mulţi tineri care le aşteptau cu bătaie de inimă necaz asupra Societăţii şi în special asupra mea, dar nu cred să-mi fi făcut un singur duşman cu ele; cel puţin am constatat mai târziu cu mulţumire că din cei refuzaţi odinioară foarte mulţi au devenit, după trecere de ani de zile, cei mai înfocaţi şi pasionaţi membri ai Societăţii Junimea; unii din cei respinşi s-au făcut chiar colaboratori preţioşi ai *Convorbirilor* şi râdeau mai târziu cu bună inimă de întâiele lor încercări.

Câteodată se mai întâmpla ca autorul sfiicios, care trimisese încercarea sa pe ascuns, sub vălul anonimatului, să fie prezent în Societate când se cetea „Poşta redacţiunii". El singur, sărmanul, ştia atunci ce se petrece în inima sa necăjită când nu numai îşi vedea sfâşiată fără milă opera la care lucrase cu dragoste, dar era silit să şi râdă cu toţi ceilalţi împreună pentru a nu deştepta vreun prepus, căci vai de el dacă ar fi fost descoperit! Cu vremea aceste cetiri colective ne deprinseră la un fel de cugetare comună. La poesii vedeam obişnuit cu toţii, chiar după întâia strofă, dacă ele se puteau primi sau nu. Când însă erau contestaţii şi se cerea cetirea întreagă, se introduse pentru judecarea meritului poesiei următoarea procedură. Poesia se cetea întâi în cuprinsul în care era scrisă de autor, apoi se săreau una sau mai multe strofe, în sfârşit se cetea de jos în sus şi dacă, cetită şi în asemenea mod, poesia trecea tot aşa de bine ca şi cetită în forma ei primitivă, atunci desigur nu avea nici o valoare. Nu este de crezut la câte poesii lirice această probă se putea face fără ca înţelesul să fie alterat. Ar

fi interesant de încercat aceasta şi la autori ce sunt număraţi printre cei mai bunişori!

S-ar putea crede că într-o societate numeroasă în care spiritul critic se dezvolta tot mai tare, trebuie să se fi întâmplat adesea ca lucrări bunişoare să fi fost respinse; mai ales de versuri s-ar putea presupune aceasta, căci ascultarea unei poesii cere o dispoziţie specială mai sentimentală şi mai înălţată a sufletului. Totuşi nu este aşa. Foarte rar s-a întâmplat ca să ne căim mai târziu de asprimea judecăţii noastre, căci versuri frumoase şi inspirate aprind repede pe ascultători. S-a întâmplat însă contrariul, adică să admitem scrieri fără deosebită valoare reală şi să declarăm mai târziu că ne-am înşelat. Aşa a păţit-o Junimea cu o novelă intitulată *Decebal.* Această scriere mi-a fost trimisă cu o scrisoare din Botoşani, şi era iscălită de un domn I. Popp Florentin.

Maiorescu, lectorul în titlu al Junimii în anii întâi, a cetit-o deosebit de bine, aşa încât chiar de la început efectul a fost bun. Însă, cu cât urma lectura, cu atât Pogor, altfel cel mai aprig critic, simţea o mai mare plăcere în ascultarea novelei şi adesea sublinia un pasaj sau altul cu exclamaţiile „bine, foarte bine, iată un scriitor de talent, minunat“ etc. Nu ştiu cum era predispusă Junimea în seara aceea, sau cum a dispus-o cetirea lui Maiorescu şi părerea mai mult decât favorabilă a lui Pogor, dar s-a ascultat cu mare mulţumire *Decebalul* lui Popp Florentin. Ba la sfârşitul cetirii, Pogor, impresionabil precum este, aşa se aprinsese, încât zicea că are să traducă novela în limba franceză şi s-o trimită la Paris lui Gustave Doré ca s-o ilustreze pe socoteala sa. Chiar şi eu, deşi obişnuit mult mai rezervat, am fost luat oarecum pe dinainte în acea seară şi m-am pus să scriu autorului o scrisoare de felicitare din cele mai măgu-

litoare. De îndată am şi primit drept răspuns o depeşă din Botoşani în cuprinsul următor:

Vin mâni, Popp Florentin.

Şi în adevăr a venit!

. . . .

Şi chiar – în urma succesului său – s-a aşezat în Iaşi şi ne-a mai fericit şi cu alte novele ale sale, *Tuhutum*, *O floare albă*, *O casă neagră* şi altele. Dar cetirea acestora n-a mai avut acelaşi efect în Junimea. Figurile ascultătorilor rămâneau reci, aşa că autorul avu o mare decepţie. De aceea el n-a mai frecventat Societatea, s-a lăsat şi de scris novele şi s-a pus pe cărţi de şcoală, de care a produs foarte multe – nu ştiu dacă bune sau rele. Atâta ştiu că, făcând parte în anul acesta din comisiunea premiilor, în Academie, le-am văzut pe toate prezentate în teanc mare, spre a cere un premiu de multe mii de lei cu ele. În Academie Florentin a avut însă mai puţin succes decât cu 20 de ani înainte în Junimea.

O altă apreciare greşită a Junimii s-a mai întâmplat cu ocaziunea unei păcăliri a lui Haşdeu, cu care eram în veşnică luptă şi polemică. La dreptul vorbind Haşdeu se laudă că ne-a păcălit de două ori. Întâi ne-a trimes în anul 1870 o poesie intitulată *El şi Ea,* tradusă din Gablitz sub iscălitura I.M. Elias, spre a dovedi, zice el, că nu este *galimatias* pe care nu l-am publicat noi, dacă autorul este neamţ sau evreu. În lipsa mea, care mă dusesem la Gleichenberg în călătorie de nuntă, şi a lui Maiorescu, care era la Berlin, s-a şi publicat poesia în *Convorbiri.* Când am primit acel număr la băi, ţin minte că am fost foarte surprins să văd aşa proaste versuri publicate şi am scris îndată la Iaşi să cer lămuriri.

Astăzi încă, după atâția ani, nu am putut afla dacă atunci a fost o simplă eroare a administratorului tipografiei, care a pus să culeagă poesia *El şi Ea* ce-i venise prin poştă, cum ar fi dat orice altă materie, sau dacă n-a fost cumva rea-credință la mijloc. În adevăr câțiva prieteni au susținut mai târziu că publicarea aceasta a fost fapta d-lui I. Scipione Bădescu, român din Ungaria, aflător în Iaşi, care frecventa adunările noastre. Redactor pe acea vreme la *Curierul* din Iaşi, el se găsea zilnic în tipografie şi ar fi putut pune uşor să se imprime poesia *El şi Ea* în *Convorbiri*, în lipsa mea. Nu pot să controlez dacă acest prepus are vreun temei sau nu şi fără probă nu voi să acuz pe Scipione Bădescu. Dar lucrul e posibil, căci acelaşi domn Bădescu, fiind mai târziu scriitor la *Timpul*, jurnal conservator, unde critica aspru guvernul lui Brătianu, în schimbul remunerației ce primea de la opoziție, se puse într-o zi să tipărească poesii de laudă adresate aceluiaşi Ion Brătianu, sperând o mai bună răsplată din partea acestuia. Aşteptarea lui s-a şi realizat, şi lui Bădescu i-a fost uşor să intre fără tranziție de-ndată la un jurnal guvernamental, să fie îndată numit revizor şcolar şi să critice îndată opoziția, cu mai multă violență decât critica guvernul. De altminteri, Bădescu este un om totdeauna vesel şi foarte des beat.

Oricum ar fi, pentru această publicare şi Maiorescu şi eu suntem absolut nevinovați. Nu tot aşa s-a întâmplat cu a doua păcăleală a lui Haşdeu, cinci ani mai târziu, în ianuarie 1876. Prin poştă îmi veni atunci o poesie care începea cu cuvintele ,,La noi e putred mărul". Ocupat în ziua aceea, am pus-o, fără a o mai ceti singur, în teancul celorlalte scrieri primite în cursul săptămânei, şi sâmbătă seara am dus-o la Junimea, care se ținea la Pogor.

După cetirea unora şi altora din manuscriptele primite, viind şi rândul acestei poesii, eu voiam s-o trec repede ca şi pe celelalte, când Pogor mă opreşte zicând: „Măi, cum ceteşti tu, nici că este cu putinţă să judeci bine, *tu abîmes;* dă altuia poesia, mi se pare că aci este ceva." Eu mă apăram zicând că nu merită o lectură mai îngrijită. Cu toate acestea am trecut poesia către Eminescu, lectorul oficial al Junimii şi înlocuitorul lui Maiorescu, care se mutase în Bucureşti şi era ministru în aceea vreme; Eminescu s-a şi pus să o declame foarte frumos. Abia sfârşise şi Pogor îmi strigă: „Vezi, câne, că tu stricai numai o poesie bună!" „Să se cetească din nou", zic mai mulţi. Eminescu declamă mai bine încă a doua oară, Pogor de astă dată entuziasmat, repetează: „Foarte bună poesie, măcar de ne-ar veni totdeauna asemenea versuri. Te sfătuiesc s-o publici chiar în viitorul număr." Mai mulţi, printre care şi Eminescu, aprobară pe Pogor şi mă îndemnară s-o primesc, dar eu, deşi nu opuneam vreun argument serios, nu puteam deloc să mă hotărăsc; aveam parcă o presimţire vagă că de astă dată n-ar trebui să cedez. Până la urmă însă m-am plecat înaintea insistenţelor generale şi fiindcă numărul *Convorbirilor* avea să iasă peste două zile şi se mai găsea tocmai locul necesar pentru a cuprinde acele patru strofe, am pus să culeagă *La noi e putred mărul* în toată graba, schimbând din text cuvintele „virgină timoroasă" prin „fecioară sfiicioasă". Graba ce pusesem, contra obiceiurilor mele, în publicarea poesiei primite prin poştă mă neliniştise, deşi nu-mi dam seamă pentru ce. În ziua apariţiei *Convorbirilor* eu stam acasă cu revista în mână şi îngrijat, când Eminescu intră în odaie la mine palid la faţă şi, fără a-mi da o bună dimineaţă, îmi

spune încet: „Am pățit-o! Am fost păcăliți de Hașdeu!“ La aceste cuvinte mi s-a strâns inima și l-am întrebat cu un nod în gât: „Cum așa? Ce fel?“ „*La noi e putred mărul* e iscălit de P.A. Calescu adică Păcălescu, adinioare mi-a sărit în ochi, luând *Convorbirile* în mână.“

Atunci m-am răpezit turburat la tipografie să opresc expediția, dar era prea târziu. Broșurile plecase la București încă din ajun…

A doua zi *Românul* într-un lung articol subscris de Hașdeu își bătea frumos joc de noi arătând cine e d-l P.A. Calescu, ba mai arătând încă – ceea ce și mai puțin băgasem de seamă – că poesia fusese un *acrostih* care închipuia titlul jurnalului nostru: *Convorbiri literare*, și acum după înlocuirea cuvântului „virgină“ prin „fecioară“ se prefăcea în *Conforbiri literare.* Această modificare, zicea Hașdeu în articolul său, am fi făcut-o din cauza predilecției noastre pentru nemți. Negreșit am răspuns eu lui Hașdeu tot prin *Românul* și poate nu tocmai rău, căci și atunci, ca și astăzi, văd că Pogor nu greșise afirmând că poesia n-ar fi rea, dar ce folos!… Lumea vedea numai că ne-am lăsat a fi păcăliți și râdea de noi – aceasta îmi amărea sufletul. Mai multe zile am fost fără chef în casă și stam tăcut la masă în fața nevestei mele, care era tot așa de amărâtă ca și mine. Căci trebuie s-o spun, ea nu avea un interes mai mic decât mine pentru jurnalul ce conduceam. Din această cauză răposatul Callimach Catargi, membru al Societății noastre și bun prieten cu noi, o poreclise în glumă: Consoarta Convorbirilor.

În Junimea ce urmă după păcălitură am râs noi, nu e vorbă, însă nu toți din inimă, mai ales eu nu. Cei mai mulți se apărau de a fi găsit poesia bună, singur Pogor,

imperturbabil în toate, făcea un chef grozav de această întâmplare, deşi el era principalul vinovat.

De atunci încoace oricând venea cu poşta redacțiunii poesii ce păreau ciudate, unul ori altul întreba după cetire: Ia vezi dacă nu cumva e un *acrostih*? Ba pe câțiva membri mai naivi îi luam în râs, învinovățindu-i că ar căuta acrostihuri şi în scrieri de proză, atâta groază căpătase mulți de blăstemata formă a acrostihului.

Pentru judecata nepărtinitoare a cetitorilor sfârșesc acest capitol citând întreagă poesia lui P.A. Calescu, alias Haşdeu:

LA NOI…

*L*a noi e putred mărul, a zis de mult poetul
A zis cu desperare şi a murit nebun[1]
*C*ăci îl zdrobi durerea când s-a convins cu-ncetul
*O*ftând după scăpare, că nu mai este bun
*N*ici sâmburele însuşi, speranța viitoare
*F*ecioara sfiicioasă ascunsă de priviri.

O, da! un vierme sarbed cu otrăvită boare
*R*ozând fără-ncetare nu lasă nicăiri
*B*ucată nemânjită, şi în zadar să crează
*I*luzia din urmă ar vrea, că tot mai poți
*R*edobândi scânteia din dispăruta rază!

I-am cântărit, piticii! I-am măsurat pe toți!
*L*ucesc prin neştiință, prin penele străine.
*I*nsecte cu o umbră mai mare decât ei.
*T*e-nşală-n perspectivă, dar când te uiți mai bine
E trist şi-ți vine milă de falnicii pigmei!

1. Andrei Mureşanu, în poesia *Deşteaptă-te române.*

*R*ivali cu cine ştie ce geniuri sublime,
*A*runcă vorbe-n aer ce curg ca un şiroi,
*R*epetă, dar de unde, din ei nu spune nime…
E putred, putred mărul din sâmbure la noi!

P.A. Calescu

CAPITOLUL IX
Din „Dosar"… Excerpta

***Steaua Basarabiei*, no. 7 din 23 mai 1876**

În curând cetățenii români sunt chemați a se pronunța prin vot asupra soartei lor, spre a se alege *trecutul sau prezentul ce reprezintă viitorul compatibile* a-i guverna. Acel moment apropiat este alegerea deputaților ce urmează a se trimite la Camera legislativă a țărei.

Din *Curierul de Iaşi*
Delicatessa

Butuci de vie roditoare de cea mai excelentă poamă franțuzească „Chassellas" sunt de vânzare la via d-lui Vespianschi la Socola, *vis-à-vis de stâlpul telegrafic 1164.*

Din *Apărătorul legei*, no. 38, 17 iunie 1876

D.G. Mărzescu luând cuvântul *în aplausele unanime ale întregei Adunări* au combătut pe d. Petrino în chestiunea emancipării femeilor şi desființării căsătoriei religioase. După aceasta, d. Petrino, răspunzând d-lui Mărzescu şi susținând acele ce le-a zis, în contra argumentelor propuse de d. Mărzescu, a cules asemenea *aplausele unanime ale întregei Adunări*.

Din *Jurn. Războiul*, no. 245 din 27 martie 1878

Şeful Batalionului
Gardei civice Oraşul
Tecuci

1877 dechemvrie 23

Domnule Sub-locoteninte,

Fiindcă Ziua de 6, ale Fiitoarei luni genarie, este Botezul Domnului: care trebuie respectată şi recunoscută Prin trei salbe de Focuri de către acest batalion unde *vă aveți locul d-le Destinatu de legile miitare Echipați cu mare ținută.*

ve invitu d-le Sub-locotinente ca imediatu se ve *Confusionați* uniforma Destul timpu Până atunci; Kăci, la kaz kontariu, voiu fi silitu avă Aplica Art. 37 din legea gardei.

Primiți, ve rogu asigurarea osebitei mele konsiderație.

Major Em. Puică

Din *Imparțialul*, no. 2 din 17 mai 1873

Din cauză de maladie, jurnalul nostru n-a putut să apară până în momentul de față…

Din *Trompeta Carpaților*, 22 martie 1875

Oştirea română nu putea să rămâie mai jos în simțimântul umanitar, decât artiştii, decât poeții, literatorii şi ceilalți membri ai Societății *române în civilizațiune*, *în presceptele lui Christ*, în Caritate.

Mâine, duminecă *chiar*, în circul cel mare, călăreții cei mai eminenți ai călărimei române vor face evoluțiuni echestre, şi tot ce se va aduna din prețul intrărilor şi a locurilor va fi pentru săraci; pentru Societatea de binefacere prezidată de Beizadea Mitică sub patronagiul August al Grațioasei noastre

Doamnă. O asemenea sărbătoare *militară, la maritagiul valoarei militare cu philantropia,* vor concura, nu stăm un minut la îndoială, toţi amatorii de petreceri nobile şi nobilătoare.

Arta călăriei este Arta vitejiei, este poesia militară în ştiinţele esacte ale milităriei moderne, este valoarea personală în precizia matematică, este arta a zbura cu calul peste bateria de tun Krup, este *vitejia ce vine peste vitejia Şciinţei,* este *avântul inimei peste reflexiunea şi calculul matematic,* este omul antic totdeauna june, este *Centaurul modern.*

Pe acest Centaur modern, pe *Centaurii români*, avem să-i vedem mâine făcând evoluţiuni în Circ, zburând în diferite sensuri, *într-o singură inteligenţă om şi cal.*

Să mergem cu toţii să ne cumpărăm această plăcere, ce ne o procură graţioasa noastră Doamnă prin Generalul Ion Em. Florescu, intinerând necontenit cu cât înaintează în vârstă.

C.B.

Din *Perseverenţa*, no. 42, 30 iulie 1867

…Suntem datori a face însă o observaţie. Autorilor moderni de Estetică: limitele în care au închis această ştiinţă nu răspunde la necesităţile stărei anuale a omenirei. Estetica trebuie a merge de mănă cu morala, precum *Socrat a dat să înţelegem.* În adevăr, a lăsa artele să ţintească a reproduce sau a exprima numai ceea ce este frumos sau sublim este a lăsa cultura omului pe mâna sirenelor perfide, şi nu aceasta trebuie a fi misia Esteticei; Preferăm a vedea Estetica uzurpând obiectul moralei, decât a-l trece cu vederea. Titlul scrierii d-lui Victor Cousin: *Adevăr, Frumos şi Bine* trebuie să fie triada oricărui artist care înţelege înalta misiune a artelor. *Este o scăpare din vedere a lui Kant pe care nu putem a-i o ierta.* Combătând scepticismul lui Hume, care începuse a creşte ca pirul

în Germania, Germania şi lumea întreagă îi datoresc recunoştinţă. Dar limitând Estetica în ceea ce concerne objectul moralei, Kant a deschis poarta cea mai mare a senzualismului.

Gr.H. Grandea

Dintr-un jurnal din Bucureşti

FOTOGRAFIA RUDNITZKY
Calea Mogoşoaiei, alăturea cu Prefectura
Poliţiei Capitalei

Subscrisa face cunoscut Onor. Public că, deşi soţul meu I. Rudnitzky a repauzat în urma unei boale grele de care suferea de mai mult timp, atelierul nostru fotografic aşa de bine cunoscut publicului prin mai multe lucrări de artă ce a executat continuă a funcţiona tot sub conducerea artistică a vechiului său dirigent d. Alexandru Ihalsky, *care ţinea locul repauzatului meu soţ de mai mult timp cu atâta demnitate şi capacitate.*

. . . .

Carolina Rudnitzky

Din *Steaua Basarabiei*, no. 7 din 23 mai 1876

. . . .

5) …Să insiste la Guvern deputaţii în *îmbunătăţirea* şcoalelor, nu numai celor publice *dar şi cele comerciale care n-are fiinţă.*

. . . .

Din *Muza românească* de Cavalerul Constantin Stamati, Iaşi, 1868

Câteva cuvinte antice însuşite *în lingua româna ce se par a fi dacice.*

Cuvinte cum erau din vechi	**Cum se înțeleg astăzi**
Adulmic	Urmărirea câinelui
Intrecalat	Adăogit
Strapațul	Arşița soarelui
Boscorodesc	Descânt
Bântuire	Asediul unei cetăți sau a patimilor omeneşti
Periclitare sau supărare	Tristețea sau măhniciunea
Răzgândire	Mi-am luat de seamă
Plasă, viță sau fel	Soiu sau sort
Heiuri	Acareturi
Sfetesc	Descopăr o taină în cărți sau în boghi
Colaționez scrierile de sunt fără greşeli	A colecționa oarecari scrieri
Pistelnița de unde piftesc părăuțe	Baltă glodoasă şi puturoasă
Tirța pirța	Nihilist, om tânăr fanfaron căruia lipseşte o doagă, ad. Lat.: terția parte, o a treia parte de om.

. . . .

Din *Concordia, Ziarulu Politicu şi Literaturu*, no. 22, joi 18/30 martie 1865

Foisioar'a
Mus'a romana.
Almanacu beletristicu pre anul 1865.
Redesu d. Ionu Iovitia

(Urmare)

La o virgină (p. 29) de V. Bumbacu e un cântecu în spiritu poporalu, elementulu acestui poetu – *Compusetiune*

intrana nu e fiindcă objeptulu nu aduce ce-va referentie, acel'a aduce *numai o chiamare, în sâne sâmpla, carea nu poate da locu la conflipte.*

Limb'a e usioru – *de tot usioru curgatoria* (cunoscut'a *lucintia* principala la Bumbacu) espresiuni idilice, originali, anudice tinerele, voiosiele, d'in încantatoarea limba campana a romanasiului.

Meditațiuni în prese'r'a anului 1848 (p. 52) de Babesiu, Materi'a ce se trateza aci, întinde junilor istorici, filosofi şi jurişti impulsiune spre feliurite meditațiuni, spre cercări interesanti, şi – cine poate nega, că poate şi spre fapte salutarie pentru națiune. – Stilulu e chiaru, a uneori poeticu, atragatoriu.

Laturea sciintiala cade sub *priviri sciințiali,* nu betristice, pentru acest'a aci nu sa poate atinge.

Florile amorului (p. 67) de At. M. Marienescu – unu idilu frumosielu. Relațiunile între persoanele opului sunt generali, ordinari, simple, fără vre o *incurcatine* interesante, d'in acesta causa compusetiunea nu poate arata nimicu *legatoriu de atentiune.* Ce e interesante, e descriptiunea sceneloru. Stilulu e curespundiatoriu objeptului idilicu, simplu, cu vorbele poporului, espresiuni – cum am dice – usiorele, *curgerea de totu naturala: armoni'a intrana şi estrana peste totu;* nimic pré energiosu pentru carapterulu popuralu, nimicu d'in cultura mai nalta nu *conturba* ceriulu idilicu a sceneloru frumosiele.

Florica (p. 84), de Iulianu Grozescu, e o baladă frumosa. Carapterulu objeptului e perfeptu baladicu, e popuralu, oscuru, găciu, luatu d'in adeverat'a funte a baladeloru: din basma popurala. Representandu in'o vietia sensuala, adeveratu poetica, ide'a, ca omulu carele se pre increde in poteri – şi,

cade in derichi, prin acest'a, balad'a se naltia la unu gradu naltu de insemnatate. – Floric'a se lauda cu curagiu-şi, fiindu provocata merge, singura, noptia, – in tinterimu; dar'acolo nu sciu ce i-a prinsu rochi'a între spini, şi ea – *ce vediu, ce nu vediu,* morì de frica. Acest'a e acțiunea baladei. Acù noi găcim că rochi'a Floricei s-a acatiatu în vr'unu spinu, dar' fantasi'a ei fiind forte escitata, şi – creă ingiuru-si felin de feliu de fantome negre, *cu corne,* scl. necurate; candu si-sentì rochi'a retienuta, crediu – în pripa – că o a apucatu vr'unu necuratu; şi spaim'a i rupse inim'a. Vedemu de aci, că materi'a baladica e imbracata in o forma psicologice deplinu justificata, şi in elucrare destulu esplicata.

Privindu compusetiunea *intrana,* aflămu că strofele: 4. 5. 6. 7. fiindcă spunu ce-va, ce nu se tiene de acțiunea baladei, i nimicescu unitatea artistica. Stilulu e curespundiatoriu carapterului baladei, descripțiunile au scurtimea amesurata, lasa oscuru, neesplicatu, de gacitu togmai câtu se poate gâci, spre care apoi dă semnele cerute, incâtu nimicu nu remane *negaciveru, neesplicaveru.*

Fantasi'a (p. 89) d. G.M. e o eschiamatiune doreroasa în contr'a misielatii lumii, carea numai în visu pare buna şi frumoasa. Laturea beletristica, *esecutatiunea,* despre care aflâmu că e tienuta prè tare in generalitate; prin afirmațiunile că lumea e prè trista, prè amara, se tragă schiti'a unei icone, carea prin espresiunile: „tigri şi lei“ şi „omeni misiei“ arata *o trasura de energia poetica.* Limb'a şi form'a estrana suntu curepte, armonioase.

Din discursul senatorului doctor Vârnav ținut în Senat
(*Monit. ofic.*, no. 83, 12/24 april. 1867)

D-lor senatori, scoateți ghimpele discordiei din Milcov, turnați aiasma frăției în el, dați Milcovul în Dâmbovița, Dâmbovița în Olt şi atunci veți avea o Românie.

Din *Steaua României*
Declarațiune

La biletele prin care am anunțat familiei şi amicilor noştri logodirea fiicei noastre Sofia cu d-l Martin Saltir din Cernăuți comițându-se eroarea, nescriindu-se pe adresă și „Stimabilei familii“ facem în public această corectură şi declarăm că intențiunea noastră a fost a face asemenea anunț, ca şi către onorabilele familii a adresanților.

Samoil Goldenthal şi consoarta

Din *Curierul Balasan*, 1876

…Sub semnatul vin în numele cetățenilor Târgului Sculeni şi vă mulțumeşte, pentru acest *intim* serviciu, şi tot o dată speră că şi în viitor la asemenea ocaziuni dacă s-ar mai întâmpla, veti şti a vă sacrifica *cu aceiaşi activitate în restabilirea incendiului.*

Primariu C. Andriescu

Din *Telegraful român*, 5/17 mai 1868

O mare catastrofă s-a întâmplat pe calea ferată în America. Un tren cu voiagiori ieşind din şine noaptea s-au cufundat într-o prăpastie îngrozitoare, şi în cădere au luat

foc vagoanele. Era spectacolul cel mai înfiorător. *În jos haosul, răsunând de țipetele celor ce se cufundau în prăpastia în mijlocul flăcărilor care îi consumau. În sus cadavrile zburând din stâncă în stâncă zdrobite ca să se cufunde în haos.*

Din *Steaua României*, Iaşi, 1877, 5 noiemvrie

…Noi liberalii moderați de dincoace de Milcov, care într-un moment dat am avut naivitatea de a crede că d-l Prim-Ministru, secondat de colegul său de la Externe, va ştì alege *grâul din neghină*, *duşmanul de amic*, nu putem, în timpul de față – după cele ce am aflat că s-au petrecut în timpul şederii d-lui Brătianu în Iaşi – nu putem să facem altceva decât să zicem mult iubitului şi consideratului nostru Prim-Ministru: *lungă e limba boului, dar nu poate toate să le vorbească.*

Din ziarul *Secolul*

Domnule Redactore al Ziarului *Secolul*,

Binevoiți înserați în estimabilul ziar ce-l redigiați *următoarea circonstanță. – G. Caragea.*

În ziua de 29 ianuarie, s-a făcut înmormântarea la țintirimea Bisericei Ziua Crucei a unei femei numită Ecaterina la care am asistat şi eu *deşi străin fără să fiu în rudenie cu defuncta.* Dar ca creştin şi ca unul ce întâia oară am intrat în acest sfânt locaş, m-am adresat cu cererea către economul Costachi Kiriak ca să aprindă luminările din Polecandru, şi pentru costul lor am voit să dau un icusar şi mi s-au refuzat cu cuvinte prea aspre care nu trebuie să fie pronunțate în biserică.

Nu este destul aceasta. Ce după ce am văzut că pisaltul la cetirea prohodului a făcut niște *asalturi grozave,* sărind cu cetirea câte peste două, trei file, l-am întrebat de este permisă de lege *a se face o asemenea obijduire unui mort creștin.* Răspunsul a fost că dacă a ceti tot cât este tipărit ar trece prea mult timp. În fine prohodul a ținut ca un pătrar de oră, nu mai puțin și cetirea vecerniei a urmat cu o repejiune nespusă și tot *după regula menționată.* Trebuie să menționez aici, că deși defuncta a fost servă, dar, ca una ce în viață a fost onestă și fidelă, stăpânului a-i manifesta recunoștința, i-au făcut o ceremonie pentru înmormântare *destul de plăcută* cu banii defunctei ce-i agonisise, preoților s-au dat câte o lumânare de ceară albă, cam mare, și câte un tulpan, și câte trei sfanți osebit de colaci ca de 25 oka, *precum și masă după înmormântare.*

Dar indignația ce mi-a produs, că nu s-au executat cu punctualitate cele religioase, m-au făcut a mă exprima că vom publica aceste *violări de lege.* Iată că-mi îndeplinesc zicerea mea. Iar acest preot cu dispreț a răspuns că pot să public și în *Gazeta grecească. Eu însă sunt macedon și român, nu grec.*

Din *Curierul de Iaşi*

Indicațiunea

Sub-semnatul ca unul ce are o copilă în Internatul Şcoalei Centrale de Fete din Iaşi fireşte că se interesează mai mult de cât face *Curierul de Iaşi* a cunoaşte starea internă a încăperilor acestei şcoli. Desminţeşte dar relațiunea dată de acea foae *că ar lipsi capacile de la sobile şcolii.*

C. Dediu

Din ziarul *Românul*

Primim următoarea telegramă:

Ziarul *Românul*,

Din ordinul Ministerului de Interne sunt arestat de prefect fără mandat. Rugai pe d. Ministru telegrafic să ordone emiterea mandatului *spre a nu se călca procedura.*

Ghiculescu

Din *Curierul de Iaşi*

Inserţiuni şi reclame

Iassi, 1870 martie 10

Domnule Redactor,

Ca provocat prin terenul publicităţii de imorala espresiune a unor infame calomnii ce mi se aruncă de către o moaşă a cvartatului I. *Maria Cazdacu*, printr-un articol din ziarul „Curierul de Iaşi no. 19, că văzându-se calomniată de „o jună nobilă şi bogată doamnă“ ofensată de relatarea unui „adevăr incontestabil, ce vi s-ar fi făcut nu ştiu de cine asupra criticelor împrejurări din noaptea zilei de 24 fevruarie, înserate prin ziarul ce Redactaţi sub no. 18, mă văd în trista ocaziune a cunoaşte că în lipsa celei mai puţine modestii, cu o neauzită sumeţie mă bravează într-un mod violent, de care, în mirare, văzându-mă în destul pătruns de o injustă lovire ce mi-a cauzat, ca unul ce nici am fost eu autorul direct or indirect celor de care să plânge numita, şi pe care ca adevăruri iar nu ca calomnii urându-le, *vine indignată atât de mult și mă insultă cu gravitate.* În consecinţa acestor urâte împrejurări, ce îmi vin de la o moaşă, mă văd *forsat pus*, în regretabila poziţiune, ca tot prin modul publicităţii în dezminţirea unor asemenea calomnii ce sunt propriile sale invenţiuni: pe cât modestia şi covenința publică

şi personală îmi va permite, vom nara acest caz în scurt, şi pentru care vă rog d-le Redactor să binevoiți a insera acest răspuns prin coloanele stimabilului d-voastră ziar.

La orele 2 de noapte a zilei indicată reclamându-se imperios prezența acestei moaşă ca una veche de casa familiei şi de a mea de la cinci copii, am şi trimes pe dată *doi* din *rudele mele* care nevoiți de împrejurările urmate a se duce în trei rânduri pe cât *posibilitatea forsei piciorului*, de la domiciliul meu (Strada de Jos) şi până la acea a numitei (Strada Academiei) s-a silit a avertiza cu destulă urgență şi a nara toate acele ce decurgeau cu atât mai mult cu cât neşte asemenea nu permiteau întârziere în venirea ei, care în liniştea cea mai profundă şi indiferența de pe patul său de culcare când a văzut că nu e nici trăsură (ce la o asemenea oră înaintată a nopței îmi era imposibil a afla vre-o birjă) privindu-le pe toate cu sânge rece, se căina de pierderea liniştei ca una ce nu de mult s-ar fi repauzat şi subt un *mod de ofensă a unor ingăimări de diferite preteste în cea mai de mică importanță a definit*, „Că de ce nu m-am dus eu însumi să o invit ori cel puțin să-i fi făcut vre-o vizită mai înainte, şi că în fine fiind ostenită a merge sunt şi alte moaşe. Această neaşteptată urmare a dat loc *confuziunei răului crescând în desperare* cu atât mai mult cu cât nici măcar alte moaşe nu a fost posibil a se găsi pe a casă şi cu cât numita în perfecta indiferență de suferințele ce necontenit o chema şi aştepta, în trimiterea a treia oară n-a voit nici chiar uşa să o deschidă. În asemenea consecinți aflându-mă, m-am dus eu însumi pentru a patra oară şi abia după mai multe bătăi în uşă mi s-a permis a deschide, unde întâmpinându-mă de veninoase cuvinte asupra neliniştei ce i-am cauzat în acea noapte şi definind că *ce grimase de* „deprindere“ *sunt acestea* şi că n-a mai fost cu putință a se mai

găsi şi altă moaşă, văzând însă că *insistările* nu-i dau loc *rezistărilor* sale, s-a decis cu mare nevoință a merge, ce după o oră abia am putut pleca cu numita, şi pe la orele 7 am ajuns a casă, unde şi aci credincioasă rezistărilor sale, pe când se reclama consolarea şi ajutorul său, regretând mult pierderea somnului, că *dormind pe un fotoliu îşi satisfăcea aceasta* ceea ce i-a şi *motivat obiecțiunea*, în fine pericolul ce sporea era grav în prețul vieței, şi devenind ea însăşi de uimirea ce o stăpânea pe care i se însemnase în față că rezultatele sale ne mai putând reafla stăpânirea ce în van o căuta, pe lângă toată grija ce i-o inspira prezența unui medic de care acum se vede necesitate, şi cărui trebuie să i să detalieze cazul, în insistările mele pe la orele 2 post mederiane, s-a decis ea însăşi în aceasta însă nevoind a primi din vre-o trei din cei recunoscuți pe care-i am propus, sub felurite preteste îmi recomandă nume de a unor medici pe care nu-i ştiam. În fine, în această de pe urmă confuziune ce se mai strecura în o neaşteptare cu totul din partea numitei în risc ca prin o îndurare divină s-a înlăturat răul.

În fața acestor evenimente descrise se va cunoaşte că intervalul ducerii în patru rânduri la numita, n-a fost petrecut în ora şase de dimineața zilei de 24 Fevruarie, căci orele 7 în care s-a prezentat ş-acele 3 post-meridiane, a fost a zilei de 25, şi cu atât mai mult se vede desprețul ce-l merită relatatele de ea, ca una ce și asupra acestui adevăr devenit oficial îşi permite a minți, cunoscându-se că şi chemarea sa la mine n-a fost de natură precum o califică „ca moaşa de cuartalu“, cu toate aceste în privirea medicului de care neagă în necesitate a fost decis de ea însăşi şi pentru timpul că până la 4 martie au ajutat, s-a căutat de un iarăşi

neadevăr, căci a căutat numai două zile întrerupt şi în urmă cu vizita, iar nu că a ajutat poziţiunea ca o calomnioasă cu atâta nesocotinţă, că pentru un asemenea serviciu şi pentru un altul din 69 nu i-aş fi răsplătit, şi de care speră că nu va avea nevoie a mi-l reclama prin locul competent, grăbind achitarea ce i se cuvine; mă mir mult căci nu ştiu dacă se plăteşte la moaşă cu marturi după vreo taxă; cu toate aceste dacă consideră nesuficienţa să-mi declare cât trebuie a contribui în acoperirea ei a ambelor serviciuri de care se plânge şi gata sunt în moment a-i satisface.

Cât pentru mila ce mai zice ca avut-o pentru copii şi poziţia în care iar fi găsit clasific și pe aceasta de demnitatea celor de mai sus venite ca de la asemenea persoană. Mirându-mă însă mult nu ştiu dacă aceasta e *misia chemării* unei moaşe de a se atinge şi ponegri în revenirea maliţiozităţii până şi asupra interesului casei ce o îmbrăţişează, nu uită însă a crede că forţată de ocaziune neputând avea altele juste şi le-a admis pe aceste ca să se poată pune în acest mod pe tărâmul său de publicitate.

Terminând consecent promisiunea un ce din acest răspuns în arătarea purului adevăr mă opresc prin acest tărâm de a face vre o încriminare care în aprecierea publică las a se vedea consecinţa ce îşi poate trage după sine gravitatea acestui caz din partea numitei moaşe ce în faţa acestora prin aserţiunele menţionatului său articol din capăt până la fine minte în totul în calomniile de care se servă.

Primiţi vă rog, D-le Redactore, asigurarea deosebitei mele consideraţiuni.

Gr. Theodorescu

O cartă de visită

Din *Curierul român*

no. 112[1]

ROMANIA
PROTO-IERIA URBEI IASSI
1871 Octomvre 11
no. 265

Onorabile Părinte,

Din motivul Înalții ordonanți no. 1651 subsemnatul Protoiereu are onoare a vă face cunoscut, că sunteți oprit de lucrarea diaconiei *pentru totdeauna până când* veți da probare de îndreptare; dând legale probe de îndreptare întru aceasta atunci veți fi iertat.

Primiți încredințarea osebitei mele considerațiuni,

p. proto-iereu A. Gavrilescu Iconomu

***Românul* din 3 martie 1886**

Români!

În mai puțin de două luni ați trăit mai mult de doi secoli. Voi, născuți de ieri la viața libertății, ați devenit *învățătorii lumii civilizate.* De sute de ani bătrâna Europă se frământă ca

1. Adresa era către cunoscutul autor Ioan Creangă.

să găsească măsura libertății ce se cuvine popoarelor; şi voi acum i-ați arătat că numai libertatea deplină, întreagă, poate da ordinea, tăria şi *fecunditatea* unui popor.

Frumoasa voastră revoluțiune *a sforțat administrațiunea lumii.* Europa, *uimită* de înțelepciunea patriotismului vostru, a suspens cursul lucrărilor sale; *şi aşteaptă tot de la voi, de la voi singuri, astăzi poporul Mesia al întregei omeniri* gemânde de durere şi palpitânde de speranță.

Români! Toată Europa are încredere nemărginită în ursita voastră…

Și ce!… voi, voi numai, făptuitorii acestei ursite o să lipsiți de încredere într-însa astăzi tocmai când ea are să rostească ultimul său *Verb.* Nu simțiți fraților, nu simțiți că *Dumnezeirea furnică în toată ființa voastră,* nu vedeți pe trimisul lui Dumnezeu?

Membrii Locotenenței Domneşti şi Miniştri lor, aclamați de voi, v-au făcut chemare pentru această mare zi. De vă îndoiți de glasul lor, puneți urechea pe ale voastre piepturi, ascultați, auziți ce răsună în adâncul inimilor voastre… este glasul lui Dumnezeu!… Domnitorul Românilor nu putea fi alesul câtorva oameni: el trebuie să fie ales de voi toți, căci glasul poporului, şi numai glasul poporului este glasul lui Dumnezeu.

Vi s-a dat șase zile ca să încoronați edificiul nepieritor al naționalității noastre, marea frăție română… faceți-o în şese ore, Români!… voi mai cu seamă Bucureşteni, arătațivă ceeace sunteți, *înainte mergători ai poporului inițiatorul popoarelor*! voi, cari prin a voastră unanimitate ați uimit Europa; voi, cari prin credința voastră *ați deschis bolțile cerului, nu îngăduiți ca soarele să apuie înainte de a fi săvârşit opera voastră, devansați*

astăzi pasurile sale, şi soarele libertății în veci nu va mai apune pe pământul României.

Nu pierdeți un minut, concetățeni, ardicațivă ca un singur om; şi voi toți, poporul, astăzi *marele pontefice* al bisericii viue a României, săvârşiți *înaintea omenirii* întregi şi înaintea Dumnezeirii *Sfintele Taine a acestei mare zile,* dați *botezul inimilor Voastre, ungeți cu mirul credinței Voastre pe* Domnitorul Românilor și unsul Vostru va fi unsul lui Dumnezeu, va fi eroul României viitoare.

Înainte d-a sfârşi cetirea acestor rânduri, inimile voastre au aclamat cu *amoare* pe noul Domnitor. La rândul meu strig cu inimă de Român: Să traiască Carol I! Să trăiască Domnitorul României una şi nedespărțită!

Primarul Comunei Bucureşti
D. Brătianu

Văcărescu și Goethe

. . . .

Văcărescu se inspiră de aceste naive, simple și delicioase versuri şi cântă:

Într-o grădină
Lâng-o tulpină
Să află-o floare
Ca o lumină…
S-o tai? – Se strică!
S-o las? – Mi-e frică
Că vine altul
Și mi-o ridică!

Suntem oare pretențioşi *proclamând superioritatea poesiei lui Văcărescu.* În ea se simte, și dilema nerezolută ce face poetul cu floarea, să o taie sau să o lase, satisface, încântă inima… La Goethe e germanul practic, el dezleagă dilema

ca un grădinar de la Erfurt. Scoate floarea cu rădăcină cu totul și o răspândește în grădina frumoasei sale case… Bravo omul practic!… Bravo grădinarul ales!… Dar sublim este:

S-o tai? – Se strică,
S-o las? – Mi-e frică!
Că vine altul
Şi mi-o ridică!

V.A. Urechia
(Din foiletonul Adunării Naționale)

Ocazie rară

De vânzare un
Acaret nou solid
care *produce venit* anual zece la sută, *afară* de foncieră şi *afară* de reparațiile anuale.
Doritorii se vor adresa la no. 25 Strada Academiei.

Inserțiuni şi reclame

Domnule redactor,

Am intrat într-o cafenea *vis à vis* de hală și poruncind o cafe m-au invitat ca să joc tombălă, cu care n-am jucat nici o dată, când mă văd *părlit cu zece franci, mă mir mult* cum Onor Dom Prefect tolerează aşa o dezbrăcare, toți banii rămân la cafegiu *deosebit de şărlătăniele ce se face.* Aşadar vin a arăta aceasta prin publicitate şi rog pe Onor. Poliție ca să oprească o asemenea dezbrăcare *la criza care ne bântuie.*

Primiți, vă rog, D-le Redactor, osebitele mele consider.

C. Meil
(Din *Curierul de Iaşi*)

Din *Curierul de Galați*

. . . .

La revizia ce am făcut azi la tăietoare, am dovedit că *s-au tăiat 40 boi, împreună cu sub-comisarul respectiv.*

Din *Steaua României*

Ştiri din localitate

Onor. Epitropie a Sf. Spiridon ne trimite spre publicare următoarea mulțumire:

Domnişoarei Ema C. Ciure.

Era ziua acoperită d-o pâclă deasă ca şi atmosfera politică ce stă îngreuiată de bubuitul și fulgerul focului ucigătoriu, şi în acea zi, în momentul când priimeam două zute cincizeci dramuri de scamă fină, o rază a iluminat orizontul, soarele învinsese întunerecul, *această scamă un adevărat şi gracios buchet se părea că e cu dragoste urmărit de un fluture: acel fluture eşti tu gingaşă şi dulce copilă de 7 ani* cu sufletul și inima nobilă, ce se deprinde a se răsfăța în amorul carității.

Fii sigură şi mândră că această scamă lucrată de măni inocente va fi un adevărat balsăm aplicat peste rănile soldaților români, ce se luptă pentru mărirea patriei, *în brațele căreia facă ceriul ca să trăeşti fericită.*

Epitrop D. Gusti, Negură

Din *Steaua României*, noiemvrie 1879

Monitorul din 24 noemvre publică decretul prin care d-l Emanoil Filipescu este numit în postul de Membru al Înalții Curți de Compturi, devenit vacant prin *punerea în retragere a decedatului G. Văleanu.*

Inserațiuni şi reclame

Domnule redactor,

Bine voiți a însera în foea D-voastră următoarea declarațiune:

Informându-mă cu o mare tristețe că bietul Preut lipovan Gavril Theodorow, acel prevăzut în foea 126, a murit de supărare că lipovanul Vasile Tomen i-a tăiat părul din cap samavolniceşte și l-a desfigurat ca pe un neom pe fața lumei.

Aceasta au săvârşit-o Tomen, fără consimțimentul Înalt Prea Sfinției Sale de la Fântâna Albă.

În urma acestia mult m-am ocupat a vedè dacă este o asemenea pravilă de a desfigura pe preuți samovolniceşte, şi n-am putut găsi nici într-o carte, asemene pravilă.

Această îndrăzneală a mai săvârşit-o Cuconul lipovan Vasile Tomen de când s-au făcut cocon, prin fapt că au rupt barba unui preut român.

Se naşte dar întrebare D-le Redactor, oare n-ar fi logic ca *şi noi să ne licvidăm tot prin barbă?*

Primiți vă rog asigurarea respectului meu.

X.

(Din *Curierul de Iași*)

Se vând de veci

Casele Stihi Balomir din Strada Sf. Vineri în două etajie, cuprinzând în etajul I două *apartamente*, unul de două odăi şi *două apartenențe*, altul de cinci odăi, şi în etajul al doilea un *partament* de 6 odăi mari şi *două apartamenții*, care s-ar pute uşor împărți în două *apartenențe.*

Din *Ştafeta*, no. 220 din 30 septemvrie 1879

Găsca şi raţa, ca în scurt timp a fi îngrăşată şi carnea lor a fi bună şi gustoasă la măncare; la îngrăşatul lor puindule la costereaţă nutrind cu grăunţe de popuşoi ferte de mijloc, presurând deasupra grăunţelor puţină salitră (Nitrii crudi) pisatu, nu tare a fi serate, la un capăt de treucă puind bucăţi cărbune de teiu şi alte treuca avănd apa abundentu de beut, în curs de 14–15 zile găsca sau raţa se îngraşă, lăsănd se treacă mai multe zile atuncea mor de multă grăsime (Polysarcis).

Luând cu mare luare aminte că nutrirea Salitra; salitra e iritabilă şi lucrativă, asupra corpului animalului, numai, pasărea găsca şi raţa suportează mai multă salitra de căt toate animalele, nu vătămă lor nimica, ba din contra încă se îngraşe, la curcani, şi claponi nu poate suporta salitra, în loc de salitra dându-i lor Antimonium crudi presurănd puţine deasupra grăunţelor ferte, face mare succes la îngraşatul lor.

Medic veterinar I. Cuparenco

Tache G. Pandurescu are onoare a pune în cunoştinţa onor public mărimea extraordinară a unui porc al său de 2 şi 6 luni, născut în comuna Ocna, plasa ocolului, districtul Vâlcea. Lungimea lui e de metri 2,15; grosimea în periferie 1,95; înălţimea 1,10.

Doritorii de a cumpăra asemenea animale curioase să se adreseze la *domiciliul nostru*, strada Principală, suburbia Broşteni, no. 526, din urbea Ocna.

Mulţumiri

Subsemnata, Maria Vasiliu, *suferind de boala de facere timp de 5 ani*, şi căutându-mă cu toţi medicii din Iaşi şi

Vaslui nu-mi a putut folosi nimic. În fine, domnu medic american Ruseli în timp de şase săptămâni m-a curarisit de boala ce suferеam. Aduc aceasta la cunoştinţa On. Public spre a *cunoaşte pe acest medic american.*

Maria Vasiliu

Anunciu

Foaie volantă

Măini marți ziou de 30 sept. având a se trata la Trib. de Botoşani, apelul făcut de subscrisul Ion Cristy, contra hotărirei dată de Judele de pace, *in casul rumperei mai mai în tot corpul* ce am suferit *de cănii d-lui Sofian* și *carile au a fi apăraţi* cel d-ănteiu de d-l Anastasie Botez şi cel al doilea de d-l Alecu Enacovici.

Se invită pe Onor. Public a asista la acest proces *unic în felul său* pentru convieţuitorii de prin oraşe, mai ales când au a se asculta şi opt marturi, invocaţi tot de subscrisul ca *aseminea pătimaşi tot de acei căni.*

I. Cristy

Inserţiuni şi reclame

Din *Curierul de Iaşi*

Domnule Redactore,

Subsemnatul Altăr Avram Şmilovici domiciliat disp. IV de profesiune comerciant.

Duminică în 5 Iulie ora 5 p.m. aflându-mă de ocaziune în localul locantei pronumit Caragea, d. subcontrolor comunei Iaşi Ion Dumbravă, dresat cu pasiunea de a lovi în onorabilitatea celor care se găseşte faţă, şi din interes poate că nu reuşise faţă de mine de a se folosi de fructul ostenelilor sale

ca subcontrolor adică afacere de impus la dare sau se fi scutit cineva, m-am trezit maltratat.

Indignațiunea oamenilor oneşti cu care eram şi propriului interes de prestigiul meu şi a unui subcontrolor mă pune în pozițiune să vă rog, d-le Redactor, a insera în ziarul d-voastră aceste cuvinte, ca să se ştie caracterul şi conduita d-lui Dumbravă de şi-i cunoscută de toți; față şi cu reclamația ce am făcut d-lui Primar şi d-lui Judecător.

Altăr Avram Smilovici

Din *Românul*

…Pe la orele 10 M.M.L.L. s-au retras. M.S. Regina luând brațul d-lui E. Stătescu străbate toată grădina până la poarta spre Tribunal. Când lumea a văzut pe Augusta şi Grațioasa sa Regină înaintând la brațul ministrului de interne s-a bucurat, *căci ea înțelese că precum vechile monarhii se rezemau pe o clasă, Regalitatea modernă, Regalitatea românească merge cu națiunea, se razimă pe națiune.*

Clubul

Foaie volantă

Comercianților şi Meseriaşilor Români din Iassy

Consiliul de administrație în *majoritate şi cu unanimitate*, *astăzi Sâmbătă 11 Iulie* orele 3 p.m. întruniți în şedință estraordinare a aclamat candidați pentru viitoarele alegeri pe…

Necrolog

Din *Curierul Balasan*

Săftica Vrănceanu născută Pleşescu, *socie iubită nu numai de sociul ei*, Vasile Vrănceanu…

CAPITOLUL X
Sâmbăta seara

Care sunt membrii Junimii şi care nu sunt? Iată o întrebare ce se înfăţişa câteodată de la sine în lipsa oricărei organizări statornice. Pogor, duşmanul formelor, găsi şi pentru această întrebare un răspuns: „*Entre qui veut, reste qui peut*[1] – zise el odată, iată deviza noastră!“ Şi în adevăr nici că se putea găsi o deviză mai potrivită pentru Junimea.

Obiceiul se introdusese ca oricare dintr-acei ce frecventau regulat adunările Societăţii să poată aduce cu sine pe o altă persoană care ar fi manifestat dorinţa să asiste la vreo şedinţă a noastră. În acest mod se putea foarte bine vedea cine are un interes pentru mişcarea ce produsesem noi în Iaşi, şi îndeobşte pentru literatura naţională, şi cine nu. Unii chiar în întâia lor Junime găseau aşa plăcere, încât nu mai lipseau, altora, deşi se arătau de multe ori, li se vedea în faţă o expresiune atât de plictisită încât nu era greu să înţelegi că nu petrec deloc. Aceştia tot răreau vizitele lor, până când dispăreau cu totul: ei se aşteptau negreşit la lectură, dar credeau poate că se mai vorbeşte şi de ceva politică, petreceri sociale, trebi practice, femei, pe când

1. „Intră cine vrea, rămâne cine poate“ (fr.) (n.ed.).

tocmai de asemenea convorbiri ne feream cât puteam mai mult. Orice subiect de conversație relativ la altceva decât literatură, arte, ştiinţă era cu totul oprit, numindu-se „străin Junimii". În special politica despre care se discută atât de mult la noi în țară în mai toate straturile sociale era cu desăvârşire înlăturată. Pe lângă politică mai era pericolul jurisprudenţei şi al proceselor. În adevăr mai mulți junimişti erau judecători, procurori, avocaţi, şi uşor puteau aluneca să vorbească între ei despre procese ce erau în curs de judecată şi care pasionau sau măcar interesau opinia publică. „Străin Junimii" era şi acest subiect de conversaţie, iubit de români mai tot atât de mult ca politica. Fiind astfel înlăturate orice vorbe despre fapte sau întâmplări contimporane, oarecare specie de oameni nu afla nici o plăcere în adunările noastre şi, precum am zis mai sus, nu se mai întorceau.

Care persoană mai cu vază din Iași nu a trecut prin Junimea? Aş putea să citez foarte multe nume cunoscute. În acest chip s-a stabilit oarecum de la sine chiar şi fără statute cine sunt adevărații membri ai Societăţii. Între aceştia se întemeia cu vremea o mare colegialitate, şi chiar intimitate, încât mai toți aveau porecla cu care erau apostrofaţi la intrarea lor în Junimea, poreclă obişnuit inventată de Pogor. Aşa lui Maiorescu îi ziceau „tata nebunilor" – poate fiindcă prelecțiunile populare inaugurate de dânsul fusese prilejul înființării Societăţii. Pe mine, Pogor mă botezase „Don Ramiro" sau simplu „Ramir" din causa poesiei ce am tradus din Heine, mai târziu însă el îmi schimbă porecla. Când intram în Junimea, Pogor exclama: „Iată și carul cu minciunile!" din cauza anecdotelor ce-mi plăcea foarte mult să povestesc. Carp era numit „Excelență" fiindcă

fusese ministru odată, spera să devie iară, şi după părerea Junimii merita să fie totdeauna. Frate-meu Leon, mare de trup precum este, era poreclit „Tony“, numele unui elefant de la un circ ce trecuse prin Iaşi; Nicu Gane era botezat „Drăgănescu“ sau „Drăgan“ după un băcan din Strada de Sus, fiindcă Pogor îl acuza de a fi un om foarte prozaic, burghez, cum îi zicea; Culian era „Papa Culian“ sau simplu „papa“ din cauza caracterului său blând şi tolerant; Ianov – presupus a fi de origină slavă – „Ianovitzki“, Paicu – „Picus de la Mirandola“, lui Caraiani, fiindcă era gras, i se da epitetul „bine-nutritul“, Grigore Buicliu se chema mai pe scurt „Buiuc“; Th. Burada: „Ghelburda“; Philippidi: „Huru“, pentru studiul său asupra *Cronicei* lui Huru; Naum: „pudicul Naum“, din cauza manierelor sale mai delicate decât ale altora. Panu, Tasu şi Lambrior erau „Cei trei români“, fiindcă umblau cu haine de şiac naţional şi erau totdeauna împreună, iar lui Lascăr Ciurea, Gane îi inventase drept poreclă o întreagă frază ţigănească: „Ciurilă, Burilă, cel mai mic Cocârlă, Stan Beldiman, aldeviţă pulpă, Constantin verior, Vlad muştar, dar bătrânii ce mai fac?“ Trebuie să mai notez şi alterarea unor vocale la câteva nume de junimişti, care se adoptase într-o vreme. Caraiani ne expuse odată o întreagă teorie după care în limbile popoarelor ce sunt în decadenţă vocalele „a“, „e“, „o“ şi „u“, precum şi oarecare diftongi, tind tot mai mult a se schimba în vocala „i“, aşa ar fi la grecii de astăzi care pe „oi“ şi „ei“ le pronunţă „i“, tot aşa la evreii moderni cari zic, de exemplu: în loc de Isac – „Iţic“, în loc de drug – „drig“, Kuh – „Ki“ etc.

Junimea, făcând mare haz de teoria lui Caraiani, a şi aplicat la câţiva din membrii săi care păreau mai atinşi de decadenţă schimbarea vocalelor de la numele lor în „i“. În fruntea

decăzuților considerându-se a fi Pogor, Carp şi Al. Xenopol, ei au fost răsbotezați „Pighir“, „Chirp“ și „Xinipili“.

Toată această parte veselă era oarecum sarea, iar bucatele se alcătuiau din scrierile aduse de membrii Junimii, căci, precum am notat mai sus, îndată după poşta redacțiunii, veneau la rând poesiile. La mulți ne bătea inima când scoteam poesiile proaspăt compuse din buzunar. Autorul avea dreptul să cetească singur, însă mulți preferau să-şi încredințeze versurile lui Maiorescu, căci cetirea sa frumoasă putea să dea scrierii o mai uşoară trecere. Întâi se asculta poesia întreagă spre a se judeca dacă impresiunea totală este bună; trebuia să urmeze apoi o discuție generală, când era îndoială dacă lucrarea este acceptabilă sau nu. Aceasta însă nu se întâmpla des, căci la versuri întâia impresie îți spune obişnuit dacă sunt bune sau rele, şi vai de acea poesie despre care trebuie să te convingă o analiză lungă și rece că este frumoasă! Dacă poesia era acceptabilă, ea se lua da capo, însă discutându-se strofă cu strofă, şi făcându-se tot felul de observații asupra formei ca şi asupra ideei. Ici rima era prea banală, dincolo ritmul era şchiop, comparația neexactă, limba prozaică, ideea comună… se analiza fiecare cuvânt, iar bietul autor, în vremea aceasta, trebuia în tăcere să-şi şteargă sudorile, căci el nici măcar nu avea voie să-şi apere scrierea sa. Principiul stabilit era că, scriindu-şi poesia, autorul a vorbit, deci el nu mai poate avea cuvântul. Mai totdeauna se cerea scurtare, suprimarea unor sau mai multor strofe, adesea tocmai acelora care autorului îi păreau cele mai frumoase şi mai bine simțite.

Maiorescu pentru a îndulci hapul mângâia obişnuit pe poet, zicându-i că strofa sau strofele suprimate s-ar putea „utiliza aiurea“, frază care a devenit apoi tradițională.

Câteodată se cerea modificarea unuia sau mai multor pasaje şi autorul îşi punea scrierea frumuşel în buzunar spre a o supune după oarecare timp unei serioase revizuiri. Negreşit că în cel dintâi moment toţi autorii protestau indignaţi contra operaţiei la care li se supunea poesia, dar mai târziu, când se gândeau în linişte, dădeau singuri dreptate „cânilor din Junimea“, care sărise ca nişte turbaţi să le sfâşie copilul. Când autorul nu era de faţă şi Junimea declara că poesia trebuie pusă „sub gialăul lui Io Şpako“, ea se încredinţa lui Vârgolici ca să o revadă acasă şi să o readucă în Societate îndreptată, dacă va fi cu putinţă. „Ion“ sau „Io Spako“ (cum era scris pe firma lui) era un stoler din Iaşi, care locuia nu departe de Vârgolici şi repara tot felul de mobile. Aceeaşi specialitate o avea şi Vârgolici, însă pentru poesii.

Bietul Theodor Şerbănescu! Câte sudori au curs pe uniforma sa de căpitan şi maior în vreme ce i se discutau vers cu vers poesiile pe care el le declama cu glas aşa de puternic! D-apoi Ianov câte n-a păţit! Era o vreme când credea că are aplicare nu numai pentru cântecele comice, ca *O sută lei pe lună*, *Herr von Kalikenberg* etc., dar şi pentru poesii sentimentale, ba încă, printr-un anacronism greu de priceput, el simţise pornirea de a compune şi imnuri religioase. Îşi poate închipui oricine ce expresie a luat figurile junimiştilor într-o seară când Ianov ne aduse o poesie care începea cu cuvintele:

Saltă Vifleeme şi tu Ierusalime…

Autorul prinse abia a ceti, când Pogor zbucni într-un hohot de râs şi se puse să repeteze întâile versuri cântând pe nas ca un dascăl de biserică, iar după dânsul toată Junimea în cor.

Sărmanul Ianovitzki! În acea seară el a fost lecuit pentru totdeauna de a mai scrie versuri în lauda religiei creştine!

Cetirea poesiilor sale era pentru Bodnărescu un amestec de plăcere şi de suferinţă. Când venea cu vreo epigramă în hexametre antice, care deşi corectă în această formă – introdusă întâi de dânsul în prozodia română – era obişnuit foarte greu de înţeles, se năştea o discuţie interminabilă. Frumuseţa formei făcea adeseori să treacă greoaia epigramă, fiindcă era foarte călduros apărată de aceia dintre noi care aveau cultul clasicismului, mai ales de Maiorescu şi întrucâtva şi de mine. Alte poesioare ale lui Bodnărescu se primeau din cauza declaraţiei timide a autorului, că „ele fac parte dintr-un ciclu". Astfel, deşi versurile erau slabe, vreunul din noi propunea să uzăm de indulgenţă pentru „a nu ştirbi ciclul" şi vesela Junime se pleca în faţa unui aşa de puternic argument. Pentru alte versuri în sfârşit Bodnărescu avea iarăşi aerul a se adresa la mărinimia Societăţii zicând că sunt poesii „private", ceea ce voia poate să însemneze că ele erau destinate să mângâie numai sufletul său turburat, iar nu să vadă lumina publicităţii. De aceea, şi în cazul când vreun alt junimist voia să cetească versuri de ale sale, se introduse obiceiul de a întreba pe autor înainte de a începe lectura dacă poesia sa este privată sau publică, pentru a măsura critica după aceste deosebite naturi ale versurilor.

Cei mai sensibili la critică erau N. Gane și Eminescu. Cel dintâi zicea câteodată lui Pogor la vreo întrerupere chiar vorbe tari şi ameninţa că nu va mai ceti nimic în Junimea. Negreşit că supărarea îi trecea foarte repede şi el revenea totdeauna zâmbitor în Societate şi cu un nou manuscript în buzunar, iar Eminescu de mai multe ori s-a oprit în

mijlocul lecturii şi abia cu mare greutăţi l-am putut îndupleca să urmeze. Câteva din poesiile mici ale acestuia erau declarate *cantabile* şi după cetirea lor vreunul din membrii cei mai glumeţi le punea în muzică cerând ca să le cântăm în cor, ceea ce se întâmpla îndată.

Eu, mai puţin sensibil decât aceşti doi din urmă, recunoşteam adeseori că observaţiile ce mi se făceau erau întemeiate şi căutam să îndrept versurile mele pe cât îmi era cu putinţă. Alteori însă puternicul sentiment al paternităţii se revolta în mine şi nu ţineam deloc seamă de criticile făcute. Însă la vreo nouă cetire, după ani de zile, mă încredinţam îndeobşte că tot Junimea judecase drept.

Când nu se ceteau versuri, ci scrieri în proză, precum novele, critice, deosebite studii etc., negreşit că observaţiile de detaliu erau mai puţine, nefiind la ele, ca la poesii, forma lucrul esenţial. Discuţiile generale însă erau adesea mult mai însemnate. Aşa, când venea Maiorescu cu vreuna din criticile sale, de exemplu, asupra poesiei române, asupra cărţii lui Bărnuţ, asupra poesiilor populare etc., totdeauna se încingea o mare discuţie de principii în Junimea şi poate tocmai aceste discuţii formau partea cea mai interesantă a întrunirilor noastre. Th. Rosetti, Pogor, Carp, Maiorescu, mai târziu Conta, se deosebeau mai ales în acele seri. Şi fiindcă la scrieri în proză principiul că „autorul a vorbit" nu se putea aplica, de vreme ce părerile sale trebuiau susţinute pe baza unor principii generale, Maiorescu expunea, tocmai cu ocaziunea lecturei vreunei scrieri a sale, teorii întregi cari dădeau loc la alte teorii contrare. Adesea se încingeau atunci lupte de principii foarte instructive, pe care tinerii ce se introduceau succesiv în Junimea le ascultau cu mare plăcere şi cu mare folos.

Într-o vreme Maiorescu aduse în Junimea un şir de aforisme scurte, care au dat loc la atâtea expuneri de teorii filosofice, încât au rămas proverbiale. Ele se numeau în glumă „anaforale" nu numai din cauza asemănării sunetelor între amândouă cuvintele, dar mai ales fiindcă se credeau mai greu de înțeles decât vechile anaforale cele mai încâlcite. Ne opream adesa cu ceasurile la unul din aforisme, deşi poate nu era mai lung decât un rând sau două. Abia îl cetise Maiorescu şi unii declarau de îndată că n-au înțeles, după care alții cereau cuvântul spre a-l explica, fie că combăteau sau că sprijineau principiul pe care se întemeia. Atunci discuțiile începeau totdeauna de la Adam Babadam, căci important era de a face să ți se primească premisele pentru a putea clădi pe ele teoriile ce tindeau a dovedi falsitatea sau veracitatea ideei emise în aforismul lui Maiorescu. Într-o seară aşa s-a lungit discuțiile, şi aşa s-au depărtat de subiect, mai cu seamă prin intervenirea unora care nu prea aveau obiceiul să expună teorii filosofice, încât Maiorescu, poate pentru întâia oară în viața lui junimistă, s-a arătat nervos și nerăbdător: „Ei, rău fac, zise el, că mă opresc atâta şi vă ascult; trei-patru înțeleg, pe când alți nouă..." Un hohot general a primit această răsuflare a lui Maiorescu şi s-a declarat că înlăuntrul Junimii mai există o societate specială compusă din nouă persoane care nu sunt în stare să înțeleagă filosofia sau, mai pe scurt, care nu înțeleg nimic. Nu s-a statornicit niciodată din cine anume se compunea această societate însă, prin aclamație, Nicu Gane a fost proclamat Presidentul „Celor nouă" pentru totdeauna, onoare pe care Gane a primit-o bucuros şi de care se fălea față cu ceilalți junimişti!

Aici e locul să pomenesc şi de a doua societate mai restrânsă, ce exista tot înlăuntrul Junimii şi care se numea

Caracuda. Tinerii care cu vremea s-au introdus între noi, mai ales dintre profesori, şi stăteau tăcuţi şi sfiicioşi prin colţuri, mulţumindu-se cu plăcerea de a asculta fără a ceti vreodată o scriere a lor sau a lua parte la discuţii în alt fel decât în şoptiri la ureche, au fost botezaţi cu numele de „Caracuda“ de către Naum într-o scenetă comică în versuri intitulată *Asmodeu în Iaşi*, compusă cu ocaziunea serbării Aniversării Societăţii în anul 1874. Naum zicea cu răutate că, dacă gura acestor tineri tace, ea nu este inactivă, căci Caracuda mănâncă la cozonaci şi bea la cafele cu multă lăcomie. Într-un moment de tăcere generală, se aud în comedia lui Naum „clefăiturile Caracudei“. Precum Gane prezida pe „Cei nouă“, aşa Caracuda avea de prezident statornic pentru toate timpurile pe Miron Pompiliu.

Ca şi aforismele lui Maiorescu, studiile filosofice ale lui Conta dădeau loc, mult mai târziu, la nesfârşite expuneri de teorii înlăuntrul Societăţii, spre plăcuta petrecere a multora şi tânguirea „Celor nouă“; căci după poesii, Junimea a avut în tot timpul o plăcere specială pentru filosofie. Novelele se ascultau asemenea cu interes. Micile mele naraţiuni pe care, după propunerea lui Pogor, le-am numit *Cópii de pe natură*, poveştile lui Creangă, ale lui Slavici şi Pompiliu, novelele lui Nicu Gane, deşi adesea criticate de Pogor, se ascultau obişnuit cu băgare de seamă. Nu mai puţin plăceau studiile de tot soiul, mai ales criticile şi articolele de polemică literară, a căror specialitate o avusese mai întâi Maiorescu şi Carp, iar mai târziu Xenopol, Panu, Vârgolici, Lambrior şi la urmă de tot Philippidi, Missir şi alţii. Piesele de teatru se gustau mai puţin, mai cu seamă când erau prea lungi. Aceasta a simţit-o adeseori generalul Gheorghe Bengescu, care niciodată nu-şi putea urma lectura unei drame sau

comedii a sa fără a se vedea semne de nerăbdare în toate părțile. Dar ceea ce Junimii nu i-a plăcut niciodată au fost studiile istorice, căci aceste, întemeindu-se pe fapte și documente imposibil de controlat într-o societate numeroasă şi îndeobşte de alte persoane decât de specialişti, nu dădeau loc la nici o expunere de teorii şi prin urmare la nici o discuție de principii. De aceea, când Xenopol venea cu interminabilele sale *Răsboaie între ruşi şi turci*, Pogor se obişnuise să dea de la o vreme semnalul căscatului; după el căscau ceilalți cât se poate de zgomotos doar autorul va mai scurta lectura sa. Însă Xenopol era imperturbabil, el cetea înainte fără a ține seamă de manifestațiile ascultătorilor chiar când deveneau generale şi numai ceaiul şi cafeaua, la care junimiştii erau invitați, puneau capăt lecturii sale neîndurate. Cât despre scrieri filologice, noi nici nu riscam a le permite cetirea în Junimea, decât în rarele cazuri când Pogor era absent, căci acesta făcea protestări atât de violente încât lectura devenea cu neputință. El zicea că aceste nici n-ar trebui publicate căci *Convorbirile* ar risca să-şi piardă abonații din cauza lor. „Ce ar zice de asemenea studii seci «duduca de la Vaslui»?“ exclama Pogor şi mulți alții după dânsul. Această „duducă de la Vaslui“ personifica oarecum mijlocia burgheză a criticilor revistei noastre, mai ales din sexul frumos. Dacă Pogor a gândit la o persoană aievea când a iscodit pe duduca de la Vaslui a fost totdeauna un mister nepătruns în Junimea. În lipsa lui Pogor însă, filologii noştri Lambrior şi Philippidi erau ascultați cu plăcere şi câteodată chiar Burlă putea să isprăvească cetirea vreunui articol al său.

Este de notat că cu toate întreruperile glumețe, cu toate anecdotele intercalate de unii sau alții, niciodată nu s-a

întâmplat unei scrieri literare bune să nu fie pe deplin apreciată. Ce seri plăcute am petrecut câteodată! Când venea Alecsandri de la Mirceşti cu un teanc de poesii proaspete sub braţ; când Maiorescu ne aducea vreuna din criticele sale ce au produs un atât de mare efect în lumea literară română; când Creangă ne cetea amintirile sale din copilărie sau Eminescu ne declama admirabil de bine vreuna din frumoasele sale poeme! Fără laude umflate, fără elogiuri pompoase, simpla aprobare a Junimii umplea inima autorului de adâncă mulţămire; şi el, şi ascultătorii săi se întorceau la zilnicele lor ocupaţii cu gândul mai senin şi pieptul mai vesel.

Ce se făcea însă în serile când nu era nimic de cetit? Căci oricât de activi se arătau, mai ales la început, membrii Societăţii, totuşi era cu neputinţă să producă atât, încât să umple regulat o seară pe săptămână, timp de atâţi ani!

În asemenea împrejurări se punea în discuţie o teză oarecare, fie de metafizică, de estetică, de morală, fie chiar de ştiinţă, precum economia politică, etnologia etc. Aceste discuţii erau de mare importanţă, căci mai întâi prezentau ocaziunea ca vorbitorii să se deprindă cu expunerea limpede şi lămurită a ideilor lor; pentru cei cari ascultau era totdeauna o învăţătură şi un câştig, iar toţi împreună puteau să-şi cunoască reciproc părerile în chestiuni însemnate. Adesa, după ce un subiect se discutase şi răsdiscutase de multe ori, ajungeam toţi sau aproape toţi să împărtăşim aceeaşi părere. Am făcut experienţa că în anii dintâi un abis părea a ne despărţi pe unii de alţii în oarecare chestiuni. Aşa, de exemplu, se vorbea mult la început de şcoala franceză şi şcoala germană înlăuntrul Junimii, pe când mai târziu dispăruse şi chiar cuvintele aceste dintre noi; în timpurile

dintâi ideile de liber schimb erau cele predomnitoare, pe când după lungi dezbateri, la urmă, mai toți junimiştii au devenit protecționişti. În chestiunea evreiască mai ales s-a văzut schimbări însemnate în părerea multora din junimiştii cei cu idei largi şi liberale, numai Carp a rămas totdeauna un neclintit ebreofil.

Cât despre chestiuni de estetică, religiune etc., curând-curând ne-am obişnuit să mergem pe aceeaşi cale, aşa încât de la o vreme ne înțelegeam dintr-un cuvânt. La această comunitate de idei a contribuit mult şi cetirea aceloraşi cărți. Să întâmpla, de exemplu, ca unul sau altul să atragă luarea-aminte a Junimii asupra vreunui autor însemnat, prea puțin cunoscut de membrii Societății, să-i arate meritele şi să expuie sistema generală a cărții pentru ca cei mai mulți din noi să cumpere şi să studieze scrierea recomandată. Aşa pe la început ne procurasem toți *Istoria civilizației în Englitera*, a lui H.Th. Buckle, şi o ceteam cu mare hărnicie. Mai târziu Auguste Comte era foarte la modă în Junimea. Cetirea lui List şi lui Carey, recomandați mai ales de Xenopol, au schimbat părerile multora în economia politică. Însă autorul care a deschis orizonturi largi la cei mai mulți dintre noi a fost filosoful german Schopenhauer. Când Maiorescu a venit în Societate cu traducerea *Aforismelor pentru înțelepciunea în viață*, mulți din junimiştii care nu cunoşteau pe Schopenhauer decât din criticile altor autori şi aveau o aprehensiune contra lui au devenit aprigi discipoli ai filosofului pesimist şi poate chiar mai mari admiratori ai lui decât însuşi Maiorescu, care-l tradusese şi recomandase.

Este greu de a cunoaşte adevărata cauză pentru care tocmai studierea scrierilor lui Schopenhauer din partea unora

din noi a devenit unul din principalele puncte de acuzație contra Societății Junimea.

S-au găsit oameni politici şi oameni de ştiință, care, deşi poate nu cetise niciodată vreun rând din Schopenhauer, au denunțat lumii ca o vină mare a Societății că ea se compune din discipoli ai acestui filosof. Grigore Ventura, pe când Maiorescu era întâia dată ministru de Culte şi Instrucție publică, a atacat pe Schopenhauer la tribuna Adunării, vrând să lovească în Maiorescu; mai târziu, sub regimul liberal, Alecu Holban ceru invalidarea alegerii lui Maiorescu pe motiv că ar fi un şcolar al filosofului pesimist şi combătu în discursul său cu violență pe imoralul Schopenhauer. Cost. Rosetti, care prezida Camera, îl întrerupse cam cu următoarele cuvinte: „Îmi permit a observa oratorului că domnul Schopenhauer este absent şi nu se poate apăra" – ceea ce produse o mare ilaritate. Chiar în Academia Română bătrânul Gheorghe Bariț a atacat pe Schopenhauer într-un memoriu cetit cu mulți ani în urmă. Astăzi furia contra marelui filosof s-a potolit, dar şi discipolii săi sunt mai puțin fervenți.[1]

Când nici se cetea, nici se discuta vreo teză în Junimea, atunci curgeau propunerile de tot soiul. În această privință cel care întrecea pe toți ceilalți era iarăşi Pogor. Câte societăți n-a voit să fondăm împreună! Societatea celor 13 (deşi eram mult mai mulți), în care, după un roman de Balzac, membrii s-ar lega să-şi dea ajutor mutual pentru satisfacerea pasiunilor lor; Societatea pentru combaterea

1. În răspunsul făcut lui Maiorescu de Dimitrie Sturdza, preşedintele Consiliului de Miniştri, în discuția adresei din luna dechemvrie 1895, acesta acuză din nou pe Maiorescu că ar fi adept al lui Schopenhauer.

religiunii creştine, care nu ştiu pentru ce sta vecinic în calea lui Pogor. Dar apoi propunerile pentru prelecțiuni populare viitoare cu programă comună!... În sfârşit, când nici propunerile nu prindeau, de la sine venea rândul anecdotelor şi povestirilor vesele, care erau în cea mai mare onoare. Când acestea se deosebeau numai prin felul lor hazliu, Gane, eu, Gheorghe Racoviță şi câțiva alții ne întreceam care de care în povestirea lor, dar când, pe lângă sare, mai cuprindeau şi o doză bună de indecență, când adică erau corosive, după numele ce li se dase, atunci Ianow, Lambrior, şi mai ales Creangă erau eroii serii.

După inițiativa lui Pogor, adeseori fraze din liturghii se întrebuințau în Junimea la oarecare ocaziuni. Când era să se înceapă vreo lectură care promitea a fi mai interesantă, Pogor se punea să cânte ca un preot: „Acum să ascultăm Sf. Evanghelie, de exemplu a lui Schopenhauer sau a lui Conta, cetire!“ Creangă răspundea din colțul lui cu un glas de bas admirabil: „Să luăm aminte“, şi Pogor replica: „Pace ție, cetitorule!“, după care se începea lectura şi ținea până feciorul deschidea uşa aducând ceaiul. În acel moment se striga din toate părțile: „Uşile, uşile!“ şi lectura era întreruptă.

Aşa se petreceau şedințele Junimii şi socot că rareori s-a putut vedea făcându-se lucrări serioase într-o formă aşa de veselă.

CAPITOLUL XI
Câteva portrete

În anul 1874, când Maiorescu s-a aşezat în Bucureşti, a fost un moment teamă ca Societatea să nu meargă spre desfiinţarea ei, căci Maiorescu era considerat nu numai ca principalul reprezentant al Junimii, dar la dânsul se şi adunau membrii, precum ştim, la două săptămâni o dată. Îngrijirea s-a arătat însă a fi neîntemeiată. De la Bucureşti, Maiorescu sta în raporturi neîntrerupte cu noi, el sprijinea pe toţi membrii tineri care arătau oarecare talent şi, adunând în jurul său un mic cerc de scriitori ce se formase acolo, îmi trimitea articolele lor regulat pentru *Convorbiri.* În locul său m-am făcut eu gazda Junimii alternând cu Pogor, şi când, mai târziu, familia acestuia se aşeză în străinătate şi Pogor îşi închirie casa, am primit eu singur Junimea, regulat, o dată pe săptămână, în şir de mai mulţi ani în casa mea, până când şi eu am părăsit Iaşii în anul 1885.

Adunările erau acum şi mai numeroase decât înainte, căci mulţi tineri, ai căror profesori fuseseră câţiva din noi, veneau cu dragoste în Societatea noastră literară. Aceşti membri ai noii generaţii asistase ani întregi la prelecţiunile noastre populare, cetise *Convorbirile* încă din frageda lor vârstă, trimesese, poate sub vălul anonimatului, versuri sau

proză direcțiunii revistei, aşa încât de mult visau să devie odată membri activi ai Junimii, din aspiranți ce fusese în anii lor de şcoală.

Astfel se poate zice că în ultimii zece ani ai Junimii membrii erau de două specii: unii crescuți în şcoala noastră, în modul nostru de a vedea şi cugeta încă din copilăria lor, şi alții veniți de aiurea pentru plăcerea literaturei sau a relațiilor ce voiau să aibă cu noi. Dintre cei întâi, mulți au fost crescuți în Institutul Academic, un liceu privat înființat la Iaşi de câțiva profesori membri ai Junimii, Maiorescu, Culian, Melic… şi la cari s-au asociat mai târziu Vârgolici, Naum şi alții.

Cel întâi care a trecut examenul de bacalaureat în acest institut de învățătură a fost Alexandru Xenopol, care s-a şi făcut mai târziu unul din membrii cei mai harnici ai Junimii până la un timp recent, când s-a arătat a fi cel mai ingrat din toți tinerii noştri.

Alexandru şi Nicu Xenopol sunt fiii unui evreu botezat, care era director al penitenciarului din Iaşi şi se însurase cu o româncă. Bătrânul Xenopol nu era de felul lui din capitala Moldovei, dar nici din Grecia nu venise, şi numele cu terminația în *opulo* îl alesese numai pentru a face să se creadă că origina sa era grecească, iar nu jidovească. Însă oricine vorbise o dată cu dânsul nu putea avea nici o îndoială despre neamul din care se trăgea: şi tipul şi vorba sa îi dovedeau originea mai limpede decât orice document. Alexandru era un tânăr din cei mai inteligenți şi muncitori. În şcoală se deosebise în tot timpul şi examenul său de maturitate fusese strălucit. Maiorescu, văzând că părinții lui Xenopol sunt săraci şi crezând că ar fi păcat să nu se dea o învățătură mai solidă decât se putea căpăta la noi în țară

acestui tânăr atât de capabil, ne propuse ca Junimea să-l trimită în străinătate cu cheltuiala sa, plătind mai mulți dintre noi cotizațiuni lunare cari variau între 3 şi 6 galbeni.

S-a primit de îndată această propunere fără discuție lungă, şi eu, care devenisem oarecum de la sine, prin natura lucrurilor, secretar al Societății, strângeam regulat contribuțiile de la toți membrii subscrişi şi le trimeteam lui Alexandru Xenopol la Berlin, unde studia filosofia şi dreptul. Învățăturile la acea Universitate faimoasă şi centrul intelectual în care se afla deschiseră în curând lui Xenopol orizonturi noi; el începu a cugeta în mod original şi deveni unul din cei mai activi colaboratori ai *Convorbirilor literare.* El debută prin studii şi critice asupra unor însemnate scrieri mai noi care făcuse la apariția lor mare vuiet în lumea învățaților; el scrise, de exemplu, un lung studiu pe care l-am publicat în unsprezece numere din *Convorbiri*, asupra *Istoriilor civilizațiunii*, altul asupra cărții atunci apărute a lui Edgar Quinet, *La création.* De asemenea el critică şi analiză câteva scrieri româneşti serioase care trecuse la noi oarecum nebăgate în seamă, precum tratatul de economie politică a lui I. Strat, *Chronica Huşilor* de Episcopul Melchisedek şi altele. Chiar în anul al doilea al opririi sale în Berlin, el îmi trimise un lung articol foarte interesant intitulat „Studii asupra stării noastre sociale“, care făcu mult efect atât prin originalitatea ideilor, cât şi prin limpezimea cu care le expunea. În tot timpul cât Alexandru Xenopol a stat la Berlin am întreținut cu dânsul o corespondență foarte activă. Eu îi dam seamă despre mişcarea literară de la noi, iar el îmi scria impresiunile sale despre deosebitele bucăți de versuri şi proză ce se publicau în *Convorbiri.* Scrisorile lui Xenopol eu le păstrez

încă toate, şi am recitit cu interes o mare parte din ele acum.[1] Însă ceea ce nu băgasem seamă atunci dar m-a lovit astăzi, după trecere de 20 de ani, este lipsa de căldură şi simţire cu care scria totdeauna. Chiar mulţumirile ce-mi adresa pentru grija ce aveam de dânsul erau reci. În urma sfârşirii studiilor sale, când Xenopol reveni în ţară ca doctor în filosofie şi doctor în drept, tot noi ne-am îngrijit ca să-i înlesnim de îndată începerea unei cariere. Prin stăruinţa noastră el fu numit în magistratură, unde înaintă repede şi, pe de altă parte, fu invitat să devie profesor la acelaşi Institut Academic unde îşi primise odinioară învăţătura sa liceală.

Cei întâi ani după întoarcere, Xenopol păstră încă interes pentru Junimea, nu tocmai cum îmi închipuisem eu, dar în sfârşit era un membru care arăta oarecare zel. Pentru a-mi uşura din sarcină, îl numirăm pe dânsul secretar al Societăţii în locul meu; el primi, dar aşa de puţin se ocupă de treaba aceasta, că în curând am reluat eu vechea mea funcţiune. De altminteri el se deosebi şi ca scriitor, şi ca conferenţiar în prelecţiunile populare ce ţinu cu noi împreună şi desigur ar fi devenit cu timpul un autor însemnat, dacă o boală care luă proporţii îngrijitoare nu ar fi oprit dezvoltarea normală a talentului său. În desperare de a se mai îndrepta cu doctorii, Xenopol *se puse în salce* la o babă unde stătu şase săptămâni într-o căldură constantă de aproape treizeci de grade – ceea ce-i pricinui un fel de transport la creieri. El se ridică de pe această boală, dar cu desăvârşire schimbat. Ochii săi erau stinşi, el clipea fără întrerupere din pleoape, vorbea îngăimat, era totdeauna de părerea orişicui, pe scurt, avea aşa de evidente simptome

1. Aceste scrisori sunt astăzi proprietatea Academiei Române.

ale unei boli mentale, încât îl crezurăm pierdut. Însă încetul cu încetul Xenopol se îndreptă din starea aceasta. El redobândi uşurinţa vorbirii, se puse din nou pe lucru cu vechea sa hărnicie, dar niciodată n-a putut redeveni omul ce fusese odată. Ce deosebire între discursurile şi scrierile sale de odinioară şi cele de acum! Mai trist este că din cauza, se vede, a slăbirii inteligenţei, el nu mai putu masca oarecare manifestări ale caracterului; el deveni rău camarad, invidios şi doritor de câştiguri materiale. Vârându-se-n politică şi mergând, se-nţelege, cu acei ce aveau succesul zilei, el se lepădă de noi cu totul, la început mai pe ascuns, apoi chiar făţiş. Fără alt motiv decât de a fi bine văzut de cei tari, el se puse să scrie articole anonime îndreptate contra Junimii şi chiar contra lui Maiorescu personal, precum a dat-o pe faţă jurnalul *România liberă*, fără contestaţie din partea lui Xenopol.

Pe la 1886 fiind eu deputat, mă aflam o dată lângă tribuna Adunării pe care sta Alexandru Xenopol ţinând un discurs lung întru lauda guvernului de atunci, pe care noi îl combăteam. În cursul vorbirii sale, el atinse şi cuvântul Junimea în atacurile sale contra diferitelor grupuri ale opoziţiei. Întrerupt de un deputat care îi zise că şi el ar fi junimist, Xenopol nu se sfii să facă cruce, exclamând: „Eu, junimist în politică, mă ferească Dumnezeu să fiu, ori să fi fost vreodată!“ Aşa mi-a fost dat să văd pe cel mai iubit şi mai alintat copil al Junimii!

Se vede că femeile au pentru caracterul oamenilor un instinct mult mai pătrunzător decât noi, bărbaţii, căci îmi aduc aminte că maică-mea, care pe la 1869 se afla în Berlin pentru creşterea fratelui meu mai mic şi a surorii mele – şi avusese ocazia să vadă pe Xenopol –, mi-a zis în mai multe rânduri să mă feresc de acel om, căci ea nu are încredere în

caracterul său. Eu n-am crezut-o şi am apărat cu căldură pe protejatul şi colaboratorul meu, dar aproape 20 de ani mai târziu am trebuit să mă conving că ea avusese dreptate.

Purtarea fratelui său mai mic, Nicu Xenopol, a fost tot așa de urâtă. Eu l-am cunoscut ca copil mic în casa sa părintească, penitenciarul din Iaşi, unde mă duceam câteodată să văd pe Alexandru. După sfârşirea studiilor gimnaziale, Nicu ştiu să se puie bine pe lângă frate-meu Leon, ce era prefect, şi obținu prin influența acestuia o bursă de la Consiliul județean din Iaşi. Nemulțumindu-se cu aceasta se rugă de mine să stăruiesc la consiliul comunal ca să-i voteze şi acesta o a două subvenție. Atâta slăbiciune am avut totdeauna pentru acei ce se ocupau cu literatura, încât m-am pus pe capul lui Nicu Gane, atunci primar al oraşului Iaşi, ca să propuie consiliului comunal să voteze bursa cerută de Xenopol. Gane s-a apărat multă vreme, făcându-mi mustrări că insist atâta „pentru acest băiat puțin sincer“, care n-are să fie de folos țării, iar nouă are să ne devie duşman, dar la urmă tot s-a plecat stăruințelor mele şi a făcut să-i treacă subvenția prin consiliu. Cu ambele aceste ajutoare băneşti, Nicu Xenopol s-a dus, dragă Doamne, să studieze negoțul prin Munich şi Paris, dar n-a făcut studiile pentru care fusese trimis, ci într-o bună dimineață s-a întors în țară aşa cum se dusese, după ce lăsase în Paris un nămol de datorii. El se aşeză în Bucureşti, unde de îndată prin influența lui Emil Costinescu, văr al său de pe mamă, intră redactor pentru partea literară la jurnalul *Românul*, în care curând se şi puse să ne ocărească. Întâi el începu să lovească pe Alecsandri şi încetă numai când Eminescu, cu puternica sa pană, puse în *Timpul* pe „jidan“ la locul lui. Apoi se legă de mine în următoarele împrejurări. Alecsandri, Gane, eu, Scarlat Pastia

şi Alexandru Stamatopol formam comitetul pentru ridicarea statuii lui Ştefan cel Mare la Iaşi. Banii fiind adunați, noi comandarăm statuia la celebrul sculptor Frémiet din Paris. Pentru orientarea artistului îi trimisesem deosebite fotografii ale eroului care îl reprezentau cu barba plină. Aşa îşi închipuise totdeauna poporul pe domnul Moldovei după o veche şi statornică tradiție.

Când, după lungi corespondențe, figura lui Ştefan pe care o concepuse Frémiet fusese aprobată de noi, şi statuia era turnată dar neexpediată încă, într-o zi Episcopul Melchisedek, în urma unei călătorii făcute în Bucovina, împrăştie vestea că adevăratul chip al lui Ştefan era fără barbă. El vine cu o disertație în Academie pentru a dovedi teza sa; Hasdeu o combate; părerile se împart şi se face un zvon foarte mare în public şi în presă asupra acestui punct: cu barbă, fără barbă. Noi, care formam comitetul, stăm nedumeriți. Statuia fiind gata, un moment mi se păru că am lucrat ani întregi în zadar şi simțeam oarecare discurajare. În aceste împrejurări Nicu Xenopol vine o dată să mă vadă în Academie şi mă roagă să-i dau desluşiri în chestiunea barbei lui Ştefan, căci ar fi silit să scrie despre aceasta în *Românul.* Eu, drept răspuns, i-am pus întreg dosarul Academiei înainte şi l-am rugat să studieze şi să-şi facă singur convicția. După cetirea dosarului, Xenopol îmi declară că neexistența barbei lui Ştefan nu e destul de bine stabilită, că lucrul i se pare lui foarte îndoielnic şi că comitetul ar face bine să menție vechea figură care corespunde credinței populare.

Foarte mulțumit de acest rezultat, am luat a doua zi *Românul* ca să cetesc în ce mod Xenopol şi-a expus părerea; când, ce să văd? Articolul de la început până la sfârşit era o

satiră contra comitetului nostru şi în special contra mea, de a căruia nedumerire îşi bătea joc. *Bietul d. Negruzzi* se teme să nu fi lucrat pentru barba împăratului, *bietul d. Negruzzi* nu vrea să dea perdaf barbei lui Ştefan cel Mare, *bietul d. Negruzzi* în sus, *bietul d. Negruzzi* în jos...

Când un tânăr pe care l-ai ținut pe genunchi ca copil şi i-ai făcut bine o viață întreagă te combate cu argumente, lucrul nu e plăcut, dar e admisibil; când te ocărăşte, este dureros, dar în sfârşit, nemulțumirea e în natura umană, însă când un asemenea tânăr îşi bate joc cu ironie de acel ce l-a strâns în brațe – numai pentru plăcerea batjocurei –, aceasta întrece toate marginile până la care merge rasa arică. După cetirea acelui articol eu am întors spatele lui Nicu Xenopol şi n-am mai răspuns la salutarea sa când îl întâlneam.

Caracteristic pentru acest domn este că, deși vedea lămurit că nu voi să-l mai cunosc, el avu cutezanța să vie nepoftit la mine în Iași, într-o seară de Junime. A trebuit ca atunci să nu-i întind mâna şi să-l privesc cu ochi plini de mirare, pentru ca să se convingă în sfârşit că între el şi mine relații nu mai pot fi. Dar anii au trecut și au şters multe sentimente neplăcute. În timpul din urmă relațiile au reînceput, dar nu cele de odinioară…

O altă figură destul de neplăcută a fost acea a unui domn Nicu Lazu. Într-o zi am primit din Cernăuți, iscălite cu acest nume, nişte poesii şi o scrisoare care m-au interesat foarte mult. Voind să ştiu cine este acest Nicu Lazu, i-am cerut desluşiri asupra trecutului său. Drept răspuns el mi-a trimes o lungă autobiografie cu atâta spirit scrisă încât şi eu când am cetit-o întâi, şi întreaga Junime când a luat cunoştință de dânsa mai târziu, a simțit pentru autor un viu interes. După obiceiul nostru, l-am întrebat de nu voieşte

să se aşeze în Iaşi şi el mi-a răspuns afirmativ, însă numai în cazul când i-am procura un post. Tot Nicu Gane, ca primar, trebui să caute acea funcţiune dorită şi o găsi după câtva timp la o vacanţă ce se produsese. Lazu veni. Dar ce figură puţin simpatică, ce maniere arogante! În curând el displăcu tuturor, şi eu am început a mă căi că l-am adus printre noi. După câteva săptămâni el plecă din Iaşi şi-mi trimese o scrisoare în care mă ocărea de sus până jos că nu i-am găsit un post mai bun, mai vrednic de un bărbat cu meritele sale. Totodată el ne expedie – spre marea noastră ilaritate – două demisii scrise, una din funcţiunea comunală, şi alta din Junimea! Mai târziu, aşezându-se la Piatra, el a scris contra noastră prin gazete. Întâlnindu-l prin munţi la o călătorie a mea, el se făcu că nu mă cunoaşte şi numai în primăvara anului 1888, când unii membri ai Junimii compuseră guvernul, el îşi aduse aminte că-i făcusem bine odată şi-mi scrise, rugându-mă să stăruiesc să i se încredinţeze iarăşi un post cât se poate de neînsemnat de astă dată. Se înţelege că nici nu i-am răspuns.

Trecând la alte figuri mai plăcute, pe care îi consider asemenea ca copii ai Junimii, trebuie să menţionez mai întâi pe Ştefan Vârgolici şi pe Samson Bodnărescu. Cel întâi fusese trimes de guvernul nostru la Madrid ca să studieze literele. Nici un alt motiv nu se poate admite pentru alegerea unei Facultăţi de Litere aşa de puţin celebre în zilele noastre ca acea din Madrid, decât numai capriciul influentului director al Ministerului de Instrucţie de atunci, d-l V. Alexandrescu-Urechia, care se plimbase în tinereţa sa prin Spania, se însurase cu o spaniolă, şi păstra oarecare cult pentru această ţară. Vârgolici stătu câţiva ani în Madrid, apoi îşi urmă studiile la Paris, unde se zice că şi-a trecut

licența în Litere. Cunoscându-l eu, încă din casa mea părintească, unde Vârgolici venea, ca tânăr sfiicios, să arate tatălui meu întâile sale încercări literare, îl consideram ca prieten înainte de plecarea sa în străinătate. De aceea am fost în corespondență cu dânsul tot timpul cât a lipsit din țară. De la întâiul an al *Convorbirilor*, el a devenit conlucrătorul nostru. Întâi îmi trimese câteva poesii originale, apoi deosebite studii asupra literaturii spaniole şi alte articole scrise într-o frumoasă limbă românească.

Însă soiul de scrieri în care s-a deosebit mai ales, împreună cu Naum, a fost traducerile în versuri. Dar pe când Naum a tradus numai poesii franceze, Vârgolici, pe lângă aceste, a mai tradus în româneşte şi poesii latine, spaniole, engleze şi germane. Sunt capodopere de Schiller foarte bine reproduse în limba noastră, şi adesea lucrările sale au fost mult lăudate de Junimea. Cetirea traducerii poemei lui Schiller *Die Glocke* a încântat chiar într-o seară toată Societatea. Cu vremea producția de poesii originale se rări de tot şi ades se râdea de dânsul când mai venea cu vreuna. În special Vârgolici a fost foarte satirizat de noi pentru o poesioară intitulată *Om şi om.* Corectitudinea formei versurilor o poseda însă aşa de mult, încât el era însărcinat cu îndreptarea poesiilor străine „reparabile" când aceste se trimeteau precum am spus „la gialăul lui Io Spako".

Statornic junimist în timpuri bune ca şi în timpuri rele, prieten sincer cu un caracter egal, cu o inteligență mijlocie, dar cu învățătură multă şi variată, conştiincios la treabă, Vârgolici este tipul unui foarte bun profesor şi burghez onorabil.

Samson Bodnărescu, mult mai sfiicios şi mai tăcut, avea poate mai puțină învățătură decât Vârgolici, dar era desigur

înzestrat cu o mai bogată imaginație. La început junele autor bucovinean ce se lipise cu dragoste de noi părea chiar că are un talent poetic însemnat. Când veni întâi în Junimea cu tragedia sa *Rienzi*, toți am fost surprinşi. Curajul acestui tânăr de a se risca el cel întâi din toți autorii români într-o tragedie istorică originală în cinci acte şi în versuri, ba încă în necunoscutele versuri albe, având forma iambului, merita să fie îmboldit. De asemenea încercările sale de a compune în româneşte hexametre şi pentametre în formă antică erau foarte lăudabile, chiar şi din cauză că se dovedea cu aceasta cât de uşor se potriveşte limba noastră la formele cele mai grele şi mai variate de prozodie. Dar un mare păcat a avut Bodnărescu: el a fost obscur totdeauna în modul lui de a se exprima şi poate de a cugeta. Din cauza unui asemenea defect, oricât de bine şi frumos ai scrie, nu poți fi gustat decât de un număr foarte mărginit de cetitori, ceea ce însemnează că niciodată nu vei fi primit de către un popor întreg ca un adevărat poet al său. Bodnărescu nu s-a putut îndrepta de acest neajuns și a rămas şi va rămâne puțin cunoscut. Ca şi pentru Xenopol, aşa şi pentru Bodnărescu noi ne-am cotizat să-l trimitem în străinătate, dar în loc de a alege Parisul, unde poate contactul cu via și impresionabila populație a marelui oraş ar fi ajutat lui Bodnărescu să se scoboare din nouri pe coaja pământului, el a preferat să meargă la Berlin, unde s-a cufundat tot mai mult în meditațiuni confuze şi obscure. Toate tragediile şi scrierile sale posterioare păstrează acelaşi caracter. Întors în țară, el fu numit bibliotecar, apoi profesor la Şcoala Trei Ierarhi, de unde în curând epitropia aşezământului Başota îl hotărî să primească a dirige liceul proaspăt înființat la

satul Pomârla. Acolo, om însurat, director conştiincios şi bine plătit, el a trăit la ţară liniştit, sănătos şi fără de grije. Dar lipsa unui cerc de oameni inteligenți și a oricărei îmboldiri au fost cauza că el s-a depărtat aproape cu totul de literatură.

Bodnărescu avea o natură blândă şi naivă care făcea din el un om foarte simpatic. Cât am râs de dânsul într-o seară în Junimea, când ne declara cu multă seriozitate că acum, după o lungă luptă şi cugetare, „începe şi el a se pleca spre panteism".

Toți au felicitat de-a rândul pe Bodnărescu de această profesie de credință, şi apoi Pogor, ca şef al junimiştilor panteişti, a primit pe neofit cu un discurs plin de povețe panteiste, l-a binecuvântat, şi a sfârşit prin a-i declara că „*dignus est intrare in nostro docto corpore!*"[1]

Nu pot sfârşi acest capitol fără a vorbi de alți doi membri ai Junimii, care nu ne-au fost prieteni la început, ci numai târziu şi cu greu s-au hotărât să vie în Societatea noastră. Însă, prin un fenomen ce se vede adeseori, ei au devenit la urmă cei mai înflăcărați şi mai pasionați membri ai Junimii. Aceştia sunt Anton Naum şi Ion Creangă.

Cel întâi, fiul unui mic bacal şi arendaş din Iaşi, rămase orfan încă din pruncia sa. Averea moştenită îi fusese administrată – după vechea şi defectuoasa legiuire a Moldovei – sub controlul şi răspunderea tribunalului superior numit *Comisia epitropicească*, ceea ce înseamnează că nu-i fusese administrată defel. Ajuns la majoritate, Naum s-a trezit în loc de bani cu mai multe procese începute contra foştilor membri ai divanului sau, mai bine-zicând, contra fiilor

1. Este demn să intre în cercul nostru de învățați! (lat.) (n.ed.).

acestora, căci vechii boieri epitropi murise de mult. Unul din acei membri ai Comisiunei epitropiceşti fusese şi tatăl amicului nostru Scarlat Capşa, aşa încât, fără voia lor, Naum şi Capşa, deşi prieteni, se găseau în judecată. Mai mulți din noi intervenind atunci spre a înlesni o tranzacție, Capşa a trecut lui Naum două viişoare ce avea lângă Iaşi şi pacea s-a făcut într-un ceas.

Nimic în figura şi manierele lui Naum nu aduce aminte de originea sa plebeiană. Din contră el are un aer de distincție foarte caracteristic, el e zgârcit la vorbă, sobru de gesturi, totdeauna elegant îmbrăcat, timid, melancolic şi mizantrop. Mult timp Naum a avut o antipatie contra Junimii, fără a-şi da seamă pentru ce, poate numai de frica introducerii unui element nou în viața sa, iar când s-a hotărât să vie la Societatea noastră, el sta totdeauna tăcut şi asculta. Din poesiile sale rareori se putea hotărî să ne citească vreuna, căci tremura de orice observație ş-apoi era aşa de emoționat, că sângele i se urca în față, un nod se punea în gât și nu era în stare să reciteze un vers. În rarele cazuri însă, când avusese destulă energie spre a-şi învinge sfiala şi a ne ceti ceva, aprobarea Societății îl făcea fericit, și ochii îi străluceau de mulțumire. Obişnuit însă „pudicul Naum", după cum fusese poreclit, petrecea în colțul ascuns unde se ținea aşa de bine, că cu timpul nici mai cunoştea altă lume decât Junimea, nici mai admitea că pot fi oameni capabili sau onorabili afară de junimişti.

În ultimii ani ai şederii mele în Iaşi, Naum venea adeseori să petreacă seara la mine, dar în trei sau patru ceasuri abia de vorbea câteva cuvinte. Stând singur ca un cuc la via sa de la Copou, el devenise cu timpul aşa de melancolic, încât ideea sinuciderii i se prezentă ca unica scăpare de tris-

tețea şi urâtul de care se simțea cuprins. Într-o zi el destăinui aceasta lui Grigore Buicliu, cu care totdeauna a fost foarte prieten, mărturisind însă pe de altă parte că i se propune o însurătoare şi adăogând că el se pleacă mai mult spre întâia măsură. La aceasta Buicliu i-a răspuns cu multă logică şi dreptate: „Cearcă întâi cu căsătoria şi dacă nici aceasta nu-ți înseninează sufletul, combinația cealaltă tot rămâne posibilă, căci nu ți-o poate lua nimeni." Naum a ascultat sfatul prietenului său şi a făcut bine. Deşi n-a devenit mai vorbăreț decât era, totuşi nevasta şi copiii dimprejurul său i-au mai alungat se vede din gândurile cele negre, căci el trăieşte, e sănătos, se ocupă cu pasiune de grădinărie, ba încă a cumpărat o casă în oraş, unde petrece iarna şi în care a găsit un adăpost contra singurătății de la vie.

Ca direcție literară Naum e poate ultimul reprezentant al clasicismului pur. Din autorii clasici, greci, latini şi francezi, nu-l poți scoate. Aceasta e statornica şi exclusiva sa hrană intelectuală. Cu Horațiu se scoală, cu Virgiliu petrece ziua, cu Boileau şi André Chénier se culcă. În general Anton Naum, ireproşabil ca onorabilitate, corect în formă şi ca om de societate, şi ca poet, plimbându-se întotdeauna singur pe Calea Copoului, unde-i este via, şi ținându-se drept la 60 de ani ca alții la 25, cu părul de tot alb şi îmbrăcămintea sa îngrijită, pare un om din alte veacuri mai clasice decât al nostru, şi rătăcit din întâmplare pe la noi[1].

La glumele lui Pogor, care numea pe marele satiric francez „porcul de Boileau", doar va necăji pe Naum, acesta nu răspundea nimic, cel mult un zâmbet uşor îi zbura peste buze. Chestiunile sociale nu-l interesau, îndeobşte el trecea

1. Anton Naum a murit în 28 august 1917 în al 89-lea an.

cu deplină nepăsare, şi poate chiar cu dispreţ, pe lângă mulţime, având drept deviză faimosul vers al lui Horaţiu:

Odi profanum vulgus et arceo.[1]

Ion Creangă, fiul răzeşului din Humuleşti, ţăran necioplit din creştet până în tălpi, gros şi gras, nepieptănat şi îmbrăcat prost, era tocmai contrariul lui Naum, şi a trebuit o societate ca Junimea şi un interes comun pentru literatură ca să poată apropia pe aceşti doi bărbaţi atât de deosebiţi. După cum o spune singur în amintirile sale, Creangă, făcându-se popă, ţinea cu drag la diaconia lui. Liberal în ideile sale politice, el să dăduse cu adversarii noştri din Iaşi care compuneau aşa-zisa Fracţiune liberă şi independentă. Deşi fusese la Şcoala Trei Ierarhi şcolarul lui Maiorescu şi recunoştea acestuia mari calităţi didactice, ca fracţionist el nu ne putea suferi, închipuindu-şi că noi voim să vindem ţara nemţilor şi jidanilor. Eu am vorbit cu Creangă pentru întâia oară la o alegere în sala Primăriei de Iaşi. Eram candidat la deputăţie şi discutam în dreapta şi stânga cu alegătorii, stăruind să mă voteze, când văd pe un institutor numit Urziceanu în vorbă cu un popă. Acest Urziceanu venise odată la mine şi mă rugase – deşi nu-l cunoşteam – să-l apăr ca advocat într-un proces corecţional, „din pură colegialitate“, fiindcă amândoi eram învăţători. Eu, plin de bunăvoinţă, i-am luat apărarea cu deplin succes, obţinând achitarea lui. Acum socoteam că drept răsplată puteam spera cu siguranţă în votul lui Urziceanu. Mă apropii deci de dânsul, îi aduc aminte îndatorirea ce i-am făcut şi îl rog să mă voteze. Însă în locul lui Urziceanu, care sta confuz şi

1. Urăsc mulţimile neştiutoare şi mă feresc de ele (lat.) (n.ed.).

ruşinat, văd că popa îmi răspunde cu isteţie în modul următor: „N-are a face una cu alta, domnule Negruzzi, d-ta i-ai făcut un serviciu privat, şi aci e vorba de trebi publice. Bate dumneata la alte uşi, noi, oamenii cei mici, votăm pe-ai noştri.“ „Să ştii, părinte, i-am răspuns eu mânios, că nu cer nici astăzi şi n-am să cer în veci votul Sfinţiei tale! Dar are să vie o zi când singur ai să mă votezi fără stăruinţa mea.“ „Să aşteptăm vremurile acele“, îmi replică preotul cu ironie.

…Şi în adevăr vremile acele au venit! Cât de des, fără a-i zice vreo vorbă, Creangă nu numai a votat pentru mine mai târziu, dar încă mă lăuda în discursurile ce ţinea la întruniri publice şi alerga prin mahalale făcând o activă propagandă pentru mine printre alegători! Creangă era totdeauna un orator iubit în adunări populare, şi eu la dânsul m-am gândit când am creat pe părintele Smântână în o copie de pe natură intitulată *Electorale.* Răspopit de Mitropolitul Calinic din cauză că fără voia arhiepiscopală purta pălărie în loc de potcap, Creangă ajunsese într-o vreme aşa de sărac încât nu avea cu ce trăi. În această situaţie el se duse la generalul Tell, pe atunci ministru de Culte şi Instrucţie publică, şi-l rugă să-l numească institutor. „Ce, pe un răspopă să-l fac eu dascăl!“, strigă Tell, „fugi din ochii mei că mă îmbolnăvesc!“ Desperat, Creangă se adresă către fracţionişti, prietenii săi politici, cu rugămintea să facă ceva pentru dânsul, dar nimeni nu mişcă măcar din deget. Norocul său făcu însă că Maiorescu înlocui atunci pe Tell, la minister. El, ştiind că Creangă e un bărbat inteligent, îi găsi îndată o catedră la o şcoală primară din Iaşi. Fapta lui Maiorescu apropie pe Creangă de Junimea şi de la o vreme el stărui pe lângă câţiva membri ai Societăţii, în special pe lângă Eminescu, ca să-l introducă printre noi.

Eminescu veni cu el într-o sâmbătă seara la mine acasă, dar la intrarea lor în Junimea un zâmbet a zburat pe buzele tuturora. Şi Creangă, şi Eminescu erau roşi la faţă, aveau ochii turburi şi râdeau liniştit cu fericirea omului beat: ei veneau împreună direct de la Borta-Rece, o cârciumă vestită pentru vin vechi de Cotnar. Intrarea aceasta în Junimea i-a fost spre bine lui Creangă! Tot ce s-a cetit şi discutat în acea seară el le-a auzit mult mai frumoase prin perdeaua beţiei, a visat de ele noaptea şi a două zi dimineaţa s-a deşteptat junimist înfocat, precum a şi rămas până la moarte.

Ce fericită achiziţie pentru Societatea noastră acea figură ţărănească şi primitivă a lui Creangă! Tobă de anecdote, el avea totdeauna câte una disponibilă, fiind mai ales cele corosive specialitatea sa, spre marele haz a lui Pogor, a lui Lambrior, ba se poate zice – afară de Naum – a tuturor junimiştilor. Când râdea Creangă, ce hohot puternic, plin, sonor, din toată inima, care făcea să se cutremure păreţii! Singur râsul lui înveselea Societatea fără alte comentării! Şi când aducea în Junimea câte o poveste sau novelă, şi mai târziu câte un capitol din *Amintirile* sale, cu câtă plăcere şi haz ascultam sănătoasele produceri ale acestui talent primitiv şi necioplit! Din nenorocire, el n-a sfârşit amintirile sale! Şi Creangă, ca şi Xenopol, *s-a pus în salce* la o babă din mahalaua Păcurari şi când a ieşit de-acolo după şase săptămâni n-a mai putut redobândi sănătatea. Un leşin l-a apucat o dată în clasă pe când da lecţie şcolarilor, şi vreo două ceasuri a fost crezut mort.

După o lungă cură, Creangă a scăpat, dar el nu şi-a mai putut recâştiga puterile pierdute până la moartea lui urmată în 31 dechemvrie 1889.

Prieten intim cu Eminescu, Creangă plângea în zilele sale de sănătate nebunia poetului, şi Eminescu în momentele lucide vărsa lacrămi după boala povestitorului popular. Moartea timpurie a acestor doi bărbaţi, unici în specialitatea lor, a fost o pierdere mare pentru literatura naţională.

CAPITOLUL XII
Banchetul

Am spus în Capitolul II al acestor amintiri că Maiorescu introdusese încă în anul 1864 obiceiul prânzurilor comune care trebuiau să contribuie la întărirea sentimentului de colegialitate între profesori, dar care în realitate nu-şi îndepliniseră scopul. Mai mulţi amici petrecuseră vesel împreună, însă, în loc de colegialitate, domnea între profesori o tot mai mare duşmănie.

După înfiinţarea Junimii, Maiorescu luă drept pretext aniversarea Societăţii spre a invita pe toţi membrii la o masă şi propuse, întâi în anul 1867, ca fiecare să aducă o mică scriere comică ori satirică pentru acea ocaziune. Mai toţi am venit cu câte un manuscript în buzunar şi, fiindcă ideea cea mai naturală era ca să râdem puţin unii de alţii, mai ales pentru fapte sau întâmplări recente, fără nici o înţelegere prealabilă, toate scrierile compuse ad-hoc s-au ales a fi satire în proză sau versuri contra altora dintre noi, şi astfel am făcut chef mare pe socoteala noastră proprie.

Aşa de mult a prins aceasta chiar de la întâiul banchet al Junimii, încât am repetat-o şi în anii următori, până când cu vremea s-a făcut un obicei: când ziceai *aniversară* ziceai banchet şi, când ziceai banchet, ziceai luare în râs reciprocă.

Toate scrierile aduse la aniversări se păstrau într-un al doilea dosar al Junimii, „Dosarul Aniversărilor“, care astăzi nu mai este. După un banchet ținut în anul 1873 la un otel ce exista pe atunci în Iaşi, numit Hôtel du Nord, dosarul nu s-a mai găsit. Eu credeam că l-a luat Pogor, care îl păstra obişnuit, dar acesta ori l-a uitat, ori l-a pierdut – faptul e că dosarul a dispărut spre marea noastră nemulțumire şi chiar îngrijire, căci căzând pe mâna unor duşmani ai noştri ne puteam aştepta la o publicare totală sau parțială a cuprinsului său, ceea ce ar fi fost de tot neplăcut.

Mai întâi afacerile noastre intime din Junimea, unde toți ne dezbrăcam de convențiunile sociale obişnuite, nu aveau a face cu restul lumii, apoi în dosar se găseau adesea şi versuri satirice nu tocmai decente, de care un duşman se putea foarte mult folosi contra noastră, arătând că suntem cine ştie ce societate de oameni imorali. Însă după toate probabilitățile dosarul nu a fost furat, căci au trecut de atunci 16[1] ani şi nimic n-a transpirat de găsirea lui.

Ziua aniversară a înființărei Societății nefiind deloc fixată, noi alegeam de regulă pentru serbarea ei o sâmbătă dintre 20 octomvrie şi 20 noiemvrie. Atunci țineam întâi o Junime obişnuită până pe la 11 noaptea, iar apoi treceam cu toții în sala unde masa era întinsă şi beam şi mâncam până pe la 2 după miezul nopții; adesea cei mai veseli făceau chef chiar şi mai târziu. Aşa a mers până la anul 1881, când cina aceasta în timpul nopții nu a mai părut potrivită cu stomacurile mai îmbătrânite şi mai sensibile ale multor junimişti, şi banchetul s-a schimbat într-un prânz obişnuit pe la 6 seara.

1. Anul 1889.

Aşadar, se cetea şi în acele seri ca la Junimile ordinare întâi estractele pentru „Dosarul Curiozităților“, apoi poşta redacțiunii, apoi manuscriptele pentru *Convorbiri* etc., după care se trecea la compozițiile făcute ad-hoc; câteodată se mai ceteau unele din scrierile anilor trecuți, făcându-se mare haz, iar apoi se începea mâncarea şi berea, ceea ce negreşit contribuia şi mai mult la creşterea veseliei.

În anul 1867 toți am adus bucăți comice, chiar şi Miluță Cerkez. Maiorescu venise cu ilustrații scoase nu știu de prin ce cărți reprezentând pe fiecare dintre noi în vreo poză caracteristică; eu am compus o lungă poemă intitulată: *Apelul redactorului „Convorbirilor“ către colaboratorii săi din Junimea* şi am petrecut minunat în cercul mai restrâns ce era atunci. Un an mai târziu, tot găzduiți de Maiorescu în spațioasa casă din fața Primăriei în care se mutase, eram mai numeroşi, căci, pe lângă toți cei din Iaşi, venise şi Alecsandri de la Mirceşti, mai luase parte şi Alexandru Ghica Brigadir, şi ca representanți ai tipografiei şi librăriei erau invitați Bernhard şi Lewandowski.

Atunci s-a băut zdravăn. Ştiu că noaptea târziu mai rămăsesem vreo opt sau nouă şi am aflat a doua zi că, după ce am plecat eu, s-a format un septuor, compus din Alecsandri, Carp, Leon Negruzzi, N. Burghele, Bernhard, Alexandru Ghica şi Maiorescu, care au dus-o departe. Acest din urmă, ca și Pogor, nu bea deloc şi totuşi petrecea minunat în mijlocul amatorilor de vin. Al. Ghica, după ce desemnă caricatura celor din urmă prezenți la banchet, adormi şi fu transportat pe brațe până la o trăsură; Carp, amețit de tot, se culcă pe vreun ceas şi, deşteptându-se, reîncepu a bea, deveni sentimental şi se puse să îmbrățişeze pe toți ceilalți făcându-le declarații de eternă amicie; Leon Negruzzi se făcu bătăios şi căută ceartă prietenilor, învinovățându-i că

i-au şterpelit pălăria, care nu se mai afla nicăieri. El se credea într-un restaurant şi adresându-se servitorilor le cerea întruna *socoteala finală şi un cognac*; Burghele şi Bernhard turnau pe gât pahar peste pahar în linişte, bucurându-se de veselia celorlalţi, iar Alecsandri, retrăgându-se între cinci şi şase din ziuă şi văzând cercul aşa de redus, îşi exprimă mirarea cum de tinerii din ziua de azi se culcă aşa de devreme şi gustă aşa de puţină băutură.

În acel an fusese la ordinea zilei în Junimea poesiile populare, încât eu am ales forma aceasta pentru a cârâi puţin pe câţiva amici.

Din multe poesioare compuse de mine în formă populară pentru junimişti, iată tot ce întâmplarea a făcut să găsesc, cotrobăind prin vechi hârtii ale mele.

Lui Carp

(Carp se alesese deputat în opoziţie la Vaslui şi făcuse o interpelare fără succes ministeriului.)

Pasăre galbenă-n cioc
Hop, hop, hop şi boc, boc, boc.
Carp se duce-n Adunare
Fuga, fuga mare!

Pasăre galbenă-n cioc
Hop, hop, hop şi boc, boc, boc.
Carp face-o interpelare
'N gura, gura mare.

Pasăre galbenă-n cioc
Hop, hop, hop şi boc, boc, boc.
Ion Brătianu îi răspunde
Carp unde s-ascunde?

Lui Th. Cerkez

(Administratorul Tipografiei Junimii)

Frunză verde, pepeni verzi
Eu sunt Theodor Cerkez.
Fost-am la tipografie
Ca s-o scot din mofluzie.

Fui o lună, fui şi două,
Fost-am patruzeci şi nouă.
Ş-aşa bine am gerat
Că de tot s-a înglodat.

Lui V. Pogor

(Înfiinţător şi principal proprietar al Librăriei Junimii)

Răvaş puică, răvaş dragă,
Răvaş de la Ministru,
Că eşti Prim-prezidentu[1]
Las' să vie, dracul ştie,
Calea mărăcini să-i fie.
Of! Of! prezidenţa
Las-o la pârdalnica!

Răvaş Pogor, răvaş dragă
Răvăşel de la Hachette
C-a venit înc-un pachet.
Las' să vie. Domnul ştie
Calea trandafir să-i fie.
O dugheană am luat
Mândră ca de împărat,
Jos în casa Băncilor,
În faţa jidanilor
Of! of! librăria
Asta e nădejdea mea.

1. Pogor fusese numit prim-prezident al Curţii de apel din Iaşi.

Lui N. Quintescu

Frunză verde de mălai
Sunt Quintescu Neculai.
Sunt Quintescu Neculai
Frunză verde de mălai.

Lui V. Alecsandri

(Pe atunci mulți membri ai partidului liberal purtau plete lungi şi cravată albă.)

Cine bate la portiță
Bădiță, Bădiță?
De eşti roş[1] cu lungă chică
Îndopat de politică
La noi n-ai ce căuta
Du-te la pârdalnica.

Vino, vino, la portiță
Bădiță, bădiță.
Nu-s din cei cu chica lungă,
Ci din codru de la Strungă.
N-aduc ştiri politiceşti
Sunt poetul din Mirceşti!

Să nu intri pe portiță,
Bădiță, bădiță,
Că-ți deschidem poarta mare
Ca să vii cu triumfare
În mijlocul „junilor“
Că tu eşti bădița lor!

Vin poete din Mirceşti
Cu cântece bătrâneşti,
Cu doine nemuritoare,
Mărgărite, Lăcrămioare,

1. Liberalii îşi ziceau atunci „roşii“.

Cu pasteluri câmpeneşti
Culese pe la Mirceşti.
Şezi în frunte, măi voinice,
Nalt Ceahlău între colnice,
Stejar verde-ntre mlădițe,
Bădiță, bădiță.

De la anul 1869 înainte, nu a mai fost chip să ne adunăm aiurea pentru serbarea aniversării decât pe la otelurile cele mai mari din Iaşi; aşa ne înmulțisem că nu mai intram în case particulare. De aceea, Junimea fixa cu o săptămână înainte ziua banchetului şi delega câțiva dintre membrii ei ca să aleagă sala şi să puie la cale cu otelieru condițiunile prânzului. În această delegație se grămădeau totdeauna acei dintre tineri care găseau o plăcere particulară întru gustarea vinurilor. Hotărând aceşti delegați toată programa, în următoarea Junime se da de ştire unde se va serba aniversarea şi cât va fi contribuția fiecăruia. Însă pe lângă aceasta, eu în calitate de secretar perpetuu, trebuia să mai fac şi invitații scrise, pe cât se poate de hazlii – aşa introdusesem obiceiul şi se statornicise tradiția.

Invitația aceasta a avut când forma unei citațiuni ca la tribunal, când a unui afiş ca la o reprezentație teatrală, când a unui anunciu de jurnal etc. Altă dată era făcută în versuri, cu aluzii la ceva petrecut în Junimea. Aşa, de exemplu, într-un an în care se discutase mult despre onomatopee, eufonii şi cacofonii, invitația cuprindea un şir de versuri pline de o grozavă cacofonie:

Ca calul care fuge după o lungă muncă
Prin luncă, văi şi câmpuri, prin câmpuri, văi şi luncă
La grajdul odihnirii, sau cu catârul care
Aşteaptă oara dulce când sacul din spinare

O să i-l scoată-n fine: ca cârdul de cocoare
Ce-alergă'n țări mai calde în grabnică zburare,
Ca cataractul aprig ce-n vale se aruncă,
Ca călătorul grijnic c-acasă să ajungă
Amarnic se grăbeşte, că câte sunt în lume
Compărăciuni de-acestea (că câte sunt anume
Afla eu nu putea-voi) aşa să te grăbeşti
La douăzeci octomvre în Iaşi să te găseşti etc.

În anul 1876, când se retrăsese guvernul Lascar Catargi, din cabinetul căruia făcuse parte întâi Maiorescu, apoi Carp şi Th. Rosetti, şi o prigonire înverşunată începuse nu numai contra foştilor miniştri, ci şi contra amicilor lor, Junimea avu poate unul din cele mai vesele banchete ale sale. Invitația era următoarea:

Pentru 24 octomvrie 1876

Deşi paraponisiți
Şi din buget izgoniți,
Junimiştii numeroşi
Se adună tot voioşi
Pentru a 13-a oară
La a lor aniversară.
Vin amice aşadar
Să ne treacă-acest pahar,
Iară pofta ți-o trimit
Tot eu
Cel obişnuit.

Altă dată, pe la 1881, Junimea se luptase mult cu scriitorii transilvăneni care persistau în a schimosi cuvintele româneşti, a inventa altele imposibile şi a scrie o limbă deosebită de a noastră de hatârul latinității. Pe lângă aceasta mai întrebuințau un stil greoi şi nesuferit, cu întorsături

traduse din nemţeşte. Invitaţia se scrise atunci în acea limbă literară din Ardeal:

Onorabile şi mult stimate Domnule,

Aţi binevolit a ne da incradiamentu, şi a ne causa complacere intimpinănd societatea noastră social literariă Junimea cu onoarea de a vă considera ca membru al ei; aţi binevolit a ne tinde sucursul literariu totdeauna; aţi binevolit a frequenta siedintiele social-literarie ale mencionatei societati.

Au nu sunt aceste toate un viu documânt că vă jace la animă prosperarea numitei? Au doară anima noastra ar putea fi nerecunoscatoria catra Onorat Domnia Voastră? Nu!! Prin consecintia ve facem cogaţiune să bene-voliti a asista cu mult preţuita presentia D-voastră la social literariul.

BENCHETU

care va găsi locu Sambata in 14 Brumariu an. cur., cu acea indigetare cum ca fiecare va solvi cu propriele sale spese consumarea solida şi liquida. Asecurandu-ve de recunoscentiune şi incheiandu in sperare ca modestane poftire va fi bine imbratisiata de Onorat d-voastră, inchinam cu strigatul fierbinte de: „Să trăiască!"

Din siedinitia Societăţii social-literaria Junimea în Brumar 1881.

Sinceru stimatoru
Negrutiu
notaru coresp eternu

Una din aceste invitaţii cu totul intime ale noastre, făcută în forma unei reclame, a fost dată publicităţii drept probă de lipsă de spirit a Junimii şi secretarului ei de G. Panu, care se supărase pe noi. O alta ce imita o invitaţie la botez a fost asemenea publicată de răposatul poet Dimitrie Petrino în anul 1876, cu accente de indignare contra necuvioasei Societăţi cari îşi bate joc de sfânta religiune a părinţilor

noştri. Petrino se mâniase pe Junimea din cauza criticei ce Societatea făcuse odată unei poesii ce el venise să ne cetească. Dar aceasta era numai un pretext: adevărata cauză a relei sale purtări față de noi era alta. El părăsise Bucovina şi venise în România pentru a-şi reface o poziție socială după ce risipise însemnata sa avere părintească. Ajungând partidul roş la putere în anul 1876, Petrino lovea în noi cu scop de a linguşi pe învingători. Purtarea lui Petrino față de Alecsandri, de mine, şi de alți prieteni şi protectori ai săi era atât de neînțeleasă, încât dovedea poate mai multă nebunie decât răutate. Numai aşa se explică cum Petrino îndrăzni să provoace darea în judecată a lui Eminescu pentru că ar fi făcut să dispară din biblioteca Universității de Iaşi cărți pe care judecătorul de instrucție le găsi aşezate pe rafturi la locul lor obişnuit.

Puțin timp după aceea murind „bardul Bucovinei“, precum Petrino fusese poreclit de Dim. Gusti, publicul l-a dat uitării şi nici eu nu voi mai vorbi despre dânsul. Despre G. Panu însă, care în zilele aceste joacă oarecare rol politic, ocaziunea îmi pare nemerită ca să zic câteva cuvinte.[1]

Din „Cei trei români“ – Tassu, Panu, Lambrior – cel întâi studia dreptul la Iaşi, unde eu eram profesor, ceilalți doi fusese şcolarii lui Maiorescu la Facultatea de Litere, de unde au şi ieşit profesori pe la şcoli secundare. Din cauza fracționismului său pasionat, Panu mai fusese răsplătit de acest partid puternic pe atunci în comuna Iaşi şi cu direcția şcoalei de meserii. Mai pe urmă am aflat că Panu era autorul unei poeme satirice intitulată *Boiericale*, prin care răspundea într-o foaie locală la satira mea *Electorale*, însă nu cu mare

1. Anul 1889.

succes. Fie că mai târziu Panu se dezgustase de fracțiune şi se dăduse cu partidul ajuns la putere, fie că se lăsase de politică, el intră în Junimea împreună cu ceilalți doi români pe la 1873, cu un an mai înainte ca Maiorescu să devie ministru de Instrucție publică; Nicu Gane, ca primar, făcând tot pe atunci o inspecție la şcoala de meserii, găsi o neorânduială desăvârşită. Deşi Panu administra bani publici, el nu ținea nici un registru de contabilitate; în loc de socoteli scrise în toată forma, s-au găsit nişte hârtiuțe fără dată, fără regulă; şcoala era în starea cea mai proastă… Uimit de atâta neglijență, poate chiar rea-credință, Gane era aproape hotărât să dea pe Panu în judecată, când eu, rugat de câțiva prieteni ai noului junimist, am intervenit pe lângă amicul meu, primarul, şi am stăruit să se mulțumească cu demisia directorului, fără a-l mai urmări pe cale penală sau disciplinară. Gane a cedat şi s-a mulțumit cu simpla demisie a lui Panu, care i-a exprimat atunci recunoştința sa pentru aceasta. Panu se deosebi în Junimea prin un şir de articole istorice foarte bine scrise şi în care, între altele, critica cu succes teoriile de pe atunci ale lui Haşdeu. Pe lângă aceasta, înlăuntrul Societății şi el, şi Lambrior îşi făcuse nume bun cu prelecțiunile populare ce ținuse şi prin expunerea totdeauna limpede a părerilor lor în discuțiunile Societății. Ca dovadă însă că de pe atunci Panu era considerat ca răutăcios, găsesc următorul pasaj în versurile făcute de mine pentru banchetul din 1874, sub titlul *Invocațiune la Musa de la Borta-Rece:*

. . . .

În timp ce Eminescu poesii ne citeşte
Invidiosul Panu prin colțuri se munceşte.
Să iscodească intrigi; cu mâna lui în taină
Pe Tassu, pe Verussi, îi trage-ncet de haină;

Lui Lambrior de-alături, din cap îi face semne
Vroind la aprigi critici cu sila să-l îndemne.

Şi când din ei vre unul începe-a critica
Cu fața strălucită abia poate-aştepta
Momentul când cuvântul îl ia, şi prăpădeşte
Pe junimistul timid ce lucrul său ceteşte.
Iar când a lui îndemnuri zadarnice rămân
Şi-n undiță nu poate să prind-un alt român,
Plin de venin îşi şterge obrazul ce asudă
Şi în dulceți şi apă îneacă a sa ciudă.

. . . .

Tot atunci şi Naum în o lungă şi spirituală poemă intitulată *Fotografia Junimii*, în care Aghiuță, un drac român, conduce la noi în țară şi în Junimea pe faimosul Asmodeu ce vine din Spania, zice vorbind despre Panu:

Apoi Panu, o şopârlă şi viclean şi cârtitor:
El când vede Caracuda că îi vine-n ajutor,
Se încoardă ca un şarpe, şi rumpând în carne vie,
Muşcă-n dreapta, muşcă-n stânga, c-o drăcească bucurie.

Maiorescu, ca ministru, alese pe Panu şi pe Lambrior din Iaşi, pe Gr. Tocilescu şi G. Dem. Teodorescu din Bucureşti şi-i trimise pe socoteala statului la Paris ca să studieze, unii istoria, alții, filologia şi în special limbile slavice. Din toți numai Teodorescu şi Lambrior s-au ținut de programa guvernului, însă, pe când Tocilescu se ocupa măcar cu studii asemănate, Panu se puse să facă politică radicală în Paris, unde se împrietenise cu fiii lui Costache Rosetti.

Principalul cap de acuzare la darea în judecată a lui Maiorescu în anul 1876 fusese că el a trimes pe aceşti patru tineri

la Paris fără concurs, şi era teamă ca guvernul roş să nu le desfiinţeze bursele. Panu, om practic, plecă atunci din Paris drept la Rosetti în Bucureşti, cu scrisori la mână de la fiii acestuia, şi stărui ca să nu li se taie subvenţiunile. Rosetti îl primi foarte bine şi îi răspunse să se întoarcă liniştit la învăţătură, la Paris, căci partidul său are a face cu fostul ministru, iar nu cu studenţii. Caracteristic mi s-a părut că Panu nu s-a dus atunci să vadă pe Maiorescu, care se afla în Bucureşti. Întors în ţară pe la 1880 cu o diplomă de doctor în drept, culeasă în grabă într-o Universitate liberă din Belgia pentru a avea un certificat de studii oarecare la mână, Panu reîncepu a frecventa Junimea, dar nu se mai ocupa cu scrieri istorice şi în general literare, ci se puse exclusiv pe politică, sprijinind cu energie guvernul Brătianu-Rosetti.

Într-o zi, viind Maiorescu din Bucureşti ne aduse în Junimea frumoasa poesie a lui Eminescu intitulată *Scrisoarea III*, pe care poetul tocmai o compusese. Cetirea acestei poeme produse un adevărat entuziasm în Junimea, când deodată Panu, din colţul unde şedea, îşi ridică glasul şi ne declară că versurile lui Eminescu cuprind aluzii politice, că sunt îndreptate contra partidului liberal, adăogând, spre uimirea noastră, că, dacă poesia se publică în *Convorbiri literare*, el părăseşte Societatea. Această notă discordantă era ceva cu totul neobişnuit în cercul nostru; s-a făcut atunci o mare şi lungă tăcere, apoi, ca şi când Panu n-ar fi zis nimic, s-a cerut ca poesia să se cetească din nou; versurile poetului s-au ascultat cu aceeaşi plăcere, şi eu am declarat că le voi publica în *Convorbiri*, fiind indiferent la o poesie aşa de frumoasă dacă cuprinde aluzii politice sau nu. În urma acestora Panu a spus către mai mulţi la sfârşitul şedinţei că se leapădă de Junimea, şi în adevăr de atunci nu s-a mai arătat în mijlocul nostru.

În urma unei declarații așa de categorice, era natural ca Panu să nu mai fie invitat la banchetul aniversar al nostru, ce se serba puțin după aceea. Se vede însă că aceasta l-a supărat – nici azi nu-mi dau seamă pentru ce –, căci deodată Panu s-a pus să batjocorească Societatea noastră prin jurnalul său politic *Lupta*, din Iași. El nu s-a sfiit să publice chiar invitația noastră, din care un exemplar îi căzuse din întâmplare în mână, fără a avea delicatețea să simtă că publicarea unei scrieri cu totul intime constituia o mare necuviință. În articolul său, el numi Junimea întreagă *netrebnică* și pe toți membrii în parte incapabili și neinteligenți, făcând o excepție pentru singurul Missir, cu care era prieten intim.

În fața acestor urmări ale lui Panu, eu nu i-am mai vorbit și am rămas străini unul altuia până pe la anul 1888, când i-am întins iar mâna la ieșirea sa din închisoarea unde se găsea pentru articole politice ce scrisese, văzându-l așa de prigonit de guvernul lui Ion Brătianu.

E păcat că Panu s-a lăsat de istorie, pentru care avea o aptitudine specială, și s-a vârât în politică, pe care o face poate cu talent, dar în tot cazul cu mare confuziune. Autor plăcut, el, cu tot tonul violent ce a introdus în jurnalistica noastră politică, scrie articole mai totdeauna bune și câteodată frumos cugetate. Dar de un caracter viu și susceptibil, el se lasă prea des condus în aprecierile sale de impresiunea momentului și de animozități personale. Panu poate fi un mare ambițios, dar este desigur un om foarte răutăcios. El a lovit mai ales în toți acei ce i-au fost prieteni și i-au făcut bine personal: în Gane, în Maiorescu, apoi în I. Brătianu și alții. Răposatul Conta acuza pe Panu de faptul rușinos că a trimes în secret la o foaie de opoziție o scrisoare intimă a sa, pentru a-l compromite ca om politic. Astăzi se zice că e

destul să ai un titlu la recunoştinţa lui Panu pentru a fi batjocorit de dânsul.

Ce alt om era răposatul Lambrior, cu faţa sa blândă, caracterul său bun şi manierele sale amabile! Totdeauna vesel, tolerant faţă cu toţi, inteligent, scriitor harnic; în relaţiile private era aşa de plăcut încât se zicea de dânsul că este o adevărată grădină.

Lambrior făcea pe toţi să petreacă în Junimea şi petrecea însuşi ca un împărat. Mai ales la aniversări era de o veselie nemărginită. Ce păcat că un om care întrunea ştiinţa solidă cu forma plăcută a trebuit să moară aşa de tânăr!

Dar să mă întorc la banchetul nostru. Între unsprezece şi douăsprezece noaptea, toată Junimea năvălea în sala prânzului şi se aşeza după voie. Nici un loc de onoare ori rezervat, nici o deosebire între junimişti bătrâni şi tineri, fondatori, Caracudă şi Cei nouă, junimişti de baştină, mai noi, sau numai invitaţi – toţi se aşezau după placul lor, unde voiau şi cum voiau. Pogor, deşi nu bea niciodată vin, precum am mai spus, se înveselea prin simpla împrejurare că se găsea la masă şi rupea gheaţa obişnuit de cum începea să mănânce. Însă adevărata veselie se arăta abia cu şampania. Atunci era momentul când secretarul perpetuu trebuia să ceară cuvântul pentru a-şi face discursul tradiţional întru laudele Societăţii şi a membrilor ei. Discursul începea invariabil prin cuvintele citate în Capitolul I al acestor *Amintiri*: „Originea Junimii se pierde în noaptea timpurilor. Nimic nu se ştie cu siguranţă istorică despre începuturile acestei faimoase şi nemuritoare Societăţi, dar iată ce zice tradiţia verbală, transmisă din generaţiei în generaţie până în zilele noastre.“ Oratorul spunea atunci că în toamna anului 1869 Maiorescu s-ar fi întâlnit cu Th. Rosetti într-o

căsuță suspectă de pe lângă biserica Banului din Iaşi, cum în acea întâlnire s-ar fi pus bazele înființării Junimii, cum Pogor, Carp şi Negruzzi, entuziasmați de faimoasa prelecțiune populară ținută de Th. Rosetti *Despre societatea modernă*, ar fi hotărât să dea cu ceilalți doi împreună o formă durabilă Junimii etc. Urma după aceea expunerea comică a tuturor meritelor Societății, pe urmă se glorificau membrii după tot felul de categorii; într-un an, de exemplu, după meserii: jurisconsulții (Tassu, Buicliu), militarii (Cerkez, Schiletti, Şerbănescu, Bengescu), bărbații politici (Carp), artiştii (Verussi), prelații (Creangă) etc. În alt an după specialitatea scrierilor, criticii, poeții, noveliştii, autorii dramatici, bărbații de ştiință, filosofii (între cari *învățătorul Leonardescu*) etc.… Iar sfârşitul era totdeauna un toast în onoarea Junimii.

Se înțelege că după dispoziția momentului discursul era mai bun sau mai puțin reuşit, dar, oricum era, totdeauna se făcea mare chef de dânsul. Cuvântarea secretarului se întrerupea de regulă de Pogor, care anunța că vrea să combată arătările oratorului. Pogor zicea atunci că expunerea istorică făcută de secretarul perpetuu era falsă: că Societatea Junimea ar fi mult mai veche decât întâlnirea din casa cea suspectă de pe lângă biserica Banului, căci muma Junimii ar fi o altă societate literară ce ar fi existat înainte, într-un cuvânt că Junimea ar fi existat înaintea înființării sale.

După aceste două discursuri contradictorii, lucrul rămânea încurcat şi originea tot obscură. Urma apoi toastul în onoarea *Convorbirilor literare*, a Celor nouă, a Caracudei, a fondatorilor, ridicate de Maiorescu, Carp, Alecsandri, N. Gane etc., precum şi de către oricare, în onoarea deosebitelor persoane prezente şi despre toate obiectele posibile şi chiar

imposibile. Potolindu-se discursurile, venea rândul povestirilor hazlii şi a anecdotelor. Şi din aceste erau câteva tradiționale ce se repetau în tot anul. Anecdota spusă de Creangă cu burlăcăritul în care imita vorba profesorului Suciu din Iaşi şi anecdota spusă de Caragiani cu duelul profesorului Cernătescu din Bucureşti erau de rigoare.

O anecdotă n-ar trebui niciodată scrisă, ci numai povestită, căci meritul ei atârnă de talentul expunerii, de expresiunea feții vorbitorului şi, adesea, de dispoziția ascultătorilor, care râd într-o zi de ceea ce în altă zi nu le produce nici măcar o zâmbire.

Însă, deşi cunosc slăbiciunea anecdotelor scrise, totuşi nu pot rezista ispitei de a nota citata anecdotă a lui Creangă: în anii 1866 şi 1867, când, după promulgarea Constituției, viața politică luă în toată țara un zbor destul de mare, o adevărată furie de întruniri publice izbucni în Iaşi. În acele adunări tot felul de oameni făceau propunerile cele mai variate şi mai ciudate în privința legislației, administrației, justiției. Era un *galimatias* de te tăvăleai de râs. Într-o seară Dim. Asachi, român cu barbă roşie, accent nemțesc, şi chip cel puțin original, care a şi sfârşit prin sinucidere, propune să se facă o lege prin care să se puie un impozit special numit „burlăcărit" pe bărbații ce nu se însoară (burlacii), căci ei ar fi funeşti statului. În public emoție, mulți însurați aplaudează, când deodată profesorul Suciu, care cu un accent ardelenesc şi vorbă pedantă, mai amestecând la fiecare frază câte un „bunăoară, fireşte, mai la vale, de pildă, după aceasta etc. etc. ...", cere cuvântul, se suie la tribună, şi combate propunerea lui Asachi în modul următor:

„Onorabilul cetățean cere bunăoară ca noi burlacii să plătim de pildă sau de exemplu fireşte o dare specială. Nu

mă opun se înțelege la aceasta, dar dacă într-o noapte onorabilul cetățean mă va găsi de pildă în vizită după aceea în casa sa bunăoară, pe lângă onorabila sa consoartă fireşte şi va voi să sară la mine mai la vale, în cazul acesta, am să-l opresc, zicându-i bunăoară: «Nu eşti în drept să te superi, onorabile cetățene, bunăoară, căci iată chitanța care dovedeşte că eu plătesc taxa pe burlăcărit fireşte.»" Un hohot de râs a izbucnit în sală, şi românii au scăpat de darea burlăcăritului, dar mult mai târziu am făcut noi adesea chef de reproducerea discursului din partea lui Creangă, desigur mai mult chiar decât a făcut publicul de cuvântul original al lui Suciu.

Dar, afară de istoria burlăcăritului, câte şi câte altele se povesteau, în care mai ales Caragiani, meşter mare, ne făcea să râdem până la lacrimi!

Maiorescu, după plecarea sa din Iaşi, venea regulat de la Bucureşti pentru serbarea Aniversării şi aducea cu el şi alți junimişti, care poate fără îndemnul lui n-ar fi făcut un drum aşa de lung și costisitor numai de hatârul banchetului.

În anul 1879, Maiorescu a venit cu şase alții deodată, între care cu I.L. Caragiale, care atunci a făcut întâia sa apariție în Junimea și spre marea noastră petrecere ne-a cetit aşa de bine piesa sa *O noapte furtunoasă*, că ne-am tăvălit cu toții de râs. Dar Maiorescu mai avea obiceiul să aducă și câte o teorie filosofică nouă din care foarte bine îmi aduc aminte de cartea lui Jäger *Die Entdeckung der Seele*[1]. Autorul expune în opera sa, cu multă ingeniozitate, cum sufletul se găsește mai ales în sensul odoratului, adică în miros, ceea ce făcu pe Pogor să boteze de îndată noua teorie filosofică: „panb…nismul".

1. *Descoperirea sufletului* (germ.) (n.ed.).

În anul 1883 am serbat două zile de-a rândul, și sâmbătă, şi duminică, aniversarea a douăzecea a Societății. Rar s-a întâmplat ca un banchet să nu fie plin de veselie de la început până la sfârşit, dar, precum am mai zis, poate nici unul n-a fost așa de nebun ca acel din anul 1876. *Direcția nouă*, cum îi zisese Maiorescu, sau „Noua direcțiune", precum o botezase adversarii politici din Bucureşti, era prigonită, ocărâtă, huiduită. Cuvintele *Direcția nouă* ajunsese un fel de batjocură a jurnalelor de opoziție contra lui Maiorescu şi a noastră, şi se înțelege că împrejurul acestor cuvinte se învârteau scrierile noastre comice din acel an. Pentru a sfârşi acest capitol reproduc aici versurile ce am făcut la acea ocaziune şi pe care le găsesc între hârtiile mele:

NOUA DIRECȚIUNE

I

Maiorescu blăstemat
Cine dracul te-a-ndemnat
Într-o zi nefastă nouă
Să scorneşti *Direcția nouă*?
Vai, acest cuvânt pocit
Pe noi toți ne-a prăpădit.

II

Bodnărescu bun băiet
Unde-i partea-ți din budget,
Unde-i casă, masă bună
Şi mandat pe orice lună!
Unde-s beciurile pline
Cu curechi în căpăține.
Cumpărat de pe la hală
Cu-a Cultelor cheltuială?

Astăzi tot ce ai pe lume
Sunt cinci sute de volume
Din *Rienzi*, tragedie
Tipărită pe-o hârtie
Aşa mică, încât chiar
Nu o vra nici un brânzar.
În acest potop te pune
Numai *Noua direcţiune*!

III

Nicu Gane, ca primar
De belferi[1] n-avea habar.
Pastia oricât ţipa
Nicu Gane asfalta[2],
Caii cad pe cap mereu.
Nicu asfalta din greu,
Asfalta întregul Iaşi
Păn' în deal la Tătăraşi.
Dar când era la sfârşit
Belferii l-au sictirit,
Căci uliţele prea bune
Dau o *Nouă direcţiune.*

IV

Eminescule, poete
Umblai în cabriolete
Luni întregi, din sat în sat
Şcolile de inspectat.
Ca 'nalt revizor şcolar
Stai în gazdă la primar
Şi cu primăriţele

1. Porecla partidului fracţionist din Iaşi.
2. Stradele Iaşului au fost asfaltate în timpul primăriei lui Nicu Gane.

Îți încurcai ițele.
Acum cu ce te-ai ales?
Cu un criminal proces
Ce la răcoare va pune
Noua ta direcțiune[1].

V

Dospinescu, la plimbare
Dacă din vreo întâmplare
Pe-un junimist întâlneşte
Care în drum îl opreşte
Se uită în jur prăpădit
Vrun sergent de s-a zărit.
Iară când din depărtare
Un guler roş îi năzare
Pe amic în drum el lasă
Şi o ia la sănătoasă
Căci azi nu-i par lucruri bune
A fi *Nouă direcțiune*!

VI

O! Tu, Burlă, filoloage,
Tălmăceşte, câte doage
Îți lipseau când pana ta
Sprijinea pe *hanima*[2]
Tot cu scrieri *hanimale?*
E drept, fuşi din aste toate
Pus la Universitate

1. Procesul ce voia să-i intenteze Dim. Petrino, succesorul său ca bibliotecar, fiindcă mai multe cărți ar fi lipsit.

2. Maiorescu scrisese că romanii ar fi zis cândva *hanima* , în loc de *anima*, ceea ce Hasdeu contesta cu ironie. Burlă susținuse părerea lui Maiorescu într-un şir de articole publicate în *Convorbiri literare.*

Şi director la liceu
C-un salar întreg al teu!
Dar guvernul a căzut
Şi atunci vai! s-a văzut
Că *hanima*, o! minune
E din *Noua direcţiune.*

VII

Iară de mă-ntorc acum
Şi la tine, o! Naum
Şi gândesc ce bine-ai fost
Când aveai încă-al tău post
De provizor la liceu,
Nu ştii cât îmi pare rău!
Ai schimbat, biete Naum
În mijloc de iarnă-acum
A liceului aripă
Cu a Privighiţoaiei râpă[1]
Unde-n a lui Şendrea casă
Se exală dulci miroasă.
Acolo tu poţi visa
Multe *Aegri somnia* [2]
Tot zicându-ţi cu necaz
Că nu are nici un haz
Să fii tu, tomnatic june,
Pus în Noua direcţiune!

VIII

Iar Verussi, Caragiani
Doi români macedoniani,
Ca oameni cu socoteală

1. Localitate din Iaşi prin care se scurgeau murdăriile.
2. *Aegri somnia* este titlul unei poeme a lui Naum.

Țin cu dragoste egală
Şi la Club de belferime
Şi la ceaiul din Junime,
Ca la orişice schimbări
Pe nevoi a fi călări.
Nici le ninge, nici le plouă,
Cu noi sunt direcție nouă,
Iar cu Chițu şi Ureche
Sunt direcția cea veche.

IX

Dar pe bietul Maiorescu
Din toți mai mult îl jălesc:
Ieri încă în minister
Multor ordini Cavaler
Stând la sfat cu împărați,
La senatori, deputați
Poruncind: copii avanti
Tăiați leafa lui Vizanti[1],
Declarând lui Crătunesc:
„Cât voi fi nu te numesc,
Fie bun concursul tău
Eu urmez pe placul meu;
Pe profesoare-n secret
Primindu-le-n cabinet
Pe o uşă-ascunsă, mică
Ştiută numai de Nică.[2]

1. Maiorescu suprimase în proiectul său de buget catedra ocupată de Andrei Vizanti la Universitatea de Iaşi. Mai târziu, în neregulă cu banii strânşi pentru statuia lui Kogălniceanu, Vizanti a fugit în America, de unde n-a mai dat semn de viață.

2. Th. Nica era secretarul general al ministerului Instrucțiunii publice.

Dar în sfârşit la Senat
Gârbovii s-au supărat
Ş-într-o zi nitam-nisam
Îți trântir-un vot de blam.
Oleoleo! Atunci căzuşi
Aşa jos cum nu mai fuși,
De sughiți cu amărire
După vechea fericire
Când căsuța ta din Iaşi
Pentru măriri n-o lăsaşi
Şi nopțile în Centrală
Pe ascuns dădeai năvală,
În loc să te pregăteşti
Ca acum de Văcăreşti!
Spune Schopenhaueriane
Ce-s măririle umane?
Vai, Noua-ți direcțiune
Adună pe noi furtune,
Dar şi ție în sfârşit
Pe nas acum ți-a ieșit!

CAPITOLUL XIII
Prieteni şi duşmani

După o zicătoare turcească poţi face ce vrei din român dacă îl iei cu binele. El îți munceşte degeaba, îți dă averea lui, se zice că te lasă să-l și bați numai să-i spui cuvinte bune. Din contră, cea mai mare îndatorire, însoțită de vorbe supărătoare şi aspre – şi e ştiut că nimic nu supără mai mult decât adevărul –, îți face din român un duşman statornic.

Această experiență am făcut-o noi în Junimea cu prisosință. Încă înainte de apariția *Convorbirilor literare*, observațiile ce făcea Maiorescu unuia sau altuia dintre profesori în privința insuficienței lui didactice, ştiinței lui sau în privința neglijenței cu care îşi împlinea datoria răzvrătise pe mulți în contra sa, din cauza formei aspre cu care îşi exprima părerea. Am văzut ce conspirații se urzise şi ce furtună se pornise contra lui la 1864. Doi ani mai târziu toți şcolarii lui Simeon Bărnuț, organizându-se în partid politic sub numele Fracțiunea liberă şi independentă, au devenit înverşunații noştri duşmani. Prelecțiunile noastre populare cu care ne câştigasem inimile junelor generații îi supărau pe adversarii noştri peste măsură. În anul când profesorul Petru Suciu s-a ales rector al Universității, el voia chiar să ne refuze aula pentru prelegerile noastre, fără măcar a arăta

vreun motiv, şi abia cu mari stăruinţe şi provocând convocarea Consiliului întreg, am putut, după lungi dezbateri, dobândi o majoritate care să ne încuviinţeze sala Universităţii ca în trecut.

N. Ionescu în discursuri ţinute la întruniri politice arăta că prelecţiunile noastre sunt imorale. Gh. Alexandrescu-Ureche, profesor la Universitatea de Iaşi, şi nepotul lui V.A. Urechia, îmi zise odată că ne-am putea înţelege ca să facem politică comună; că ei ne-ar ceda chiar în cele mai multe chestiuni de principiu, cu singura condiţie de a ne lepăda de Maiorescu, aşa de departe mergea pe atunci ura contra acestui bărbat.

Noi însă urmam calea noastră înainte. În primăvara anului 1871 prelecţiunile populare ale Junimii aveau de obiect *Semnele de cultură în popoare* şi tratau, după introducerea făcută de Maiorescu şi intitulată *Formă şi fond*, despre *Familie* (Pogor), *Religiune* (Maiorescu), *Forma estetică* (I.P. Florentin), *Învăţământul elementar* (Maiorescu), *Conştiinţa juridică* (Mandrea). Trebuie să spun că I.P. Florentin nu s-a deosebit deloc în conferinţa sa şi nici a mai luat parte de atunci la prelecţiunile publice ale Junimii. În anul 1872 teza comună era *Omul şi natura*, la care au făcut cu mare succes apariţia lor Al. Xenopol, Lambrior, Panu şi Vârgolici. Materia s-a împărţit în modul următor: *Privire teoretică* (Maiorescu), *Focul* (Xenopol), *Arma şi unealta* (Lambrior), *Plugul* (Negruzzi), *Locuinţa* (Burlă), *Corabia* (Panu), *Scrierea* (Vârgolici), *Arta* (Pogor), *Morala şi ştiinţa* (Maiorescu).

Burlă a fost singurul dintre debutanţi care s-a arătat inferior. În anul următor Maiorescu era aşezat la Bucureşti şi n-a mai făcut parte din numărul oratorilor. Pogor, de asemenea, suferind pe atunci de o boală de nervi, n-a mai fost printre conferenţiari. A trebuit să fac eu cursul introductiv

la prelecțiunile intitulate *Elemente naționale* şi la care au luat parte, afară de acei ce se deosebiseră în anul precedent, încă Verussi şi Roiu, cel întâi cu jumătate de succes, acel din urmă cu insucces deplin.

Găsirea unei teme comune devenea tot mai grea, parte din cauză că pentru interesul publicului trebuia să-i înfățişezi o materie variată, parte din cauză că înşişi conferențiarii noştri făceau studii deosebite şi ar fi avut plăcere să vorbească despre obiectele cu care se ocupau în special şi cu predilecție, în loc de a fi siliți să intre într-un cadru comun. Când discutam în Junimea tema prelecțiunilor fiecărui an, mai întâi ne întrebam totdeauna dacă aceste aduc vreun folos publicului şi ajungeam regulat la concluzia că nu aduc nici un folos; cu toate acestea tot ne hotăram să ținem conferințele noastre. După aceea discutam iarăși dacă e bine să menținem programa unitară şi, după lungi discuții, față cu greutățile ce se prezentau şi având în vedere că publicul tot nu poate urmări firul comun, ne ziceam că e mai bine să-şi aleagă fiecare materia după voie, şi la urmă sfârşeam totuşi prin a găsi o programă comună – aşa de puternică era direcția dată o dată Societății noastre literare. Câte idei nu se puneau înainte când era vorba de stabilirea programei! Unul voia o materie literară, altul filosofică, altul istorică…, iar altul da idee să ne apucăm de materii aşa-zise mai practice, de exemplu, de economie politică. Pogor, care cetise mult despre Indii, propunea în fiecare an să intitulăm programa noastră *India în şapte prelecțiuni*, şi regulat propunerea lui era respinsă.

Al XI-lea an, prelecțiunile au avut de obiect *Înrâuriri asupra poporului român,* şi afară de *Privirea teoretică* ținută de Xenopol şi *Concluziunea* ce forma obiectul conferinței

mele, s-a vorbit despre *bizantini*, *slavoni*, *austrieci* şi *francezi*. Conferinţa relativă la austrieci a ţinut-o Eminescu, care a debutat atunci cu succes. În alt an am intitulat prelegerile noastre *Sisteme metafizice*, la care Pogor a făcut introducerea, şi s-a prezentat întâi publicului, cu o foarte mare izbândă, filosoful nostru materialist V. Conta. Atunci s-a vorbit despre *Fetişism*, *Politeism*, *Panteism*, *Monoteism*, *Criticism* şi *Naţionalism.* Iarăşi în alt an s-a mai găsit ca temă comună *Deşteptarea naţională* la începutul secolului XIX, iar mai pe urmă s-a părăsit în sfârşit principiul programei unitare şi s-a lăsat deplină libertate fiecăruia de a-şi alege obiectul conferinţei după plac. Câţiva ani aceasta a mers încă binişor, mai ales că Maiorescu venea anume de la Bucureşti spre a ne face câte o prelegere şi atrăgea un public foarte numeros; apoi din noii conferenţiari C. Dimitrescu şi P. Missir se deosebeau prin talentul lor; dar cu timpul se simţi că prelecţiunile Junimii nu mai erau ceea ce fusese odinioară: Maiorescu nu mai putea veni totdeauna; Pogor, Carp, eu nu mai luam parte; pe Xenopol îl transformase boala cu totul; Lambrior şi Conta murise; Panu făcea numai politică – ca în toate lucrurile omeneşti, timpul produse şi-aici neapăratele sale efecte.

Prelecţiunile Societăţii Junimea au ţinut peste tot 18 ani de nu mă înşel, şi ajunsese într-o vreme a fi considerate ca o necesitate pentru oarecare parte a publicului ieşean. Prin familii şi prin şcoli se întrebau, cum se apropia sfârşitul carnavalului, de nu s-a publicat încă programa prelecţiunilor şi de ce întârzie? Erau prelecţiunile aşa de neapărate pentru unii, precum erau pentru alţii slujbele bisericeşti în postul mare. Toţi am putut observa că materia ce plăcea mai mult publicului nostru era metafizica. Eu mi-am explicat

fenomenul acesta din cauză că o mare parte a societăţii române, nemaifiind mulţumită sufleteşte cu vechile practice religioase, ajunsese în acea stare când se simte trebuinţa de a căuta altceva pentru a le înlocui, şi atunci sistemele filosofice cele mai populare şi mai simple ţi se prezintă în mod natural pentru acest scop. De altminteri este greu de a spune dacă în mod general prelecţiunile noastre au fost de vreun folos pentru public. Sigur este însă că, pentru membrii Societăţii, ele au fost un mare stimulent la studii şi meditaţii variate, şi prin urmare au contribuit mult la lărgirea cercului de cunoştinţe şi la dezvoltarea propriilor cugetări.

Din toţi conferenţiarii noştri cel mai ciudat a fost poate macedoromânul Ion Caragiani. Faţa sa plină şi jovială, surâsul său vecinic te îndeamnă la râs chiar când nu vorbeşte, cu cât mai mult când se pune pe istorisit. În orele de anecdote la Junimea, Caragiani era nepreţuit, căci el nu povestea numai cu gura, ci şi cu gesturile, şi cu mişcările feţei, aşa încât figura lui te pregătea, treptat, mai mult chiar decât cuvintele, la concluzia comică ce avea să vie. La anecdote aceasta e bine, dar la cele două prelecţiuni ce Caragiani a făcut la depărtare de 12 ani una de alta, nu mergea deloc. Când ne vorbi data dintâi despre poesia grecească şi ne descrise în mod umoristic luptele înaintea Troiei între *cavalerii* Agamemnon, Menelau, Hector etc., el avea aerul de a-şi bate joc de faimoşii eroi ai lui Homer şi chiar de marele poet al antichităţii. Iar când ultima oară, tratând despre *Râs şi comedie*, ne duse 1½ ceas numai în anecdote, lucrul nu mai merse deloc. Publicul începu prin a surâde, apoi râse cu hohot câteva minute, după aceea însă figurile începură a se face tot mai lungi şi mai serioase, până ce la urmă, unul câte unul prinse a pleca nemulţumit – singur Caragiani, urmând

şirul anecdotelor sale în faţa scaunelor ce se goleau pe fiece minut, a râs din toată inima până la ultimul cuvânt.

Sfârşind a vorbi despre prelecţiunile noastre populare, mai notez aici o aducere-aminte ce-mi trece prin cap: era la întâia venire la putere a partidului roşu pe la anii 1867–'68, când era prefect în Iaşi răposatul Ştefan Sihleanu. Nu ştiu despre ce materie filosofică vorbea Maiorescu într-o duminică, când atinse şi ideea libertăţii şi o explică filosoficeşte după sistema sa. La un moment prefectul, ce se găsea în public, neputându-se deloc uni cu părerea conferenţiarului, deveni aşa de nervos şi se uită până într-atâta, încât se sculă de pe scaun şi strigă în gura mare: *Protestez*! N-are cineva o idee de efectul ce face o asemenea întrerupere, admisibilă poate în adunări politice, în mijlocul expunerii liniştite a unei teorii filosofice! Oratorul zâmbi fără a se turbura, publicul întoarse capul în toate părţile crezând că este vreun nebun în sală, iar bietul prefect se făcu mititel pe scaunul său şi, pândind momentul oportun, se furişă tiptil până la uşă. De atunci nu s-a mai arătat la prelecţiunile populare ale Junimii!

Nu atât obiectul cursurilor noastre, cât mai ales împrejurarea că ele atrăgeau tineretul şi dădea Societăţii strălucirea ştiinţei şi a învăţăturei, produse ura Fracţiunii libere şi independente contra noastră. Nici un moment membrii acestei societăţi politice nu s-au gândit să ţie şi ei conferinţe în care să expuie principiile lor, contrare principiilor noastre, ci, simţindu-se incapabili de a ne doborî în luptă dreaptă, întrebuinţau, împinşi de invidia ce-i rodea, tot felul de mijloace neleale: calomnia mai cu seamă era arma cea mai naturală ce li se prezenta. Ei ne acuzau prin gazete şi în convorbiri particulare că suntem cosmopoliţi, antinaţionali, că avem ura gintei latine, că voim să germanizăm

țările române, că voim să vindem patria jidanilor etc. Pe nimic nu se puteau întemeia pentru a susține acuzări atât de grave, doar pe împrejurarea că noi izgonisem, din discursurile şi scrierile noastre, deşertele declamații întru lauda nemărginită a naționalității române, declamații atât de uşoare de rostit şi atât de puțin demne de un popor care are respect de sine însuşi. Dacă însă această societate politică, formată din discipolii lui Simeon Bărnuț, ne duşmănea încă înaintea apariției *Convorbirilor literare*, cu atât se mări ura sa, după ce revista noastră ieşi la lumină.

Când Maiorescu publică critica sa contra şcoalei lui Bărnuț şi formulă acuzările sale precise atât contra modului acestui cap de şcoală de a înțelege patriotismul, cât mai ales contra metodei sale lipsită de orice bază ştiințifică, şcolarii lui Bărnuț, care publicase cartea răposatului lor profesor, nu-şi mai ascundeau furia de care erau cuprinşi; cu toate acestea nu se găsi nici unul din ei care ar fi fost în stare ori s-ar fi încercat măcar de a răspunde prin publicitate la argumentele date de Maiorescu, ci toți îl combăteau numai cu calomnii şi cu prigoniri personale. Nu era greu pentru aceşti adversari de a lăți sentimentele de ură contra noastră şi în câteva alte cercuri. Toți acei atinşi câtuşi de puțin de criticele ce apăreau în *Convorbiri* – mai ales ale lui Maiorescu: *Despre poesia română*, *Critica deosebitelor sisteme de ortografie*, *Limba română în jurnalele din Austria*, *Observațiuni polemice* etc. etc. –, apoi toți acei împunşi de satirele ce nu încetasem de a publica, se uniră împotriva noastră. Trebuie negreşit să mărturisesc că nici noi nu aveam cruțare. Se vede că în fericiții ani ai tinereței, omul îşi închipuie că este indiferentă forma în care loveşte, numai să spuie adevărul, pe când mai ales de la blândețea sau asprimea formei

atârnă supărarea celui criticat. Aceste critici şi satire dădeau loc la multă polemică, dar nici una din luptele noastre nu a fost aşa de însemnată ca acea ce am purtat în anul 1873 cu *Revista contimporană* din Bucureşti.

P. Grădişteanu, avocat cunoscut din capitală, a fost totdeauna iubitor de literatură şi s-au încercat însuşi în tinereţele sale să traducă un şir de poesii franceze, din care una singură, *Souviens-toi* de A. de Musset, s-a publicat în anul I al *Convorbirilor.* Văzând capitala României lipsită de o revistă literară, pe când la Iaşi *Convorbirile* ţineau de 6 ani, atunci Grădişteanu strânse în jurul său toate somităţile intelectualo-literare din Bucureşti şi creă *Revista contimporană*, care apăru la 1 martie 1873. Începutul acestei publicaţii era grozav de slab, articolele lui G. Sion, V.A. Urechia, Pantazi Ghica, Marian etc. dădură ocaziune lui Maiorescu să scrie o admirabilă critică asupra lor, intitulată *Beţia de cuvinte.* Când aceasta a apărut, toţi scriitorii din Bucureşti s-au făcut foc pe noi şi-au hotărât să se răzbune. P. Grădişteanu scrie un lung şi violent răspuns, cu care nu numai apără pe colaboratorii săi, dar încă atacă pe redactorii *Convorbirilor literare* cu înverşunare; Urechia răspunde asemenea lung şi larg cu tot felul de sofisme şi loveşte personal în Maiorescu; P. Ghica scrie drept răspuns un şir întreg de articole în *Românul.* Maiorescu răspunde la toţi în *Convorbiri*, cu mare succes. Publicul prinse interes la luptele noastre şi se împărţi în două tabere, iar tineretul luă partea *Convorbirilor* sau a *Revistei contimporane*, mai ales după direcţiunea în care era crescut. Pentru întâia oară în România, lumea cu oarecare cultură, obişnuit atât de indiferentă în chestiuni literare sau ştiinţifice, se interesă de cearta iscată şi se pasionă pentru unii sau pentru alţii. Iar când mai pe urmă, după

obiceiul românilor, articolele polemice se prefăcură în satire, publicul, mai cuminte decât noi cari ne luptam, râse cu dragă inimă şi de unii şi de alții. Țin minte că în vara acelui an m-am întâlnit la băile de la Kissingen cu răposatul M. Zamfirescu, tânăr poet din Bucureşti şi colaborator al *Revistei contimporane.* Atunci am râs mult împreună de cearta noastră, însă aceasta nu ne-a oprit de a lucra fiecare în ascuns satire contra cercului celuilalt. Eu am compus la Kissingen întâia mea *Satiră*, intitulată *La câțiva autori contimporani*, iar Zamfirescu tot acolo, după cum mi-a mărturisit mai târziu, opereta *Muza de la Borta-Rece*, în care îşi bătea joc de noi. Borta-Rece, în satira de altminteri plină de spirit a lui Zamfirescu, era locul unde Junimea se aduna şi se îmbăta. Iar Muza trebuie să fi reprezentat, pe cât credem, pe domnişoara Matilda Cugler, acum d-na Poni, autoarea unui volum de poesii lirice foarte frumuşele, publicate în *Convorbiri.* Mi s-a spus că mai târziu câțiva bucureşteni venind din întâmplare în Iaşi se duseră de curiozitate să viziteze Borta-Rece, crezând că în adevăr membrii Junimii se îmbată acolo, şi avură o mare decepție neîntâlnind nici un junimist beat în acel local cu totul ordinar şi primitiv. Poate că tocmai satira lui Zamfirescu a atras băgarea de seamă a Junimii asupra Borții-Reci şi că numai îndemnați de recomandarea poetului din Bucureşti Creangă şi Eminescu se deprinseră mai târziu să viziteze din vreme în vreme acea cârciumă, în care, după cât ne ziceau ei, se găsea în adevăr vin vechi de Cotnar admirabil de bun. Lupta se sfârşi cu triumful nostru şi moartea *Revistei contimporane.* Chiar Petru Grădişteanu mărturisi într-o zi lui Maiorescu, mulți ani după aceea, că tot noi trebuie să fi avut dreptate, căci în luptele intelectuale nu ar fi ca în cele politice. La aceste din urmă

biruieşte cel mai tare, mai răbdător şi mai cu noroc, chiar când n-are dreptate, la cele dintâi victoria este a acelui ce susține adevărul, căci aici nici norocul, nici puterea pasională nu pot fi de folos.

Junimea a fost mai multă vreme în luptă cu Urechia, chiar afară de *Revista contimporană,* deşi acest autor ar fi voit totdeauna să trăiască bine cu noi, apoi cu mulți scriitori români din Austria, precum, de exemplu, Gh. Bariț, Vulcan, Popfiu, Ar. Densusianu şi alții, cu întreaga societate academică, până în momentul când părăsi în limbă, literatură şi ortografie direcția ce-i dăduse Cipariu, Laurian, Maxim şi Fontanin, dar acel autor cu care ne-am certat mai mult din toți a fost B.P. Hasdeu. Păcat în adevăr de acest bărbat. Cu un fond de erudiție foarte bogat, înzestrat de natură cu un spirit extraordinar, el a început totdeauna bine şi a sfârşit totdeauna rău. De o mobilitate extremă în impresiunile sale, el a încercat toate genurile de activitate literară: a fost poet liric, poet dramatic, novelist, critic, jurnalist politic şi jurnalist umoristic, apoi, devenind istoric, introduse de la o vreme metodă critică în istoria românilor. La urmă părăsi cu totul câmpul istoriei pentru a se face filolog, iar în anii săi din urmă părăsi şi filologia pentru a face filosofie spiritistă. În tot ce a scris Hasdeu a avut o rază de originalitate, dar i-a lipsit răbdarea şi perseverența la toate lucrările mari de care s-a apucat şi, ce este mai trist din toate, prea adesea a alunecat alături de buna-credință; căci nu s-a sfiit să-și puie ştiința în serviciul intereselor sale personale, măgulind slăbiciunile intelectuale ale puternicilor zilei în paguba adevărului ştiințific; precum a făcut-o, de exemplu, mult timp cu Gh. Chițu, când acesta era ministru influent. Ştiind pe Chițu oltean înflăcărat, Hasdeu în

scrieri de ale sale pune în contra adevărului istoric fapte mari în seama oltenilor, numai pentru a fi bine văzut şi ajutat de Chiţu.

Cu care din membrii Junimii Hasdeu nu a fost în luptă polemică! Cu Maiorescu negreşit; ca istoric cu Panu, cu Xenopol; ca filolog cu Burlă, Cihac, Lambrior, Philippidi. Eu, afară de multe notiţe înghimpătoare, i-am consacrat o satiră specială: *Satira III.* Dar şi Hasdeu lovea în noi în toate felurile şi nu se sfia să ne joace chiar feste copilăreşti, cu trimiterea de poesii păcălitoare, precum *El şi Ea* şi *La noi e putred mărul*, despre care am vorbit. Şi cu amicii săi cu care lucrase mult timp în contra noastră, el s-a certat adesea; astăzi lovea în discipolul său Tocilescu, mâne biciuia pe V.A. Urechia mult mai dureros decât am făcut-o noi vreodată, fiindcă el nu se ferea ca noi de a face personalităţi în polemicele sale; chiar şi pe binefăcătorul şi prietenul său Chiţu el îl izbi când acesta nu mai voi sau nu mai putu să-i îndeplinească cererile pe care i le adresa. Ceea însă ce caracterizează cu totul pe Hasdeu este următoarea împrejurare: în anul 1874 el se duse la Maiorescu, care era ministru de instrucţiune publică şi-i ceru să-l numească director lal Arhiva Statului. Maiorescu ar fi voit să-i îndeplinească cererea, dar nu putu din cauza opoziţiei ce-i făcu V. Boerescu în consiliul de miniştri, care susţinea pe Aricescu. Aflând Hasdeu despre nenumirea sa, chiar de a doua zi, nu mai târziu, scrise un articol lung şi violent contra lui Maiorescu în care îl ataca în oarecari păreri filologice, ceea ce dădu loc la polemica între Hasdeu şi Burlă relativă la „hanima“ sau „anima“.

Astfel, de la întâiul an al *Convorbirilor* până la timpul când teoriile şi principiile noastre au ieşit învingătoare, noi

am fost în luptă neîntreruptă cu cei mai mulți din autorii români din toate provinciile, susținuți fiind numai de dreptatea cauzei, de convingerea izbândei viitoare şi de răbdarea cu care am dus campania noastră. Având mai totdeauna cu noi şi pe puținii cari cumpănesc argumentele serioase, şi pe mulți din cei căror le place să râdă, o bună parte a publicului nepărtinitor, şi mai ales tineretul, ne-a susținut tot timpul şi chiar când câteodată o furtună întreagă părea că se ridică contra noastră şi are să ne doboare, precum la 1864, cu faimosul proces al lui Maiorescu şi la 1874, când *Direcția nouă* atrăgea fără vina ei ponosul urei politice ce se ridicase contra lui Lascăr Catargiu, totuşi cumpăna se plecă iarăşi după câtăva vreme în partea noastră.

Însă în acele timpuri de luptă şi de duşmănii înverşunate Junimea avea şi prieteni înfocați. Am primit adesea scrisori de la persoane necunoscute mie din toate țările locuite de români, în care ni se dădea curaj şi eram îndemnați să perseverăm pe calea începută. M-am mirat adesea cât de bine oarecare tineri, a căror cunoştință nici măcar am făcut-o, înțelegeau direcția întreagă ce voiam noi să dăm literaturei naționale. În câteva rânduri persoane anonime din Bucureşti mă înştiințară că Hasdeu sau alții ne pregătesc farse noi, mulți îmi trimeteau versuri cu lauda Societății Junimea sau a vreunuia din membrii ei – poesii desigur neinteresate, de vreme ce nu erau iscălite şi nici menite a fi publicate vreodată. Caragiale mi-a mărturisit că încă de pe băncile şcoalei urmărea cu un interes febril polemica dintre *Convorbiri* şi celelalte foi şi că a fost foarte nenorocit în ziua când a văzut că izbutise păcăleala lui Hasdeu cu poesia *La noi e putred mărul.*

În anul 1871, când tineretul român de la universitățile apusene a organizat o adevărată serbare națională la

mormântul lui Ştefan cel Mare din Mănăstirea Putna, la Junimea s-a adresat ca să judece care era discursul festiv cel mai bun, şi anume la Alecsandri, Maiorescu şi Pogor, spre marea nemulţumire a lui M. Kogălniceanu şi altor bărbaţi politici, care se duseseră la Putna spre a se pune în contact cu unele generaţii de români din toate părţile. Dar ceea ce pe mine m-a emoţionat în adevăr a fost serbarea pe care Societatea academică „România jună" din Viena a organizat-o în luna iunie 1882 chiar în onoarea Societăţii Junimea.

Nu ştiu ce sentiment va fi produs altor membri ai Societăţii Junimea acea serbare entuziastă în onoarea noastră, eu, unul, m-am simţit oarecum cuprins de melancolie, căci fără voie mi-a venit atunci gândul că tinereţele s-au dus. În acea vârstă fericită, acum suferi, acum te bucuri, azi eşti învins, mâni răpui pe duşman, eşti într-un vecinic neastâmpăr, într-o vecinică luptă în care meritele tale nu pot fi deplin cunoscute şi apreţuite. Când însă începi a fi cântărit după adevărata-ţi valoare, când meritele ţi se recunosc pe deplin, atunci negreşit luptele şi trudele au încetat, dar, odată cu ele, s-au dus şi anii tinereţii. E plăcut să te bucuri de fructele unei îndelungate munci, dar te cuprinde melancolia când ajungi la încredinţarea că capitolul e încheiat sau foarte aproape de a se încheia.

Şi în adevăr, de atunci lupte literare n-am mai purtat, iar Junimea, care la început avea de principiu a nu se ocupa niciodată de politică, s-a transformat cu încetul şi pe nesimţite într-un partid politic.

CAPITOLUL XIV
Eminescu

Pe la sfârşitul lunei fevruarie sau începutul lunei martie 1870, mă întorceam într-o seară acasă de la o adunare. Plecasem mai devreme decât se obişnuieşte, căci scriind pe atunci idila *Miron și Florica* eram toată vremea preocupat de poema mea. Ajunsesem la cântul din urmă şi cugetam pe care din sfârşiturile ce mi se înfățişau în închipuire era mai bine să aleg. Acasă mă pusei la gura sobei şi lăsam să-mi treacă dinaintea ochilor deosebite imagini din idila mea – petrecere ce are un farmec nespus pentru oricare autor. Aruncând ochii din întâmplare asupra mesei mele de lucru, văzui o scrisoare nedeschisă, pe care nu o băgasem în samă. Era adresată „Redactorului *Convorbirilor literare*" şi scrisă cu litere mici și fine ca de o mână de femeie. Mi-am zis că trebuie să fie de la una din numeroasele poete tinere din provincie, care voiau să li se tipărească versurile în revista noastră. Deschizând plicul găsii o scrisoare împreună cu o poesie intitulată *Venere şi Madona,* amândouă iscălite *M. Eminescu.* Numele Eminescu nu avea aparența a fi real, ci îmi păru împrumutat de vreun autor sfiicios ce nu vrea să se dea pe față.

Deprins cu pacheturi întregi de versuri şi proză ce-mi veneau zilnic, mă pusei să cetesc cu indiferență *Venere şi Madona*, dar de la a treia strofă care începea cu versurile:

Rafael pierdut în visuri ca-ntr-o noapte înstelată,
Suflet îmbătat de raze şi d-eterne primăveri…

interesul mi se deşteptă şi merse crescând până la sfârşit. Foarte impresionat am cetit poesia de mai multe ori în şir, iar a doua zi des-de-dimineață m-am dus la Maiorescu cu manuscriptul în mână.

— În sfârşit am dat de un poet, i-am strigat intrând în odaie şi arătându-i hârtia.

— Ai primit ceva bun? răspunse Maiorescu, să vedem! El luă poesia şi o ceti, apoi o ceti şi a doua oară şi zise:

— Ai dreptate, aci pare a fi un talent adevărat. Cine este acest Eminescu?

— Nu ştiu, poesia e trimisă din Viena.

— Foarte interesant, zise încă o dată Maiorescu, lasă manuscriptul la mine. Peste câteva zile, fiind adunarea Junimii şi Maiorescu cetindu-ne versurile *Venere şi Madona*, toți şi mai ales Pogor au fost încântați de acest poet necunoscut.

Îmi pare foarte rău că printre hârtiile mele n-am mai putut găsi scrisoarea lui Eminescu, care a întovărăşit poesia *Venere şi Madona*, căci era tot atât de originală şi de interesantă ca şi poesia însăşi. Eu i-am răspuns felicitându-l de succesul ce avusese versurile sale în Junimea, i-am expus părerile Societății, observațiile critice ce se făcuse, l-am îndemnat să cultive talentul său şi am sfârşit cerându-i amănunte despre viața şi ocupațiile sale din Viena. La toate aceste Eminescu nici mi-a răspuns, dar peste câtva timp îmi trimise o a doua poesie intitulată *Epigonii*, care iarăşi a făcut mare efect în Societatea noastră din cauza frumuseței versurilor şi originalității cugetării. Negreşit că în fond nu era cu putință să ne unim cu părerile lui Eminescu. O societate în care critica juca un rol aşa de însemnat nu putea

considera ca autori de valoare pe Cichindeal, Mumuleanu, Prale, Bolliac etc., din care unii sunt mult mai pe jos chiar de cea mai simplă mediocritate, dar ţiind seamă de talentul poetului, i-am publicat poesia chiar în fruntea *Convorbirilor*, unde tipăream versuri foarte rareori, numai în cazul când credeam că ele au o valoare deosebită. În scrisoarea ce i-am adresat atunci, deşi i-am lăudat poesia, i-am arătat îndoiala ce aveam despre meritul mai multora din autorii cântaţi de dânsul şi eram curios să aflu ce efect i-a făcut critica Junimii. Răspunsul ce l-am primit de la Eminescu l-am regăsit, şi socot că este interesant de a-l reproduce aici în întregul său. Iată-l:

Viena în 17/6 870 st. n.

Scumpe Domnule Redactor,

Alles in Deutschland hat sich in Prosa und Versen verschlimmert
Ach und hinter Uns liegt weit schon die goldene Zeit![1]

Într-adevăr aşa îşi începe Schiller *Ieremiada*, numai că el făcea un compliment trecutului, pe când aplicat la noi, românii, mi se pare a fi un adevăr. Dacă în *Epigonii* veţi vedea laude pentru poeţi ca Bolliac, Mureşan şi Eliade, acelea nu sunt pentru meritul intern a lucrărilor lor, ci numai pentru că într-adevăr te mişcă acea naivitate sinceră, neconştiută, cu care lucrau ei. Noi ceşti mai noi cunoaştem starea noastră, suntem treji de suflarea secolului, şi de aceea avem atâta cauză de a ne descuraja. Nimic, decât culmile strălucite, nimic decât cunoştinţa sigură că nu le vom ajunge niciodată. Şi să nu fim sceptici. Atâta lucru, cele mai multe puteri sfărâmându-se în van în lupte sterile, cele puţine descuragiate, ameţite de strigătul gunoiului reînoată asupra apei.

1. Proză şi vers, în Germania, se strică în ultimul timp / Şi-n urmă, vai, rămas-au zile de aur“ (germ.). Versuri cu care începe şi se încheie *Ieremiada* de Schiller (n.ed.).

Îmi place să cetesc printre şire. Deşi d-voastră cercaţi a râde în *Cópii*, totuşi adesea văd descuragiarea internă, convicţiunea amară că nu veţi putea ajunge la ceva cu ele – căci e o generaţiune acea cu care vă luptaţi.[1]

Între corespondenţele Redacţiunii am văzut un răspuns către V. Dim. Dacă e Vasile Dimitrescu acela căruia i-aţi răspuns, aş avea a vă aduce aminte că o respingere prea aspră îl poate face să se îndoiască de sine însuşi, şi că poate e rar un om care să se descurajeze mai uşor ca Dimitrescu[2]. Altfel veţi fi băgat în seamă, cum că are mult talent, deşi fantasia îneacă reflecţiunea. Numai, drept vorbind, mama imaginilor, fantasia, nu îmi pare a fi o condiţiune esenţială a poesiei, pe când reflecţiunea nu e decât scheletul, care în opera de artă nici nu se vede, deşi palidele figuri ale unor tragediani îşi arată mai mult oasele şi dinţii decât formele frumoase. La unii predomină una, la alţii alta; unirea amândorora e perfecţiunea, purtătorul ei, geniu. Dimitrescu nu e un geniu deşi e poet.

Poate că-mi o veţi ţine de rău, că v-am făcut observaţiunea aceasta, dar am cumpănit respectul ce vi-l datorez, cu iubirea ce am pentru descurajatul meu amic. Dacă e rău ca să predomine iubirea, îmi retrag cuvântul, şi Vă rog a crede că n-am spus nimic.

Poate că *Epigonii* să fie rău scrisă. Ideea fundamentală e comparaţiunea dintre lucrarea încrezută şi naivă a predecesorilor noştri, şi lucrarea noastră trezită, rece. Prin operele liricilor români, tineri, se manifestă acel aer bolnav deşi dulce pe care germanii îl numesc Weltschmerz. Aşa Nicoleanu, aşa Skelitti, aşa Matilda Cugler, e oarecum conştiinţa adevărului trist şi sceptic învins de către colorile şi formele frumoase, e ruptura între lumea bulgărului şi lumea ideei. Predecesorii noştri credeau în ceea ce

1. Eminescu face aluzie la schiţele şi novelele mele intitulate *Cópii de pe natură.*

2. Urma a dovedit că Eminescu s-a înşelat asupra lui Vasile Dimitrescu, care a rămas necunoscut, neproducând nimic de seamă în literatura română.

scriau, cum Shakespeare credea în fantasmele sale, îndată însă ce conştiinţa vede că imaginile nu sunt decât un joc, atunci, după părerea mea, se naşte neîncrederea sceptică în propriele sale creaţiuni.

Comparaţiunea din poesia mea cade în defavorul generaţiunii *noi* şi cred cu drept.

Încă una. Mi se pare că strofa a treia nu se prea potriveşte cu întregul. Se poate cum că numai mi se pare, se poate cum că şi multe altele mi s-or fi părând bune, şi or fi rele; în fine ceea ce nu se va potrivi puteţi şterge în bună voie. În caz de a şterge strofa a treia, apoi veţi fi bun de a corege într-a patra vorba *zidea* în *zidind:* «Eliad zidind»… Admiţând strofa a treia ar suna mai bine, cores[punzător] astfel.

Vă rog de indulgenţă pentru timpul cât vi-l răpesc cu cetirea epistolei mele, şi încredinţându-vă despre deosebita stimă ce Vă păstrez.

Rămân al D-voastră
M. Eminescu

N.B. – În caz de a-mi răspunde în corespondenţa redacţiunii, veţi binevoi a o face fără loc şi nume sub cifra Y.Z.

Poesiile lui Eminescu, scrisorile sale, scrise altfel decât cele ce primeam obişnuit de la toţi autorii, făceau să mă interesez tot mai mult de acest tânăr poet. Având a pleca în acea vară la băi în Austria, hotărâi să mă opresc la Viena câtva timp pentru a face cunoştinţă cu Eminescu şi a petrece cu dânsul o bucată de vreme. Dar nu l-am înştiinţat de sosirea mea, voind să-i fac o surprindere. Ajuns la Viena, mă dusei la cafeneaua Troidl din Wollzeile, unde ştiam că este locul de adunare al studenţilor români şi mă aşezai la o masă deoparte lângă fereastră, de unde, fără a fi băgat în seamă, puteam observa pe toţi tinerii ce vorbeau între dânşii româneşte. Erau mulţi adunaţi în ziua aceea, unii apăreau mai inteligenţi, alţii mai puţin, dar mai toate figurile aveau

expresiuni comune, încât îmi zisei că Eminescu nu poate să fie printre dânşii. Deodată se deschide uşa şi văd intrând un tânăr slab, palid, cu ochii vii şi visători totodată, cu părul negru, lung, ce i se cobora aproape până la umeri, cu un zâmbet blând şi melancolic, cu fruntea înaltă şi inteligentă, îmbrăcat în haine negre vechi şi cam roase. Cum l-am văzut am avut convingerea că acesta este Eminescu şi, fără un moment de îndoială, m-am sculat de pe scaun, am mers spre dânsul, şi întinzându-i mâna i-am zis:

— Bună ziua, domnule Eminescu! Tânărul îmi dădu mâna, privindu-mă cu surprindere:

— Nu vă cunosc, răspunse el cu un zâmbet blând.

— Vedeți ce deosebire între noi, eu v-am cunoscut îndată.

— Poate nu sunteți din Viena?

— Nu.

— După vorbă sunteți din Moldova… poate din Iaşi?…

— Chiar de acolo.

— Poate sunteți domnul… Iacob Negruzzi? zise el cu sfială.

— Chiar el.

— Vedeți că şi eu v-am cunoscut.

La auzul numelui meu, lățit între tinerimea studioasă din cauza *Convorbirilor literare*, studenții români din cafenea se grămădiră împrejurul nostru şi Eminescu mi-i făcu cunoscuți. Cei mai mulți erau din Transilvania şi Ungaria, câțiva din Bucovina.

— Îmi pare rău că Slavici a plecat din Viena în vacanțe, zise Eminescu, aş fi dorit foarte mult să faceți cunoştința lui. Eu cred că Slavici este un scriitor cu viitor, el cugetă drept, are idei originale, şi va scrie foarte bine când va mânui

mai uşor limba română de care s-a cam dezvăţat în şcolile ungureşti.

Împrieteniţi din cel dintâi moment, am stat mai bine de o săptămână în Viena, petrecând tot timpul cu Eminescu, discutând împreună despre trecutul şi viitorul românilor, despre războiul franco-german ce tocmai izbucnise şi pasiona toată lumea, şi mai ales despre literatura noastră naţională.

Pe Slavici l-am cunoscut numai la întoarcerea mea de la băi şi l-am îndemnat să scrie un studiu comparativ între cele două popoare conlocuitoare, români şi unguri, la care se referă şi un pasaj din scrisoarea ce am primit de la Eminescu după întoarcerea mea la Iaşi şi pe care o reproduc mai jos.

La despărţirea noastră întrebai pe Eminescu dacă i-ar plăcea să se aşeze în Iaşi când va sfârşi studiile sale.

— Aş veni bucuros, îmi răspunse el, căci Societatea Junimea are pentru mine o mare atracţie, însă mai târziu. Deodată ne-am înţeles cu Slavici să punem în mişcare pentru anul viitor o mare întrunire a studenţilor români din toate părţile, la mormântul lui Ştefan cel Mare din mănăstirea Putna. Când ne-om fi îndeplinit această datorie, vin.

Eminescu îmi povesti cum voiau să organizeze acea serbare şi-mi făgădui, asupra ei, o mică notiţă pentru *Convorbirile literare*, pe care mi-o şi trimise. Este articolul subsemnat cu litera „E“ şi publicat în numărul din 15 septemvrie al revistei. El mi-a fost trimes cu următoarea scrisoare:

Viena, 16/4 septembre 1870

Scumpe Domnule Negruzzi,

Numai Dumnezeu mai poate descurca ce este omul. Astfel un individ, care crede că se cunoaşte bine pe sine, care-şi urmează liniştit trebile lui, ori concrete ori abstracte, ţesături de painjini

filosofice sau poetice, se trezeşte într-o bună dimineaţă cu o întâmplare oarecare – în sine *aceeaşi* pentru toată lumea – că stârneşte în el porniri, de care nici nu visa măcar că există în sufletul lui; această întâmplare nimiceşte toate ţesăturile combinate de mintea lui, şi el singur se trezeşte deodată că e alt om, adesa negaţiunea individualităţii lui de până atuncea. În fine, schimbări de astea psihologice de s-ar întâmpla numai sporadic pe ici, pe colea, în individul cutare ori cutare, ar fi calea-valea, dar popoare întregi să le vezi suferind de această *metempsicosă*, ori cum pustia i-aş mai zice? Ai crede că suflete[le] germanilor au trecut în animale, şi sufletele animalelor în germani.

O, tăcuţii, gânditorii, umanitarii germani! Unde sunt ei? Vă încredinţez că nu-i mai găseşti în nici o manifestaţie a vieţei lor. Ziarele germane sunt mai *chauviniste* şi mai poltrone decât toate – decât ale noastre, chiar implicând *Columna. Die welschen Mordbrenner!* iată titlul unui articol de fond din unul din cele mai serioase ziare; Jurnalul *Blätter für literarische Unterhaltung* aduce totdeauna titlul cărţilor ce ies la lumină: *Das Germanenthum in Österreich*, *Die Feuerprobe des Norddeutschen Bundes*, *Auf nach Frankcreich*, *Vorwärts!*, *Geharnischte Sonette*, *Der Krieg Deutschlands*[1] – 20 până la 30 volume pe săptămână, toate de materia aceasta!

Înainte nu ţineau la naţionalitatea lor, fiindcă nu prea aveau la ce ţine! Toată lumea lega de numele de german epitetul nu prea măgulitor de ,,Holzkopf“[2]. Azi lucrul se schimbă. Azi îi veţi vedea tot aşa de tenaci, greu de desnaţionalizat, mândri de numele lor cum sunt francezii. Iată urmele ce întâmplările istorice lasă în viaţa psihică a popoarelor.

Dacă e v’o fericire pentru care vă invidiez într-adevăr, apoi e aceea că puteţi găsi în ocupaţiuni literare mulţumirea aceea pe

1. *Incendiatorii francezi*, în *Foaie pentru convorbiri literare*. *Populaţiile germane din Austria*, *Piatra de încercare a Federaţiei statelor germane din nord*, *Înspre Franţa, înainte!*, *Sonete în armură*, *Războiul Germaniei* (germ.) (n.ed.).

2. Literal: „cap de lemn“, tare de cap (germ.) (n.ed.).

care realitatea nu e în stare a v-o da, la mine e cu totul dimpotrivă; într-un pustiu să fiu şi nu mi-aş putea regăsi liniştea.

Veţi vedea din stângacele schimbări şi din neputinţa de a corige esenţial pe *Făt-Frumos*[1] că v-am spus adevărul. De aceea, vă rog, mai cetiţi-l D-voastră şi ştergeţi ce veţi crede că nu se potriveşte, căci eu nici nu mai ştiu ce se potriveşte şi ce nu.

În fine, am vorbit cu Slavici pentru articolele asupra ungurilor. Bietul om s-a cam descurajat când a cetit studiile de Xenopol, pentru că simţea că nu o să poată scrie niciodată astfel; dar asta a fost totodată impulsul de căpetenie care-l va face să vă dea nişte articole într-adevăr bine scrise şi corect cugetate. Pentru asta însă şi-a şi destinat un timp de câteva luni până la Crăciun.

Alături cu povestea vă trimit şi o notiţă asupra serbării de la Putna. Puneţi să o tipărească cu litere cât se poate de mici, nu trebuie să-i daţi nici în cea mai externă aparenţă o importanţă pe care nu va fi capabilă de a o avea.

În fine, rugându-vă să mă iertaţi, întâi: c-am scris aşa de negligent epistola, a doua că vă răspund aşa de târziu, a treia că vă răpesc atâta timp cu ea – şi încredinţându-vă totodată despre afecţiunea călduroasă ce v-o păstrez.

Rămân al D-voastră prea supus,
M. Eminescu

Spre marea mea părere de rău am fost împiedicat de a mă duce la mănăstirea Putna ca să asist la adunarea tinerimii române de la mormântul lui Ştefan cel Mare, şi astfel n-am mai văzut pe Eminescu până la aşezarea sa în Iaşi, ce a urmat câţiva ani mai târziu. Însă în tot intervalul acesta am fost în corespondenţă regulată cu dânsul, şi-mi aduc aminte că eu îl tot îndemnam în scrisorile mele să-şi facă

1. Eminescu face aici aluzie la povestea sa *Făt-Frumos din lacrimă* publicată în numerele din 1 şi 15 noiemvrie 1870 din *Convorbiri literare.*

doctoratul, pentru a putea dobândi la Iaşi o catedră la Facultatea de Litere, dar Eminescu nu-mi răspundea deloc asupra acestui punct, viindu-i, se vede, foarte greu să-şi cercuiască studiile, în marginile cele bine hotărâte pe care le cere orice universitate pentru eliberarea unei diplome. Astfel Eminescu nu a dobândit niciodată vreun grad academic, cu toate bogatele cunoştinţe ce avea, mai ales în filosofie şi istorie, şi aspiraţiile la o catedră universitară – pe care, de altminteri, numai noi le aveam pentru dânsul, iar el nu le avea deloc precum îndeobşte nu avea nici o aspiraţie – nu s-au putut realiza.

Venit în Iaşi, el deveni în curând prieten intim cu mai mulţi membri ai Junimii, Miron Pompiliu, Bodnărescu, Creangă, şi mai pe urmă reînnoi prietenia cu Slavici, care şi el veni la Iaşi urmând invitării mele. De pe la aceştia am aflat câte ceva despre originea şi viaţa trecută a lui Eminescu, căci cu mine el nu vorbea niciodată de sine sau de ai lui.

Două versiuni circulau despre originea familiei lui Eminescu. După unii, bunul sau străbunul său ar fi fost turcul Emin. Acest Emin sau Emin-efendi, cum i s-ar fi zis, ar fi fost negustor rămas prin Moldova în timpurile când relaţiile noastre cu turcii erau mai strânse. Deprins cu noi, el şi-ar fi schimbat numele în *Eminovici*, s-ar fi botezat, s-ar fi căsătorit cu o româncă şi s-ar fi aşezat întâi la Suceava şi apoi la Botoşani. Negreşit că după câteva generaţii, membrii acestei familii nici ar mai fi ştiut de originea lor orientală, iar dragostea şi respectul ce Eminescu le-a avut totdeauna pentru musulmani, şi dispreţul său pentru greci, evrei, bulgari şi alte neamuri din Orientul Europei ce trăise sub dominaţia turcească, s-ar explica astfel prin atavism.

Această versiune este însă cu totul imaginară. După alta, poate mai întemeiată, dar totuşi nesigură, ce mi-a comunicat Slavici, familia lui Eminescu s-ar trage din unul din războinicii cu care regele Carol XII al Suediei a scăpat în ţările române după bătălia de la Pultava. Acest străbun al poetului nu a urmat mai departe pe regele său, ci însurându-se la noi cu o româncă, a intrat în serviciul statului moldovenesc.

Strămoşii lui Eminescu au rămas în Suceava după trecerea Bucovinei către Austria şi abia bunul sau poate abia tatăl său s-ar fi aşezat în judeţul Botoşani, unde a trăit până la moartea sa, căutând moşioara al cărei proprietar era.

Familia se numea Eminovici şi, chiar acum, în zilele în care scriu aceste rânduri, mai trăieşte cu acest nume un frate al lui Eminescu, ofiţer în armata română. Mai târziu am aflat că şi acesta ar fi adoptat numele Eminescu. Însă nu Eminescu însuşi şi-a schimbat terminaţia din *-ovici* în *-escu*, ci, precum mi-a spus-o odată singur, Aron Pumnul, învăţătorul său de limba română la Cernăuţi, unde îl trimesese tatăl său să studieze, l-a îndemnat să-şi românizeze terminaţia. La Cernăuţi, viind odată o trupă de actori români, sub direcţia doamnei Fanny Tardini, tânărul Eminescu a părăsit şcoala, din admiraţie sau poate dintr-un amor precoce pentru una din actriţe, şi s-a tocmit ca sufleor, cutreierând cu acea trupă mai toate oraşele române până ce, iarna, a ajuns la Bucureşti. Acolo, se zice că din gaura de sufleor vedea foarte des o doamnă sau domnişoară frumoasă ce venea regulat la teatru în aceeaşi lojă de avanscenă, şi se aprinse de un amor platonic aşa de mare pentru dânsa, încât multe nopţi le-a petrecut viitorul poet, după sfârşirea reprezentaţiei, *sub ferestrele femeiei adorate*, fără ca aceasta să aibă o idee măcar de pasiunea ce inspirase.

Aflând tatăl lui Eminescu că fiul său se găsește în București, s-a grăbit să-l ridice din mijlocul actorilor și să-l trimită la Brașov ca să-și urmeze, în gimnaziul român de acolo, învățăturile întrerupte. La Brașov Eminescu a stat câtva timp, apoi merse la Blaj, unde sfârși studiile sale secundare și trecu în urmă la Viena la Universitate, unde l-am găsit în vara anului 1870. Eminescu era atunci de 21 de ani, născut fiind în 20 dechemvrie 1849. Cu tatăl său împreună, Eminescu nu putea trăi din cauza vecinicilor aluzii înghimpătoare pe care acesta le făcea fiului său; după cum mi-a spus însuși poetul, acești ghimpi au fost cauza principală pentru care viața în casa părintească i-a fost totdeauna nesuferită. Chiar când se ducea în vacanțe la moșioara tatălui său, el se așeza în sat într-o casă de țăran, iar altă dată stătu o vară întreagă la stână, cu ciobanii.

Atât am putut afla despre întâile tinerețe ale lui Eminescu.

Când Maiorescu deveni ministru al Instrucțiunii publice, Eminescu fu numit bibliotecar la Universitatea din Iași, post foarte potrivit pentru dânsul, căci acum avea și îndestulă vreme să lucreze după voie și ocaziunea să se adâncească zile întregi în cărți și manuscripte vechi – ocupație ce avea pentru dânsul un farmec deosebit, căci Eminescu a fost totdeauna mare admirator al trecutului, mai ales al Evului Mediu, și deplin disprețuitor al secolului nostru și al civilizațiunii moderne. În timpul când era bibliotecar au început și amorurile cu Veronica Micle, care a murit în anul 1889, chiar când începusem a scrie aceste amintiri. Veronica era de mult cunoscută Junimii, din anul 1864, când figurase, la vârsta de 14 ani, ca martoră principală în procesul lui Maiorescu. Foarte frumușică, veselă, spirituală, această fată fu măritată de mama ei la vârsta de 16 ani cu Ștefan Micle, bătrân

profesor la Universitate. Între dânșii erau poate 38 de ani deosebire, de nu mai mult. În asemenea împrejurări, fiind dat şi caracterul uşuratic al acestei tinere femei, nu e de mirat că ea nu se credea legată prin lanțurile căsătoriei până într-atâta încât să păzească cu strictețã credința conjugală bătrânului Micle, pe care îl considera mai mult ca un părinte decât ca un soț. Veronica nu a simțit un adevărat amor decât pentru Eminescu. În casa bătrânului Micle, Eminescu petrecea ceasuri întregi pe fiecare zi; acolo îşi declama poesiile cu acea cadență plângătoare care făcea farmecul lecturei sale. Acolo și Veronica i-o fi cetit încercările sale poetice, care pe ici, pe colo, poate or fi fost îndreptate după sfaturile lui Eminescu. Prin zilnicele lor relațiuni s-a dezvoltat această violentă pasiune reciprocă; tinerii amorezați îşi jurară să se căsătorească după moartea lui Micle, ba încă Eminescu cu fantezia lui nemăsurată, temându-se de pe atunci de posibilitatea unei despărțiri după eventuala lor căsătorie, propunea ca amândoi să treacă în secret la catolicism, din cauză că această lege nu admite divorțul.

Pe lângă scopul de a face din Eminescu un doctor în filosofie, poate că şi dorința ce aveau câțiva dintre noi mai inițiați în tainele vieței sale private de a-l despărți de Veronica a fost una din cauzele pentru care Societatea Junimea se hotărî să trimeată pe Eminescu cu contribuția membrilor ei la Berlin pentru ca să urmeze studiile sale universitare.

La Berlin, Th. Rosetti, comisarul guvernului pe lângă căile ferate Strousberg, întrebuință pe Eminescu ca un fel de secretar privat pentru a-i da ocazie să aibă un mic salar. Dar zadarnic l-am trimes pe Eminescu la Berlin. Fie că el nu se putea hotărî să se pregătească pentru examenul de doctorat, fie că pasiunea pentru Veronica îl rechema înapoi la

Iaşi, el părăsi Berlinul, fără chiar a ne preveni, şi într-o bună dimineaţă ne pomenirăm cu dânsul întors definitiv. Atunci, după stăruinţa noastră, el fu numit revizor şcolar în judeţele Iaşi şi Vaslui. În această calitate el călătorea din sat în sat, avea raporturi continue cu învăţătorii, cu primarii, cu ţăranii, şi se întări tot mai mult în dragostea sa pentru poporul de jos. De pe atunci datează începuturile sale de poesii în formă populară, pe care mai târziu le-a perfecţionat aşa de mult. Sâmbăta seara venea obişnuit cu câteva poesii de acestea, cărora Junimea le dădu epitetul de *cantabile* fiindcă adeseori le intonam în cor spre înveselirea tuturora şi a autorului însuşi, care, când era binedispus, lua şi el parte la cântarea comună.

Aşa merseră lucrurile până la anul 1876, când partidul roş viind la putere începu să prigonească fără cruţare nu numai pe bărbaţii politici din tabăra învinsă, dar şi pe toţi acei ce se bucurase câtuşi de puţin de protecţia acestora.

Pentru a avea cu ce trăi, Eminescu, urmând invitării lui Maiorescu, se aşeză la Bucureşti, unde deveni redactor la jurnalul de opoziţie *Timpul*. Prin faptul că făcea polemică zilnică cu partidul liberal, el îmbrăţişă cu încetul cauza conservatorilor cu un fel de fantasie poetică, închipuindu-şi-i ca un partid de autohtoni, în luptă cu altul ce s-ar compune mai ales din persoane de origine străină. Câteodată, când îl apuca indignarea, el scria câte unul din acele articole polemice violente pe care le admirau nu numai partizanii, dar chiar şi adversarii săi, şi mai ales C.A. Rosetti, şeful partidului de la putere. Ştiu de la intimi de-ai lui Rosetti că acesta, în momentul când îi soseau gazetele, lua totdeauna întâi *Timpul* în mână şi cetea articolele lui Eminescu de la un capăt la altul, declarând despre poetul nostru că are cea

întâi pană de jurnalist în România, deşi era cel mai înverşunat duşman al său. În intervalul acesta Micle muri şi Veronica, liberă acum, aştepta cu nerăbdare să vie iubitul ei în Iaşi şi să-şi îndeplinească făgăduința. Însă sentimentele lui Eminescu nu mai erau acele de odinioară. Absența îndelungată îşi produsese efectele ei asupra imaginației impresionabile a poetului. Se crede că întâi i-ar fi inspirat un amor trecător d-na Mite Kremnitz, soția d-rului Kremnitz, autoare germană plină de talent care trăia în Bucureşti[1] şi care primea un cerc de oameni de litere în casa ei, apoi i-a deşteptat o pasiune puternică văduva Cleopatra Poenaru, fiica pictorului Lecca. Acei care cunosc ca mine pe această doamnă, negreşit foarte inteligentă, dar deloc frumoasă şi mult mai mare de ani decât Eminescu, îşi vor pune uimiți întrebarea cum de o asemenea pasiune a fost posibilă? Şi cu toate acestea niciodată Eminescu n-a iubit mai cu violență. Poate însă că şi rezerva în care se zice că s-ar fi ținut Cleopatra față de Eminescu ar fi fost cauza înverşunatei pasiuni a poetului. El se plimba nopți întregi înaintea casei Cleopatrei din str. Cometa „pe lângă plopii fără soț…" care se găseau cam acolo unde astăzi se ridică statuia lui Lascăr Catargiu, o urmărea pretutindeni, ba i s-a întâmplat să petreacă o noapte întreagă, de cu seară până în ziuă, ascuns în bucătăria iubitei sale, numai spre a o zări un moment. În această perioadă Eminescu a compus cele mai frumoase şi mai desăvârşite poesii, acele care au pus pecetea geniului pe scrierile sale şi i-au statornicit reputația de mare poet.

Veronica, din Iaşi, aflând desigur despre noua pasiune a lui Eminescu, se repezi desperată la Bucureşti şi se vede că

1. A murit în anul 1915 la Berlin.

pe un timp scurt ea îl putu iarăşi atrage spre dânsa. Dar după întoarcerea ei la Iaşi, cu dispariția farmecului prezenței, dispăru din nou afecțiunea lui Eminescu şi de astă dată pentru totdeauna. Desperarea iubitei, înşelată în visurile şi aşteptările sale, ținu mai mulți ani în care ea se plânse în versuri de amorezul ei necredincios, până când, natura uşoară a Veronicăi învingând, o făcu să se mângâie şi ea de părăsirea iubitului ei. Că încă de pe atunci facultățile mentale ale lui Eminescu începeau a simți întâile încercări ale boalei care se pregătea arată şi ocupațiile sale, ce se mărgineau aproape exclusiv la metafizica indiană şi în general la mistere religioase. Pe mine mă puse întâi pe gânduri şi-mi strânse inima următoarea împrejurare. Viind o dată în Bucureşti după ce nu dădusem ochi cu Eminescu mai bine de un an întreg, mersei să-l văd la dânsul acasă. Nu l-am găsit, dar am intrat în locuința unde şedea. Era o odăiță în fundul curții Clubului Regal de pe Calea Victoriei, în care rufe, cărți, perine, haine, manuscripte, teancuri de gazete vechi stăteau aruncate unele peste altele. Poate că de luni de zile nu se mai măturase şi curățise acea odaie, căci nu mi-aduc aminte să fi văzut în toată viața mea, până chiar şi prin bordeie țigăneşti, aşa murdărie. Am plecat întristat şi, când a doua zi am întâlnit din întâmplare pe Eminescu pe uliță, el îmi zise:

— Am auzit că m-ai căutat ieri, ce voiai de la mine?

— Voiam să te văd, nu te-am mai văzut de un an.

— Aşa! exclamă el cu mirare…

Poate că nu avea nici o idee că trecuse atâta vreme de când nu ne mai întâlnisem.

Într-o notiță ce am publicat în *Convorbiri literare* cu ocaziunea morții lui Eminescu, am vorbit despre venirea sa la Iaşi în luna iunie 1883, când s-a ținut acolo o mare serbare

pentru inaugurarea statuii lui Ştefan cel Mare ce se ridicase pe piața Curții domneşti. Eminescu îşi regăsi atunci prietenii săi intimi, pe Creangă, pe Miron Pompiliu, pe ceilalți, cu care petrecu vreo zece zile. În o Junime numeroasă ce se ținu la mine, el ne ceti, în aplausele entuziaste ale Societății, cunoscutele sale versuri în formă de *Doină*

De la Nistru pân'la Tisa
Tot românul plânsu-mi-s-a…

pe care serbarea i le inspirase. Foarte caracteristic este că, deşi trimes de jurnalul *Timpul* pentru a scrie corespondențe despre festivitățile din Iaşi, el nici măcar se duse să asiste la inaugurarea statuii, ci în timpul când mii şi mii de oameni se grămădeau înaintea Palatului domnesc, şi ascultau discursurile patriotice ce se rosteau, el petrecea singur la Borta-Rece cu un pahar de Cotnar.

Abia trecuse opt zile după întoarcerea sa în Bucureşti şi primii o scrisoare de la d-na Maiorescu, prin care aceasta îmi da trista ştire că Eminescu a înnebunit; că el îşi închipuieşte a fi călugăr, binecuvântând pe oricine întâlnește şi şoptind rugăciuni. D-na Maiorescu îmi cerea să încunoştințez pe rudele lui Eminescu despre această mare nenorocire. Eu, ştiind că rude de ale lui Eminescu nu trăiesc prin Iaşi şi neavând o idee care din frații sau surorile lui sunt în viață şi unde se găsesc, m-am dus chiar în seara când am primit scrisoarea la Veronica Micle, spre a cere desluşiri, închipuindu-mi că ea trebuie să-i cunoască bine pe toți. Am găsit pe Veronica jucând cărți cu un tânăr ofițer. Eu totuşi căutam să o pregătesc încetul cu vestea nenorocită despre boala prietenului ei pentru a nu o impresiona din cale-afară, când

spre uimirea mea văzui că Veronica ia lucrul foarte uşor, aproape cu indiferenţă. „A nebunit Eminescu? Se vedea de mult că merge pe calea aceasta.“ Apoi, schimbând vorba, trecu la un subiect de conversaţie mai veselă…

Prin îngrijirea amicilor lui Eminescu şi în special a lui Maiorescu, care a fost totdeauna un binefăcător al lui, el a putut fi trimis la Viena în casa de sănătate a doctorului Leidesdorf. Acolo stătu aproape un an, se îndreptă, şi putu fi trimis să călătorească prin Italia cu prietenul său Chibici-Râvneanu, care l-a îngrijit ca un frate. Întors în ţară el se aşeză la Iaşi, unde după stăruinţele noastre fu numit sub-bibliotecar pentru a avea un mic salariu din care să poată trăi. După câtva timp însă, un alt acces de nebunie îl lovi şi el fu condus în Institutul de alienaţi de la mănăstirea Neamţu. Eminescu se îndreptă din nou întrucâtva, se duse la Botoşani, unde îl mai căutară și doctorii din localitate, şi veni în sfârşit la Bucureşti, unde jurnalul *România liberă* îl luă ca colaborator mai mult pentru a avea ocaziunea să-i dea un salariu, decât pentru a se folosi de activitatea sa, iar alţi tineri prieteni au înfiinţat cu Eminescu un nou jurnal literar *Fântâna Blanduziei*, care însă n-a avut o lungă viaţă.

Cea de pe urmă dată când am văzut pe Eminescu a fost la Teatrul Naţional. Eu eram cu nevasta mea într-o lojă, iar el era într-un stal din care ne fixa toată vremea. Se vedea că avea intenţia să vie în loja noastră, dar pân la urmă îl cuprindea sfiala, căci abia sculat se aşeza iarăşi la loc. Cât era de schimbat! Ce deosebire între data întâi când, cu 19 ani în urmă, îl recunoscusem din instinct între o mulţime de tineri, şi acum când, puhav la faţă, încovăiat şi cu ochii rătăciţi, era aproape de sfârşitul său. În adevăr puţin timp după aceea, reapucat de boala sa, el fu condus în Institutul

de alienați al doctorului Șuțu din București, unde muri în ziua de 15 iunie 1889.

Nu este nici o îndoială că nebunia a fost o boală ereditară în familia lui Eminescu și se poate urmări la ascendenții săi din partea mamei. Din frații lui Eminescu unul s-a sinucis, alții au murit nebuni, o soră era paralizată, alta, Henrieta, era isterică și a murit foarte tânără.

Maiorescu, Gherea și alții au scris despre poesiile lui Eminescu, eu nu am voit decât să notez câteva amintiri ce-mi rămăsese despre acest bărbat interesant. Îmi pare că-l văd încă palid, slab, cu plete lungi lăsate pe umăr și cu privirea sa adâncă și melancolică. O împreunare de așa mare talent și de atâta modestie este ceva extraordinar. Lipsit cu totul de ambiții, el nu avea nici o aspirație pentru îmbunătățirea situației sale sociale sau chiar materiale, ba nici măcar dorința naturală și legitimă a autorilor ca scrierile să le trăiască după moarte și meritele să le fie apreciate și recunoscute de generațiile viitoare nu răsărea niciodată în sufletul său candid. Moartea de altminteri era pentru Eminescu stingerea eternă, fericita Nirvana a indienilor, a căror metafizică era obiectul studiilor sale neobosite și meditațiilor sale adânci.

Plin de simpatie pentru clasele muncitoare, Eminescu avea o milă nesfârșită pentru soarta țăranului român, cu care îi plăcea mult mai mult să stea de vorbă decât cu bărbații semi-culți ai societății mai înalte. Aceste sentimente îl făceau să scrie în *Timpul* articole pătrunse de adâncă și puternică indignație. Mulți își vor fi aducând aminte de acel articol faimos din 1877, în care vorbea despre dorobanții flămânzi și rupți, cari, întorcându-se biruitori din război, cereau burghejilor din București găzduire pe o

noapte şi aceşti bulgaro-români, cari cu gazeta în mână se lăudau de vitejia ostaşilor noştri, îi izgoneau fără milă de la uşa lor.

În anii tinereței, pe când boala nu începuse încă a altera caracterul său, Eminescu era omul cel mai simpatic, cu natura sa impersonală, vocea sa cea melodioasă şi zâmbetul său cel blând. Pe atunci numai un mic cerc de prieteni, mai ales din Junimea, recunoştea strălucitul său talent. Restul publicului şi în special scriitorii din Bucureşti, mai ales Hasdeu, îl lua în râs ca pe un autor cu pretenții şi lipsit de orice merite literare. Dar prin o dreaptă întoarcere a lucrurilor, totul s-a schimbat mai târziu. Tinerii de prin şcoli începură să găsească tot mai mare plăcere în cetirea poesiilor lui Eminescu, până când întreaga generație mai nouă fu cuprinsă de entuziasm pentru nenorocitul poet care a avut un sfârşit atât de jalnic. Eminescu, cunoscut în mod imperfect de noi, contimporanii, ce ni-l reînfățoşăm din amintiri răzlețe, va fi mai bine pătruns de generațiile viitoare, a căror judecată, neîntunecată prin fapte fără însemnătate, va putea mai uşor cuprinde în întregul ei puternica lui personalitate.

CAPITOLUL XV
Încheiere

Cu timpul Societatea noastră literară se schimbase. Pe la anii 1880–'85 Junimea înfățișa un cu totul alt aspect decât la început. Maiorescu, Th. Rosetti, Eminescu şi Slavici trăiau acum în Bucureşti, Carp, ocupat cu politica şi agricultura, făcea numai scurte aparițiuni în Iaşi, Pogor, îngrijat de sănătatea sa, ieşea rareori din casă seara şi pierdea tot mai mult interesul pentru Societatea noastră; câțiva membri murise, iar unii din cei vechi cari nu părăsiseră oraşul Iaşi, precum profesorii Culian, Melic şi alții, se simțeau cam străini în mijlocul unei generații tinere, crescută în bună parte de ei înşişi, şi se arătau în întrunirile noastre abia de două, trei ori pe an „pentru a întrerupe prescripția", cum ziceau ei. Singuri N. Gane, Gr. Buicliu, A. Naum, şi mai ales eu, am rămas statornici până la sfârşit. În casa mea din strada Păcurari eu strângeam regulat o dată pe săptămână întreaga generație mai nouă ce se ocupa cu literatura, însă, fiind în toți anii aceştia deputat, mă duceam şi eu câteva luni pe iarnă la Bucureşti – ceea ce producea o întrerupere supărătoare în mersul Societății. Pe lângă Naum, Vârgolici, Al. Xenopol, Creangă, Conta, Pompiliu, veneau acum regulat

tineri ca N. Volenti, Abgar Buicliu, C. Leonardescu, C. Dimitrescu, Xenofon Gheorghiu, Philippide, Missir, Al. Cuza, Meisner etc.

Aceştia, când începură a învăţa carte, se treziseră cu *Convorbirile literare* în mână şi aveau respectul natural tuturor epigonilor pentru acei care, înaintea epocei lor, începuseră activitatea şi lupta. Diferenţa de vârstă care despărţea aceste două categorii de membri făcea ca afară din Societate unii să trăiască în mod cu totul deosebit de ceilalţi, în opunere cu unitatea în toate privinţele perfectă ce domnise între membrii primitivi ai Junimii. Astfel tinerii, având viaţa lor proprie, se adunau şi petreceau vesel împreună mai ales în cafeneaua numită a lui Buch, dându-şi porecle între dânşii şi creând un fel de limbagiu propriu al lor, cu înţelesuri necunoscute celor mai vechi, încât adesa în discuţiunile Societăţii unii nu înţelegeau aluziile celorlalţi. Pe lângă aceasta, timpul războaielor înverşunate trecuse. La intrarea în Societate a generaţiei noi, tinerii găsise câmpul de bătălie câştigat şi ocupat de noi, şi astfel stimulul cel mare al zilnicelor hărţuieli şi lupte dispăruse. În sfârşit, se mai produse încă un motiv care despărţea pe unii membri ai Societăţii de ceilalţi şi aceasta era viaţa politică în care intrară numeroşi membri ai Junimii.

Carp, totdeauna pasionat pentru politică, era pe cale să creeze o întreagă direcţie nouă în care noi, vechii prieteni, îl urmam fără şovăire. Nici ar fi trecut prin cap vreunuia din noi de a se despărţi de cel pe care îl numeam „şeful“ şi a intra în partide contrare. Era ceva natural, de sine înţeles, ca să mergem totdeauna împreună, chiar dacă în discuţiile private dintre noi se iveau câteodată păreri deosebite. Nu aşa însă făceau mulţi din cei tineri. Ministrul Ion Brătianu,

voind să-şi creeze partizani devotaţi în Moldova şi în special în Iaşi, făcea prin reprezentanţii săi din localitate tot felul de propuneri măgulitoare unora din amicii noştri. Conta fu numit ministru, pe Xenopol, Dimitrescu, Verussi şi alţii îi alese deputaţi sau le dădu funcţiuni înalte, care le aduceau avantage materiale şi linguşeau amorul lor propriu. În timpul în care o apropiere între Carp şi I. Brătianu părea posibilă şi chiar probabilă nu se arătă negreşit nici o greutate înlăuntrul Societăţii, dar mai târziu, când se văzu imposibilitatea unei asemenea apropieri, se iviră dezbinări între membrii Junimii, căci, deşi în întrunirile săptămânale urma a nu se vorbi politică, totuşi este greu ca să te cerţi într-un loc şi să trăieşti în deplină armonie în altul. Eu unul am fost acel care am combătut mai mult o unire cu partidul lui Brătianu căci totul mi se părea că ne desparte de acel grup, şi învăţătura, şi creşterea, şi modul de a vedea lucrurile, şi chiar de a ne închipui fiinţa Statului şi funcţionarea întregului său mecanism. Dar alţii erau de altă părere. În special Nicu Gane, foarte măgulit şi sărbătorit ca autor de întreaga familie a lui Brătianu, pe care o cunoscuse de aproape la Băile de la Slănic, apoi îngrijat de întreţinerea şi viitorul numeroasei sale familii, vedea cu ochi buni această apropiere. După o lungă discuţie ce am avut o seară întreagă împreună, văzând că nu ne putem deloc înţelege, i-am prezis la despărţire că fărmecătorul de Brătianu are să spargă şi acest mic cuib al Junimii, care singur în ţară rezistase până atunci ademenirilor lui. Peste câţiva ani, când Gane ne părăsi cu totul în politică şi trecu cu arme şi bagaje la partidul numit atunci colectivist, am avut neplăcerea să-i aduc aminte despre acea prorocie a mea ce se îndeplinise.

Iar Gane, mărturisind că eu am văzut mai bine viitorul, susținea că n-avea ce să facă şi că lucrurile ar fi venit oarecum de la sine.

La această defecție a lui N. Gane fac aluzie două versuri ale mele din epistola ce am adresat lui Naum şi pe care am publicat-o în *Convorbiri literare* din 1 aprilie 1888:

Căci vai, din cei mai vrednici, ce-au tras mai mult la greu
La duşmăneasca ceată trecur' într-un ceas rău.

Se cetea în adunările Societății ca şi înainte scrieri de ale membrilor şi corespondența redacțiunii; se urma tradițiunea şi în toate celelalte privințe, însă şedințe aşa de interesante cum le avusesem în cei dintâi cincisprezece ani ai Junimii nu mai erau acum şi se simțea câteodată de toți că Junimea era pe cale de a da înapoi. În aceste împrejurări se întâmplă în anul 1884 ca să moară Vasile Boerescu, ce ocupa la Universitatea din Bucureşti aceeaşi catedră pe care eu o aveam în Iaşi, şi astfel să am posibilitatea de a mă muta cu toate drepturile mele de profesor în capitală, aşa precum făcuse şi alți colegi ai mei în cazuri asemănate. Maiorescu mă îndemna mult să vin la Bucureşti; eu însumi, cu toată neplăcerea unei părăsiri a centrului în care trăisem şi lucrasem, vedeam bine că totul se centralizează în Bucureşti şi că Iaşul e pierdut pentru orice viață deosebită şi neatârnată, atât politică cât şi intelectuală. Apoi mă săturasem ca pe lângă direcție să am şi administrația *Convorbirilor*, care îmi pricinuia nu numai pagube materiale, dar înfățişa şi un capital de muncă pierdut pentru alte lucrări, pe când în Bucureşti asociația Socec şi Teclu îmi propunea să ia asupra ei administrația revistei, pe care vrea să scoată pe riscul ei propriu, într-o ediție mult mai frumoasă decât înainte.

Această propunere avea o mare atracție în adevăr și totuși, om al obiceiurilor statornice, nu mă puteam încă hotărî la o strămutare. Când însă veni și Vasile Alecsandri și mă sfătui să mă așez în București, căci în Iași nu ar mai fi nimic de făcut; în sfârșit, când chiar membrii familiei mele, care mă iubeau, declarară cu părere de rău că în adevăr mintea sănătoasă nu putea judeca altfel, decât că o strămutare ar fi avantajoasă, mă hotărâi și eu în sfârșit. Deodată însă n-am dat pe față acea hotărâre a mea către membrii Societății literare, fiindcă cercul Junimii era să fie consternat. Și în adevăr, când s-a aflat despre plecarea mea, era o jale generală: „Se duce și el?" „Se duc și *Convorbirile*?" „Atâta mai avem și noi în Iași!" „De acum nu mai rămâne nimic în acest oraș!" „Dispărând *Convorbirile*, care îi dădeau încă puțină strălucire, Iașul va fi mort ca orice oraș de provincie." Care de care stăruia, mă apuca, mă sfătuia, mă ruga să nu plec. Din toți însă Nicu Gane era în adevăr desperat, precum am zis într-un articol anterior. Dacă eu rămâneam în localitate, poate că el n-ar fi avut curajul să ne părăsească în politică, cu toate ademenirile lui Ion Brătianu.

Când fu bine statornicit ca mă mut și că nici o sfătuire sau tânguire nu poate schimba ceea ce era inevitabil, membrii Junimii au pus la cale să ieie de la mine un congediu strălucit, sărbătorindu-mă cu pompă. Și în adevăr ei îmi dădură un mare banchet puindu-mă în locul de onoare, ceea ce nu intra în obiceiurile Societății noastre, unde fiecare ședea după plac și locuri de onoare nu existau. Apoi băură în sănătatea mea și a *Convorbirilor*, urară viitor fericit și revistei, și directorului ei, ba chiar se recită în onoarea mea și următoarea poesie compusă ad-hoc de Al.C. Cuza:

(Versurile cetite la banchetul din 14 aprilie 1885 dat în onoarea lui Iacob Negruzzi)

Tu-mi ziceai odată cum că pân'la moarte
Dragostea ta toată tu ne vei păstra.
Ți-ai uitat amicii, le uitaşi pe toate;
Astfel este veacul, nu e vina ta.

Din stihurile acum trecutului către domnul
C.A. Rosetti

Coane Jacques, mă-nclin cu stimă, la boieri mă dau plecat.
Am să spun vreo două vorbe, nu vă fie cu bănat,
Chestiunea-i arzătoare, din pricina burghezimii
Care stă şi se boceşte pe ruinele Junimii.
„*Convorbirile* ne lasă, Jacques se duce, vai şi chiu
Iaşul, veselă grădină, se preface în pustiu!"
Astfel plâng ca nişte babe... O „Junie" ce-ai ajuns!...
Toți de-am zice-aşa ne-ar merge vestea ca de popă tuns.
Cum! să nu fim noi în stare, „junimiştii" get-beget,
Să călcăm pe căi bătute, cât de slab şi cât de-ncet!
„Junimişti!" pierit-au oare focul sacru dintre noi,
Rămuiatu-ne-am cu toții cei mai vechi şi cei mai noi,
Prăbuşitu-s-a altarul, prăpădit-am focul sfânt
De plecăm mâhniți şi gârbovi fruntea noastră spre pământ?...
Trece-un om, urmează altul, soarta lui e tot aceea,
Căci eternă-i dat să fie numai singură ideea.
Sursum corda!... Jacques se duce, *Convorbirile* s-au dus
Însă soarele Junimii după nouri n-a apus.
Mândru dogoreşte cerul ca şi-n ziua cea dintăi,
Noi suntem urmaşii Romei, noi vom fi urmaşii tăi!

Eu eram cuprins de o emoțiune tristă căci, dacă ştiam ceea ce lăsam în Iaşi, nu ştiam deloc ceea ce mă aştepta în Bucureşti. Şi în adevăr în cele întâi şase luni de petrecere în capitală, aşa eram de nemulțumit şi atât mă simțeam de

străin acolo, încât adeseori mă căiam de hotărârea ce luasem şi mă apuca dorul de Iaşi. Mai târziu lucrurile se schimbară cu totul în alte privinţe, însă, în ceea ce se atinge de literatură, aşteptările mele au rămas deplin înşelate.

A redeştepta Societatea Junimea aşa precum fusese odinioară era un lucru nerealizabil, şi chiar o societate literară, în înţelesul obişnuit al cuvântului, cu greu putea să se înfiinţeze în Bucureşti. Întreaga atmosferă a capitalei îi era şi îi este încă duşmănoasă. Din cauza greutăţilor vieţei şi din cauza ademenirii a numeroase petreceri de tot felul, domneşte aici o goană mare după câştig material de care nu sunt scutiţi cei ce se ocupă cu lucrări literare şi ştiinţifice. Când însă vrei profituri trebuie să cruţi multă lume de care poţi avea nevoie, mai ales din înaltele cercuri politice, în paguba independenţei cugetării. Scriitorii din capitală mai sunt apoi stăpâniţi de o mare deşărtăciune şi de vii sentimente de invidie între ei, fiindcă orice trecere înaintea altuia este întovărăşită de răsplătiri exterioare şi de laude publice, lucruri cu totul străine primului cerc din Iaşi, ce trăia oarecum afară de mişcarea publică din ţară.

Prin urmare, a întrebuinţa aceste elemente la o lucrare comună era aproape cu neputinţă precum dovedesc şi toate începuturile altora de mai înainte. S-ar fi putut face o încercare cu elemente tinere ce ieşeau la iveală, însă şi această încercare era împreunată cu greutăţi. Mai toţi tinerii ce se hrănesc cu pana lor, fiind săraci, îşi câştigă existenţa scriind la jurnale politice în paguba unei munci şi unor studii serioase. Aşa avem autori socialişti, liberali, radicali, constituţionali, conservatori, care, influenţaţi de bucătăria zilnică ce sunt siliţi să facă la jurnalele unde li se plăteşte, îşi pierd originalitatea gândirii şi scrierii. Cum s-ar fi putut aduna

toate aceste deosebite elemente? O mare piedică mai era în sfârşit şi următoarea: Maiorescu, Rosetti, Carp erau foşti şi viitori miniştri. Cei ce s-ar fi adunat la dânşii s-ar fi găsit în casa unor membri însemnaţi sau a guvernului sau a opoziţiei – pentru mulţi o mare piedică de a veni. Pe lângă aceasta, Maiorescu şi cu mine eram profesorii multora din tinerii ce s-ar fi putut atrage în Societate, aşa încât ne despărţea foarte mult pe unii de alţii şi poziţiunea, pe lângă deosebirea de vârstă. Sfiala domnea în aceste întruniri, şi sentimente de adevărată colegialitate nu erau posibile. De aceea toate încercările făcute de Maiorescu şi de mine n-au produs roadele dorite. Veneau, nu e vorba, oricâţi când îi chemai, dar întrunirile erau reci. Critica liberă cu care ne deprinsesem în Iaşi era neplăcută multora şi chiar imposibilă. Afară de aceasta, Maiorescu – înţelegând tot mai puţin, cu cât înaintează în vârstă, o petrecere de orice soi fără prezenţa femeilor – făcea tot felul de încercări de adunări literare, la care asistau şi doamne tinere, frumoase şi inteligente, dar aceste întruniri nu erau de nici un folos pentru literatură. În prezenţa damelor era prea dureros pentru un tânăr autor de a se vedea criticat şi când Caragiale, cu cuvântul său tăios şi caracterul său necruţător, pocnea pe vreun tânăr ce cetea o compunere a sa, cu vreo observaţie atingătoare şi puţin politicoasă în formă, se lăţea deodată un sentiment penibil în toată adunarea. Eram în parte aceiaşi oameni ca la Junimea din Iaşi ce ne întruneam: Th. Rosetti, Maiorescu, Caragiale, Burghele, chiar Eminescu înaintea boalei lui, şi totuşi era altceva. În locul unui aer uşor şi liber ne găseam într-o atmosferă grea şi apăsătoare.

Am citat adeseori pe Slavici fără a vorbi mai de aproape de dânsul, şi fiindcă mă aflu la cel de pe urmă capitol al

acestei scrieri, voiesc a nota, precum am făcut şi pentru alţii, câteva amintiri despre acest însemnat autor român. Precum am zis în capitolul precedent, pe Slavici l-am văzut întâi la Viena, la întoarcerea mea de la băi, în vara anului 1870. Pe atunci dânsul vorbea româneşte cu oarecare greutate şi cu accent străin, dezvăţându-se de limba părintească în şcoalele ungureşti. Eu l-am îndemnat să scrie un şir de studii despre maghiari şi români, să puie oarecum pe hârtie ideile ce-mi exprimase de mai multe ori în convorbirile noastre. Din deosebite împrejurări, Slavici după serbarea de la Mănăstirea Putna a trebuit să părăsească Viena şi să plece în Ungaria.

Acolo a ajuns copist la un avocat român, într-un orăşel neînsemnat, de unde îmi trimetea scrisori foarte triste, căci nu se putea deloc împrieteni cu practica dreptului. Pe atunci el trăia cu o fată germană numită Luisa, despre care îmi scria toată vremea cu entuziasm. Dar nici viaţa aceasta cvasiconjugală, nici activitatea sa de concepist pe lângă un avocat n-a ţinut mult timp. Pe avocat l-a părăsit pentru a deveni corectorul unui mic jurnal românesc – post care-i aducea 50 florini pe lună, iar Luisa se îmbolnăvi şi muri. Judecând după scrierile sale desperate, această pierdere a fost pentru dânsul foarte dureroasă. Însă alte încercări mari îl mai aşteptau; întâi muri mama lui, apoi, câteva săptămâni mai târziu, tatăl său şi, în mijlocul durerii sale, el căzu foarte greu bolnav, şi se afla prăpădit într-o desăvârşită lipsă şi cu nimeni lângă dânsul care l-ar fi putut căuta. Fără ca să aibă trebuinţă de a face apel la mine, eu, aflând despre marea lui mizerie, am pus din nou la contribuţie pe membrii Societăţii Junimea spre a veni în ajutorul acestui tânăr autor care începuse a scrie poveşti populare mai frumoase şi mai bine decât se scrisese vreodată înaintea lui

în limba română. Cu ajutoarele trimise de noi, Slavici a putut pleca la Viena la 1873 spre a se căuta. El a stat acolo aproape un an întreg în spitalul public fără ca să se ştie la început dacă poate scăpa cu viaţă, iar mai târziu, după ce prinse a merge ceva mai bine, dacă o amputare a braţului stâng nu va fi necesară. În sfârşit când se prevedea că poate scăpa teafăr, am stăruit în 1874 pe lângă Maiorescu, ce se făcuse ministru al Instrucţiunei publice, ca să numească pe Slavici în vreo funcţie oarecare pentru ca să aibă cu ce trăi. Maiorescu i-a propus prin mine să-l numească un fel de secretar pentru regularea şi tipărirea importantelor documente istorice pe care Eudoxiu Hurmuzachi, bătrânul, le culesese în arhivele secrete din Viena, şi, acum la moartea sa, ajunsese în mânele ministrului de Culte al României. Slavici primi, căci nu avea pe nimeni la care să ţie în toată Austro-Ungaria, şi veni întâi la Iaşi cu braţul în eşarpă, unde a stat câteva luni, apoi plecă de acolo şi se aşeză la Bucureşti spre a-şi ocupa funcţiunea, de care se achită cu deplină conştiinţă şi pricepere. Dacă înainte îmi trimesese mai mult poveşti culese din popor, acum el scria acele novele în formă populară care i-au stabilit reputaţia de prozator eminent. Şi el, ca şi Eminescu, a trebuit, la căderea guvernului conservator, să trăiască ca redactor al jurnalului de opoziţie *Timpul*, până ce Dimitrie Sturza îl puse înapoi la locul ce-l ocupase înainte de 1876, numindu-l totdeodată şi profesor la azilul Elena-Doamna. Acolo se înamoră de una din şcolăriţele sale, cu care s-a şi cununat după ce aceasta îşi sfârşi studiile şi se făcu însăşi învăţătoare. Deşi trăia acum la noi în România, Slavici rămase român-austriac fervent, şi la un moment dat a fost aşa de puternic patriotismul său de român transcarpatin, încât şi-a părăsit

poziția independentă ce avea în Bucureşti spre a se aşeza în Transilvania, la Sibiu, unde, după îndemnul bărbatului politic Dimitrie Sturdza, înfiinţă jurnalul *Tribuna.* Gazeta lui a mers bine câtva timp, dar mai târziu greutăți tot mai numeroase îl împresurară, nu numai din partea guvernului maghiar, dar şi din partea unui mare număr de români ce nu erau mulțumiți de direcția politică a *Tribunei.* La urmă, pentru reproducerea în foaia sa a unui discurs politic al generalului român Traian Doda, Slavici fu dat în judecată de unguri şi condemnat la un an de închisoare, din care nu i s-a iertat nici o singură zi. Când ieşi din temniță nu-i mai era cu putință să trăiască în Sibiu şi el se întoarse din nou la Bucureşti, unde îşi recăpătă postul de director de studii la azilul Elena-Doamna, săvârşind şi deplina editare a documentelor lui Hurmuzachi[1].

Şi pe Slavici, ca pe mulți alții, politica l-a depărtat de alte lucrări intelectuale spre paguba literaturei naționale.

Am recitit cu ocaziunea acestor memorii scrisorile ce am primit de la Slavici în anii 1870–1874 și pe care le-am păstrat toate. Sunt aşa de multe şi aşa de lungi, încât ele ar putea compune un volum întreg. Nici cu Xenopol, nici cu Alecsandri, Bodnărescu, Vârgolici şi N. Gane, nici cu altul careva din tinerii autori protejați şi sprijiniți de Junimea prin mine, nu am avut o corespondență aşa de întinsă. Slavici, pe când era bolnav, scria săptămâni întregi la aceeaşi epistolă şi mă pomeneam deodată cu un manuscript lung şi întins în care îmi da samă de cele mai intime cugetări ale sale, îmi deschidea tot sufletul său. Nimeni nu mi-a

1. Când Academia Română a înființat la Măgurele şcoala Oteteleşanu, Slavici şi soția sa au fost numiți directori.

exprimat vreodată în scrisori atâta recunoştinţă ca Slavici şi, ca exemplu despre sentimentele ce avea pentru mine, voi cita un singur pasaj scurt dintr-o scrisoare ce-mi adresa în 1 fevruarie 1874, din spitalul unde zăcea în Viena:

> Aş suporta poate această soartă cu uşurinţă, dacă n-aş fi părăsit, atât de părăsit de toţi care odinioară păreau a-mi voi bine. D-ta eşti singurul om care mă sprijineşti în această stare deplorabilă; dacă D-ta n-ai fi fost, n-aş fi eu şi aş înceta de a fi dacă şi D-ta azi m-ai părăsi. În lipsă de ajutor, cât şi în lipsă de sprijin moral, ar trebui să pier!

Totuşi, fiindcă în natura omenească recunoştinţa pare a fi sentimentul cel mai neplăcut şi mai trecător, Slavici deveni rece cu mine după aşezarea sa în Bucureşti. La aceasta negreşit mă aşteptam ca la ceva natural şi care nu mi se întâmpla pentru întâia oară. M-am gândit adeseori şi am căutat să descoper cauza pentru care Slavici şi-a schimbat deodată felul său faţă de mine. Explicarea am dedus-o din lipsa de simpatie reală între noi, simpatie care se întemeiază pe cu totul alte motive decât serviciile ce-şi fac oamenii între dânşii. Câtă vreme ne cunoşteam aproape numai din corespondenţă, ne închipuiam că cine ştie ce simpatie adâncă ne leagă împreună, însă, la o mai apropiată intimitate, de la sine am simţit că aceasta nu există. Era între noi o recunoaştere de merite reciproce – ceva cu totul raţionat, dar mai nimic pornit din inimă. Chiar acum, când am luptat trei ani de-a rândul să fac ca Slavici să se aleagă membru în Academia Română – şi n-am putut izbuti din cauza bătrânilor din Transilvania –, am făcut-o ca o datorie faţă cu un autor de merit, dar fără pornirea şi simţimântul mai cald al unui prieten iubitor.

Slavici vine şi azi încă regulat în casa lui Maiorescu şi a mea la micile întruniri intime în care se mai cetesc câteodată bucăți de literatură. Aceste întruniri mi-e frică că vor ajunge în curând şi ele sporadice, mai ales din cauza politicei în care mulți din noi sunt vârâți cu şi fără voie.[1] A face şi politică, şi literatură, cu egală pasiune, a urmări adică două scopuri paralele cu acelaşi interes, nu este cu putință, şi se poate prevedea cu siguranță că politica are să învingă, în paguba literaturei. Societatea literară Junimea s-a schimbat prin plecarea lui Maiorescu din Iaşi, ea a perit prin plecarea mea.

Când privesc înapoi, la viața trecută a Junimii, mă conving pe deplin că o asemenea societate nu s-a putut forma decât prin concursul unor împrejurări cu totul deosebite. A trebuit să se întâlnească într-un oraş de provincie, departe de zgomotul centrului politic, un număr de bărbați tineri, la care plăcerea literaturei şi îndeobşte a ocupațiilor intelectuale să fie deopotrivă vie. Aceştia au trebuit să fie într-o situație materială independentă, aşa ca să aibă de unde ajuta pe alți tineri lipsiți de mijloace, ce le păreau a avea talent și sârguință. A trebuit ca membrii Junimii să-şi recunoască deplin meritele unii altora şi ca nici un sentiment de invidie, cât de ascuns, să nu turbure seninătatea constantă a relațiilor lor. Condusă de asemenea bărbați şi în asemenea împrejurări, negreşit că Societatea a putut ține atâta timp, chiar lipsindu-i desăvârşit orice organizare exterioară. Dar împrejurări identice nu se vor mai repeta uşor în viața unui popor şi de aceea o a doua ediție a unei asemenea societăți va fi poate cu neputință în timpuri viitoare.

1. 1896.

Avut-a Junimea merite însemnate? Acel care, ca mine, a fost însuşi actor cu greu poate judeca valoarea piesei în care a jucat un rol de căpetenie. Viitorul singur se va rosti cu nepărtinire când noi nu vom mai fi. Totuşi, credința mea este că Junimea va păstra o pagină în istoria literaturei române, căci prea am avut noi înşine plăcere la lucrările noastre, pentru a nu fi adus mulțumire şi folos şi publicului celui mare. Vor veni mai târziu alte societăți mai învățate, poate mai active şi mai neobosite, însă nu va mai fi nici una care să fi făcut lucrări serioase într-o formă atât de veselă, de plăcută şi de neobişnuită.

ADDENDA

Dicționarul Junimii

Acrostih. Într-o zi a sosit la redacțiunea *Convorbirilor literare* o poesie anonimă intitulată *La noi e putred mărul,* cu o scrisoare foarte măgulitoare pentru Societatea Junimea. Poesia a displăcut celor mai mulți membri, dar Pogor s-a entuziasmat așa, încât, amețind de cap pe directorul *Convorbirilor*, acesta a avut slăbiciunea să nu se împotrivească la publicarea ei. Abia se tipărise versurile primite şi iată se lățeşte vestea că toată poesia este o tragere pe sfoară a lui Hasdeu: era un acrostih care închipuia cuvintele: *Convorbiri literare.* Din nenorocire versul care începea cu litera V fiind modificat în Junimea, aşa că la publicare începea cu litera F, acrostihul publicat se cetea: *Conforbiri literare*. Junimea făcându-se cam de râs cu treaba aceasta, o frică grozavă de acrostihuri a cuprins pe toți membrii ei. De atunci orice poesie vine prin poştă se examinează mai întâi dacă nu este un acrostih. Ba unii membri foarte inteligenți, mai ales din Caracudă (v.a.)[1], au propus să se examineze de aproape scrierile de proză ce se trimit

1. Abrevierile (v.a.), (v.c.) = vezi aceştia, vezi acesta, vezi cuvântul. Ordinea alfabetică nu este strictă, ci respectă originalul din revistă (n.ed.).

redacţiunei, căci – ferească Dumnezeu! – şi aceste ar putea cuprinde acrostihuri perfide şi primejdioase !

Agamemnon. Cavalerul Agamemnon: poreclă dată de Pogor lui Caragiani în urma unei prelegeri populare ţinute de acesta asupra *Iliadei* lui Homer. În naraţiunea războiului troian, Caragiani dăduse titlul de cavaleri tuturor eroilor greci şi troiani: cavalerul Agamemnon, cavalerul Hector, cavalerul Menelas etc. Astăzi porecla este învechită.

Agură Gheorghe. Născut la Bolgrad, 1850, membru în Junimea pe la 1874, când Maiorescu era ministru de Instrucţie publică. El făcea parte din Caracudă şi tăcea prin colţuri la adunările Societăţii. Agură şoptea în dreapta şi stânga că în Basarabia, unde era profesor sau revizor şcolar, şcolile române se bulgarizează, părând foarte supărat de această împrejurare. Dar când s-a înfiinţat Principatul bulgar, el şi-a adus deodată aminte că naţionalitatea sa nu este română, ci bulgară, şi a trecut Dunărea spre a-şi căuta norocul în mijlocul compatrioţilor săi. Unii zic că el ar fi ajuns ministru, sau cel puţin că ar fi aspirând la ministerie, alţii că din profesor s-ar fi făcut ofiţer şi aghiotant domnesc. Însă aceasta e tot atât de puţin sigur ca şi naţionalitatea sa adevărată: oricum ar fi, în Junimea i s-a pierdut urmele, căci de la căderea ministeriului lui Maiorescu nu s-a mai arătat, nici a mai dat semne de viaţă. † la Iaşi, în 28 sep. 1911, a doua zi după ce a vorbit.

Alecsandri Vasile. Născut la Bacău, în 12 iulie 1821, intră în Junimea în 1865 – poet. † 22 aug 1890 la Mirceşti.

Anaforale. Aforismele lui Maiorescu au fost numite anaforale, după invenţia lui Iacob Negruzzi. Încercarea de

a le porecli *afurisite* nu a prins în Junimea. Este de observat că onoarea de a fi numite anaforale o au în special numai aforismele lui Maiorescu; oricari alte aforisme cetite în Junimea, de exemplu ale lui Schopenhauer, îşi păstrează numele de aforisme.

Anècdota. Acest cuvânt păstrează în Junimea înțelesul său obişnuit, însă accentul îl are pe silaba antepenultimă. Obiceiul consacrat la adunările Societății este că o anècdotă are totdeauna precădere. Un membru ce anunță o anècdotă are dreptul prin aceasta să întrerupă orice discuție, chiar şi cea mai serioasă. În povestiri de anècdote se deosebesc: I. Creangă, I. Caragiani, N. Gane şi Iacob Negruzzi. Acesta din urmă este pe nedrept acuzat că repetează prea des aceleaşi anècdote de 17 ani încoace.

Aniversare. De la începutul Junimii, ba chiar din timpul când Societatea nu exista încă în forma actuală şi cu numele de azi, Maiorescu a introdus obiceiul banchetelor. Astfel, în 1864, când Maiorescu şedea la Trei Ierarhi, el a dat o masă – dragă Doamne, în onoarea noilor profesori de universitate Culianu şi Negruzzi – la care au luat parte, afară de fondatorii Junimii, chiar Constantin Negruzzi, pe lângă alți profesori ai Universității de la Iaşi, care apoi nu s-au arătat tocmai prietenii cei mai înfocați ai Societății, şi anume: Mârzescu, V.A. Urechia, Miclea etc. Niculae Ionescu şi Petre Suciu, precum şi ceilalți transilvăneni: Bărnuț, Popp, Emilian de pe atunci s-au arătat adversari ai Societății ce era în formațiune.

La 1865, banchetul s-a ținut tot la Maiorescu, asemenea şi la 1866, când s-a introdus obiceiul scrierilor satirice. La 1867, iarăşi Maiorescu a găzduit Junimea, în noua sa

locuință din fața primăriei (casele Catargiu, apoi Mandl, astăzi Weisengrün). La acest banchet, luând parte şi Alecsandri, s-a întâmplat ca el să fie unul dintre puținii rămaşi cu totul trezi până la sfârşit. La 1868, aniversarea a cărei dată nu se ştie exact, dar care se presupune a fi între 15 octomvrie şi 15 noiemvrie, s-a serbat la Café de Paris, ținut de răposatul Ernest Girardin. La 1869, aniversarea Societății nu s-a serbat deloc, nu știm din care împrejurări. Se crede că mai mulți fondatori erau absenți din Iaşi. La 1870, banchetul a avut loc la răposatul Hillaire – Hôtel Europa –, unde s-a întâmplat incidentul cu popa Climenti (cel care a făcut o tentativă de omor asupra Mitropolitului Calinic Miclescu și puțin timp mai târziu a murit la Atena). Climenti, fiind beat şi văzând din uliță o masă întinsă într-un hotel, se invită singur la dânsa. Abia a putut fi depărtat prin ghibăcia lui Caraiani.

În 1871–1872, Junimea a benchetuit la Café de Paris şi la răposatul Hôtel d'Angleterre, astăzi Jockey-Club. La 1873, masa a fost întinsă la răposatul Hôtel du Nord. De la această aniversare se trage pierderea dosarului (v.a.). Care din junimiştii ce pe o lună plină splendidă făcură o lungă plimbare pe jos până la Copou, ieşind de la banchet, presupunea că se întâmplase o astfel de nenorocire! La 1874 şi 1875, banchetul s-a ținut la Pastia – Hôtel Romania, unde Maiorescu era în gazdă, ca ministru venind din Bucureşti –, politeță făcută adversarilor politici. La 1876, serbarea a fost la Launay sub Jokey-Club, una din aniversările cele mai vesele, poate tocmai din cauză că Junimea, căzută de la putere, huiduită, dată judecății etc., vrea să se mângâie de nenorocirile sale. La 1877, Junimea s-a adunat iarăşi la Ernest; la 1878, la Binder, unde deodată au făcut intrare 6 amici din Bucureşti, iar la 1879, la Grand Hôtel

d'Europe (Glanz), unde o teorie nouă s-a dezvoltat de Maiorescu şi s-a botezat de Pogor.

Tradiția cerea ca cu serbarea aniversării, membrii Societății să aducă o lucrare ad-hoc, în general satirică sau cel puțin comică. Şedința începea cu o Junime ordinară; după care se trecea la cetirea scrierilor ad-hoc; câteodată se mai cetea şi din scrierile anilor trecuți. Iar între 11 şi 12 noaptea, Junimea trecea în sala banchetului. Aici Pogor începea şirul corosivităților (v.a.), întâi puțin gustate, apoi tot mai mult, cu cât se deşertau paharele. Când vine şampania, secretarul Junimii (v.a.) trebuie într-un discurs elocvent să povestească istoria Junimii de la înființarea ei până în ora prezentă, să-i laude meritele şi să glorifice pe membrii ei. Îndată însă ce secretarul sfârşeşte, cu toții beau în sănătatea Junimii, Pogor trebuie să ia cuvântul după obicei, ca să combată istoricul făcut, arătând că Junimea exista chiar înaintea înființării sale – controversă care rămâne nelămurită şi încurcată. Toastele în onoarea *Convorbirilor*, a deosebitelor categorii de membri, precum militari, jurisconsulți, profesori, artişti, ecleziastici etc., urmează până să pierd în anecdote.

Oara despărțirei Junimii nu este fixată. Ea variază între 2½ şi 5 dimineața. Atunci, membrii se întorc în genere pe la casele lor, parte cu pas sigur, parte cu pas şovăitor.

Antologie. Înființându-şi Tipografia, Junimea, pentru a avea ce tipări cu ea, plănui să scoată o antologie care ar cuprinde cele mai bune poesii române vechi şi noi. Fiecare membru studia pe câte un poet, alegea cele mai bune poesii din el şi venea să le propuie pentru antologie. Apoi începea cetirea şi critica. Aşa de puține poesii se strecurară prin critica Junimii, mai cu seamă după stăruința lui Pogor,

şi spre marea indignare a lui N. Scheletti, încât abia rămăsese materie destulă pentru o broşurică foarte subţire, dar despre o antologie nici nu mai putea fi vorba. În loc de această carte ieşi însă din dezbaterile Societăţii *Critica* lui Maiorescu *Despre poezia română*, care *Critică* făcu o întreagă revoluţie în literatura noastră. Această *Critică* atrase Junimii câţiva prieteni entuziaşti ascunşi şi răzleţi în deosebite provincii române, dar tot ea a fost întâiul motiv al duşmăniei înverşunate ce mai toţi scriitorii moderni simţiră contra Societăţii. Aceşti scriitori jurară pieire Junimii şi în special lui Maiorescu. Însă în zadar.

Apel la posteritate. Când P.P. Carp nu este înţeles, sau – ceea ce se întâmpla mai des – nu este aprobat de Junimea, el obişnuit face apel la posteritate, unde e sigur că i se va da dreptate. Acest apel, având a se judeca cam târziu, mai mulţi junimişti nemulţumiţi cu părerile Societăţii în privirea scrierilor lor, au găsit îndemână să-l adopteze spre mângâierea lor. O mulţime de apeluri de soiul acesta sunt astăzi pendinte.

Aşa-i! Aşa-i! Pogor are obiceiul, când susţine vreo teorie, de a ocărî şi înjura, ba câteodată chiar de a bate pe toţi cei care au o părere contrară. Chiar când toţi se unesc cu dânsul, totuşi Pogor de dragostea ocărilor presupune gratuit existenţa unor păreri contrare, şi apoi începe a înjura pe aceşti presupuşi adversari. În contra acestei procedări perfide, multă vreme nu se descoperise nici un leac, până ce Iacob Negruzzi a găsit chipul să-l înfunde. Cum vine Pogor cu o părere pe care toţi o împărtăşesc sau care e aşa de absurdă încât nici nu merită discuţie, Junimea întreagă începe a striga în cor: „Aşa-i! Aşa-i! Aşa-i!“, până ce Pogor,

lipsit de contradictori, stă resemnat şi este silit să tacă, spre marea sa părere de rău.

Asachi Dimitrie (vezi *Burlăcărit, fireşte*).

Bădescu Scipione. Născut la Restolți (Transilvania) în 15 mai 1817, frecventa Junimea între anii 1867 şi 1874. În urma unei neplăcute întâmplări ce avu cu politica lui Gh. Lățescu, părăsi oraşul Iaşi. Până la 1880 a fost colaborator la jurnalul *Presa* din Bucureşti, la urmă la *Timpul*. Îi plăcea mult vinul. Nu se temea de proverbul *in vino veritas*. Om ciudat în felul lui. A murit la Botoşani.

Balassan Teodor (vezi *Farra Alexandru*).

Banca modernă, nume dat de Bodnărescu unui scaun în vestitul său roman *Suferințele unui june.* Deşi pe această bancă petreceau Junel şi Luinela, cauza pentru care autorul a numit-o „bancă modernă“ a rămas tot atât de obscură cât şi întregul său roman.

Banca Moldavei. În casele acestei bănci se găseau în anii cei buni ai Junimii şi Tipografia, şi Librăria Junimii. Asemenea, în salonul cel mare al băncei, s-au ținut întâiele prelecțiuni populare inaugurate de Maiorescu în anul 1862. Acum casele sunt ale unui evreu neîmpământenit încă până acuma.

Basarabia. Nu atât cunoscută în Junimea ca parte integrantă a României, decât ca tablou a lui P. Verussi. Acest pictor zugrăvise odată un peisagiu ce reprezenta un cioban lângă oi; nemaiplăcându-i întâia inspirație, Verussi puse culori deasupra şi transformă tabloul într-o mănăstire, care

însă ieşi cam strâmbă. Hotărându-se iarăşi să-şi schimbe tabloul, penelul său născoci un turc cu o narghilea; mai pe urmă, dintr-un turc ieşi o Medee furioasă. În urmă, adăogind colori peste colori, tabloul înfăţişa o fată de la ţară. La serbarea aniversărei a o suta a uciderii lui Grigore Alex. Ghica V.V., Verussi scrise dedesubt cuvântul „Bucovina"! Şi îl expuse, dar nimeni nu-l cumpără. Norocul lui Verussi aduse ca ruşii să ne ia Basarabia. Atunci ingeniosul pictor schimbă iute titlul scris la picioarele fetei în cuvântul: „Basarabia"! Şi de data asta, mai bine inspirat, îşi puse tabloul în geamandan şi plecă la Bucureşti, oprindu-se drept la adunarea deputaţilor. Deputaţii liberali se înduioşară la vederea acestui splendid tablou şi hotărâră să-l cumpere (din budgetul adunărei) drept compensare pentru Basarabia, a cărei cedare către ruşi tocmai o votaseră. Tabloul se află în sala Consiliului de miniştri, la adunare. El este măreţ, nu atât din cauza chipului ce reprezintă, cât mai ales din cauza multelor culori îndesate unele peste altele. Limbile rele zic că, dacă Verussi n-ar fi izbutit să-şi vadă tabloul vândut sub acest titlu, el umbla cu gândul să-l numească „Dobrogea".

Verussi a murit în 28 ianuarie 1886, la Bucureşti.

Bejan Gheorghe. Născut la Ţoleşti (judeţul Suceava), în 2 iulie 1847, în Junimea de la 1875; advocat şi moderat, are musteţele răsucite şi văcsuite. Este căpitan în garda naţională şi în această calitate reprezintă în Junimea baioneta inteligentă. N-a scris niciodată nimic. † august 1895, Bucureşti.

Beldiceanu Nicolae. Născut la Preuţeşti (judeţul Suceava), în 26 oct. 1844, poet liric sentimental şi descriptiv. Publică de mulţi ani poesiile sale în *Convorbiri,* dar frecventează

Junimea abia din 1879, când s-a stabilit ca profesor în Iaşi. † 2 fevruarie 1896.

Beldiman A. Alexandru. Născut în Iaşi în 16/28 mai 1855. În Junimea din 1877. June blond şi tăcut. A scris numai pentru „Dosarul Aniversărei“. După ce a fost secretar la agenția din Berlin, a trecut secretar la agenția noastră din Sofia. În urmă, ministru plenipotențiar şi reprezentant al României la Berlin.

Benchet. În loc de banchet (v. *Aniversare*).

Bengescu Gheorghe. Născut în 23 iulie 1844: în Junimea din 1868; maior în armată, reprezentând baioneta neinteligentă, autor de comedii, operete şi chiar de poesii lirice. Casierul Junimii la Aniversare. Poesiile sale le publică sub pseudonimul G. Bradu. Mort, 13 ianuarie 1916.

Bernhard B. Fost administrator şi apoi locatar al Tipografiei Junimii. A fost la două Aniversări. El bea seara tot ce intra peste zi în casa tipografiei. În chipul acesta negustoria nu putu ține multă vreme, spre părerea de rău a creditorilor săi. Acum la o tipografie oarcare din Bucureşti. (†).

B... porcului. Numele unei foi umoristice a cărei înființare se proiectase odată în Junimea, după propunerea lui Pogor. Cu redacția jurnalului era însărcinat M. Cornea. Spre paguba contimporanilor şi chiar a posterității, această foaie n-a văzut niciodată lumina zilei.

Beția de cuvinte. Titlul vestitei *Critice* a lui Maiorescu contra *Revistei contimporane* din Bucureşti. *Critică* ce a dat loc la o lungă şi faimoasă ceartă literară. De atunci beția de

cuvinte a rămas proverbială pentru scrieri fără inspirație, fără idei și fără stil.

Bine nutrit sau bine hrănit. Epitet ce se dă lui Caragiani, după invenția lui Pogor, de când Caragiani s-a făcut corpulent şi porecla Agamemnon s-a învechit (v.a.). Este de observat că atunci când se dă acest epitet numele se pronunță Caraiani, niciodată Caragiani: „Iată şi bine nutritul Caraiani." Cu aceste vorbe, intrarea lui C. în Junimea este adesea anunțată.

Bodnărescu Samson. Numit şi Samsune: născut la Golăneşti (Bucovina), în 27 ianuarie 1841; în Junimea de la 1866; autor liric şi dramatic (v. *Epigrame*). Acum director la şcoala Başotă de la Pomârla (v. şi *Panteism*). Mort, 18 februarie 1902.

Boileau. Poet satiric francez care a avut soarta tristă de a fi în parte tradus de Naum. Pogor obişnuit îl numeşte: p… de Boileau spre indignarea tuturor amatorilor de clasicism în poesie, şi în special a lui Naum.

Borta-Rece. Vestită crâşmă din Iaşi. În timpul disputei *Convorbirilor* cu *Revista contimporană*, un colaborator al acestora, răposatul M. Zamfirescu, compune o scriere satirică în versuri în care arăta pe junimişti ca oaspeți obişnuiți ai acelei crâşme, unde şi-ar fi ținând şi întrunirile. Această insinuație nu pare a fi mincinoasă în total; cel puțin un junimist, Şt. Nei, se zice că ar fi proprietarul acelei crâşme, iar doi alții, I. Creangă şi M. Eminescu, după cât zice faima, ar fi petrecând adeseori amândoi pe băncile acelui răcoros locaş.

Bosie Vasile. Născut la Iaşi, în 22 octomvrie 1855; în Junimea de la 1878; poartă *pince-nez* şi este judecător la tribunalul de Ilfov. Se zice că ar fi comis aforisme sub voalul anonimului. La Aniversarea din 1880, când a fost casier, a fost botezat de Pogor *Babiţi*; în urmă, membru la casaţie.

Buddha. Înţelept al Indielor şi totodată divinitate indiană; obiect de predilecţie a lui Pogor pentru prelegeri populare, mai cu samă în epoca când cetise o nouă carte despre Indii (v. *India în prelegeri* şi *Manu*).

Buckle, Henry Thomas. Istoric englez a cărui scriere, *Istoria civilizaţiei în Inglitera,* a făcut o mare revoluţie în minţile junimiştilor, mai cu samă în a lui Pogor, însă numai vremelnică, până ce cetise o nouă carte.

Buicliu Grigore. Născut în Iaşi, în 15 dech. 1840; în Junimea de la 1866. Unul din stâlpii Societăţii, deşi a scris un singur articol în *Convorbiri*, contra lui G. Schina din Bucureşti, şi chiar acest articol fără a-l subscrie. El nu se poate ţine drept pe scaun, ci are vecinic o poziţie piezişă. El cârteşte mult: e foarte răutăcios şi are specialitatea cetirii extractelor ce se aduc pentru „Dosarul curiozităţilor“ (v.a.). I se zice şi *Buiuc* pe scurt. † 13 dechemvrie 1912.

Buicliu Christe. Născut în Roman, 14 noiemv. 1840. În Junimea de la 1874. El tace.

Buicliu Theodor. Născut în Iaşi, 9 mai 1839, directorul Tipografiei Naţionale şi pictor. Vine ca amator din vreme în vreme în Junimea, din anul 1876. El tace. † sept. 1897, Iaşi.

Buicliu Ioan. Născut în Iaşi, în 16 iulie 1836 (v. *Buicliu Christe*).

Buicliu Abgar. Născut în Iaşi, în 1840: în Junimea de la 1877. I se zice Murzuc. Pentru altele, vezi *Buicliu Chr.* şi *Buicliu Ioan*.

Burada Theodor. Născut în Iaşi, în 3 oct. 1839. În Junimea de la 1878. Judecător, scripcar şi autor ciudat şi original. Aleargă din sat în sat în toate provinţiele române şi strânge tot ce găseşte, apoi scrie. În Bucovina a fost arestat cu un sac de fluiere şi alte instrumente muzicale, ca suspect. Îi plac ca şi lui Luther femeile, cântul, dar mai ales vinul. În Junimea vine numai când are vreo scriere a sa de cetit. Pentru altele nu se interesează. Porecla sa este Ghelburda. ✝ 4/17 fevr. 1923.

Burghele Nicu. Născut în Iaşi, 8 octomvrie 1831. În Junimea de la 1864. Trăieşte acum (1880) ca inspector al Regiei tutunurilor, în Craiova. N-a scris nimic. Îl cârâiau mult odinioară pentru tăcerea sa. ✝ 20 martie 1908, Bucureşti.

Burghez. Se numeşte în Junimea orice individ fără aspiraţii şi cugetări mai înalte. Poesii burgheze sunt acele versuri de rând care nu se ridică peste nivelul simţirilor prozaice şi comune. V. Pogor, care ţipă mai tare şi acuză mai mult pe alţii de burghezie, este considerat ca cel mai mare burghez în viaţa practică.

Burlă Vasile. Născut în 9 fevruarie 1840, în Opaiţeni (Bucovina). În Junimea de la 1870. Profesor de limba greacă. Nu mai vine în Junimea de la căderea guvernului conservator. El e filolog şi, în această calitate, s-a certat mult cu Haşdeu. Deşi cerea regulat de la directorul *Convorbirilor* să i se rezerveze pentru scrierile ce proiecta câteva coli în fiecare număr, colile rămâneau vecinic nescrise de

Burlă, aşa încât bietul director trebuia să le umple la sfârşitul lunei, în toată graba, cu ce putea. Nu se ştie dacă nescrierea lui Burlă era spre paguba sau spre profitul cetitorilor. În tot cazul se pretinde că Duduia de la Vaslui (v.a.) nu era mulțumită de articolele lui Burlă. † 9 ianuarie 1904.

Burlăcăritul. În anul 1866, când domnea o mişcare politică foarte vie în Iaşi, răposatul Dim. Asachi, fiul lui Gheorghe Asachi, propunea în întrunirile electorale să se facă o lege care să impuie o dare pe burlaci – burlăcărit. Această propunere a provocat furia lui Petru Suciu, pe atunci burlac, care într-un elocvent discurs a combătut cu succes propunerea lui Asachi. Discursul acesta a lui Suciu, povestit de Creangă, este una din anecdotele cele mai gustate în Junimea şi chiar e de rigoare la Aniversări. Cuvântul „burlăcărit“ nu se pronunță niciodată singur, ci totdeauna urmat de cuvintele: fireşte, în cazul acesta, mai la vale, mai încolo, după aceea, bunăoară, de pildă sau de exemplu, fireşte etc., după modul de a vorbi a lui Suciu.

Brahma. Zeu indian, spre sânul căruia aspiră Pogor (v. *Buddha*, *Manu*, *India în 7 prelegeri*).

V. Calimah-Catargiu. Născut în Iaşi, în 24 fevr. 1830, venea în Junimea pe la 1871, când locuia în Iaşi. Membru simpatic, deşi pasiv. N-a scris nici un rând şi este ministru plenipotențiar al României la Paris. † la Paris 9/21 nov. 1882.

Cantabile. Poesii cantabile s-au numit oarecare poesii lirice ale lui Eminescu. Când poesii ale acestui autor se declarau a fi cantabile, ele se puneau imediat în muzică de Junimea. Câțiva membri compuneau orchestrul, alții formau

corul şi cântarea generală urma cu vuiet, adesea spre necazul lui Eminescu, dar totdeauna spre marea veselie a Junimii.

Căpitan. În Junimea se cunosc numai două grade de militari: căpitani şi generali. Când un junimist este militar, el e îndată proclamat căpitan. De la căpitan înaintează fără multă zăbavă la general. De aceea maiorul G. Bengescu a rămas tot căpitan până astăzi. Dacă însă va mai compune câteva librete de operete naționale se aude că membrii Caracudei vor să propuie înaintarea sa.

Capşa Scarlat. În Junimea, în anii 1865, '66, '67 și '68. Mort în 1869 la Pisa. Poet liric și foarte simpatic.

Caracuda. Poreclă dată de A. Naum, cu ocaziunea unei Aniversări, unui număr destul de însemnat de membri ai Junimii, care, mai tineri şi mai modeşti, șed obicinuit prin colțuri, vorbesc foarte puțin, cârtesc pe la ureche foarte mult şi aşteaptă cu nerăbdare când se aduc ceaiul, cafeaua şi cozonacul.

Caragiale Luca Ioan. Născ. la 29 ianuarie 1853, în Mărgineni[1] (jud. Prahova), a făcut intrarea sa în Junimea cu ocaziunea Aniversării din 1878, când a şi cetit *O noapte furtunoasă* în mijlocul râsurilor generale ale Societății. Autor şi de aforisme. June pesimist, sceptic şi cinic. † la Berlin, 9 iunie 1912.

Carp P. Petre. Născ. la 29 iunie 1839, în Iaşi. Unul din cei 5 fondatori. Traducător al lui Shakespeare (v. *Macbeth*).

1. De fapt în Haimanale, data acceptată fiind 30 ianuarie 1852. Data morții este 9/22 iunie 1912 (n.ed.).

Când discută, are totdeauna dreptate, fiindcă toți ceilalți când sunt de altă părere spun numai prostii. Are darul prorociei, numai că până acum nici una din prevederile sale nu s-a împlinit. Mare om politic! (v. *Ministru*). El nu poate sta drept pe scaun, ci stă totdeauna culcat, obicinuit cu picioarele în sus. Starea capului său e aşa, că necazurile nu-i vor albi părul niciodată. Glasul său e ascuțit şi supără mult nervele lui Pogor (v. *Fereseu*). ✝ 22 iunie 1919, la Țibăneşti.

Carte de leptură. După îndemnul lui Maiorescu când era ministru de Instrucție publică, Junimea hotărâse de a lucra în comun o carte de lectură pentru şcolile secundare. Mai întâi ea fu botezată *carte de lepturi*, apoi se începu lucrul, care merse cum merse câtăva vreme, mulțumită mai ales activității lui Miron Pompiliu (v.a.). După căderea lui Maiorescu, treaba rămase baltă. Lucrul e foarte ciudat, ştiut fiind că altfel toate lucrările comune ale Junimii au ieşit la bun sfârşit.

Carul cu minciunile. Poreclă nemotivată şi neîntemeiată dată de Pogor lui I. Negruzzi, care are principiul de a nu se depărta, la nici o anecdotă, de cel mai strict adevăr. Cu toate acestea, când redactorul *Convorbirilor* face intrarea sa în Junimea, Pogor exclamă obicinuit cu glas puternic: „Iată şi Carul cu minciunile!“

Casierul Junimii. La Aniversări a fost întâi și întâi I. Negruzzi. Apoi, acesta având alte trebi în serile acele, el a fost înlocuit vreo opt ani în şir de I.M. Melic; în urmă, însă, Melic dându-şi demisiunea, de doi ani încoace căpitanul Bengescu ocupă acest post însemnat. În urma acestuia a fost V. Bossy.

Casimir Nicu. Născ. la Iaşi, 1 april 1843, frecventa Junimea în anii 1867 şi 1868, până la moartea sa, urmată în 24 oct. 1868. Membru simpatic, deşi nu apucase încă a realiza planurile sale literare.

Castano Victor. Născ. în Strasburg, în 22 oct. 1842, profesor, nou cetățean român. A scris un singur articol despre *Cântecul Gintei Latine.* Cunoscut mai ales fiindcă se cârâie mult cu alți membri ai Caracudei. † 21 dechemvrie 1916.

Cassu Nicu. Născ. în satul Citulești, în Basarabia, jud. Soroca, în 1839. A fost o singură dată la întrunirile Societății. Dar a fost totdeauna considerat ca membru, fiindcă el a fost donatorul Tipografiei Junimii. † 1904.

Cei nouă. Prezidentul „Celor nouă“. Într-o seară Maiorescu cetea anaforale de ale sale, care dădeau loc la discuții nesfârşite şi la critice foarte aspre. Deodată Maiorescu, pierzând răbdarea – poate singura dată din viața lui junimistă –, exclamă: „Ce vă ascult eu! Doi-trei din voi înțeleg, iar alții nouă…“ Această exclamație provocă grozavă ilaritate şi de-atunci s-a proclamat că sunt în Junimea nouă gogomani care nu înțeleg. Astfel: Cei nouă însemnează totdeauna acei care nu înțeleg, fie ei mai puțini de nouă, nu, după cât se presupune, mai mulți. Prin aclamație, N. Gane a fost proclamat pentru vecinicie prezidentul Celor nouă!

Cerchez Christodulo Mihail. Născ. în Bârlad, în 8 iulie, 1839; în Junimea de la 1865, general şi în Junimea, și în afară de Junimea. A scris un articol despre Movila Rabâiei, fără însă a-l subsemna, și a luat Plevna.

Cerchez Theodor. Născ. în Iaşi, 8 fevruarie, 1841. În Junimea din 1866. N-a scris nimic, dar a fost într-o vreme administratorul Tipografiei Junimii, dând chiar lui Bernhard ideea înfiinţării *Curierului de Iaşi*, care a trecut apoi prin multe peripeţii. Părăsind Iaşul de mulţi ani, trăieşte la ţară şi nu se mai arată în Societate. Are obiceiul, când se supără, să blesteme pe împăratul Traian, ce ne-a adus în părţile acestea. † 22 august, 1911.

Cernătescu. O anecdotă c-un duel ce profesorul Petre Cernătescu din Bucureşti trebuia să aibă cu [un] oarecare ofiţer, care, şezând în parter la teatru îndărătul profesorului, punea vârful piciorului său mai jos de spatele lui Cernătescu. Această anecdotă, povestită în vreo zece întruniri de-a rândul de I. Caragiani, a făcut mult să râdă Societatea şi a rămas între anecdotele speciale ale Junimii.

Ceai, cafea, ciocolată. Între 10 şi 11 ore noaptea, trebuia să se servească ceaiul şi cafeaua în Junimea. Odinioară la Maiorescu se da din vreme în vreme ciocolată în loc de cafea. Fiind însă că această băutură da tot felul de gânduri junimiştilor după sfârşitul întrunirii, ciocolata a fost cu totul suprimată. Se zice că A. Naum simte multă părere de rău din cauza lipsei ciocolatei şi de necaz nu mai ia nimic, ăl mult vin. Ceaiul şi cafeaua sunt absolut de rigoare, căci altminteri, pe cât se zice, mai mulţi membri, mai ales din Caracudă, ar părăsi Junimea cu totul.

Ciclu. Bodnărescu, fiind odată pe malul mării, compuse un şir de poesioare, care reflectau impresiunile ce-i produsese marea. Aceste poesii, după zisa lui Bodnărescu, formau un ciclu. De-atunci numirea „ciclu“ a fost păstrată

pentru orice serie de poesii ce aduce cineva. Când vreuna din poesioarele lui Bodnărescu părea mai slăbuță şi risca să fie respinsă, autorul şi câțiva amici ai lui protestau strigând că aceasta nu se poate, căci s-ar strica ciclul. Astfel, cu mijlocul ciclului, trece mai ușor ceea ce n-ar scăpa fără aceasta.

Ciupercescu Telemac. Zice că-i născut la Piatra, în 28 sept. 1839. În Junimea, de la 1808. Vine rar la întruniri în anii din urmă. N-a scris niciodată nimic. Dar susține că ceteşte din vreme în vreme. Avea această particularitate că nu întrecea niciodată 39 ani, peste care îşi pusese în gând să nu treacă fără voia lui Brahma. Mort în 1888.

Ciurea Lascar. Născ. în 1 mai 1843. În Junimea, de la 1865. Nu scrie. Cunoscut sub porecla dată de N. Gane: Ciurilă, Burilă. Fraza lui e „Ciurilă, Burilă, cel mai mic cocdilă, Stan Beldiman, aldeviță pulpă, Constantin verier, Vlad muştar. Dar bătrânii ce mai fac?“ Mort, 11 aprilie 1881.

Clefăituri. Sub clefăituri se înțelege unirea surdă, dar repetată și continuă ce fac măselele Caracudei în vremea mâncării cozonacului care se dă cu ceaiul. Numele acesta a fost inventat de Naum cu ocaziunea unei scrieri dramatice compuse pentru o Aniversară. Acolo se zice că într-un moment de tăcere generală se aud clefăiturile Caracudei.

Concurs petru Leptura. După plecarea lui Maiorescu, lectorul Junimii era Eminescu. După ce însă acesta părăsi a doua capitală a României, încurcătura fu mare, căci nici un lector nu avea destule calități ca să se impuie. Aspiranții fiind numeroşi, s-au făcut dese concursuri pentru postul de lector. Dar toate au rămas fără rezultat, deşi căpitanul Bengescu, Gh. Negruzzi şi V. Bossi susțin că fiecare din ei a

ieşit învingător. Cele mai proaste specimene de lectură le-au dat Carp şi Pogor. Asupra acestui punct întreaga Junime este unanimă, afară de cei doi candidaţi.

Conta Vasile. Născut în Ghindăoani (jud. Neamţ), în 15 noiemvrie 1845. În Junimea, de la 1873, filosof pozitivist. A scris numai filosofie şi scrierile sale au dat loc la multe discuţii în Junimea. E foarte stimat de redacţiune, fiindcă scrierile sale ocupă mult spaţiu în *Convorbiri*. Nu se ştie însă dacă şi abonaţii, în special Duduca de la Vaslui (v.a.), sunt tot aşa de mulţumiţi. Acum mănâncă jidani[1] ca deputat şi se arată rar prin Iaşi. Mort, 21 aprilie 1882, în Bucureşti.

Constantiniu P. Constantin. Născ. în 20 dec. 1834, în Suliţa (jud. Botoşani). În Junimea de la 1878. Venea mai regulat când era director de teatru şi se interesa pentru literatura dramatică. Acum rar. N-a scris niciodată, dar e şi mic de stat. Mort la 24 fevruarie 1914.

Corespondenţa redacţiunii. Sub acest nume se înţeleg toate scrierele ce se trimit la *Convorbiri* spre publicare, împreună cu scrisorile către redacţiune cu care sunt însoţite. Cetirea „Corespondenţei“ în Junimea se face îndată după „Dosar“ (v.a.). Câţi junimişti sfioşi cari au trimis

1. Junimea era acuzată de naţionalişti când că e prea cosmopolită, când că vinde ţara nemţilor, când că o vinde evreilor din pricina membrilor fracmasoni, mai ales că Maiorescu şi Carp, conducătorul spiritual şi cel politic al Societăţii, erau cunoscuţi ca filosemiţi. Formula aceasta, legată probabil de disputele din Parlament faţă de legea împământenirii evreilor, ca şi apariţia cuvântului în alte contexte trebuie înţelese şi ca ecouri, replici ironice la acuzele primite de Junimea pe această temă, în secolul 19 (n.ed.).

scrieri de ale lor sub mantaua anonimităţii şedeau ascunşi prin colţuri şi ştergeau sudorile de pe frunte cu desperare în suflet, în vreme ce scrierile lor erau sfâşiate şi luate în râs de câinii din Junimea! Dar afară de acestea, câte poesii, câtă proză interesantă venită din toate provinţiele române. Cât s-a râs de novelele lui Morţun şi de poesiile sale; de exemplu, aceea cu refrenul: „Miezul nopţi! ş-al nostr-amor!“, şi novele care începeau aşa: „Mai mulţi juni ne-am decis a face o preumblare pedestră prin munţi. Consecvenţi deciziunii noastre, tocmirăm o trăsură“ etc. Cât s-a râs de versurile lui „P. în Bucureşti“ şi de multe altele de acestea; ar trebui să înşir volume. Noroc că redacţiunea păstrează, în volume legate, toată corespondenţa cea interesantă prin fenomenalitatea sa, pentru ilaritatea posterităţii.

Convorbiri literare. Foaia şi organul Junimii, lauda şi fala Societăţii. După înfiinţarea Tipografiei Junimii, se simţi necesitatea de a comunica publicului câte ceva din cele ce se petreceau în Societate şi care putea avea un interes general. Astfel, într-o seară, când adunarea era la Pogor, se luă hotărârea de a se înfiinţa o foaie modestă, foarte modestă. Mult se discută asupra numelui acelei foi, până ce *Convorbiri literare*, numire propusă de I. Negruzzi, dobândi majoritatea sufragelor, ca una ce păru mai nepretenţioasă din toate. Maiorescu propuse ca I. Negruzzi să ieie redacţiunea noului organ, dar acesta refuză multă vreme, presimţind în mod vag ceea ce-l aştepta. În sfârşit, stăruinţele junimiştilor îl înduplecară. Odată ce primi, noul redactor se puse pe treabă cu zelul şi răbdarea ce-l caracterizează, şi foaia a apărut în 1 mart. 1867. Momente critice în viaţa *Convorbirilor* au fost multe. Câţiva ani după înfiinţarea

jurnalului se propuse combinarea acestei foi cu o gazetă politică. I. Negruzzi combătu această idee din toate puterile sale şi, după două seri de discuţie, propunerea căzu cu un singur vot şi I. Negruzzi răsuflă din greu. La desfacerea Tipografiei Junimii, alt moment critic se înfăţoşa şi, după câteva peripeţii, I. Negruzzi se întovărăşi la înfiinţarea unei noi tipografii, care la început nici măcar nu avea maşină, numai pentru a putea scoate *Convorbirile literare* mai departe. De unde la început abonamentele şi partea administraţiei erau în sarcina Tipografiei Junimii, acum redactorul luă totul asupra sa şi de vreo nouă ani o duce cum poate, tot acoperind dificitele din pungă, fără ca să aibă speranţă de îndreptare. *Convorbirile* sunt oglinda credincioasă a Junimii. Luptele ce au susţinut până au învins pe duşmanii săi ca ortografie, ca limbă, ca direcţiune, ca gust estetic sunt memorabile. Dar tot binele ce au făcut românilor din toate părţile Europei civilizate, ba putem chiar zice lumii întregi, va fi apreţuit numai de posteritatea nepărtinitoare!

Cornea Mihail. Născut în Iaşi, în 13 oct. 1814. În Junimea, de la 1865–'69. Odinioară poet foarte sentimental, acum advocat foarte puţin sentimental. Era o vreme când îşi făcea intrarea în Junimea cu un aer maiestuos şi triumfător, care însă nu impunea defel! A scris multe poesii à la Heine. A scris şi poesii franceze. Lacrimi duioase curgeau pe obrajii săi când le cetea prin saloanele din Iaşi. Cetirile lui Cornea deveniseră chiar modă într-o iarnă. D.N. Drosso, care tocmai deschisese saloanele sale, nevoind a sta mai pe jos de d-na Didiţa Mavrocordat, care admira poesiile lui Cornea, veni într-o zi la Cornea să-l invite la o serată şi, ieşind, îi zice cu

un aer de protecție: „*Vous savez, apportez vos papiers avec vous!*“ Mort, 26 iulie 1901, la Bucureşti.

Corosiv, corosivitate însemnează în Junimea obscur, porcos, porcărie. Aceste cuvinte s-au luat din nămolul de adjective abstracte ce întrebuința Eminescu în discuțiile din Junimea.

Creangă Ion. Născut în Humuleşti (jud. Neamț), la 2 mart. 1837. În Junimea, de la 1875, unde şi-a făcut intrarea foarte tămâiet, împreună cu Eminescu; răspopă, dar în suflet ținând tot la diaconie. Autor de multe poveşti şi anecdote populare şi pure, şi corosive. Oaspe credincios al Borții-Reci. Orator popular şi elocvent în întruniri publice. Om primitiv şi prea mult iubit în Junimea. Institutor primar şi autor de multe cărți bune pentru şcoalele primare. † 31 dechemvrie 1889, în Iaşi.

Creştinismul. Religiune adoptată de multe milioane de oameni, dar foarte rău văzută de Pogor. Într-o vreme voia chiar să o desființeze. La fiecare întrunire propunea constituirea unei societăți care să lucreze contra porcilor de creştini, ce ar fi adus multe rele pe lume. În fiecare moment zicea: „Nu v-am spus? Hai să înființăm o societate pentru stârpirea creştinismului!“ Cu toate stăruințele sale o asemenea societate, ce ar fi adus desigur cea mai mare fericire omenirii, nu s-a putut înjgheba.

Crețu Grigore. Născut la Târgul Neamțului, 25 ian. 1848. În Junimea, de la 1875. Profesor la seminarul din Huşi, personalitate originală. El judecă meritele oricărei scrieri din punctul de vedere gramatical şi ortografic. Într-o seară,

indignat de tonul glumeţ al Junimii, exclamă: „Apoi eu văd că d-voastră nu sunteţi oameni serioşi!“ Altă dată, el pune Junimii întrebarea în care parte a trupului se găseşte simţirea. Junimea ceru timp de reflecţiune şi, fiindcă în întrunirea următoare Creţu tot nu dobândi un răspuns categoric, el plecă la Huşi foarte întristat de a nu putea duce un rezultat pozitiv amicilor săi din Seminar. La 1882, prof. de limba română la liceul Matei Basarab, Bucureşti.

Cristodulo Theodor. Născut în Focşani, în 11 iulie 1845. În Junimea, de la 1871. N-a scris şi nu scrie. Mare admirator al lui Schopenhauer.

Cristodulo Emanoil. Născut în Focşani, în iulie 1828. În Junimea, de la 1877. Vezi *Cristod. Theod.*, cu deosebire că Emanoil nu e admirator al lui Schopenhauer. † 2 dech. 1889, Iaşi.

Cruce. Când se ceteşte ceva în Junimea, tradiţia cere ca leptorul să aibă un plumb în mână pentru a însemna cu o cruce locurile care trebuiesc şterse sau modificate. Atunci toţi strigă „Cruce! Cruce!“ sau şi „Crucea ta, Crucea ta!“. Ba Pogor are chiar obiceiul să zică: „Crucea ta, porcule!“

Cuciureanu Victor. Născut în Iaşi, în 1 oct. 1850. În Junimea, de la 1877. Vine din vreme în vreme, zâmbeşte cu dulce, vorbeşte puţin, nu scrie nimic.

Culian Nicolae. Născ. la 28 august 1832. În Junimea, de la 1864. Tace mult, nu scrie nimic. E totdeauna vesel şi e în genere foarte tolerant. Cuvintele cele mai aspre ce le-a pronunţat vreodată şi cu care îşi exprimă indignarea sunt: „acestea-s prostii“, încet şi cu blândeţe rostite. Chiar când

e vorba de a califica un omor, o tâlhărie etc., Culian zice încet: „A fost o prostie.“ Pe de o parte din această cauză, pe de alta din cauza aerului său venerabil, el a fost poreclit papa, după unii încă din vremea când era student, după alții după invenția lui Vârgolici. Unii susțin că vorbele de indignare: „acestea-s prostii“ au fost pronunțate de Culian numai de două ori, 1. când a fost arestat de Grigoriță Sturza sub cuvânt că complotează ca să ucidă jidani, 2. când guvernul roş dădu în judecată criminală pe Eminescu, Bodnărescu şi alți amici, sub acuzarea născocită de răposatul Petrino că au furat cărți şi manuscripte din biblioteca Universității. † 28 noiemvrie 1915.

Caragiani Ioan. Născ. în Avella (Macedonia), în 11 fevr. 1841. † în Iaşi, în 13 ian. 1921. E extraordinar că, până astăzi 13. I. 1921[1], el nu figurează în dosar, cu toate anecdotele lui şi alte particularități. Cum s-a întâmplat această scăpare din vedere?

Decebal. Este numele întâiei nuvele a lui I. Pop Florentin (v.a.), cetită în Junimea înaintea venirii autorului în Iaşi. *Decebal* nu e mai de soi decât celelalte novele ale lui Florentin. O floare albă, o casă neagră etc., dar bine cetită de Maiorescu şi în ciudata dispoziție în care se găsea Junimea în seara aceea, majoritatea, cu toate obiecțiunile redactorului, a găsit-o minunată. Ba Pogor era chiar aşa de entuziasmat – ceea ce i se întâmplă din vreme în vreme –, încât vrea numaidecât să traducă pe *Decebal* franțuzeşte şi pe socoteala lui să o trimită lui Gustave Doré la Paris, ca

1. Notiță făcută în 13. I. 1921.

să o ilustreze. Mai târziu s-a râs mult de acest entuziasm intempestiv al lui Pogor, dar e drept că şi Pogor a luat parte cu dragă inimă la veselia Junimii.

Deviza Junimii, inventată de Pogor şi adoptată de Societate, este următoarea: *Entre qui veut, reste qui peut!*

Dicționar. După propunerea lui Maiorescu, Junimea hotărâse odată ca cei mai mulți din membri să lucreze împreună un dicționar al limbei române, luând fiecare membru câte o literă. Nu se ştie din ce cauză acest proiect nu s-a realizat, fiind cunoscută răbdarea şi iubirea de muncă a junimiştilor. În timpul când Junimea era încă în luptă cu filologia puristă, dicționarul proiectat se numea *Zipcionar*!

Dumitrescu Constantin (Dimitrescu Iaşi). Născ. în Iaşi, 25 fevr. 1849. În Junimea, de la 1878. A făcut prelegeri populare lăudate, dar n-a scris nimic până acum, cu toate îndemnările redactorului. † april 1923, la Severin.

Direcția nouă. Titlul unui studiu critic al lui Maiorescu, în care autorul a adus laude câtorva scriitori din Junimea. Între alții au fost citați printre prozatorii români V. Tasu, care publicase o mică critică juridică, şi Theodor Rosetti, care scrisese, dar nu publicase încă unul din cele două articole ale sale *Despre direcțiunea progresului nostru. Direcția nouă* a fost un nume mult huiduit de *Revista contimporană* şi de toți adversarii Junimii, în ceea ce priveşte literatura, şi mult mai huiduit apoi, în aceea ce priveşte politica, pe când Maiorescu era ministru. Se zice că oarecari membri, mai slabi de înger, s-ar fi lepădat pe atunci de direcția nouă până la 3 ori, dar lucrul nu este deplin constatat.

Dosarul Junimii. Junimea are două dosare: unul al „Curiozităților contimporane" şi altul al „Aniversării". În cel dintâi, înființat la 1867, se lipesc pasajuri din scrieri tipărite, contimporane. Pentru a dobândi onoarea dosarului o prostie de rând nu ajunge, ci trebuie una extraordinară. Mai mulți membri din Junimea figurează cu onoare la dosar, între care, pe nedreptul, şi directorul *Convorbirilor*. Din publicul profan, mii de autori au devenit nemuritori prin alipirea lor la dosar. Sunt însă persoane despre care s-a votat că nu mai pot fi puși la „Dosarul curiozităților", căci altminteri acesta ar lua proporții prea colosale. În fruntea acestor sunt d-nii Dim. Gusti şi Cuparencu, din Iaşi. „Dosarul Aniversării" cuprindea scrierile în proză şi versuri făcute anume pentru banchet. Însă după o asemenea serbare, ținută odată la Hôtel du Nord, dosarul a dispărut. Se presupune că este furat. „Dosarul curiozităților" se păstrează de Pogor, ruinele „Dosarului Aniversărilor" de I. Negruzzi.

Dospinescu Ioan. Născ. la Poiana Cârnului (jud. Vaslui), în 4 martie 1849. În Junimea, de la 1875. N-a scris nimic. De când roşii (guvernul liberal) sunt la putere, apare foarte rar în Junimea, dar la Aniversări nu lipseşte. Mort în 1892.

Drăgan Drăgănescu, numele unui bacal, acum chiar a doi bacali din Iaşi. Pogor o dat porecla Drăgănescu sau pe scurt Drăgan lui N. Gane și-o întrebuințează totdeauna când era să dovedească că acest vestit novelist are o natură prozaică.

Duduca de la Vaslui. Aceasta este o ființă închipuită care reprezintă pe cetitorii burghezi ai *Convorbirilor*, mai ales din sexul frumos şi în special din provințe. La cetirea unei scrieri prea ştiințifice, prea corosive sau prea înalte

pentru publicul profan, când este vorba de a se şti dacă e bună de publicat sau nu, mulţi întreabă: „Ce va zice Duduca de la Vaslui?“ De când s-a publicat *Dicţionarul istrian*, îndeosebi litera p, se spune că Duduca de la Vaslui nu mai este o piedică pentru scrierile cele mai corosive – căci, după ceea ce a înghiţit, orice ar veni în urmă ar fi puţin lucru. De a gândit Pogor la o persoană anume, când a iscodit pe Duduca de la Vaslui, sau nu, este un mister nepătruns încă până acuma.

Ecselenţa Sa. Împrejurarea că P.P. Carp a fost până la 1880 de două ori ministru, că va fi poate ş-a treia oară şi că merită a fi totdeauna, a făcut pe Grig. Buiucliu să-i hărăzească predicatul Ecselenţă, care a şi fost apoi adoptat de Junimea. Excelenţa Sa pe scurt însemnează totdeauna Carp. Altă Ecselenţă nu cunoaşte, nici admite Junimea.

Eminescu Mihail. Născ. în Botoşani, în 20 dec. 1849[1]. În Junimea, din 1871, poet liric, fantastic şi pesimist, descoperit în Viena de I. Negruzzi. După plecarea lui Maiorescu la Bucureşti, Eminescu era lectorul autorizat al Junimii. În vremea ce cetea versuri, mai ales pe ale sale, el ridica totdeauna ochii cu duioşie dinspre podele. Acum e redactor al jurnalului *Timpul* din Bucureşti. Lipsa lui e foarte simţită în Junimea, unde nu se mai găseşte lector, şi la Borta-Rece, unde Creangă, lipsit de tovarăş, petrece acum singur şi cufundat în melancolie. Mort, 15 iunie 1889, Bucureşti, casa de nebuni.

Epigrame în formă antică, compuse de Bodnărescu, au dat loc la multe discuţii în Junimea din cauza obscurităţii

1. Astăzi se acceptă 15 ianuarie 1850 (n.ed.).

lor şi la multă bătaie de joc din partea *Revistei contimporane,* dar fără cuvânt, căci Maiorescu le-a declarat clasice. Până astăzi ele nu au pătruns încă în masa poporului.

Eraclide, fost prim-preşedinte la Curtea de apel din Iaşi şi apoi membru la Curtea de casaţie. A scris un şir de articole filosofice în *Convorbiri* despre prelegerile populare ale lui Maiorescu, în care articole autorul singur poate va fi ştiind ce voia să zică. Mai târziu scrise nişte comentare asupra codicelui penal, care au fost foarte criticate de V. Tasu. Murind Eraclide nu mult după aceasta, Junimea a acuzat pe Tasu că el l-a ucis!

Evanghelia. Când este a se începe o lectură mai de soi în Junimea, adeseori Pogor, parte pentru a impune tăcere, parte spre a atrage băgare de seamă că vine ceva serios, cântă bisericeşte: „Acum să ascultăm Sfânta Evanghelie, de exemplu de la Conta cetire!“ La care obicinuit Creangă răspunde cu glas puternic: „Să luăm aminte!“ Câteodată Pogor replică: „Pace ţie, Cetitorule!“ Dar replica aceasta nu e de rigoare.

Farra Alexandru. Născ. în Iaşi, la 1 noiemv. 1844. În Junimea, de la 1865. N-a scris niciodată nimic, dar a fost administratorul tipografiei Junimii. Cu acea ocaziune a introdus în tipografie pe Th. Balassan, care de-atunci a început cariera sa de tipograf. Supărându-se odată pe Junimea, el a trimis demisiunea sa din societate în scris, dar şi-a retras-o pe tăcute. Acum consul general al României la Stambul. † în 5 septemvrie 1921.

Faul. Exclamaţie prin care se arată că o scriere ce se ceteşte în societate nu este bună, de exemplu: „Poesia asta-i

faul! Novela-i faul!“ etc. Acum acest cuvânt e cam învechit şi se întrebuinţează mai rar.

Faust a fost întâi tradus în proză de Pogor şi N. Schiletti. Din exemplarele tipărite neputându-se vinde nici unul timp de 16 ani, proprietarul lor, Pogor, le vându cu oca la un jidan cu ocazia reparaţiei casei sale.

Feresău, numire născocită de Pogor pentru glasul scârţâitor a lui Carp. Mai cu seamă când Excelenţa sa este cam animată, tonul se suie şi feresăul scârţâie grozav.

Filipescu-Dubau, Eugeniu. Născ. în Iaşi, în 19 fevr. 1840. În Junimea, din 1872. A scris, se zice, o gramatică italiană în colaborare cu un domn Ademollo. A mai scris o explicaţie a Codicelui civil, din care au apărut câteva broşuri. Pe celelalte, abonaţii le aşteaptă de mulţi ani în zadar. A mai scris şi alte broşuri; a mai scris şi alte cărţi – se zice. Mort.

Florentin I.P. Născ. în 8 aug. 1843, în Poptelec (Transilvania). În Junimea, din 1868, viind din Botoşani. Autor de novele: *Decebal* (v.a.), *Casa neagră*, *Floarea albă*, *Tuhutum* etc. sunt toate ieşite din pana lui. De mult timp el neglije marele său talent şi nu mai scrie novele. De vreo opt ani s-a supărat pe Junimea şi nu se mai arată în întrunirile ei.

Foti Ioan. Născ. în 14 martie 1843, în Galaţi. În Junimea, din 1875. Vine rar la întruniri. N-a scris nimic. Unii zic că ar fi vorbit o dată. Mort.

Filipide A.I. Născ. în 1 mai 1859, la Bârlad (vezi *Huru*).

Gane Nicu. Născ. în Folticeni, în 1 fevruarie 1838. Stâlp al Junimii de la 1865. Numit şi Drăgan şi Drăgănescu.

(v.a.), primarul Junimii (v. *primar*), prezidentul Celor nouă (v. *Cei nouă*). A făcut poesii lirice, multe novele şi mulţi copii. Nu se ştie dacă novelele sau copiii sunt mai numeroşi. Întâia sa novelă, *Fluierul lui Ştefan*, precum şi asfaltarea oraşului Iaşi au fost obiecte de predilecţie pentru versuri de Aniversări. El e adeseori în ceartă cu Pogor, nu numai din cauză că e cam susceptibil, ci şi din cauza corosivităţilor lui Pogor – ceea ce nu-l opreşte a fi unul din fruntaşii anecdotelor corosive. Întrebarea cu icrile (v. *Icri*) se face cel mai des lui N. Gane. Suferă de 94 boli, exclusiv aceea a literaturei. Mort, 16 aprilie 1916.

Gablitz. La 15 iulie 1871, în lipsa lui I. Negruzzi şi-a lui Maiorescu din Iaşi, s-a publicat în *Convorbiri* o poesie intitulată *Eu şi Ea* (din Gablitz). Mirarea lui I. Negruzzi când, la Gleichenberg, unde se găsea, ceti aceste versuri caraghioase fu mare. Era o farsă a lui Hasdeu, neexistând nici un Gablitz printre poeţii germani. Cine a vârât în *Convorbiri* acele versuri proaste, care aveau scopul de a-şi bate joc de redacţiune, a rămas de-a pururea un mister, cu toate cercetările scrupuloase ce s-au făcut. Burlă, care înlocuia pe redactor, o aruncă în spatele lui Luchi, casier al tipografiei; acesta asupra lui Burlă, câţiva asupra lui I. Scipione Bădescu, toţi asupra zeţarului, iar acesta nu ştie decât că i s-a dat s-o zeţuiască! Face-se-va vreodată lumină ?

General (vezi *Căpitan*).

Gheorghiu Xenofon. Născ. în Iaşi în 14 oct. 1855. Junimist încă din 1880. Are mare admiraţie pentru Corneille, însă, precum a zis în unica sa scriere, o admiraţie cugetată.

Grămăticul Junimii (vezi *Secretarul Junimii*).

Greceanu Gheorghe. Născ. în Iaşi, 1836, april. 18. Venea în Junimea când trecea prin Iaşi, din anul 1875 încoace. A scris ca toți folticenenii o novelă sau istorioară îndreptată de gialăul, nu a lui Io Spaku, ci a lui Drăgănescu. A murit tânăr, în 21 noiemvrie 1884, la țară.

Grigoriu Petru. Născ. în Iaşi, în 1 mai 1855. În Junimea, din 1877. Traduce poesii franceze pe care le trimetea într-o vreme sub tot felul de pseudonime. Acum vine mai rar în Junimea. † dechemv. 1903.

Halup! Halup! Stup! Strigăt întrebuințat deseori pentru a impune tăcere, mai ales Caracudei, când de vuietul ce se face nu este chip a se începe ori a se urma o lectură. Se crede că această interjecție ar fi fost introdusă în Junimea de Creangă.

Hanima. Controversa dintre Haşdeu şi Buda, dacă romanii ar fi zis vreodată „hanima“ (cum susține Maiorescu) sau numai „anima“ (cum susținea Haşdeu) a dat loc la multă scriere de-o parte şi de alta. Lucrul a rămas încurcat, cu toate coloanele din *Convorbiri*, de astă dată umplute de Burlă. Rezultatul concret al controversei a fost poreclirea scrierilor lui Burlă cu numele „scrieri hanimale“, precum şi pierderea a vreo 50 de abonați.

Herodot. Poreclă dată de Pogor lui Alexandru Şuțu, care a tradus şi publicat cartea IV din istoria lui Herodot.

Huru. Poreclă dată lui Filippide de când a scris un articol asupra cronicei lui Huru. El intră totdeauna cu paşi repezi ca o furtună în Junimea, şi obicinuit, când se aude vuietul paşilor săi, Junimea strigă în cor: „Huru! Huru! Huru!“

I (litera). Caragiani căutase să dovedească că, la popoarele ce sunt în decadență, toate vocalele tind a se schimba în *i*, precum, de exemplu, la jidanii modernii Isac-Ițic; drag-drig? kuh-ki etc.; asemenea la grecii moderni r, oi: ri-i etc. Această teorie aplicându-se şi la indivizi, numele a trei junimişti cari sunt socotiți a fi mai decăzuți s-a prefăcut, aşa că nu au alte vocale decât *i*. În loc de Pogor, Carp şi Xenopol se zice: Pighir, Chirp, Xinipili.

Ianov Ivan. Născ. în Iaşi, în 24 iunie 1836. Vecinic vesel. În Junimea, de la 1865. Autor de cântece comice. Odinioară scrisese şi alte poesii, chiar religioase, din care una vestită începea aşa: „Cântă Vifleeme şi tu Ierusalime…“ Pe atunci Ianov ducea regulat o lumânare la Sf. Paraschiva. Dar de-atunci lucrurile s-au schimbat. Fiind foarte susceptibil, nu-i place critica deloc. Într-o seară mai ales se supărase mai-mai de-a binelea, când unei poesii a sale i se contestase caracterul de „odă“. Altfel Ianov – numit şi Ianovițchi – iubeşte grozav de mult anecdotele corosive. Mort în Iaşi, la 8 fevr. 1903.

Icre. Icre moi. Când în mijlocul unei discuții literare sau ştiințifice un membru oarecare face vreo observație prozaică şi burgheză, Pogor strigă obicinuit: „Icre moi sunt?“ La care toți răspund în cor: „Este!“ Această întrebare se face cel mai des bacalului Drăgănescu (v.a.).

IO Spako. Firma unui stoler din Iaşi, strada Primăriei. Poreclă dată de Pogor lui Vârgolici, fiindcă avea într-o vreme specialitatea de a corecta acele scrieri trimise Junimii care, îndreptate şi modificate, s-ar fi putut publica. Când o

voce sau multe din Junimea striga: „Să deie la gialăul lui IO Spako!“, aceasta însemnează: „Să deie lui Vârgolici spre îndreptare!“ † 9 fevr. 1884. Înmormântat în 11 fevr., zi a Junimii.

Istrati Titus. Născ. în Iaşi, în 15 iulie 1851. Vine în Junimea în 1878. N-a scris nimic. Dispărând deodată, se zice că Titus ar fi făcând acum agricultură în județul Vaslui. † april 1916.

Ionescu Vasile. Născ. în Folticeni, în 25 septemvrie 1858. În Junimea de la 1876. Intră în Junimea pe vârful degetelor şi se aşază într-un colț depărtat. Nu vorbeşte nici un cuvânt, dar meditează. A scris o gramatică după metoda intuitivă – cuvintele intuițiune, intuitiv fiind foarte la ordinea zilei printre profesorii junimişti din Iași.

S-a supărat pe Junimea şi nu mai vine din 1881, fiindcă junimiştii nu i-au cumpărat scrierile sale intuitive.

Junimea. Numele vestitei Societăți literare. Acest nume a fost propus de Theodor Rosetti în iatacul lui Pogor, într-o duminecă din primăvara anului 1864, după o prelegere populară a lui Maiorescu. După oarecare discuție, acest nume a fost admis şi de ceilalți patru fondatori: T. Maiorescu, V. Pogor, P.P. Carp, Iacob Negruzzi. Junimea se numesc şi întrunirile Societății, ce se țin o dată pe săptămână, odinioară vinerea (în ziua Venerii, după zisa lui Pogor), dar de vreo zece ani încoace, sâmbăta. Până la 1873, Junimea se aduna o dată la Maiorescu şi o dată la Pogor. Dar de când Maiorescu s-a mutat la București alternează între casa lui Pogor și-a lui I. Negruzzi. În anul 1883/4 s-au ținut întruniri și la Volenti.

Kézckemet. Localitate din Austro-Ungaria. În Junimea numele Kézckemet se întrebuințează pentru toată România transcarpatică. Cuvinte, ziceri, construcții de fraze româno-ardelene, amestecate cu nemțească, ungurească şi latinească, precum şi scrieri de felul acesta. Junimea le declară pe toate venite din Kézckemet.

Lambrior Alexandru. Născ. la Soci (jud. Neamț), în sept. 1845. În Junimea de la 1872, profesor şi filolog, vesel şi pururea binedispus. Scrie puțin. Prin urmare e considerat ca om cu minte, mai ales că cunoaşte multe anecdote corosive. Mort la 20 septemvrie 1883, în Iaşi.

Lătrătură, în loc de literatură; pronunțarea inventată de Caracuda. Când în Junimea se vorbesc câteodată lucruri străine Junimii (v.a.), de exemplu: când rareori discuția se întinde asupra politicei, Caracuda, care e prudentă, nu vrea să se strice cu nimeni, nici să-şi dea pe față părerile, strigă în cor: „Lătrătură! Lătrătură!“

Lazu Nicu. Născ. în Bacău sau Piatra, la 1845. Trimitea în anii 1871 şi 1872 poesii la adresa redacțiunii. Dorind Junimea a face cunoştința sa mai de aproape și făcându-i-se aceasta cunoscut, el trimise întâi o biografie lungă pe multe coli de hârtie, care a făcut destulă impresiune. După ce se prezentă în Iaşi, efectul se micşoră, ba dispăru chiar cu totul. Refuzându-i-se odată câteva poesii, el trimise o scrisoare plină de injurii nevinovatului director, unde numai de cruce nu-l înjura. A dispărut din Iaşi. În vara anului 1878, redactorul, cu ocaziunea unei călătorii prin munți, îl regăsi la Bicaz, unde era subprefect. Cunoştința nu fu reînnoită. Ce a devenit Lazu nu se știe. Mai târziu și-a zis Gr.N. Lazu. † 19 april. 1898.

Leonardescu Constantin. Născ. în Craiova, în dechemvrie 1846. În Junimea, de la 1879. Filosof eclectic! În această calitate el a fost poreclit: învățat om. † 20 aug. 1907.

Lepadatu Constantin. Născ. în Tecuci, în 12 octomvrie 1836. În Junimea, de la 1867. N-a scris nimic. În genere se ține în mare rezervă.

Leptura. Când într-o seară vorba vine despre profesorul Suciu, se zice obişnuit leptură în loc de lectură şi astfel Junimea revine la adevăratele principii ale limbei române.

Lewandowski, fost telegrafist şi mai târziu librar. Cum i-a mers bietului om, de altminteri puțin inteligent, cât a diriguit Librăria Junimii, numai el ştie. Odinioară în vremile cele bune ale librăriei a fost chiar la o aniversare. Acum se vede cu părul alb şi hainele rupte pe ulițele Iaşului.

Librăria Junimii. Câțiva membri din Junimea, cu Pogor în frunte, înființară odinioară o librărie, numită Librăria Junimii, în tovărăşie cu Lewandowski (v.a.); Pogor, după obicei, era foarte entuziast la început şi avea o nespusă plăcere de a lipi etichete pe cărțile din cabinetul de lectură. Deşi spiritul comercial e foarte lățit în Junimea, nu se ştie pentru ce acest negoț nu a prosperat.

Lipoveni. Epitet dat membrilor Societății Junimea de D. Misail din Bucureşti. Într-un articol de jurnal Misail compara Societatea literară cu acea sectă lipovenească care renunță cu desăvârşire la plăcerile lumeşti. În Junimea acest nume a fost primit cu o binevoitoare ilaritate şi s-a păstrat câtva timp. Este de notat că în timpul acela Naum nu făcea încă parte din Junimea.

Liteanu Vârnav Gheorghe. Născ. în Liteni, în 30 august 1840. În Junimea, de la 1870. Venea rar la întruniri, nelocuind în Iaşi. A scris un şir de articole, dar toate numai despre Alecsandri, oricare era titlul lor. Acum agent diplomatic, apoi ministru plenipotenţiar la Berlin. † 24 martie 1905.

Laudă mutuală. Adversarii literari din Bucureşti, în special autorii de la *Revista contimporană*, acuzau prin gazete pe membrii Junimii că ar forma o societate de laudă mutuală. Vai de cei cari veneau în Junimea cu scop de a dobândi laude. Spre marea lor decepţie ei au văzut că nu mai este societate în lume unde membrii se cârâie şi se huiduiesc unii pe alţii, ca Junimea!

Macbeth. Traducere română de P.P. Carp. Întâia scriere ce s-a cetit în societatea literară, anonimă încă, în prezenţa celor 5 fondatori (v.a.). Toleranţa pe atunci era încă mare şi spiritul critic încă aşa de puţin întemeiat, încât traducerea a plăcut. Chiar s-a hotărât ca P.P. Carp să cetească lucrarea lui în public, drept prelegere populară. Această prelegere a rămas memorabilă. Figurile publicului, îndeosebi a d-nei Sofia Carp şi a lui Dumitrache Meleghi, se lungise grozav, chiar de la început, când apar vrăjitoarele. De pe la actul al 2-lea, câteva persoane din public au început a se depărta pe furiş. La actul al 3-lea era o mişcare nemaipomenită. Dar Carp a ţinut-o bună până la sfârşit, când era înconjurat numai de ceilalţi patru fondatori, amici solidari la bine, ca la rău. S-a contestat că *Macbeth* ar fi fost tradus de-a dreptul din englezeşte. Însă, deşi Carp, pe cât se zice, nu e tocmai cunoscător al acestei limbi, aceasta este o pură calomnie a invidioşilor şi voitorilor de rău.

Mahabarata. Poem indian despre care Pogor stăruia să vorbească în prelegerile despre India. Pogor lăuda mult versurile din *Mahabarata*. Se zice că în anii din urmă el ar fi cetit ceva despre această poemă într-o carte nouă.

Maiorescu Titu. Născut în Craiova în 13 fevruarie, 1840[1], fondator, stâlp şi gazdă a Junimii. Odinioară Titu Liviu, astăzi numai Titul. Întemeietorul prelecţiunior populare; autorul aforismelor, al ortografiei Junimii şi a mai multe cărţi şi critice; iscoditorul *Direcţiei noi* (v.a.), care, împreună cu criticele sale, au atras atâta ură şi vrăjmăşie asupra lui şi asupra Junimii, lucru pentru care Caracuda, simţindu-se nevinovată, cam zbârcea fruntea. Se zice că multora le plăcea să fie lăudaţi în *Direcţia nouă* şi sprijiniţi în vremea ministeriului lui Maiorescu, dar că le displăcea să fie pe urmă daţi afară şi puşi sub judecată. Maiorescu a fost statornicul lector al Junimii până la plecarea sa din Iaşi. El a introdus pe Schopenhauer, pe Buckle şi mulţi alţi autori în Junimea, până şi pe Jäger în 1879. A dat multe emoţii Junimii cu prelegerile şi mai ales cu procesele sale. Întâiul proces criminal ce i s-a intentat din cauza unei oarecari împrejurări ce s-ar fi petrecut la Şcoala Centrală de Fete a pus în picioare nu numai Iaşii, dar o bună parte din Moldova. Apărătorii lui Maiorescu erau Pogor, Mârzescu, Carp, I. Negruzzi, N. Mandrea şi Gh. Cimara. Iar acuzatorul, reprezentant al jurnalisticei şi al publicului, era N. Ionescu. Judecători la tribunal erau Gh. Racoviţă, care prezida în locul lui Sandu Dudescu, căzut bolnav pentru această ocaziune. Răducanu Botez și Alex. Julian, ca membri. Achitarea s-a

1. 15 februarie, mai exact (n.ed.).

pronunțat cu majoritate, fiind de părerea osebită Răducanu Botez. La Curte, scandalul a fost mai mic, căci publicului nu i se iertase să intre, doar fetele din Şcoala Centrală, de-a rândul, cu răposata d-na Cobălcescu în frunte. Al 2-lea proces al lui Maiorescu a fost disciplinar; Mârzescu, ca ministru, i-a trimes în judecata facultății din Bucureşti, prezidată de răposatul Costa Foru, pentru absențe prea multe. Al 3-lea proces era cel politic, unde au avut de tovarăşi alți zece miniştri, între care şi Costa Foru. Astăzi Maiorescu trăieşte în Bucureşti, făcând prelecțiuni populare ca şi în trecut şi adunând iarăşi un fel de Junime la dânsul, însă mixtă, de astă dată. Dar acum scrie puțin, spre mare supărare a direcțiunii *Convorbirilor*. † 18 iunie/1 iulie 1917.

Mandrea Nicolae. Născ. în Focşani, în 22 mai 1842. În Junimea din 1864, puțin timp după întemeierea definitivă a Junimii. A scris o singură dată o critică în *Convorbiri*. A ținut prelegeri populare. Obicinuit făcea înainte de prelegere o baie de aburi şi venea roş ca para la prelegerea sa. După ce îşi isprăvea cursul, el singur lăuda mult conferința ce ținuse. Avea tot felul de gesturi şi apucături ciudate, de exemplu: strângea mâna în aer înainte de-a o întinde cuiva; saluta înainte de a deschide uşa odăiei unde era să intre şi altele. Începea convorbirile sale cu cuvintele: „pst, domnule…“ şi sfârşea fiecare frază cu unul sau mai multe „etc. etc.“ Acum în Bucureşti, judecător la Curtea de casație. Odinioară i se zicea şi Mandrissimus, dar nu se ştie pentru ce acest superlativ. † septemvrie 1910.

Manu. Legislator indian, propus de Pogor cu ocaziunea programei sale pentru prelegeri despre India (v.a.). Caracuda susținea că, dacă în programa prelegerilor publicul va ceti

numele Manu, el şi mai ales Duduca de la Vaslui va crede că se va vorbi despre Janea Manu, decanul advocaţilor din Iaşi.

Membrii Junimii. Cine sunt membrii Societăţii Junimea, în lipsă de orice formă la intrare şi la ieşire, în lipsă de prezident, de birou etc. etc.? Membri sunt toţi acei care frecventează întrunirile şi Aniversările şi, chiar când nu vin, în inima lor sunt totdeauna cu Junimea şi cu mişcarea ei! De aceea se consideră ca membri toţi acei ce nu au declarat prin o formă, oricare ar fi, că se consideră ca nemaifăcând parte din Societate. De un an încoace, secretarul Junimii ţine un registru despre membrii vechi şi noi. Registrul a dispărut cu ocaziunea ocupării casei I. Negruzzi de nemţi, în 1916–'18. El cuprindea tocmai 100 rânduri. S-a regăsit.

Melchisedec. Episcop undeva în România. Pe vremea apariţiunii *Convorbirilor*, el ceruse o dată prin scrisoare să fie considerat ca membru al Societăţii, ceea ce se primi din politeţă. De-atunci s-a râs mult despre junimistul Melchisedec, care nu s-a arătat niciodată, dar care trebuia invitat la banchet.

Mănescu Apostol. Membru la Curtea de apel din Bucureşti, a cerut cu multă politeţă prin depeşă adresată Redacţiunii să fie considerat ca membru al Junimii. I s-a răspuns asemenea cu multă politeţă că bucuros. El este vechi şi regulat abonat al *Convorbirilor*.

Melik Ioan Mir. Născ. la Bucureşti, în 15 aug. 1840. În Junimea, de la 1865. Odinioară junimist înfocat, dar totdeauna tăcut. A scris multe cărţi, dar nimic în *Convorbiri*. La început foarte întreprinzător în idei, căci propunea serios ca Junimea să ia în întreprindere exploatarea unei

mine de sare; însă propunerea s-a respins. A fost întâiul administrator al Tipografiei Junimii, dar pe scurtă vreme. Apoi mulți ani a fost casierul Junimii la Aniversări. În vremea faimosului proces al lui Maiorescu se pasionase atâta, încât a provocat în duel pe răposatul Cocriță Casimir, prezidentul Curții, fiindcă nu vrea să-l lase să intre în Curte, procesul fiind declarat secret. Se zice că ar fi vorbit 23 cuvinte de la începutul Junimii până la 1880, dar mulți contestă această cifră, găsind-o exagerată. Mort în 29 ianuarie 1889.

Ministru. Ministrul Junimii este. P.P. Carp. Junimea nu vrea să ție samă de schimbările politice pe care vremea le aduce cu sine prea des şi alungă pe amicii săi de la putere. Prin o ficțiune a Societății, lucrururile rămân pentru dânsa aşa precum au fost când i-a mers mai bine. Una din acele epoce fiind ministeriul lui Carp, el e considerat totdeauna ca Ministru, deşi, pentru scurt timp, funcțiunea sa este provizoriu ocupată de altul. De aceea Carp are pentru vecie predicatul „Ecselență“ (v.a).

Moise, nume biblic (vezi *Pompiliu*).

Monastireanu Daniel Ilariu. Născ. la Sân Margita, în 24 dech. 1845. În Junimea de la 1875. A venit însă numai cât timp ținu ministerul lui Maiorescu şi apoi al lui Carp.

Motto. Când vreo scriere ce se ceteşte în Junimea are un motto, se discută întâi şi-ntâi acesta. Apoi se admite ori se respinge motto, cântându-se în cor după aria *Les lampions:* „Motto-i bun, motto-i bun! Motto-i rău, motto-i rău!“

Muza de la Borta-Rece. Versurile satirice scrise de răposatul M. Zamfirescu din Bucureşti contra Junimii în

vremea polemicei *Convorbirilor* cu *Revista contimporană* erau intitulate *Muza de la Borta-Rece*. Era o scriere dramatică în care figura şi o fată, căreia autorul îi dăduse acest nume. De a gândit Zamfirescu la vreuna din colaboratoarele *Convorbirilor*, în special la cea mai fecundă în versuri pe vremea aceea, sau de nu este un mister pe care autorul până a nu muri nu l-a destăinuit nimănui.

Mutism. În primăvara anului 1864, Theodor Rosetti trebuia să ție şi el o prelegere publică despre *Societatea modernă*. Deşi era stăpân pe materia sa, în momentul când voi să înceapă şi se închină înaintea numerosului public ce se adunase, o amețeală îl apucă şi nu putu zice alta decât: „Onorat auditoriu! Societatea modernă, societatea modernă!…“ După care părăsi catedra şi se retrase, spre marea uimire a publicului. Junimea, întrunită la Pogor după acest fiasco, era desperată. Pogor era furios şi vrea să bată cu pumnii pe Rosetti, care era foarte liniştit. De-atunci s-au schimbat mult lucrurile, căci Th. Rosetti vorbeşte atât de mult în public, şi mai ales în particular, încât odată pornit nu ştii cum să-l mai opreşti!

Missir Petru. Născ. în Roman, în 5 oct. 1856, în Junimea din 1880. Autor de aforisme, apărate cu mult foc de el însuşi în Junimea. În urmă, autor de scrieri ştiințifico-literare. Până acum (1884) junimist înfocat. Râsul lui e aşa de grozav, încât Lambrior zicea că seamănă cu un clocot: „Clocoteşte Missir!“ însemnează că râde.

Naum Anton. Născ. în Iaşi, în 17 ianuarie 1829, intrat în Junimea în 1872, după multă stânjenire, cugetare şi codire, dar devenit apoi unul din cei mai aprigi junimişti, chiar unul din stâlpii Societății. Poet liric şi sprijinitor al

clasicismului pur. Adversar al corosivităților. În special al lui Pogor, cu care din această cauză se ceartă necontenit. Numit Juridic şi pe nedrept acuzat de lipovenism. Adversar al Caracudei, care, după timpuri şi împrejurări, se clatină mult în credințele sale. Obiectul multor ghimpi la Aniversări, dar răspunzând şi el cu mare răutate. Numit şi Naumescu, câteodată şi Regele Licofron, de Pogor, din cauza unei poesii a sale unde figura un personaj cu acest nume. Vecinic tânăr, dar de o vreme încoace melancolic. ✝ 28 august 1917.

Negruzzi Leon. Născ. în Iaşi, în 5 iunie 1840. În Junimea din 1865. Odinioară numit Tony (v.a.), Prefectul Junimii (v. *Prefect*). Autor a mai multe novele şi chiar a două poesii. Odinioară foarte vesel, mai ales pe când exista Clubul amiciei, unde stând până în ziuă cerea socoteala finală ş-un cognac. Chiar şi astăzi nu-i lipseşte cheful la Aniversări, unde stă târziu. Dar nu mai este ce era din vechi, când împreună cu Burghele şi Bernhard forma cercul restrâns al celor trei, ce rămâneau până la urma urmelor. ✝ 16 iulie 1890, la Trifeşti.

Negruzzi Iacob. Născ. în Iaşi, în 31 dechemvrie 1842, fondator, stâlp şi gazdă a Junimii. Directorul *Convorbirilor literare* şi secretarul perpetuu al Junimii. Numit odinioară Ramir, astăzi mai mult: Carul cu minciunile (v.a.). A făcut de toate şi în versuri şi în proză; şi oral (prelecțiuni populare). El îndeamnă pe toți membrii la scriere şi ocupație intelectuală; îmbrățişează pe toți cei nou intrați sau care vor să intre, ba chiar pe cei ce arată interese pentru literatură, încât cu mulți şi-a găsit beleaua mai târziu, din cauza acestui prea mare zel, dar tot nu prinde minte. Ține câteodată

pe Pogor în frâu. Într-un cuvânt are grozav de multe merite, dar puține i se recunosc. De aceea s-a hotărât să facă apel la posteritate (v.a.) și să se mângâie astfel de nedreptățile contimporanilor.

Negruzzi Gheorghe. Născ. în 29 dechemvrie 1849, în Iași. În Junimea, de la 1868. N-a scris nimic, afară de câteva îndreptări a unor novele ale lui Morțun. Unii zic că aceste novele ar fi ieșit și mai proaste după corectură. El pretinde a fi ieșit victorios la concursul pentru lectură, ținut în urma plecării lui Maiorescu și a lui Eminescu. Bengescu însă și Carp, ba în timpul din urmă Dimitrescu și Bossy contestă aceasta. † 22 august 1890, la Trifești.

Nei Ștefan. Născ. în Iași, în 16 septemvrie 1830. În Junimea de la 1865. Membru tăcut. N-a scris nimic. Dar în una din întruniri – care an nu se știe bine – se zice că ar fi luat parte la o discuție. † octomvrie 1916.

Nenițescu S.I. Născ. în Galați, în 11 april 1854. În Junimea din 1877. A scris poesii lirice. A intrat ca voluntar în războiul din 1877, dar n-a putut lua Grivița cu propria sa mână, fiind rănit tocmai când era să facă această faptă. Acum studiază filosofia în Berlin. În urmă (1884) gazetar literar-politic la București, apoi profesor și dușman aprig al junimiștilor. † 1901, la Tulcea, 23 fevruarie.

Nica Theodor. Născ. în Brașov, în 10 fevr. 1846. Intrat în Junimea în mijlocul unei Aniversări în anul 1875. Nu scrie nimic, face acum pe advocatul în București și se arată prin Iași mai mult la Aniversări. Fost director la Ministerul de Instrucție publică în vremea lui Maiorescu și, din această cauză, mult prețuit de Caracudă.

Nicoleanu Nicolae. Născ. în 9 mart. 1833, în Cernatul Săcelelor. Venea în Junimea în 1864, când şedinţele Societăţii începuse a fi regulate. Însă puţin timp după aceea plecă la Bucureşti. Poet liric. Poesiile sale au fost publicate într-o cărticică fără arătarea numelor autorului, ci numai iniţiala N.N. Câţiva ani mai târziu o boală mintală îl făcu să intre în spital, unde şi muri.

Nirvana. Starea de superioară fericire spre care aspiră toţi panteiştii din Junimea şi în special Pogor.

Noaptea timpurilor. Epoca în care s-a înfiinţat Junimea. Aceasta se proclamă la fiecare an la Aniversare, în discursul solemn ce trebuie să ţie secretarul (v. *Aniversare*).

Obiectiv. Obiectivitate. Cuvinte aruncate adesea în discuţiile Junimii, împreună cu multe alte termene filosofice, de M. Eminescu. Junimea făcea mult haz de dânsele.

Ollănescu Dimitrie. Născ. în Focşani, 21 mart. 1849. În Junimea, de la 1878, făcând intrarea sa la o Aniversare. Traduce în versuri pe Horaţ şi scrie comedii originale – bez versuri. Acum e secretar la legaţiunea română din Stambul. Mai târziu secretar general la Ministerul de Externe şi în urmă la Atena. ✝ 20 ianuarie 1908.

Om şi om. Titlul unei poesii mult criticate de Vârgolici. Fost-a cuprinsul poesiei, nu titlul ei cauza că „om şi om" deveni obiectul de predilecţie de cârâială pentru Vârgolici, mai cu seamă la Aniversări, nu se ştie.

Onorat auditoriu! După obiceiul introdus chiar de la început de Maiorescu, la prelegeri populare conferenţiarul se adresează către public prin cuvintele: „Onorat auditoriu!"

Aceasta a devenit o tradiție așa de sacră, încât a zice altfel se considera ca o crimă de Junimea. De aceea nimeni nu a îndrăznit să nesocotească această regulă. Singur Roiu – vrând să fie original în toate – a început odată una din prelegerile sale prin cuvântele: „Doamnele mele și domnii mei!“ Înfrângerea regulei tradiționale s-a și considerat de Junimea ca principala cauză de fiasco ce a făcut acea prelegere a lui Roiu.

Opul acesta (vezi *Chipul acesta*)[1].

Ortografia Junimii. La înființarea Societății se simți trebuința unei ortografii comune, căci și în România, și în Austria domnea cea mai mare confuziune. De aceea Junimea însărcină pe I. Negruzzi ca peste vară să prelucreze un proiect de ortografie și să-l prezenteze după vacanță. I. Negruzzi își îndeplini însărcinarea, dar amețit, precum era mai toată lumea pe atunci, de vuietul cel mare al etimologiștilor, el compuse un *mixtum compositum*, fără nici o sistemă. Acest proiect luându-se de bază la deliberări, de la început se simți că nu e așezat pe un fundament solid. Discuțiunea în Junimea ținu mai multe luni, la care actorii principali erau Maiorescu și Paicu, pe atunci singurii filologi din Societate. Din toate aceste lungi deliberări o lumină se făcu pentru Maiorescu, care, în câteva săptămâni, prelucrase faimosul său tratat despre scrierea limbei române. Acest tratat, discutat din nou de Junimea, se adoptă cu neînsemnate modificări. Cu încetul și prin puterea lucrurilor, această ortografie se lăți în Iași, apoi în jurnalele din țară, apoi

1. Fișă lipsă în *Convorbiri literare.* E posibil să se facă aluzie la o *liaison* corosivă (n.ed.).

I.A. Cantacuzino, directorul *Monitorului*, o introduce în foaia oficială. De acolo se împrăştie prin cancelarii şi prin şcoli. Mai târziu începu a se lăţi în Bucovina (la Suceava) şi chiar în Transilvania (la Braşov şi Sibiu) şi astăzi tinde a intra chiar în Academia Română, care un timp aşa de lung a fost adversarul nostru de moarte. Mai mulţi ani după apariţia teoriei lui Maiorescu, simţindu-se nevoia unor noi modificări şi ortografia fiind declarată de Pogor străină Junimii (v.a.), întrunirele se făcură în alte seri regulat o dată pe săptămână la I. Negruzzi, acum fiind Burlă principalul filolog, împreună cu Pompiliu. Nu se dobândi însă alt rezultat decât lepădarea lui „ŭ“ scurt, lui „sc“ drept „st“ şi lui „d“. Litera „î“ nu fu regulată, ci lăsată pentru alte vremi. Astăzi toată suflarea română cunoaşte de rău, de bine această ortografie, afară de Pogor, care nu cunoaşte nici una.

Paicu Pavel. Născ. în 27 iunie 1831. În Junimea, de la 1865. Odinioară vestit din cauza viţurilor sale corosive, precum şi din cauza prospectului său gramatical în care excepţiile erau mai numeroase decât regulele, mai alese acele în „tie“ şi „râie“ precum hârâie, dârâie, sfârâie, mârâie, hârşie, scârţie, fârţie, pârţie etc. Acum s-a burghezit şi n-a mai vinit în Junimea un şir de ani, până când în 1880 Junimea s-a trezit din nou cu Paicu întinerit. ✝ 22 april. 1898.

Pandepte, sau Pindepte. Pronunţare juristă a profesorului Petru Suciu, de care Junimea făcând mult haz, o adoptase într-o vreme. Şi la pandepte se adaugă ca la burlăcărit (v.a.): bunăoară, fireşte, în cazul acesta, după aceea, mai la vale, de pildă sau de exemplu, fireşte etc.

Panteismul. Religiunea Junimii, după cum afirmă Pogor, în tot cazul teoria filosofică cea mai răspândită în Junimea.

Despre panteism au vorbit Pogor şi Xenopol, a scris şi vorbit Conta în prelegeri publice. Panteismul a dat loc la cele mai multe discuţiuni filosofice în Societate. Mult haz a făcut Junimea când într-o seară Bodnărescu a declarat foarte serios şi cu o naivă franchețe că şi el începe a se converti la teoriile panteiste. Toți junimiştii l-au felicitat de-a rândul şi cu multă veselie s-a cântat în cor *Dignus est intrare in nostro docto corpore*. Vreun indiscret din Caracudă a povestit în afară de Junimea despre acea discuție, ceea ce a dat loc la un articol din *Ştafeta* scris de Dimitrie Gusti, în care se acuza Junimea că a pus la vot existența lui Dumnezeu, care ar fi căzut în unanimitate fără un vot.

Panbeşinismul. La Aniversarea din 1879, Maiorescu veni din Bucureşti cu expunerea unei noi teorii filosofice a profesorului Jäger, „discoperirea sufletului“, după care totul se reduce la miros. Pogor de îndată a şi botezat această filosofie „Panbeşinismul“, nume potrivit pentru atmosfera Aniversărilor.

Panu Gheorghe. Născut în Iaşi, în 9 martie 1848. În Junimea de la 1872. Odinioară făcând parte din „Cei trei români“ (v.a.). Istoric, critic şi mare adversar al lui Haşdeu şi al lui Urechia. După plecarea sa la Paris, dispreţui studiul istoriei şi deveni filosof pozitivist. Din cauza caracterului său, numit „răutăciosul Panu“. Acum profesor, judecător şi jurnalist roşu înfocat. În urmă (1884) duşmanul cel mai înverşunat al Junimii.† 6 noiemvrie 1910.

Pergamentul sau *Das Pergament!* – nume cu care, după scornirea lui Pogor, se înseamnă originalul după care s-a făcut o traducere, sau cartea ce este de consultat în Junimea

când se vorbeşte despre dânsa în lipsă. În caz de controversă, se strigă obişnuit: „Unde-i pergamentul? *Das Pergament!*" şi un membru al unui trib. (v.a.) oarecare din Caracudă este însărcinat să scormolească biblioteca spre a scoate pergamentul la lumină.

Perina. Aceasta este o unealtă întrebuinţată la întruniri spre a pedepsi pe burghejii (v.a.) şi gogomanii din Junimea, adică pe acei care nu sunt de părerea lui Pogor. În momente de indignare contra părerii cuiva, strigă, adresându-se la cei care-l înconjoară: „Daţi-mi o perină!!" Şi de pune mâna pe vreuna o şi aruncă în capul adversarului. În asemenea momente este bine a se depărta orice obiecte mici din jurul lui Pogor, precum năsiparniţă, cărţi, sfeşnice, cenuşerniţă etc.

Picus, Picus de la Mirandola. Poreclă dată de Maiorescu lui Pavel Paicu. Acum ieşită din obicei.

Poesii private. O specie de poesii ale lui Bodnărescu pe care nu prea voia să le citească în Junimea, sub cuvânt că ar fi private. Junimea a isbutit a le declara publice şi a le ceti în adunările sale. Autori noi de poesii private sunt: Miron Pompiliu şi Volenti.

Pogor Vasile. Născ. în Iaşi, în 20 august 1833. Unul din cei cinci fondatori stâlpi şi gazdă a Junimii. Capul cel mai fantastic în teorie, burghezul cel mai prozaic în practică. Autor de poesii originale şi traduse. Iubind femeile, dar urând vinul. Autorul tuturor propunerilor nerealizabile şi a trei părţi din porecle şi ziceri din care se compune acest dicţionar. Omul cel mai corosiv din lume, schimbându-şi ideile după fiecare carte nouă ce ceteşte şi entuziasmat de fiecare de-a

rândul. Propunând nesfârşit lucrări comune, dar uitând propunerile sale a doua zi după ce le făcuse. Ţiind la tradiţia Junimii, dar uitându-o vecinic. Acum, ca poet în decadenţă, autor de corosivităţi în floare. † 20 mart. 1906.

Pompiliu Miron. Născ. în Ştei (Crişana), în 20 iunie 1840. În Junimea de la 1869. Odinioară Pompiliu Moise, acum Miron. Profesor de fete, culegător de poesii populare, autor de poveşti şi de critice. Vestit din cauza insomniilor sale (v. *insomnie*)[1] şi a metodei intuitive pentru care este în vecinică luptă cu Lambrior. La aniversări trimite scrieri şi poesii anonime, grozav de corosive. Altfel bun băiat. Sinucis. † 19 noiemvrie 1897, la Iaşi.

Porco. Maiorescu avea obiceiul de a cere urmarea unei cetiri, exclamând cuvântul latin *porro!* Pe acesta, I. Negruzzi într-o seară l-a schimbat în „porco"! Această schimbare convenind foarte mult spiritului Junimii, el a fost adoptat şi păstrat. Un neofit, când va auzi strigâdu-se din toate părţile: „porco! porco!" să nu creadă că i se face lui vreo injurie, ci să ştie că atunci este vorba de a se urma cetirea!

Prelaţi. Junimea are doi prelaţi 1) pe Episcopul Melchisedec (v.a.) şi 2) pe Ioan Creangă, care a dobândit acest predicat la o Aniversare, când, în discursul său obişnuit, secretarul Junimii i l-a conferit într-un moment de fericită inspiraţie. De atunci regula este să i se dea acest titlu la toate Aniversările.

Prefect. Domnul prefect al Junimii este Leon Negruzzi, din aceeaşi cauză din care şi Carp este ministrul ei (v. *Ministru*).

1. Fişa *Insomnie* nu a apărut în *Convorbiri literare* (n.ed.).

Primar. Primarul Junimii este N. Gane din aceleaşi motive (v. *Prefect şi Ministru*).

Proşti, dar mulţi. Cuvânt al lui Alexandru Lăpuşneanu, reintrodus în Junimea de Lambrior, mai cu seamă, când fiind vorba de vot, Caracuda joacă un rol însemnat. În cazurile când Naum vorbeşte, după obiceiul său, cu indiferenţă, de această însemnată parte a Junimii, Lambrior răspunde totdeauna: „Proşti, dar mulţi!“

Pudic. Epitet inventat de Pogor pentru Naum. Pudicul Naum!

Putina lui Dik. „Dă-o în putina lui Dik“, zicere introdusă de Maiorescu, care însemnează „dă-o încolo, dă-o dracului“, de exemplu o scriere sau o persoană. Nu se cunoaşte originea acestei locuţiuni, odinioară foarte uzitată în Junimea, dar astăzi învechită.

Quintescu Nicolae. Născ. în Craiova, în 21 fevruarie 1841. În Junimea, din 1865, profesor. A scris puţin şi acum nu mai scrie deloc. E membru în Academie şi nu mai vine pe la Junimea de vreo opt ani. Cântecul lui era:

Frunză verde de mălai,
Sunt Quintescu Niculai!
Sunt Quintescu Niculai!
Frunză verde de mălai!

† 1913, Bucureşti.

Radu Gheorghe. Născ. la Folticeni, în 2 iunie 1852. Venea în Junimea pe la anul 1873. N-a scris, nici vorbit. Nu mai e în Iaşi, şi Junimea l-a pierdut din vedere. † 1 martie 1905, la Iaşi.

Racovița Gheorghe. Născ. în Iaşi, în 10 aprilie 1839. În Junimea din 1865. N-a scris, dar e stâlp al anecdotelor, mai ales țigăneşti şi corosive, prin urmare indispensabil la Aniversări. Mort la Nisa, 9/22 ian 1913.

Rămăşag. În anul 1876, înaintea începerii războiului ruso-turc, membrii Junimii discutând într-o seară şansele biruinței s-au împărțit în două tabere: unii susținând sigura învingere a ruşilor, ceilalți a turcilor. Atunci puindu-se un rămăşag general, s-a încheiat un proces-verbal în regulă, s-a subscris şi pecetluit cu şapte peceți. Cei ce ar fi pierdut trebuiau să plătească câte 20 fr. în folosul unui chef comun. După încheierea păcii de la St. Stefano, cei ce subscrisese pentru turci contestară că ar fi pierdut şi urmă o şedință ținută la I. Negruzzi, o mare judecată. Judecători erau Tasu şi Bejan, iar prezident N. Gane. Advocați de o parte, Carp şi Pogor, de alta, I. Negruzzi şi Conta. Toți erau îmbrăcați în haine de hârtie potrivit solemnității momentului. După încheierea dezbaterilor, tribunalul, având în vedere că întâi turcii au fost învingători şi că la urmă biruința ruşilor se datora în mare parte oştirii române, a hotărât în unanimitate că nimeni nu a câştigat. Cu toată indignarea ce a provocat o aşa nedreaptă hotărâre, luni întregi nu s-a râs atât de mult ca în seara aceea.

Ramayana. Epopee indiană de Valmiki, cunoscută în Junimea mai ales prin Pogor, care lua pe Ramayana drept nume de poet. În exclusivismul său, Pogor nu cunoaşte (când e în Junimea) decât patru poeți pe lume şi anume pe Ramayana, pe Homer, pe Dante şi pe Shakespeare. Aflând pe urmă că Ramayana nu este o persoană, ci numele poemei care descrie cucerirea Indiilor prin Rama, Pogor nu

mai cunoaşte astăzi decât trei poeți. Cu vremea, poate nu va mai rămâne nici unul.

Ramir. Poreclă dată de Pogor lui I. Negruzzi pe la anii 1866 şi 1867, după traducerea poesiei de Heine, *Don Ramiro,* făcută de Negruzzi. Astăzi poreclă învechită şi neîntrebuințată.

Relegatur ori *Să se releagă!* Această exclamație însemnează în Junimea că se cere a 2-a sau a 3-a cetire a scrierii, în special a poesiei cetite o singură dată, dar rămasă neînțeleasă de un număr de membri, mai ales de cei noi, cu prezidentul în frunte.

Revista contimporană. Foaie literară ce apărea în Bucureşti, în anii 1873 şi 1874, sub direcția d-lui P. Grădişteanu. Duşmană de moarte a *Convorbirilor*, în care fusese întâi atacată prin *Beția de cuvinte* (v.a.) a lui Maiorescu. În *Rev. contimp.* s-a publicat *Vistierul Cândescu,* comentarele lui Urechia asupra cronicarilor, studiul asupra lui Conachi de Sion etc. Pe lângă revistă, trimitea de la o vreme şi *Muza de la Borta-Rece* (v.a.) Vestita ceartă literară la care, pentru întâia oară, lua parte mai tot publicul inteligent din țară, dintre *Convorbiri* şi *Revistă*, a ținut aproape un an. Apoi *Revista*, după prevederea redacțiunei *Convorbirilor*, a început a da înapoi, până ce, pe la 1875, s-a stins de tot.

Rienzi. Titlul întâiei tragedii a lui Bodnărescu, din care Maiorescu a citat pasajuri în articolul *Direcția nouă*, ca modeluri de versuri bune. Nu ştim pentru ce publicul nu s-a grăbit să cumpere broşurile lui *Rienzi*, care umpleau dulapurile Iui Levandovski la Librăria Junimii. Se zice că băcanii se tânguiau mai târziu de această tragedie, din cauză că, formatul fiind prea mic, cartea nu era aşa de

potrivită pentru trebuințele lor ca traducerea lui *Faust* de Schilet şi Pogor (v.a.). Unde s-o fi găsind acum exemplarele nevândute şi necumpărate de nimeni este un mister.

Roiu Gheorghe. Născ. în Iaşi, în 10 april. 1843. Intrat în Junimea în 1865. A publicat în *Convorbiri* o singură poesioară, *Enigma*, care enigmă însemna musca. Cu această muscă pe căciulă, Roiu plecă la Paris, învăță dreptul şi nu mai scrise nimic. Vine rar la Junimea. Cu câțiva ani în urmă mai apărea când era vorba de prelecțiuni populare. Acum, lepădându-se şi de aceste, vine numai la Aniversări ca să întrerupă prescripția, cum zice el. În 1880, nici la Aniversară n-a venit.

Români – Cei trei români. Aşa se numeau, după scornirea lui Carp: Lambrior, Tasu şi Panu, care obişnuit veneau împreună în Junimea, erau îmbrăcați cu haine de şiac de aceeaşi culoare, făcută de acelaşi croitor jidan, şi prin urmare treceau drept naționalişti înfocați.

Rosseti Theodor. Născ. în Iaşi, în 4 mai 1837, unul din cei cinci fondatori, şi anume cel căruia se datoreşte numele Junimea. Ca scriitor a dat la lumină un singur articol: *Despre direcțiunea progresului nostru.* Ca orator, vezi *Mutism*. Acum în Bucureşti, regulând procesele drumului de fer. Apoi (1884) prezident la Casație. La 1888, martie, prezident al Consiliului de miniştri. † 16 iunie 1923.

Rosetti Dimitrie. Născ. în Iaşi, în 6 octomvrie 1880. În Junimea, de la 1865. Râde mult de prostiile altora, dar singur nu se expune niciodată nici prin scris, nici prin grai. Foarte vesel la Aniversări când are butelia dinaintea sa. Mort, 20 septemvrie 1903, la Iaşi.

Schilet Nicu[1]. Născ. în Iaşi, la 15 august 1837. La Junimea de la 1864, curând după înfiinţarea ei, până la moartea sa, care urmă la Viena, în 1872, iunie 21. Colonel în armată şi poet liric foarte simpatic, în special traducător de poesii lirice germane şi franceze. † la Viena, 21 iunie 1872.

Schilet George. Născ. în Iaşi, în 5 mai 1836. În Junimea a început a veni abia în 1878, fost maior şi acum compozitor şi profesor de muzică, îi plac mult anecdotele corosive. † la Iaşi.

Schopenhauer. Filosof german, odinioară foarte gustat de Junimea. Această Societate a fost acuzată în Adunarea deputaţilor de Grig. Ventura că urmează principiile funeste ale acestui filosof. Sub regimul liberal, Al. Holban a cerut invalidarea lui Maiorescu, sub învinuirea că e schopenhauerian. Carp, într-un elocvent discurs, a apărat pe Schopenhauer cu atâta succes, încât, cu toată dispoziţia Adunării, filosoful a scăpat fără vot de blam. De curând d. Bariţ a atacat din nou pe Schopenhauer prin un memoriu cetit în Academie.

Scoate-o! Când cineva are vreo scriere în buzunar, dar nu prea are curaj s-o cetească în Junimea, îndemnarea să scoată scrierea sa la ivală se face obişnuit prin cuvintele: „Scoate-o!“ Lui Naum, nu se ştie pentru ce, i se striga mai ales din toate părţile cu energie: „Scoate-o, Naume! – Naum s-o scoată!“

Scroggs. Numele unui uriaş de la un circ ce era în Iaşi pe la 1866–’67. Acesta publică odată că se va lupta cu

1. Din familia care-şi zice astăzi Skeletti.

orişicine şi în două secunde va trânti pe adversarul său. Într-o zi se tipăriră la Tipografia Junimii două afişe mari, în care se anunţă că Scroggs se va trânti cu Scarlat Capşa, care era slab şi puţintel. Aceste afişe se împărţiră la prefectură, unde Capşa era şef de secţie, şi la Curtea de apel, unde judecătorii erau toţi junimişti şi amici ai lui Capşa. Spaima lui Capşa nu fu mică, când se văzu tipărit cu litere mari pe afiş. Farsa se descoperi şi dădu loc la mare ilaritate.

Secretar. Întreg comitetul sau biuroul Junimii se compune dintr-un secretar, numit şi grămătic. Acesta a fost de la început I. Negruzzi. După întoarcerea lui Xenopol din Berlin, Negruzzi demisionă, şi Xenopol fu însărcinat cu secretariatul. Dar acesta neîndeplinindu-şi îndatoririle, Negruzzi reluă vechea sa funcţiune. De altminteri, astăzi, când nu mai este tipografie, ocupaţiile secretarului consistă întru a face invitaţiile pentru banchet şi pentru prelecţiuni populare.

Şerbănescu Theodor. Născ. în Tecuci, în 29 dech. 1839. În Junimea din 1868, poet liric şi colonel în armată. Poesiile sale, pe când Şerbănescu era în Iaşi, dădeau loc la multe discuţii în Junimea, care adeseori făceau pe autor să asude din greu. Câteva din poesiile lui Şerbănescu au fost puse în muzică de G. Schilet; despre altele s-au primit parodii anonime la redacţiune; iar altele au fost ilustrate şi dedicate Junimii, în special una, unde Şerbănescu aruncă pământul în Dumnezeu. † la Brăila, în 2 iulie 1901.

Silence. „*Il se fit tout le plus profond silence*"… vers din Alfred de Musset, citat totdeauna de Pogor când este să se înceapă o lectură şi nu s-a făcut încă tăcere. Face parte din tradiţii.

Slavici Ioan. Născ. în Şiria (Ungaria)[1], în 1 ianuarie 1848. În Junimea din 1874. Autor de novele, poveşti, critice şi deosebite studii, descoperit de I. Negruzzi în fundul Ungariei. Acum în Bucureşti. † 1925.

Societatea Junimea (vezi *Junimea*).

Societatea literară din Iaşi, anterioară Junimii. Pogor susține la fiecare Aniversare, combătând istoricul Junimii făcut de secretar, că înaintea Junimii ar fi existat o altă societate compusă din el, N. Negri, I. Ianov, Th. şi Gh. Aslan, răpos. Iorgu Gane, Al Papadopol Calimah, dr. Max şi răpos. N. Schilet. Nici unul din aceştia n-a confirmat vreodată zisele lui Pogor.

Societatea celor treisprezece. Pogor avea odinioară obiceiul de a propune Junimii, mai la orice întrunire, ca membrii ei să compuie Societatea celor treisprezece, o societate de sprijin mutual pentru satisfacerea tuturor pasiunilor celor mari ale membrilor ei, după un roman al lui Balzac. Cu toate că pe atunci erau numai doi sau trei cari voiau să constituie acea societate, pe aceşti 2, 3 Pogor îi numea Cei treisprezece. Nu se ştie din ce cauză această societate nu s-a putut înjgheba; din lipsa numărului 13 sau din lipsa de pasiuni mari.

Ştefaniu T.V. şi S.V., doi frați din Bucovina care trimiteau poesii redacției C*onv. liter.* spre publicare. Aceşti doi frați au dat loc la o mare confuziune de nume din partea redacțiunii, încât o scrisoare a lui T.V. Ştefăniu a venit să

1. De fapt Austro-Ungaria, până în 1918 (n.ed.).

explice că el nu e I.V. Ştefăniu, nici S.V. Ştefaniu, dar că S.V. Ştefaniu este fratele lui T.V. Ştefaniu iar nu al lui I.V. Ştefăniu, căci fraţii se numesc T.V. Ştefăniu şi S.V. Ştefăniu, iar nici unul I. V. Ştefăniu sau F. V. Ştefăniu. Această scrisoare făcând deplină lumină în capul redacţiunii şi a Junimii a împiedicat pentru viitor confuziunea regretabilă ce se făcuse.

Străin Junimii. În Junimea este oprit de a se vorbi despre sau a se gândi la: politică militantă, jurisprudenţă sau la orice alte chestiuni practice. Străin Junimii este prin urmare tot ce intră în domeniul practic. De altminteri, fiindcă Pogor şi-a arogat dreptul de a hotărî singur ce e străin Junimii şi ce nu, obişnuit străin Junimii este tot ce nu place lui Pogor.

Strajan Mihail. Născ. în Tiir, lângă Blaj, la 2 oct 1841. Venea în Junimea pe la 1875. A tradus versuri latine pe care le-a publicat în *Convorbiri*. Autor de cărţi şcolare. Acum profesor în Bucureşti. Apoi în Cracova (1884). † 1917.

Subiectiv, subiectivitate (vezi *Obiectiv, obiectivitate*).

Subţire. „Vorbeşte mai subţire!“ Cu această frază se interpelează obicinuit junimistul care vorbeşte din cale-afară corosiv. Cel mai des N. Gane ţine cu această apostrofă în loc pe Pogor, când a luat din cale-afară vânt.

Susceptibilitate. Defect pe care oricine intră în Junimea trebuie să-l lase la prag. Vai de acel ce nu se leapădă de el. Neofiţii ar trebui să consulte în privinţa aceasta pe N. Gane şi M. Eminescu.

Şuțu Alexandru. Născ. în Iaşi, în 30 mart. 1837. În Junimea de la 1879. Autor a unei narațiuni şi traducător a lui Herodot. † sept. 1895, la Iaşi.

Scuipat. Într-o seară aşa a necăjit Pogor pe Gane, încât acesta, exasperat, s-a făcut că scuipă pe Pogor. Toată Junimea, Pogor cel dintâi, a zbucnit atunci într-un hohot de râs şi îndată s-a introdus obiceiul, când un junimist supără pe altul, a se striga acestui din urmă: „Scuipă-l! Scuipă-l!"

Talent. *Il a du talent*, exclamație obişnuită în Junimea când se ceteşte ceva a unui junimist prezent, mai cu samă când scrierea ce se ceteşte dă loc la multă luare în râs.

Tata nebunilor. Poreclă dată de Pogor lui Maiorescu. Nebunii par a fi membrii Junimii.

Tasu Vasile. Născ. la Baia (Suceava), în fevruarie 1845. În Junimea din 1872. Celebru prozator; aşa cel puțin pare a rezulta din articolul lui Maiorescu: *Direcția nouă*. A scris câteva critice juridice despre o carte a d-lui A. Bonachi şi alta a lui *Eraclide* (v.a.). E unul din Cei trei români. Nu mai scrie, spre marea pagubă a literaturei moderne. † 12 ian. 1894, la Bucureşti.

Tipografia Junimii. În anul 1866 se înființă în Iaşi o tipografie cu principalul capital al lui N. Cassu şi cu mici contribuții a altor membri din Junimea; ea fu numită Tipografia Societății Junimea. Tipografia se cumpărase întâi de răpos. Dim. Cozadini din Bucureşti, unde tocmai se desființa una. Întâi Junimea intrase în tovărăşie cu Cozadini, apoi cumpără partea acestuia de tot. În Tipografie se tipăreau întâi gratis cărți didactice de autori contimporani, mai apoi *Convorbirile literare* şi *Curierul de Iaşi*. Alt control

nu era la tipografie decât acel al unui membru administrator. 1. I. Mir. Melic; 2. Th. Cerkez şi în sfârşit 3. A. Farra, care introduse pe Balassan. Nemaimergând tipografia, de la o vreme, Junimea o închirie unuia Bernhard, care după câțiva ani făcu faliment. Urmă administrația lui Balassan, dar fu aşa de bună, încât în curând treaba nu mai merse deloc şi tipografia fu vândută lui Herşcu Goldner. Este de mirat cum nu a prosperat acest negoț, fiind cunoscut spiritul comercial al Junimii. Tipografia şi Librăria Junimii s-au dus, şi numai Junimea a rămas. Odată cu stabilimentele aceste, s-au cufundat şi administratorii lor Lewandowski şi Bernhard cu toate socotelile şi acțiunile junimiştilor.

Talanga. La una din Aniversări Maiorescu a adus o talangă ce s-a aninat la gâtul lui Leon Negruzzi. De atunci obiceiul de a se pune acea talangă la gâtul unui junimist ce sta în capul mesei s-a păstrat până când Maiorescu, plecând la Bucureşti, a depus talanga, împreună cu alte obiecte ale Junimii, la Pogor. În casa acestuia s-a rătăcit talanga, aşa încât de câțiva ani încoace n-a mai jucat rolul său însemnat la Aniversări.

Tony. Numele unui elefant ce se găsea într-un circ din Iaşi în anul 1869. El a fost hărăzit ca poreclă lui Leon Negruzzi – nu se ştie dacă din cauza staturei sale maiestoase sau a glasului său sonor. Pe când Pogor prezida o dată Curtea de apel şi L. Negruzzi făcea pe procuror, întâmplându-se ca la sfârşitul dezbaterilor procesului corecțional ce se cerceta să nu fie nimeni în public, prezidentul în loc de a zice: „D. procuror are cuvântul", trase clopoțelul strigând: „Tony!" Iar procurorul în loc de concluzii, scoase un zbieret elefantic: „Buué!" Atunci Pogor, fără a pierde

vreme, rosti: „Curtea, în unire cu concluziunile d-lui procuror, respinge“ etc. Astăzi porecla e învechită.

Tot una-i! Exclamaţie de indiferenţă pentru lucrurile lumeşti, introdusă în Junimea în anul 1880, în urma unui incident electoral. D. Toma Antoniadi, alegător în colegiul I, odinioară conservator, trebuia să voteze trei membri la consiliul judeţan. D.I. Negruzzi, după stăruinţele căruia venise la alegere, îl îndemna să voteze lista conservatorilor. D. Th. Balaeş, din contra, îi îndesa în mână lista moderaţilor. Văzând Negruzzi că Antoniadi are să depună în urmă lista dată lui de Balaeş, îi aduse aminte făgăduinţa dată, vechile sale legături etc.: „Tot una-i!“ strigă Antoniadi şi puse celălalt bilet în urnă.

Tradiţia. Aceasta este lucrul de căpetenie în Junimea şi fiecare neofit (Caracuda) este întâi şi-ntâi dator să o înveţe. În şedinţele Junimii, tradiţia cere ca întâi Societatea să se ocupe de dosar (v.a.), apoi se trece la corespondenţa redacţiunii şi abia după aceasta la alte cetiri. Nu este iertat a se ceti, vorbi sau chiar gândi ceva îndeosebi, ci numai la comun. După unii, când sună miezul nopţii se pune obicinuit pe tapet programa viitoarelor prelecţiuni populare (v.a.), care rămâne apoi pentru sâmbăta viitoare, când iar se pune pe tapet la 12 ore şi aşa, până aproape de ajunul prelecţiunilor. Nimeni nu are dreptul să se supere, dacă este injuriat, sau dacă i se aruncă o perină în cap – cel mult poate să ascundă perina aşezându-se pe dânsa. Poesiile ori se resping îndată, ori se cetesc de două ori (se releg). La a doua cetire se critică strofă cu strofă. Autorul nu are cuvântul în timpul discuţiei: el a vorbit! Când nu este nimic de cetit, se pune o teză şi se face asupra ei discuţie generală. Câteodată se pune

la vot, dar aceasta nu este obligator, mai ales pentru redacțiunea *Convorbirilor*. Câteodată se pun pe tapet anecdote. Despre tradiția prelecțiunilor populare şi a Aniversării (v.a.). La ieşirea din Junimea, ce se ținea la Maiorescu la Trei Ierarhi, tradiția cerea să se joace *Hora Unirii* în colț la Petrea Bacalul. Acum nu se mai ține. A rămas însă pentru ieşirea din Junimea obiceiul ca junimiştii să se aşeze în linie pentru necesități neapărate.

Triburi. De la un studiu a lui Burada unde se vorbea de triburi la sălbatici s-a introdus aceasta şi la Caracuda, care se împarte după triburi.

Uhland al României. Porecla dată de Pogor răposatului N. Schilet, care tradusese *Blăstemul cântărețului* de Uhland.

Ulpia Traiana. Acesta era numele ce se propusese întâi pentru societatea literară ce era înființată, dar nu se botezase încă. Numele acesta chiar se primise provizor, căci pe atunci nici fondatorii nu era încă de tot, de tot scuturați de mofturile contimporane. După mai matură chibzuire însă, chiar în întrunirea a doua, numele Ulpia Traiana a fost respins în unanimitate şi s-a admis, după propunerea lui Th. Rosetti, numele Junimea.

Uşile! Momentul când se deschid uşile şi vin tablalele cu ceai şi cafea fiind foarte solemn, mai ales pentru Caracudă. Pogor, altădată întovărăşit de Creangă sau şi de câțiva alți, cânta bisericeşte ca la liturghie: „Uşile! Uşile!"

Utilizare. „Se poate utiliza aiurea" este o frază introdusă de Maiorescu. Ea se întrebuințează atunci când Junimea găseşte că la o scriere, în special la o poesie ce se ceteşte,

trebuie să se facă o supresiune oarecare. Autorului care oftează după partea ce trebuie scoasă i se zice atunci, drept mângâiere, că partea suprimată „se poate atiliza aiurea“. Până acum însă nu s-a găsit nici un caz de utilizare.

Vacanțe. Vacanțele Junimii încep, după tradiții, în cea întâi sâmbătă, luna iunie, şi se sfârşesc în cea întâi sâmbătă din luna septemvrie.

Vârgolici Ştefan. Născut în Borleşti (jud. Neamț), în 13 oct. 1843. În Junimea din 1871. Profesor şi autor de numeroase scrieri în versuri şi proză, chiar şi de studii asupra literaturii spaniole, punct ce are comun cu V. Alexandrescu Urechia. Dar, pe cât se sperează, singurul punct comun. Traducător de poesii franceze, engleze, spaniole şi germane. Autorul vestitei poeme *Om şi Om* (v.a.). Numit şi Io Spako (v.a.). Buhuş zice că, Vârgolici îngroşându-se, se burghezeşte din ce în ce mai mult. Râsul său homeric deşteaptă multă critică şi furie în Junimea. † iulie 1897, la Iaşi.

Vedele. Poeme religioase şi morale ale indianilor. Obicei de predilecție al lui Pogor pentru prelegeri populare. După ce a vorbit o dată despre ele, Pogor propune să mai vorbească încă, mai în fiecare an. Această sistemă are avantajul că Pogor nu mai e silit să se pregătească şi în alți ani, ci o dată pentru totdeauna.

Verussi Petru. Născut în comuna Mărunțiş (jud. Dâmbovița), în 17 iunie 1847. Intrat în Junimea în 1870, pictor, tinichigiu şi moderat. Cu toate aceste stă bine cu toate partidele politice. El are specialitatea prelecțiunilor relative la armată. A întreprins în timpul din urmă o crâncenă luptă contra statuarului francez E. Frémiet din cauza

modelului statuii lui Ştefan cel Mare făcut de acesta. Mort la Bucureşti, în 29 ian. 1886, ca deputat, în urma unei interpelări înverşunate adresate d-lui Dim. Sturdza, ministru de Culte.

Viţuri latineşti. Maiorescu avea odinioară obiceiul de a întrebuinţa maxime, ziceri şi cuvinte latineşte în discuţiile din Junimea. De unde L. Negruzzi a scornit că el face viţuri (adică cuvinte de spirit) latineşti.

Volenti Nicolae. Născut în Galaţi, în 17 iunie 1817. În Junimea din 1877. Autor a mai multe poesioare lirice. Acum judecător în Iaşi. † 22 sept. 1910.

Xenopol Alexandru. Născut în Iaşi, în 23 mart. 1847. Intrat în Junimea în 1871, promitea mult la început, fiind foarte studios şi inteligent. De la o vreme zeea Venerea dându-i în cap, Xenopol s-a ţinut numai în parte de cuvânt. A scris grozav de mult despre toate cele şi scrie încă. Mort, fevruarie 1920, în Bucureşti.

Xenopol Nicu. Născut în Iaşi, în 11 sept. 1858. În Junimea, din 1877, scrie poesii şi romanuri, studiind negoţul! Decadenţa lui Xenopol-senior, presupuind de Junimea că se întinde şi asupra fratelui mai mic, Junimea pronunţa numele acestuia: Xinipili tiniri. El ceteşte foarte bine, aşa de bine, încât se aud două glasuri deodată. Revenind în ţară, a intrat redactor la *Românul* şi a scris contra câtorva membri ai Soc. Junimea, de care s-a depărtat. † la Tokyo, în 1917.

Zaharia Gheorghe. Născut în Iaşi, în 19 sept. 1875. Nu scrie, dar tace. Porecla sa este Turca, nu se ştie dacă din cauza originii sale otomane, sau din cauza oarecăror obiceiuri

orientale. Cunoscut pentru anecdotele sale şi impresiuni de călătorie, de care râde mult, dar singur.

Zenzibilizare, pronunțarea nemțească a lui Eminescu, imitată de mulți junimişti; zenzibilizare, conzervativ, conziderațiune, zeztematizare etc. etc.

Corespondența redacției
(Spicuiri)

Conv. lit., an, II, nr. 14 – *D-lui Ștef.* Poesii cu tendințe politice actuale nu se publică în *Convorbiri*.

II, 23 – *D-lui M.I. în Galați.* Durere, fără ritm, rimă şi mai ales fără simțire – cam greu.

III, 3 – *D-lui E.B.* Opriți-vă la actul întâi.

III, 3 – *D-lui P.V.G.* Pământ, mormânt; mormânt, pământ; pământ, mormânt… O!

III, 5 – *D-şoarei M.B.*, Roman. Deşi am fi dorit, totuşi ne pare rău…

III, 7 – *D-lui G. Oftări* ? – Am oftat după ce am cetit.

III, 8 – *D-lui C.H.* Ne invitați a tăcea numele, dați-ne voie a tăcea şi poesia.

III, 9 – *D-lui R.*, *Iassi*. Romanul d-voastră nu poate fi publicat în *Convorbiri.* El e scris tocmai în spiritul pe care foaia noastră îl combate mai mult în literatură. Dacă în loc de a-l şti pradă flamelor, precum cereți în caz de neprimire, preferiți a-l vedea publicat, l-aş da, cu autorizațiunea d-voastră prealabilă, unui editor de calendar ce mi l-a cerut.

III, 9 – *D-lui M. în F.* După matură cugetare, declarațiunea juraților în conştiință şi în unanimitatea voturilor

este: *NU*, novela despre care nu dădusem încă un răspuns definitiv nu poate fi publicată.

III, 13 – *D-lui P.U.* Ați dori a nu fi descuragiat? Pentru Dumnezeu!

III, 14 – *D-lui C.R., Iassi.* Am cetit şi recetit tot manuscriptul: nu am găsit nici o idee, nici o imagine originală. Esecuțiunea – iertați-ne a o spune – ne-a părut fără coloare. Hotărâtor, tot românul nu e născut poet.

III, 16 – *D-lui P.G.* Astă dată şi mai rău decât rău de tot. Cu cea mai deplină sinceritate.

III, 16 – *D-rei A.V.* Suntem prea nefericiți de a nu vă putea publica…

III, 7 – *D-lui H. Ig. în Viena.* „După Büchner"? Tradus sau extras? În tot cazul lucrarea nu e bună şi nu se poate publica. Pentru aceasta nu vă descuragiați. Au mai pățit-o şi alții.

III, 17 – *Dlui V.B. în Fălticeni.* Ne amenințați că n-om scăpa numai cu cele trimese? O! fiți îndurător!

III, 19 – *O cetitoare a Convorbirilor.* După cum singură aşteptați: Pedeapsa arderei în foc a fost pronunțată şi executată. Sărmana Vieriță!

II, 19 – *D-lui M. et. E.* În interesul d-voastre, apărătorul ce v-ați ales vă îndeamnă să părăsiți aspirațiunile spre Parnas.

III, 19 – *D-lui Vas.C.* Nu îndrăznim a admite genul nou ce spuneți a fi descoperit în poesie. Noi nu admitem „poesii cosmografice"; poate viitorul va fi al d-voastră.

III, 21 – *D-lui N.P. C., Bucureşti,* Ce v-a greşit bietul Musset?

III, 22 – *D-lui G.B.…* Toată direcțiunea e greşită. Câtă vreme nu veți schimba-o, nu sperați.

III, 23 – *D-lui V. Dem., Bucureşti.* Propunerea foaiei respinsă. Poesiile respinse. Pentru ce nu urmați cu publicarea în foile unde ați început? Dacă ați urma însă consiliul nostru nu le publicați nicidecum, ci, folosindu-vă de etatea dv., puneți-vă serios pe studiu, pentru a dezvălui talentul ce natura pare a vă fi dat.

III, 23 – *D-lui P.V.G., Iaşi.* Dacă n-om face alta decât a repeta ideile zise tot de noi, în aceeaşi formă şi cu aceleaşi imagini, ce avantagiu dobândeşte poesia română?

IIV, 3 – *Y.Z.* Prea bine. Se va publica cât mai curând.

IV, 3 – *D-lui George I.V. de O. stud. fil. în X.*

EUTERPA GIOCÂNDU-SE
Mă duceam odinioară
La a mea dulce pipină
Şi voiam să-i oferesc
O frumoasă Amorină… etc.

Fiica lui Zeus şi a Mnemosynei, chiar *jucându-se,* nu poate face asemenea versuri.

IV, 8 – *Y.Z.* Meritul poetic e incontestabil, chiar când nu ne-am uni cu totul în idei. Mulțumiri sincere.

IV, 8 – *D-lui G.B.* Adio!

IV, 13 – *D-lui P.* Frumos ca formă, dar prea neînsemnat ca idee.

IV, 15 – *D-lui C.I., Iassi.* Nu e serios, nu e umoristic; e nesărat.

IV, 15 – *D-lui P.* Nici cu un iota superioară celor anterioare.

IV, 16 – *D-lui B.M., Cernăuți.* Foarte rău.

IV, 23 – *D-lui I.B.* Atâta.

V, 3 – *D-lui C.B., Bucureşti.* Poesiile toate respinse; cea politică din principiu.

V, 7 – *D-lui A.I., Iassi.* De la nr. 23 anul trecut până acum nici nu progres.

V, 7 – *Z. Ateh., Bucureşti.* Binişor.

V, 7 – *V.E.* Rău.

V, 9 – *D-lui X.Z.* Moftologie!

V, 3 – *A.M.I., Iaşi.* Puteți face încercări, dar sunteți încă prea tânăr pentru a aspira la publicitate.

V, 24 – *D-lui A.St.G.* Se respinge: o nenorocire privată, oricât de mare, nu este încă poesie. Ea trebuie unită cu o idee poetică şi îmbrăcată în forma frumoasă corespunzătoare.

VI, 2 – *D-lui T.N., Iaşi*. După cum cereți, uitarea eternă o va ține la sânul său fidel.

VI, 8 – *D-lui A. Ir.* Mizeria? – Mizerie!

VII, 4 – *D-lui V.P., Iaşi.*
Teodor Nălucă
D-lui Z.Y.X
D-lui N.G.V.
} Ce v-am greşit?

VII, 7 – *M.M.*
B.S.
A.S.
} Fiți mai generos!

VII, 8 – *D-lui O.S., Huşi.* Articolul d-voastre intră în politica militantă a zilei, prin urmare trece dincolo de cadrul jurnalului nostru.

VII, 8 – *D-lui P.P., Galați.* „Totuşi ca român îmi ieu libertatea şi curajul să plec pe calea literaturei…“ – Drum bun! Numai pân acum nu ați nimerit calea, deşi sunteți român.

VII, 12 – *D-lui C.Crz.* Dacă stând la gura sobei ați fi aruncat şi poesiile în foc, în ce s-ar fi prefăcut, *chemicamente vorbind?*

VIII, 2 – *D-lui C.Ig.* Ne pare rău că trebuie să vă respingem *primele încerări*, ca unele ce sunt slabe cu desăvârşire. *Primele încercări* se țin ascunse de lumină; aşa cere o modestie firească.

VIII, 9 – *D-lui G.B.* Îmi pare foarte rău. Sunt încredințat că inima d-voastre e simțitoare precum ziceți, dar ce să fac? Nu merge.

VIII, 12 – *D-lui On., Buc.* Ce fel de limbă românească este aceasta, pentru Dumnezeu!

VIII, 12 – *D-lui G.A., doritor de progres în literatura română.* Dacă toată colecțiunea de poesii de care îmi vorbiți samănă cu această primă încercare, apoi…

IX, 2 – *D-lui Şmiz.* Novela respinsă. Studiați mai mult limba părintească!

IX, 3 – *D-lui R. U. F.* Uf !

IX, 7 – *D-lui L.A.* Păcatul mărturisit e pe jumătate iertat, însă numai atunci când păcătuirea nu mai urmează.

IX, 7 – *D-lui D.L.Z., Bucureşti.* La *o primă încercare* aşa de încurcată, răspundem cu o primă respingere foarte netedă.

IX, 7 – D-lui *I.P., elev, Tecuci.* Dacă mai urmați cu asemenea poesii, vă denunțăm la profesor.

IX, 8 – *D-lui D.S.A.* Văzut-ați până acum vreun acrostih publicat de noi? Faceți alte încercări.

XI, 11 – *D-lui P.A.C.* Mulțumiri şi noroc bun.

IX, 12 – *D.D. B-scu.* Eternității, nu publicității!

X, 1 – *D-lui I.G.C.* Binevoiți a crede că nu *inserăm* poesii cu plată.

D-lui Al.J.S. Sinceritatea ce ne cereți ne sileşte a vă spune că versurile sunt cu desăvârşire slabe. *Aimez qu'on vous conseille et non pas qu'on vous loue!*

X, 2 – *F.N.M.* Păsăruie, păsăruică, păsărică… total nimica.
I.G.G., Preferez a renunța la legenda populară din luna viitoare.

X, 4 – *D-lui B.…* Bucuroşi de oaspeți, dar cu măsură!

X, 8 – *D-lui S.I.P.* Să nu caut a vă încuraja? O, nu!

X, 9 – *D-lui C.M. în C.* Dacă pe lângă puritatea limbei şi versificare corectă, ar fi şi idei, măcar ceva, ceva mai originale, am fi primit bucuros.
D-lui V.I.G. Cereți încurajări, încurajări pentru asemenea… drept cine ne luați!?
D-lui Em. de Benedicta. De astă dată limba strică totul. Trebuie învățată de la popor.

X, 11 – *D-lui N.C., Buc.* Deşi sunteți abonat şi riscăm a pierde abon. d-voastre, cu părere de rău nu putem publica.
D-lui G.A. Când ați şti ce reflecțiuni ne-au inspirat „reflecțiunea" d-voastre…

XI, 3 – *D-lui S.I.P.* „C-aşa mi-a fost soarta ca febla-mi ființă"… Feblă ființă, feblisimă încercare!

XI, 4 – *D-nei Smaranda, Iaşi.* „Colinele stau dese ca capete de vidre…"
Ei, Smărăndițo!

XI, 7 – *D-lui N.U., Iaşi.* Neestetic.
D-lui L. Ian., Bucureşti. Pentru asemenea mici traduceri de proză credeți că s-au întemeiat *Convorbirile literare?* Sunt alte foi care primesc lucrări de aceste bucuros.

XI, 11 – *D-lui J.J.R.* Versificarea frumoasă şi uşoară, dar inspirația greşită. Primeşte încurajările noastre pentru viitor.

D-lui I.R.F. De astă data mai tot e imitație și nimic original.

XI, 12 – *D-lui S.I.* După cele cetite sperez, ba chiar sunt încredințat că „în Reduta Grivița“ ați mânuit mai bine sabia decât pana.

XII, 1 – *D-lui G.G.B.* Abonamentul s-a primit, poesiile s-au resprins. Prea multe cuvinte, prea puține idei.

D-lui A.V. în B. Multă ușurință de versificare, limbă frumoasă, dar… altă nimic. Nu vă descurajați însă.

D-lui P.E. în B. Nu e bun. Îndeobște imitația formei populare e din cele mai grele. Lipsește naivitatea.

XII, 2 – *D-lui G.G.B.* „Pietrele-s cu râs pe față“?! Ce vă pot face?

D-lui C.G. Nu primim poesii politice.

XII, 8 – *D-lui Al.Th. în N.* Prea multe amintiri din poesii făcute de alții!

D-lui S.Th. De-aș primi „vai! aș fi un om distrus“.

XII, 9 – *D-lui I.P.G.* Vă mulțumim foarte mult și vă rugăm să urmați, vom publica numai când ne veți trimite totul.

Redacția își rezervă dreptul de a face pe ici, pe colo câte o mică modificare.

D-lui D.I.D. O lacrimă… foarte uscată.

D-lui N.G. „… Mă vedeam foarte-ncurcat“

Nu știam… să învăț carte
Sau să fiu un brav soldat
……………………
Deci iubita mea zeiță
Militar voi ca să fiu!

Păcat. Mai bine alegeați a învăța carte!

XIII, 10 – *D-lui P. în Buc.* Fericit cine pricepe!
XIV, 1 – *D-lui A. în Iaşi.* „De atunci trăiesc în lume“

Fără minte, fără duh,
Desperarea mă răpune
Şi nu ştiu unde s-apuc.

Ce vă putem face?

XIV, 3 – *D-lui D.B.* Cărări din cale afară bătute!

XIV, 4 – *D-lui O. Dl.* Lucrarea dv. nu merge deloc, nici gradaţiune, nici imaginaţie, nici interes; ar mai putea ţine aşa încă zece coli. Cât despre dramă, fie cât de *revoluţionară,* numai bună să fie.

XIV, 6 – *D-lui C.M. în Iaşi*. Chestiuni sociale în versuri? Aţi ales un povârniş prea alunecos!
Ou chantez vos plaisirs ou quittez nos chansons
(Voltaire)

XIV, 8 – *D-lui I.S.Tr. în. B.* Fiindcă aţi avut norocul de a găsi un editor „dincolo de Milcov“, ţineţi-l bine să nu-l scăpaţi, căci un al doilea cu greu se va mai afla.

XIV, 9 – *Silvie P.* Subiectul lipsit de interes. Exagerări de sentimente patriotice care dovedesc că aţi studiat puţin natura omenească.
D-lui C.C.P. Fără modificare nu se admite nimic.

XIV, 10 – *D-lui I.Al. în I.* În urma răspunsului nefavorabil la traducerea dvs. aţi crezut în sfârşit că nu-i bună. Cu părere de rău trebuie să vă recomandăm şi în privinţa poesiilor originale tot o asemine credinţă.
D-lui Gh. Ar. în H. Subiectul încă *neisprăvit,* nu se poate publica, deci puteţi să ne mulţumiţi că v-am scutit de osteneala de-a-l continua.
D-lui E., N.U. Cu tot *spiritul inteligent,* s-a respins.

XIV, 12 – *D-lui A.V. în T.* Cea dintâi admisă cu oarecare schimbări, a doua nu reprezintă vrun interes deosebit, deci chiar pentru dv. mai bine a nu se publica.
D-lui M în P. În caz de refuz să vă trimitem înapoi *nuveleta?* Prea mare importanță-i dați!

XV, 4 – *D-lui C.R.*

De-a ei frumusețä fiind fărmecat
Îi depun pe buze un cald sărutat
Şi iute sub tufă mă ascund uşor
Privind cu plăcere l-al ei sânişor

Anemică inspirație!

XV, 8 – *D-lui I.I.Tr. în Cr.* Nu ura persoanei d-voastre, pe care nu avem onoare a o cunoaşte, deşi scrieți a fi pentru noi ca un frate, ne-a oprit de a vă publica poesiile. Avem părerea de rău a vă spune că cu asemenea pietre „nu se ridică edificiul viitorului pe ruinele trecutului!".
D-lui Al.Ş. Prea tânăr! Răbdare!
D-lui N.St. Asemenea lucrări nu trebuiesc *în*… ci *dis*-curajate.
D-lui Aen. Sil în B. Secături!

XV, 9 – *D-lui I.N. Mac. Năs.* Vă scuzăm pentru *neunitatea ortografică* de care v-ați *usuat,* dar dintre *feții fantasiei* dv., nici unul n-a fost găsit *demn de-a ilustra prețuitele coloane* ale foaiei noastre.
D-lui Sla...n. Promiteți a face şi alte traduceri şi *originalități*. Succes bun, dar pe noi ne scutiți…!

XVI, 4 – *D-lui Mic. în B.* Scrieți binişor româneşte. Dați-vă osteneală să faceți ceva mai de seamă. Noi nu publicăm tot ce se scutură din mânecă.

XVI, 11 – *D-lui S.R. în* P. Realist... bine. – Dar trivial?…
D-lui Com. R. în B. Le-a înghițit „pântecosul coş“ al redacțiunii.

XVI, 12 – *D-lui Gr. B. în I.* Nu vă pasă dacă nu se publică? Apoi nouă şi mai puțin şi publicului deloc.

XVII, 2 – *D-lui I.G.I. în T.O.* Ne-ați mai trimis aceasta încă o dată şi v-am respins-o. Credeți că poesiile se fac mai bine când se învechesc? Numai vinul şi vioarele au această însuşire.

XVII, 10 – *D-lui N.M. în Buc.* Muzica şi demonstrațiile dv. cu *anacrusa, finala acatelectică şi abnormitate regulată* pot să fie bune, dar traducerile sunt slabe.
D-lui O.D. în I. Bineînțeles a nu vă da osteneala de-a ne mai trimite.

XVIII, 8 – *D-lui N.B. în S.* Iarăşi şi iarăşi: soare, rândunică, nor, părâu, zefir, zefiraş, pe capul mândrei, ba chiar mândruței!...

XVIII, 9 – *D-lui C.D.* Poate da… poate nu!…
Agric. Desigur nu!

XVIII, 10 – *D-lui C.* Lucru uşurel.
Quidam. Nu ne veniți cu asemenea elucubrații.
D-lui D.I.G. Mai multă muncă, mai multă cugetare.
E.L.D. Apucați-vă de altă treabă.

XVIII, 11 – *D-lui Dr. L.M*. Cu neputință să publicăm articole speciale de medicină.
D-lui J. Nedel. Când copiați pe un autor de talent, încalte copiați întocmai, dar nu stricați ce-a fost bun.
D-lui N.I.T. Înțeleg să vă supărați pe morală, care vă pare incomodă, dar ce v-au supărat regulele prozodiei?

D-lui D.G.

Vivat! Ura! Țara să-mi trăiască
Vecinic românul s-o moştenească
Numai el e demn de ea
Foaie verde şi-o lalea!

Patriotică şi înaltă inspirație!

XIX, 2 – *Migeoc.* Icrele birtaşului sunt prea *nesărate*.

XIX, 3 – *D-lui Sper. în B.* „O! Ce bine ar fi să taci!“

XIX, 8 – *N.A.B.* A se traduce în proză poesii lirice din limbi străine merge la absolută nevoie, dar a face *versuri lirice originale* în proză nu s-a mai pomenit.
Medea. „Duhul Casei Albe“ ne-a dat fiori negri.

XIX, 9 – *Minimus*. Să suprimați pe „dacă“? E nimerit să suprimați totul.
Sapho. Ça faut pas…

XIX, 11 – *Liv.* Marfă ieftină.

XX, 3 – *D-lui T.D.* Mamă, tată, frate, soră… pân la al câtelea grad credeți că vă puteți cânta neamurile?
D-lui I.G.I. în S. Prea fără perdea… pentru timpurile noastre.

XX, 8 – *Fl.B. în C.* „Să nu căutăm într-o poesie formă, regulă şi ritm, ci numai sentiment?“
Noi însă credem că sentimentul singur nu ajunge, altfel cei mai mulți oameni ar fi poeți.
G. Id. Sfatul meu este să treceți la alte ocupații.

XX, 9 – *I.C.V.* Spiritul nu poate înlocui inspirația.
C. Nimic. Banalități.

XX, 10 – *V.B. în B.* Versificare foarte corectă, ades prea meşteşugită, dar nici o singură adevărată simțire.

XXI, 1 – *D-lui G.C.R. în B.* Cuprinsul articolului nu e potrivit pentru publicare în revista noastră.

XXI, 1 – *D-lui C.H. în B.* Forma corectă, cuprinsul banal.

XXI, 9 – *Stan-Bran.* Când însuşi autorul zice că ideea e *stranie*, măsura *îndoioasă*, rimele *trase de păr,* ce ar zice cetitorii?

XXII, 1 – *I.P.* Ca formă ea merge, dar inspiraţia!…

XIII, 12 – *N.G.D.* Ar fi trebuit ceva sare.
Lara. Nu merită.
O.C. „Am să te am“ (!??) – Eu declar că „n-am să te am!“

XXIV, 9 – *G.M.M. în F.* Ca fond – neînţeles; ca formă – imitaţie servilă.
Nicolae. Fără interes.

XXIV, 11 – *C.G.B.* Pentru asemenea scurte epigrame, trebuie mult mai multă sare.
O.A.B. Ar fi bine să lăsaţi să mai treacă vreme ş-apoi să începeţi din nou încercările.

XXV, 1 – *Z.M.* Meşteşugire rafinată, nu inspiraţie.
Leon. Imposibil.

XXV, 2 – *Martavio.* Nimic.

XXV, 3 – *Z.M.* Am să public totul… deşi am serioase rezerve.

XXV, 9 – *D-lui I.Ig.* Ar trebui mai scurt şi mai cuprinzător „bătându-mi de iluzii încă pieptii…“ Nu se poate avea decât un singur piept.

XXVI, 7 – *St.O.I.* În parte.

XXVII, 8 – *Verdi.* Încurajarea ce v-am făcut n-a avut rezultate bune păn-acuma. Regrete.
Cic. I.M. în T. Vedeţi-vă întâi de şcoală ş-apoi de versuri… niciodată.
T.B. Voiţi să nimiciţi pe celelalte… adăogaţi şi pe aceste.

Glosar

***A**ceră*, s.f.	numele popular al vulturului, în Oltenia
Apostazie, s.f.	renegare a unei doctrine sau a unei concepții.
Atirdisi, vb.	(înv.) a da peste prețul oferit de altul pentru un lucru ce se vinde la licitație
***B**ăcălie*, s.f.	băcănie
Brula, vb.	a arde (fr. *brûler)*
Butcă, s.f.	(înv. şi arh.) caleaşcă
***C**aşte*, s.f.	(tipogr.) casă, casetă, cutie cu despărțituri unde sunt clasate literele de tipar
Cațaveică, s.f.	haină țărănească (îmblănită) cu mâneci largi şi lungă până sub talie, purtată de femei; scurteică
Cec, adj.	orb (lat. *caecus*)
Cenuşer, s.m.	copist (prost)
Cherapleş, s.m.	om prostănac
Chiup, s.n.	vas mare de lut, de forma unei amfore, folosit pentru păstrarea unturii, a murăturilor
Cinovnic, s.m.	(înv.) funcționar de stat, subaltern
Conțină, s.f.	concină, joc de cărți
Cridă, s.f.	(reg.) cretă
Crusit, adj.	cruşit, înroşit; (p. ext.) pătat cu sânge, însângerat
Cusur, s.n.	defect, lipsă; rest de bani
***D**adă, dadaie*, s.f.	nume cu care copiii se adresează femeilor bătrâne.
Dandana, s.f.	alarmă, tărăboi, belea; *clopot de dandana* – clopot de alarmă

Dvorenin, s.m.	curtean
Duplică, s.f.	răspuns la replică (lat. *duplico*)
***E**molument*, s.n.	câştig, folos (lat. *emolumentum*)
***G**alimatias*, s.n.	vorbire sau scriere confuză
Ghiurdum, s.n.	joc de noroc, odinioară la modă în Moldova
***H**avarică*, s.f.	(mai ales la plural), delicatese constând din animale mici de mare (în afară de peşti)
***I**rmilic*, s.m.	veche monedă turcească care a circulat în trecut în Ţările Româneşti
***Î**ncujba*, vb.	a încovoia, a îndoi
Înscris, s.n.	act scris, declarație
***J**ac*, s.n.	jaf
***L**egat*, s.n.	dar făcut prin dispoziție testamentară
***M**edelnicer*, s.m.	în trecut, boier de rangul al doilea, fără funcție.
Mereu, adj.	întins, vast
***N**ăsiparniță*, s.f.	(înv.) vas mic pentru păstrat nisipul care se turna peste scrisul proaspăt, pentru a usca cerneala
***O**nghial*, s.n.	plapumă
Ornat, s.n.	podoabe, odăjdii
***P**almac*, s.n.	(mold.) veche măsură echivalând cu 1/3 dintr-o palmă
Paragrafie, s.f.	prescripțiune
Parapanghelos!, int.	veşnică pomenire (gr. mod.)
Platcă, s.f.	(în expr.) *a pune* (pe cineva) *platcă*: a face pe cineva să piardă la jocul de cărți
Pogan, adj.	(despre oameni) urât, slut
Postilion, s.m.	(înv.) surugiu care conducea un poştalion (fr. *postillon*)
Prepus, s.n.	(pop.) bănuială, neîncredere
Prevenție, s.f.	opinie formată fără o cercetare serioasă
Prostire, s.f.	(reg.) cearşaf
Prezent, s.n.	(înv.) dar, cadou
***R**ămas*, adj.	învins (în expr.: *a da rămas*)
Răzor, s.m.	arc mare de trăsură

Restaurație, s.f.	(înv.) restaurant
***S**alce*, s.f.	plantă erbacee ale cărei rădăcini se utilizează în medicina populară
Salup, s.n.	haină femeiască fără mâneci, de obicei îmblănită
Scamă, s.f.	fire destrămate dintr-o pânză uzată, scămoşate, pentru a fi întrebuințate în loc de vată
Scrisoare, s.f.	scriere
Sinet, s.n.	act, chitanță, poliță
Slen, s.m.	membru (rus. *čilen*)
Sorocovăț, s.m.	(înv.) veche monedă de argint
***T**estemel*, s.n.	basma, tulpan
Tocsin, s.n.	clopot de alarmă
Transport, s.n.	delir cauzat de o boală
***V**ilan*, adj.	urât; rău; necinstit (fr. *vilain*)

Indice de nume[1]

1. Indicele cuprinde numai numele din *Amintiri din Junimea*. Numele precedate de asterisc figurează şi în *Dicționarul Junimii* (n.ed.).

Cuprins